

การศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์และความพึงพอใจที่มีต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้
ของนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนายกัฒนากร วัดอุดมธานี จังหวัดนครนายก
ด้วยกิจกรรมศิลปะศึกษา

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา
มิถุนายน 2555

การศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์และความพึงพอใจที่มีต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้
ของนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนายกัฒนากร วัดอุดมธานี จังหวัดนครนายก
ด้วยกิจกรรมศิลปะศึกษา

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา

มิถุนายน 2555

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์และความพึงพอใจที่มีต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้
ของนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนายกัฒนากร วัดอุดมธานี จังหวัดนครนายก
ด้วยกิจกรรมศิลปะศึกษา

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา

มิถุนายน 2555

ปิยวรรณ อภันท์รุ่งโรจน์. (2555). การศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์และความพึงพอใจที่มีต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนายกัฒนาการวัดอุดมธานี จังหวัดนครนายกด้วยกิจกรรมศิลปะศึกษา. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (ศิลปศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม: ดร. อธิพัชร์ วิจิตสถิตรัตน์

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาการศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์และความพึงพอใจที่มีต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ ของนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนายกัฒนาการ วัดอุดมธานี จังหวัดนครนายก ด้วยกิจกรรมศิลปะศึกษา ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นเด็กนักเรียนชาย- หญิง อายุระหว่าง 3-5 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 จังหวัดนครนายก จำนวนนักเรียน 15 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากประชากร เครื่องที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย แผนการสอนการจัดกิจกรรมศิลปะศึกษา แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของเยเลนและเออร์บัน (Jellen; & Urban. 1986) ซึ่งมีความเชื่อมั่นเท่ากับ .98 และแบบสำรวจความพึงพอใจที่มีต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนายกัฒนาการ วัดอุดมธานี จังหวัดนครนายก

ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะศึกษา มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์ก่อนได้รับการ จัดกิจกรรมศิลปะศึกษา มีคะแนน ความคิดสร้างสรรค์โดยรวมเฉลี่ยเท่ากับ 22.4 ซึ่งอยู่ในระดับต่ำ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า คะแนน ความคิดละเอียดลออเฉลี่ยเท่ากับ 11.4 อยู่ในระดับต่ำ คะแนนความคิดยืดหยุ่น เฉลี่ยเท่ากับ 4.33 อยู่ในระดับต่ำ คะแนนความคิดริเริ่มเฉลี่ยเท่ากับ 2.80 อยู่ในระดับปานกลาง และคะแนนความคิดคล่องตัว เฉลี่ยเท่ากับ 3.87 อยู่ในระดับต่ำ หลังจากได้ รับการจัดกิจกรรมศิลปะศึกษา มีคะแนนแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ โดยรวมเฉลี่ยเท่ากับ 49.72 ซึ่งอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า คะแนนความคิดละเอียดลออ เฉลี่ยเท่ากับ 23.13 อยู่ในระดับสูง คะแนนความคิดยืดหยุ่น เฉลี่ยเท่ากับ 14.60 อยู่ในระดับสูง คะแนนความคิดริเริ่มเฉลี่ยเท่ากับ 7.53 อยู่ในระดับสูง และคะแนนความคิดคล่องตัว เฉลี่ยเท่ากับ 4.46 อยู่ในระดับสูง ตามลำดับ ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

การศึกษาความพึงพอใจต่อ การจัดการเรียนการสอนตามขั้นตอนของกิจกรรม ศิลปะศึกษา ผลการศึกษาพบว่า โดยรวมค่าเฉลี่ยของนักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมาก เมื่อพิจารณาตามลำดับขั้นตอนพบว่า ขั้นที่ 1 ขั้นนำ ค่าเฉลี่ย 3.61 มีระดับความพึงพอใจในระดับมาก ขั้นที่ 2 ขั้นดำเนินกิจกรรม ค่าเฉลี่ย 3.80 มีระดับความพึงพอใจใน ระดับมาก ขั้นที่ 3 ขั้นสรุป ค่าเฉลี่ย 4.77 มีระดับความพึงพอใจมากที่สุดตามลำดับ ขั้นที่ 4 ประเมินผล ค่าเฉลี่ย 3.89 มีระดับความพึงพอใจในมาก

A STUDY OF COMPARISON ON CREATIVE THINKING AND EDUCATION MANAGEMENT
SATISFACTION FOR KINDERGARTENER SECOND LEVEL OF NOYOKWATTANAKON
SCHOOL WATUDOMTHANI NAKORNNAYOK BY PRACTICING IN PRINCIPLE OF ARTS

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Education Degree in Art Education
at Srinakharinwirot University

June 2012

Piyawan Apinunrunroj. (2012). *A Study of Comparison on Creative Thinking and Education Management Satisfaction for Kindergarten Second Level of Nayok Wattanakorn School, Wat Udom Thani, Nakhon Nayok by Practicing in Principle of Arts.* Master Thesis, M.Ed. (Art Education). Bangkok: Graduate School of Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Dr. Atipat Vijitsatitrat.

The objective of this research is to study a comparative analysis of creative thinking and satisfaction on methods of learning management for second year kindergarten students of Nayok Wattanakorn School, WatUdomThani, NakhonNayok Province through the use of art activities. The subjects in this research were 15 male and female second year kindergarten students, aged 3-5 years, in Nakhon Nayok province selected by a simple random sampling method. The tools employed in this study included an art-study activity plan, a Jellen & Urban's creative thinking test with confidential value at .98 and a set of questionnaires on satisfaction on methods of learning management to be filled out by second year kindergarten students of Nayok Wattanakorn School, Wat Udom Thani, Nakhon Nayok Province.

Before the students were given with this art-study activity, the average score of their creative thinking was as low as 22.4. When analyzing on individual aspects, it was found that their average careful thinking was at 11.4, considered low, average flexible thinking at 4.33, considered low, average initiative thinking at 2.80, medium, and average quick thinking at 3.87, considered low. After the students were assigned with this art-study activity, they attained the average score of their creative thinking to as high as 49.72. When analyzing on individual aspects, it was found that their average careful thinking was at 23.13, considered high, average flexible thinking at 14.60, considered high, average initiative thinking at 7.53, considered high, and average quick thinking at 4.46, considered high. A significant statistic relation of .01

An analysis on to what extent the students were satisfied with steps taken for the art-study activity arrangement found that their average satisfaction score was very high. And when taking each individual step into consideration, it was found that the average satisfaction score of step 1 – an introduction step – was at 3.61, considered high, step 2 – an activity running step – at 3.80, considered high, step 3 – a summary step – at 4.77, considered highest, and step 4 – an assessment step – at 3.89, considered high.

ปริญญานิพนธ์

เรื่อง

การศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์และความพึงพอใจที่มีต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ของ
นักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนายกัฒนากร วัดอุดมธานี
จังหวัดนครนายก ด้วยกิจกรรมศิลปะศึกษา
ของ
ปิยวรรณ อภินันท์รุ่งโรจน์

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา
ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร. สมชาย สันติวัฒนกุล)

วันที่ เดือน พ.ศ.....

คณะกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

.....ประธาน

.....ประธาน

(อาจารย์ ดร. อธิพัชร์ วิจิตสถิตร์ตัน)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สาธิต ทิมวัฒนบรรเทิง)

.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า)

.....กรรมการ

(อาจารย์ ดร.ชาติชาย อนุกุล)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญาโทฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะห์จากผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เกี่ยวข้องหลายท่าน ผู้วิจัยขอขอบพระคุณทุกท่านด้วยความเคารพและขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างดียิ่ง จาก ดร. อธิพัชร์ วิจิตสถิตรัตน์ ซึ่งเป็นประธานกรรมการควบคุมปริญญาโท ที่ให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะต่างๆที่เป็นประโยชน์เกี่ยวกับงานวิจัยทั้งทางตรงและทางอ้อม จนทำให้ปริญญาโทฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ซึ่งผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า อาจารย์สุชาติ ทองสีมา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อาจารย์ตรีวิทย์ พิจิตรพลาภาค มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ อาจารย์สีบสาย พุกกะเวส ครูชำนาญการพิเศษระดับ 8 โรงเรียนสายน้ำผึ้ง ในพระอุปถัมภ์ ฯ อาจารย์ประมวล พ่วงหงส์ ครูชำนาญการพิเศษระดับ 7 โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ หอวัง นนทบุรี ผู้อำนวยการโรงเรียนสุนทร คงประดิษฐ์ โรงเรียนนายกัฒนาการวัดอุดมธานี และอาจารย์ละอองดาว เบียดนอก หัวหน้าฝ่ายปฐมวัย โรงเรียนนายกัฒนาการวัดอุดมธานีที่กรุณาให้คำปรึกษาและแนะนำตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้สำหรับงานวิจัยครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณผู้บริหารโรงเรียนนายกัฒนาการ วัดอุดมธานี สังกัดสำนักงานบริหารคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ที่ให้ความเอื้อเฟื้อสถานที่ในการทดลองใช้เครื่องมือ

ขอกราบขอบพระคุณ คุณ พ่อ คุณแม่ พี่น้อง และเพื่อนๆ ทั้งจากสาขาศิลปศึกษา เพื่อนครูในโรงเรียนนายกัฒนาการ วัดอุดมธานี และสมาชิกในครอบครัวทุกคนที่เป็นกำลังใจและให้ความช่วยเหลืออย่างดียิ่งแก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด

ปิยวรรณ อภินันท์รุ่งโรจน์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย	4
ความสำคัญของการวิจัย	4
ขอบเขตของการวิจัย	4
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
กรอบแนวคิดของการวิจัย	6
สมมติฐานการวิจัย	7
2 เอกสารและงานที่เกี่ยวข้อง	8
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมศิลปศึกษา	9
ความสำคัญของศิลปศึกษา	10
วัตถุประสงค์ของการสอนศิลปศึกษา	12
ทฤษฎีการสอนศิลปศึกษา	13
พัฒนาประสิทธิภาพของเด็ก	13
ศิลปศึกษาพัฒนาเด็ก	14
หลักการสอนศิลปศึกษาในโรงเรียน	16
กระบวนการจัดกิจกรรมศิลปศึกษา	19
เอกสารและผลงานวิจัยเกี่ยวข้องกับการวาดภาพ	21
ความหมายของการวาดภาพ	21
แนวความคิดของการวาดภาพ	22
กิจกรรมสร้างสรรค์ในการวาดภาพ	22
กิจกรรมวาดภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์	23
ความสำคัญของการวาดภาพกับเด็กปฐมวัย	25
การวาดภาพกับความเจริญเติบโตของเด็ก	26
พัฒนาการทางการวาดภาพของเด็กปฐมวัย	28
องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการวาดภาพของเด็กปฐมวัย	30
พฤติกรรมกรวาดภาพกับภาพที่เด็กปฐมวัยชอบวาด	31
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการปั้น	31
ความหมายของการปั้น	31

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
กิจกรรมการปั้น.....	32
วัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ในการปั้น.....	33
เอกสารและงานที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์.....	35
ความหมายของความคิดสร้างสรรค์.....	35
องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์.....	37
กระบวนการคิดสร้างสรรค์.....	39
ทฤษฎีเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์.....	41
พัฒนาการของความคิดสร้างสรรค์.....	46
ลักษณะของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์.....	50
การสอนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์.....	52
อุปสรรคของความคิดสร้างสรรค์.....	56
การส่งเสริมและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์.....	58
การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์.....	59
การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย.....	62
แนวการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์.....	64
แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์.....	65
คู่มือการใช้แบบทดสอบ.....	68
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ.....	71
ความหมายของความพึงพอใจ.....	71
ความสำคัญของความพึงพอใจ.....	71
ทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ.....	72
วิธีการสร้างความพึงพอใจในการเรียน.....	73
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	74
งานวิจัยในประเทศ.....	74
งานวิจัยในต่างประเทศ.....	82

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	84
การกำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง	84
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า	84
การดำเนินการทดลอง	91
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	92
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	95
การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	95
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	95
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	101
วิธีดำเนินการทดลอง	101
การวิเคราะห์ข้อมูล	102
สรุปผลการวิจัย	102
อภิปรายผล	103
ข้อเสนอแนะทั่วไป	107
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป	108
บรรณานุกรม	109
ภาคผนวก	115
ภาคผนวก ก	116
ภาคผนวก ข	118
ภาคผนวก ค	122
ภาคผนวก ง	160
ภาคผนวก จ	163
ประวัติย่อผู้วิจัย	174

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงแบบแผนการทดลอง The One – Group Pretest – Posttest Design.....	91
2 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะศึกษาของ แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์.....	96
3 การเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนก่อนและหลังการได้รับการเข้าร่วม กิจกรรมศิลปะศึกษา.....	97
4 ผลความพึงพอใจต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ของกิจกรรมศิลปะศึกษาของนักเรียน ชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนายควัฒนากร วัดอุดมธานี จังหวัดนครนายก..	97

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย.....	7
2 แผนภูมิแสดงองค์ประกอบที่จะก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์.....	38

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

หลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540 กำหนดปรัชญาการศึกษา และการอบรมเลี้ยงดูบนพื้นฐานที่สนองความต้องการของเด็กแรกเกิดถึง 6 ปี ที่ต้องการความรักความอบอุ่น ความเข้าใจ และความจำเป็นที่ต้องได้รับการพัฒนาให้ครบทุกด้าน ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาอย่างสมดุลต่อเนื่องไปพร้อมกันทุกด้าน ประสบการณ์ต่างๆ ที่จัดให้เป็นประสบการณ์ตรงที่หลากหลายเหมาะสมกับวัย ความแตกต่างระหว่างบุคคล และบริบทของสังคมที่เด็กอาศัยอยู่ทั้งนี้เป็นไปเพื่อให้เด็กเกิดความรู้ และมีความสุขกับการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน โดยอาศัยความร่วมมือกันระหว่างบ้าน สถานศึกษา และชุมชน เพื่อพัฒนาให้เด็กได้ เติบโตเป็นพลเมืองที่มีคุณค่า (กรมวิชาการ . 2540: 1-16) สอดคล้องกับที่พระบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 24 (2) ระบุให้สถานศึกษาจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยจัดเนื้อหาสาระและ กิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อ ป้องกันและแก้ปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิด เป็น ทำ เป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง รวมทั้งได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนา ความคิดสร้างสรรค์ให้แก่ผู้เรียนทุกระดับ ดังจะเห็นได้จากมาตรา 24 (2) ได้ระบุให้สถานศึกษา ต้อง ฝึกกระบวนการคิดให้กับผู้เรียน ซึ่งกระบวนการคิด ได้แก่ การคิดสร้างสรรค์ การคิดไตร่ตรอง และ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ . 2542ก: 23 -24) ซึ่ง นักการศึกษา กล่าวไว้ว่า คนที่มีความคิดสร้างสรรค์ คือ คนที่มีมุมมองใหม่ ความคิดใหม่ และแนวคิดใหม่ (สมศักดิ์ สินธุเวชชัย; และคนอื่นๆ. 2543: 4) ก็ยังมีโอกาสพัฒนาและเจริญก้าวหน้าได้มากเท่า นั้น การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์จึงเป็นสิ่งสำคัญและมีความจำเป็นอย่างมากทั้งในด้านส่วนบุคคลและ สังคม เพราะความคิดสร้างสรรค์ทำให้เกิดนวัตกรรมที่เป็นประโยชน์ (ดิลก ดิลกานนท์. 2534: 4) ที่มี คุณค่าทั้งต่อบุคคลและสังคม ดังนั้นความคิดสร้างสรรค์จึงเป็นจุดมุ่งหมาย ที่สำคัญของการจัด การศึกษาทุกๆ ระดับ

ความคิดสร้างสรรค์เป็น สิ่งที่บ่งบอกถึงคุณภาพของมนุษย์ และมีความสำคัญ ยิ่งทั้งในส่วน บุคคลและสังคม ทั้งนี้เพราะการค้นพบสิ่งใหม่ๆไม่ว่าจะเป็นความคิดในด้าน ความคิดสร้างสรรค์เป็น ทักษะการคิดที่ประกอบด้วย การคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และในสังคมความคิดสร้างสรรค์มิใช่ ได้รับการถ่ายทอดมาจากพันธุกรรม แต่เป็ นความสามารถที่มีอยู่ในมนุษย์ทุก เป็นสมรรถภาพที่ ส่งเสริมให้ พัฒนาขึ้นได้โดยธรรมชาติของความคิดสร้างสรรค์ที่มีอยู่ทุกคนตามศักยภาพ แต่จะมี ความแตกต่างกันศักยภาพนั้นที่ได้รับการส่งเสริมก็จะช่วยให้มีพัฒนาความคิดสร้างสรรค์เพิ่มมากขึ้น (ประพันธ์ พิสัยพันธุ์. 2541; อ้างอิงจาก Storm. 1969: 247) ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากความคิดสร้างสรรค์

ดั่งที่ทอร์เรนซ์ (Torrance. 1962: 17) กล่าวไว้ว่า ในบรรดาความคิดทั้งหลาย ความคิดสร้างสรรค์ทำให้เกิดการค้นพบสิ่งแปลกใหม่ และเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์มาก ลักษณะดีเด่นของผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ จะมีความคิดริเริ่มสามารถดัดแปลงประสบการณ์ที่มีอยู่ให้ออกมาในรูปแบบใหม่ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์หรือนำไปแก้ไขปัญหาลักษณะต่างๆ ได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ บุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์มีบุคลิกภาพเชื่อมั่นตนเอง มีความอดทน ไม่เลิกความตั้งใจง่ายๆ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการทำงานให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ โดยความคิดสร้างสรรค์ ที่มีอยู่ในตัวบุคคลมากบ้างน้อยบ้างแตกต่างกันไป แต่เดิมเชื่อกันว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นเรื่องของพรสวรรค์ที่แต่ละคนมีมาแต่กำเนิด (สุภาวดี ตั้งบุปผา . 2533: 1) ในปัจจุบันมีนักจิตวิทยาหลายคนได้ทำการศึกษาค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ พบว่า มนุษย์ทุกคนมีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์และสามารถพัฒนาส่งเสริมความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ให้สูงขึ้นได้ ด้วยการสอน ฝึกฝน และการฝึกปฏิบัติที่ถูกต้อง และมีข้อเสนอแนะว่า ควรฝึกฝนความคิดสร้างสรรค์ จึงเป็นคุณลักษณะที่ควรได้รับการเสริมสร้างและพัฒนาให้สูงขึ้น เพื่อให้เด็กได้เจริญเติบโต เป็นผู้มีความคิดสร้างสรรค์สูง โดยเฉพาะเด็กในช่วงก่อนวัยเรียนหรือช่วง 6 ขวบแรกของชีวิต เพราะเป็นระยะที่เด็กมีจินตนาการสูง ศักยภาพด้านความคิดสร้างสรรค์กำลังพัฒนา หากเด็กได้รับการจัดประสบการณ์หรือกิจกรรมที่เหมาะสมต่อเนื่องเป็นลำดับก็เท่าเป็นการวางรากฐานที่มั่นคงสำหรับการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กในวัยต่อมา (เขาวพา เดชะคุปต์. 2542: 8)

เนื่องจากผู้วิจัยเป็นครูสอนศิลปะ โรงเรียนนายกัฒนากร วัดอุดมธานี เป็นระยะเวลา 1 ปี จากการสังเกตนักเรียนพบว่า การแสดงออกของนักเรียนในการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ หรือกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ นักเรียนส่วนใหญ่จะแสดงออกในลักษณะซ้ำๆ กันลอกเลียนแบบกัน ไม่ค่อยคิดอะไรที่แปลกใหม่ เช่น ในกิจกรรมเคลื่อนไหวร่างกายอย่างอิสระ นักเรียนส่วนใหญ่จะลอกเลียนแบบท่าทางของเพื่อนและเคลื่อนไหวในลักษณะที่เหมือนกัน ในกิจกรรมการวาดภาพและการปั้นโดยอิสระ นักเรียนก็วาดภาพและปั้นในรูปแบบเดิมๆ ที่ตนเองเคยวาดและเคยปั้น เป็นต้น และจากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนในระดับชั้นอนุบาล 3 คน พบว่าครูผู้สอนทั้ง 3 คนให้ความเห็นว่า นักเรียนส่วนใหญ่ชอบทำตามเพื่อนและครู ไม่ค่อยคิดทำอะไรที่แปลกใหม่ ไม่ค่อยกล้าแสดงออก ผู้วิจัยจึงได้สำรวจความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนในระดับชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 1-3 ในช่วงปลายภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 55 คน เป็นนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 จำนวน 23 คน ชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 จำนวน 17 คน และชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 3 จำนวน 15 คน โดยให้นักเรียนต่อเติมภาพวงกลมให้สมบูรณ์จำนวน 15 ภาพ ในเวลา 10 นาที พบว่านักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 1 ได้คะแนนความคิดสร้างสรรค์ต่ำ จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 56.52 นักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 ได้คะแนนความคิดสร้างสรรค์ต่ำ จำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 70.59 นักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 3 ได้คะแนนความคิดสร้างสรรค์ต่ำ จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 66.67 ซึ่งถือได้ว่าคะแนนความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนอยู่ในระดับต่ำ

จากปัญหาข้างต้น กล่าวได้ว่านักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 1 มีความคิดสร้างสรรค์ต่ำกว่าชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 ซึ่งปัจจุบันนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 1 อยู่ในชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 และนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 มีความคิดสร้างสรรค์ต่ำกว่าชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 3 ซึ่งปัจจุบันนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 อยู่ในชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยจึงสำรวจปัญหาซ้ำอีกครั้งหนึ่งในปีการศึกษา 2553 จากการสำรวจพบว่านักเรียนยังมีความคิดสร้างสรรค์ต่ำเหมือนกับการสำรวจในครั้งแรก ผู้วิจัยจึงได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ เนื่องจากความคิดสร้างสรรค์สามารถพัฒนาให้สูงขึ้นได้ และหากส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้แก่เด็กเยาว์วัยได้เท่าใด ก็จะเป็นผลดีมากเท่านั้น

การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กทำได้หลายวิธี เช่น การจัดกิจกรรมประสบการณ์ การสอนการฝึกฝน การทำกิจกรรมศิลปะ การวาดภาพ การเล่านิทาน การเล่นเกม ปริศนาคำทาย การตั้งคำถามให้เด็กตอบหลายๆทาง การให้เด็กเล่นของเล่นอย่างอิสระ เป็นต้น หลักการสำคัญของวิธีการเหล่านี้ คือการเปิดโอกาสให้เด็กได้คิดจินตนาการและแสวงหาคำตอบด้วยตนเอง (มานพ ถนอมศรี. 2538: 166 -169) กิจกรรมศิลปะมีบทบาทที่เด่นชัดในการสร้างเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ของเด็กการวาดภาพเป็นกิจกรรมศิลปะที่ให้โอกาสเด็กได้คิดจินตนาการแล้วแสดงออกเป็นรูปภาพ ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนได้ ดังผลการวิจัยของ เพ็งจิต โรจน์สุภรัตน์ (2531: 82-83) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ระหว่างเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมวาดรูปเป็นกลุ่มกับเป็นรายบุคคล พบว่า เด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมวาดรูปเป็นกลุ่มมีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมวาดรูปเป็นรายบุคคล นอกจากการวาดภาพแล้วการปั้นก็เป็นกิจกรรมหนึ่งที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ (จรัส คำภารัตน์. 2533: 29) และการปั้นยังเป็นการแสดงออกทางศิลปะที่ดีที่สุดอีกทางหนึ่ง เพราะงานปั้นเป็นงานศิลปะที่สามารถสร้างรูปทรง 3 มิติ สร้างความสัมพันธ์ระหว่าง รูปทรงและบริเวณว่างและสร้างความรู้สึกสัมผัสได้อย่างเป็นจริง ไม่ว่าจะปั้นดิน ดินน้ำมัน ปั้นกระดาษล้วนเป็นกิจกรรมศิลปะที่เด็กจะสนุกสนานในการแสดงออก(วิรุณ ตั้งเจริญ. 2543: 34) และส่งผลให้เด็กมีความเชื่อมั่นสูงขึ้น ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สำคัญอย่างหนึ่งของความคิดสร้างสรรค์วินิตา ศิลปะโกศล (2540: 55) ได้ศึกษาผลของการทำกิจกรรมการปั้นแบบชี้แนะ กึ่งชี้แนะ และแบบอิสระที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย พบว่าเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมการปั้นแบบชี้แนะมีความเชื่อมั่นในตนเองก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกันและเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมการปั้นแบบชี้แนะและแบบอิสระมีความเชื่อมั่นในตนเองก่อนและหลังการทดลองไม่แตกต่างกัน

กิจกรรม ศิลปะศึกษา เป็นกิจกรรมหนึ่งที่จะนำเด็กไปสู่การเรี ยนรู้สรรพสิ่งต่างๆอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียนรู้ ของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับเด็กในระดับปฐมวัย จำเป็นต้องได้รับการฝึกใช้ประสาทสัมผัสดังกล่าว เพื่อเตรียมความพร้อมในการศึกษาเรียนรู้ในระดับต่อไป (สุรษา (นามแฝง). 2544: 32) การนำกิจกรรม ศิลปะศึกษามาเป็นเครื่องมือในการแสดงออกทางศิลปะ ไม่ว่าจะเป็นการวาดภาพหรือการปั้นเป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะทำให้นักเรียนได้วาดภาพและปั้นผลงานที่รู้สึก ความคิดและจินตนาการ ซึ่งได้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการใช้

กิจกรรมฝึกประสามสัมผัสทั้งห้าในการจัดกิจกรรม การสอนศิลปศึกษา โดย มณฑา ไร่ทิม (2544: 59-60) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการวาดภาพระบายสีโดยใช้กิจกรรมที่ฝึกประสาทสัมผัสทั้งห้าของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์กับการสอนตามแนวคิดของเบอร์โธล์ท แมคคาร์ธี 4 แม้ที่ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการวาดภาพระบายสีโดยใช้กิจกรรม ที่ฝึกประสาทสัมผัสทั้งห้าของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยการสอนแบบกระบวนการ กลุ่มสัมพันธ์กับการสอนตามแนวคิดเบอร์โธล์ท แมคคาร์ธี 4 แม้ที่ ไม่มีความแตกต่างกัน

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษา การเปรียบเทียบผลการใช้กิจกรรมศิลปศึกษาที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ และความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอน ของนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนายกวิพัฒนากร วัดอุดมธานี จังหวัดนครนายก

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบ ความคิดสร้างสรรค์ ของนักเรียน ก่อนและหลังการได้ รับการเข้าร่วมกิจกรรมศิลปศึกษา
2. เพื่อศึกษาแบบสำรวจความพึงพอใจต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้อิงกิจกรรมศิลปศึกษา ของนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนายกวิพัฒนากร วัดอุดมธานี จังหวัดนครนายก

ความสำคัญของการวิจัย

ผลของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นประโยชน์ต่อครูผู้สอน ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน ในระดับชั้นอนุบาลศึกษา สามารถ นำวิธีการ การจัดกิจกรรมศิลปศึกษา ที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์และความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอน ไปใช้ในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นเด็กนักเรียนชาย- หญิง อายุระหว่าง 3-5 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนนายกวิพัฒนากร วัดอุดมธานีจังหวัดนครนายก จำนวน 15 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้เป็นเด็กนักเรียนชาย- หญิงอายุระหว่าง 3-5 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนนายกวิพัฒนากร วัดอุดมธานี จังหวัดนครนายก ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากประชากร

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระได้แก่
 - 1.1 การจัดกิจกรรมศิลปศึกษา
2. ตัวแปรตามได้แก่
 - 2.1. ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอน
 - 2.2. ความคิดสร้างสรรค์
 - 2.2.1 ความคิดริเริ่ม
 - 2.2.2 ความคิดคล่องแคล่ว
 - 2.2.3 คิดยืดหยุ่น
 - 2.2.4 ความคิดละเอียดลออ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การจัดกิจกรรมศิลปศึกษา หมายถึง กิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้นักเรียน สามารถ ถ่ายทอด จากความ รู้สึกความคิด และจินตนาการที่เกิดจาก การรับรู้ต่าง ๆ อันได้แก่ การมองเห็น การฟัง การดมกลิ่น การชิมรส และการสัมผัส โดยการใ ช้วิธีการต่างๆเช่น การระบายสี การปั้น การแกะสลัก ซึ่งมีลำดับขั้นในการจัดกิจกรรมดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นนำ เป็นการสร้างความสนใจให้นักเรียนใช้ประสาทสัมผัสเพื่อการรับรู้ โดยการใช้คำถาม ปริศนาคำทาย เพลง หรือเกม

ขั้นที่ 2 ขั้นดำเนินการ ประกอบด้วย

1) ขั้นกิจกรรม ให้นักเรียนรับรู้ถึงสิ่งเร้าที่กำหนดตั้งนี้ด้านการมองเห็น โดย ให้นักเรียนมองทิวทัศน์ ตามมุมต่างๆในบริเวณโรงเรียน ด้านการฟังโดยให้นักเรียนฟังนิทานจาก การเล่านิทานของครูด้านการดมกลิ่น โดยให้นักเรียนดมกลิ่นน้ำหอม ด้านการชิมรส โดยให้นักเรียน ชิมรสอาหารและด้านการสัมผัส โดยให้นักเรียนสัมผัสวัตถุสิ่งของต่างๆหลายชนิด โดยไม่ให้นักเรียน มองเห็น ซึ่งในการทดลองแต่ละครั้งจะให้นักเรียนใช้ประสาท สัมผัสเพียง 1 ด้านในการสัมผัสสิ่งเร้าที่ กำหนด และจะเปลี่ยนไปใช้ประสาทสัมผัสด้านอื่นๆในการทดลองครั้งต่อไป

2) ขั้นลงมือปฏิบัติ ให้นักเรียนวาดภาพตามความคิดหรือจินตนาการโดยอิสระ จากการรับรู้โดยใช้ประสาทสัมผัสในแต่ละครั้ง

3) ขั้นเสนอผลงาน ให้นักเรียนนำเสนอผลงานการวาดภาพประกอบการบอก หรือเล่าเรื่องประกอบภาพ

ขั้นที่ 3 ขั้นสรุป ให้นักเรียนร่วมกันสรุปเกี่ยวกับเรื่องที่ปฏิบัติโดยครูเป็นผู้ ถามนำ หลังจากนั้นครูจึงสรุปให้นักเรียนฟังอีกครั้งหนึ่ง

2. ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอน หมายถึง ความรู้สึกที่ดี หรือความคิดที่ดีที่เป็นไปตามคาดหวัง โดยได้รับการจูงใจทั้งในลักษณะที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมในการดำเนินการเรียนการสอน ทำให้นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่มีความเจริญงอกงามในทุกด้าน มีความกระตือรือร้นในการเรียน มีความสนใจต่อกระบวนการเรียนการสอน

3. ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถของ สมองในการคิดจินตนาการ ผสมผสานความรู้และประสบการณ์ ซึ่งทำให้เกิดผลของการคิดค้นในรูปแบบของการประดิษฐ์และดัดแปลงให้เกิดสิ่งใหม่ๆ ที่แตกต่างไปจากรูปแบบเดิม ในการวิจัยในครั้งนี้ จำแนกได้เป็น 4 ด้าน ประกอบไปด้วย ความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องตัว ความคิดยืดหยุ่น และความคิดละเอียดลออ และวัดได้ด้วยแบบทดสอบของเยลเลน และเออร์บัน (Jellen; & Urban. 1986)

3.1. ความคิดริเริ่ม หมายถึง ความสามารถ ของบุคคลในการคิดดัดแปลงใหม่แตกต่างไปจากความคิดธรรมดาและแปลกแตกต่างจากบุคคลอื่น

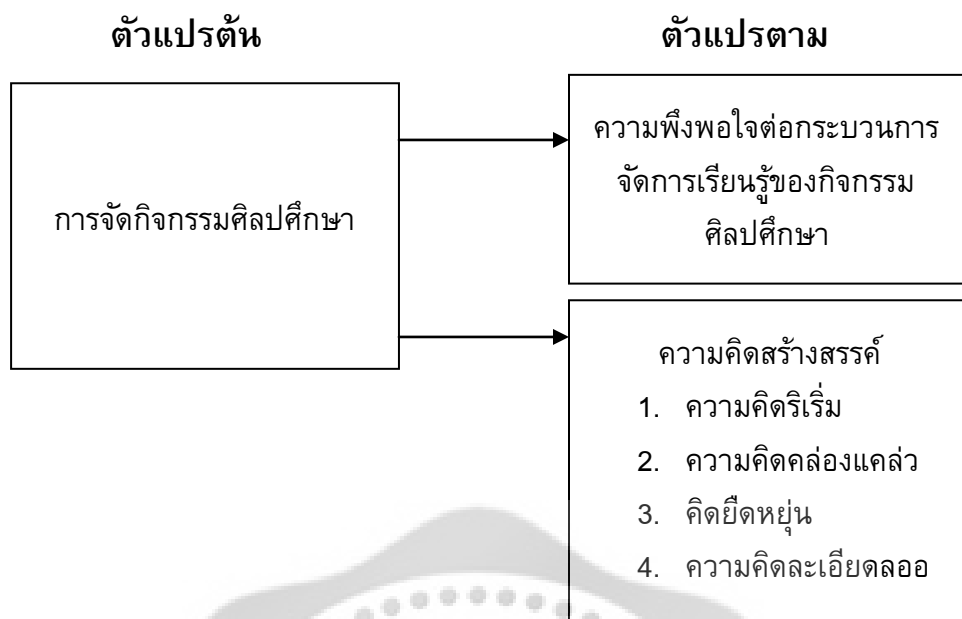
3.2. ความคิดคล่องแคล่ว หมายถึง ความสามารถ ของบุคคลในการคิดอย่างรวดเร็ว และมีปริมาณการตอบสนองได้มากกว่า

3.3. ความคิดยืดหยุ่น หมายถึง รูปแบบการคิดที่ไม่ตายตัว คิดได้หลายประเภท หลายทิศทางและหลายแง่หลายมุมอย่างอิสระ

3.4. ความคิดละเอียดลออ หมายถึง ความคิดในการรายละเอียด เพื่อตกแต่งหรือขยายความคิดหลักให้ได้ความหมายสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

กรอบแนวคิดของการวิจัย

กรอบแนวคิดในการศึกษานี้มีองค์ ประกอบใหญ่ 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 ตัวแปรต้น ประกอบด้วย การจัดกิจกรรมศิลปะศึกษา ส่วนที่ 2 ตัวแปรตาม คือ ความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอน ความคิดสร้างสรรค์ ความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องแคล่ว และคิดยืดหยุ่น และความคิดละเอียดลออ

ภาพประกอบ 1 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมุติฐานการวิจัย

1. นักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 มีความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้นหลังจากได้รับเข้าร่วมกิจกรรมศิลปศึกษา
2. นักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 มีความพึงพอใจต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ของกิจกรรมศิลปศึกษาของนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนายท้าวพัฒนาการ วัตถุประสงค์ วัดอุดมธานี จังหวัดนครนายก

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมศิลปศึกษา
 - 1.1 ความหมายของศิลปศึกษา
 - 1.2 ความสำคัญของศิลปศึกษา
 - 1.3 วัตถุประสงค์ของการสอนศิลปศึกษา
 - 1.4 ทฤษฎีการสอนศิลปศึกษา
 - 1.5 พัฒนาประสิทธิภาพของเด็ก
 - 1.6 ศิลปศึกษาพัฒนาเด็ก
 - 1.7 หลักการสอนศิลปศึกษาในโรงเรียน
 - 1.8 กระบวนการจัดกิจกรรมศิลปศึกษา
2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวาดภาพ
 - 2.1 ความหมายของการวาดภาพ
 - 2.2 แนวความคิดของการวาดภาพ
 - 2.3 กิจกรรมสร้างสรรค์ในการวาดภาพ
 - 2.4 กิจกรรมวาดภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์
 - 2.5 ความสำคัญของการวาดภาพกับเด็กปฐมวัย
 - 2.6 การวาดภาพกับความเจริญเติบโตของเด็ก
 - 2.7 พัฒนาการทางการวาดภาพของเด็กปฐมวัย
 - 2.8 องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการวาดภาพของเด็กปฐมวัย
 - 2.9 พฤติกรรมการวาดภาพกับภาพที่เด็กปฐมวัยชอบวาด
3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการปั้น
 - 3.1 ความหมายของการปั้น
 - 3.2 กิจกรรมการปั้น
 - 3.3 วัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ในการปั้น
4. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์
 - 4.1 ความหมายของความคิดสร้างสรรค์
 - 4.2 องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์
 - 4.3 กระบวนการคิดสร้างสรรค์
 - 4.4 ทฤษฎีเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์
 - 4.5 พัฒนาการของความคิดสร้างสรรค์
 - 4.6 ลักษณะของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์

- 4.7 การสอนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์
- 4.8 อุปสรรคของความคิดสร้างสรรค์
- 4.9 การส่งเสริมและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์
- 4.10 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์
- 4.11 การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย
- 4.12 แนวการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์
- 5. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์
 - 5.1 ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์เยลเลน และเออร์บัน
 - 5.2 คู่มือแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์เยลเลน และเออร์บัน
- 6. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ
 - 6.1 ความหมายของความพึงพอใจ
 - 6.2 ความสำคัญของความพึงพอใจ
 - 6.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ
 - 6.4 วิธีการสร้างความพึงพอใจในการเรียน
 - 6.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ
- 7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 7.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับศิลปศึกษา

1.1 ความหมายของศิลปศึกษา

ศิลปศึกษาคือการจัดกิจกรรมทางศิลปะที่เน้นการจัดประสบการณ์และสภาพแวดล้อม เพื่อพัฒนาผู้สร้างงานศิลปะเป็นหลัก กิจกรรมต่าง ๆ มีทั้งงานเขียนภาพระบายสี การปั้น การเป่าสี การทำภาพพิมพ์ ฯลฯ โดยกิจกรรมเหล่านี้ได้รับการออกแบบให้ส่งเสริมให้ผู้สร้างงานศิลปะได้แสดงออกตามระดับความสามารถของแต่ละคนเพื่อพัฒนาทั้งสุขภาพกายและสุขภาพจิต ทำให้เป็นผู้รู้จักรับผิดชอบ มีระเบียบวินัย การแสดงออกทางศิลปะจึงช่วยพัฒนาประสิทธิภาพในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะกับเด็ก ๆ

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2529: 84) ได้กล่าวถึงศิลปศึกษา หมายถึง การให้การศึกษาด้านศิลปะกับเด็ก โดยการจัดประสบการณ์การเรียนรู้การสอนให้เหมาะสมกับวุฒิภาวะของเด็ก เพื่อให้มีความรู้ความคิดที่ดีต่อศิลปะ

เลิศ อานันท์ (2530: 280) ได้ให้ความหมายของศิลปศึกษาว่า หมายถึงวิชาที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนทางศิลปะเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพ และสังคมของเด็กวัยต่าง โดยคำนึงถึงความสนใจ ความถนัดทางธรรมชาติ การจัดสภาพแวดล้อมทางการศึกษาเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการแสดงออกอย่างอิสระ

นิรมล วีรณสาร สวัสดิบุตร (2525: 2) ได้กล่าวว่า ศิลปศึกษา หมายถึง การศึกษาเรื่องของศิลปะ หรือการศึกษาเรื่องของการสร้างสิ่งใหม่ที่สวยงาม โดยต้องใช้ประสบการณ์การรับรู้ เหตุผล อารมณ์ และความคิดริเริ่มเป็นเครื่องช่วยในการสร้าง

มานพ ถนอมศรี (2526: 1) กล่าวว่า ศิลปศึกษา หมายถึง การนำเอาศิลปะมาเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิด เพื่อเป็นการฝึกฝนการทำงานของสมองให้แก่ผู้เรียน โดยมุ่งที่จะเป็นสิ่งริเริ่มสร้างให้เป็นคนที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพในการคิดเป็นผลดีต่อไปในการศึกษาวิชาอื่น ๆ ผู้เรียนมีโอกาสได้ติดตามแก้ปัญหา และการสร้างสรรค์โลกแห่งจินตนาการอันเป็นความก้าวหน้าทางสมอง

สังคม ทองมี (2534: 18) กล่าวว่า ศิลปศึกษา หมายถึง วิชาที่จัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างศิลปะนิสัยที่ดีให้แก่เด็ก โดยให้เด็กได้แสดงออกซึ่งความสามารถทางด้านความคิดริเริ่ม และสร้างสรรค์ที่ได้รับจากประสบการณ์ภายนอก และเกิดจากจินตนาการอย่างอิสระของนักเรียน ซึ่งสามารถแสดงออกได้หลายลักษณะในการกระทำกิจกรรมศิลปศึกษาประเภทต่าง ๆ เช่น การแกะสลัก การเขียนภาพระบายสี การปั้นการพิมพ์ภาพออกแบบสร้างสรรค์ ฯลฯ ตลอดจนการรู้จักคุณค่าทางศิลปะ โดยครูจัดประสบการณ์ให้สอดคล้องเหมาะสมกับวุฒิภาวะ เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา และความคิดสร้างสรรค์

สรุปได้ว่า ศิลปศึกษา หมายถึง การให้การศึกษาทางด้านศิลปะกับเด็ก โดยการจัดประสบการณ์การเรียนการสอนให้เหมาะสมกับวุฒิภาวะของเด็ก เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสพัฒนาทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญาและความคิดสร้างสรรค์ โดยการส่งเสริมให้เด็กได้มีโอกาสแสดงออกทางด้านการปฏิบัติ และทางด้านความคิดอย่างอิสระเสรีตามความสนใจและความถนัด เน้นการสร้างเสริมลักษณะนิสัยที่ดีให้กับเด็ก ในรูปองค์กรปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจและความคิดที่ดีต่อศิลปะ และสามารถปรับตัวดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งกิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จะสามารถส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แสดงออกทางด้านความสามารถเป็นอิสระตามความถนัดปลະจินตนาการ เพื่อเป็นการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ต่อไป

1.2 ความสำคัญของศิลปศึกษา

ศิลปศึกษา เป็นธรรมชาติและเป็นการต้องการของมนุษย์ เป็นเครื่องกำหนดอนาคตของมนุษย์ที่มีคุณค่า มีความหมาย และมีวามงดงาม ศิลปะจึงเป็นสิ่งที่อยู่คู่กับมนุษย์มาโดยตลอด ศิลปศึกษา จึงเป็นการศึกษาเพื่อพัฒนาความก้าวหน้า (ไพฑูริย์ สิ้นลารัตน์. 2535: คำนำ) มีคุณค่า

ต่อการพัฒนาบุคลิกภาพและสังคมของเด็ก (เลิศ อานันทนะ. 2523: 93) เพื่อให้เด็กทุกคนได้มีโอกาสสำรวจและพัฒนาตนเองทางด้านศิลปะ ด้านความต้องการและความสามารถของเด็กแต่ละบุคคล และมุ่งให้เด็กเกิดความสุขในชีวิตประจำวัน (ประเทิน มหาพันธ์. 2531: 58) มีพฤติกรรมอันดีงานทางศิลปะรู้จักแก้ปัญหาในการทำงานและได้สัมผัสความจริง (วิรัตน์พิชญ์ไพบุลย์. 2521: 12) ส่งเสริมการเจริญเติบโตตามวุฒิภาวะ เพื่อให้เด็กมีความองงามในทางสร้างสรรค์อย่างสูงสุดทั้งยังช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็ก ซึ่งสรุปได้ดังนี้ คือ

1) พัฒนาการด้านสติปัญญา ศิลปะจะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ การเป็นผู้รอบรู้ในการทำงานมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการสร้างผลงาน รู้จักแก้ปัญหาและปรับปรุงผลงานในการทำงานด้วยตนเอง จะทำให้มีความเชื่อมั่น สามารถสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ให้สำเร็จด้วยดี และคุณภาพอย่างเฉลียวฉลาด ซึ่งจะเป็นการช่วยพัฒนาความคิดและสติปัญญาให้ดีขึ้น

2) พัฒนาการทางอารมณ์ ศิลปะจะช่วยสนองความต้องการที่จะแสดงออกและการสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ เมื่อเด็กสร้างสรรค์ผลงานศิลปะสำเร็จ เด็กจะมีความพอใจมีอารมณ์แจ่มใส มีความมั่นใจในตนเอง อันเป็นพื้นฐานของพัฒนาการทางอารมณ์

3) พัฒนาการทางสังคม ศิลปะเป็นสื่อให้เด็กมีโอกาสในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ทั้งยังช่วยสร้างเสริมความเข้าใจอันดี รู้จักรับผิดชอบร่วมกัน ช่วยเชื่อมโยงความสัมพันธ์อันดีต่อผู้ที่อยู่ร่วมกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นด้วยใจยุติธรรม ซึ่งจะเป็นการเสริมสร้างความคิดทางสังคมได้เป็นอย่างดี

4) พัฒนาการทางร่างกาย การสร้างสรรค์งานศิลปะทุกชนิด จำเป็นต้องใช้กำลังกล้ามเนื้อบางส่วนในร่างกาย เช่น การขีด การเขียน การตัด การคลึง การนวด การปั้น ฯลฯ ซึ่งมีส่วนในการพัฒนาร่างกายให้แข็งแรงและคล่องตัวในการทำงาน

5) พัฒนาการด้านการรับรู้ การทำงานที่ใช้ความสามารถและความถนัดของตนเอง ด้วยการออกแบบคิดค้น หาวิธีการสร้างงานแปลก ๆ ใหม่ ๆ ให้ดีขึ้น การสังเกตเพื่อหาทางแก้ไขปรับปรุงผลงานให้ตอบสนองความต้องการของสังคมที่เปลี่ยนแปลงจะก่อให้เกิดการเรียนรู้ได้

6) พัฒนาการทางด้านสุนทรียภาพ ศิลปะจะช่วยให้เกิดความซาบซึ้ง ชื่นชมและรู้คุณค่าความงามในธรรมชาติ ความงามต่างๆ ได้ลึกซึ้งมีศิลปะนิสัยในการสร้างสรรค์มีจิตใจละเอียดอ่อนและมีรสนิยมสูง

7) พัฒนาการด้านการสร้างสรรค์ ศิลปะจะเป็นสื่อที่มีความอิสระในการสร้างสรรค์ให้รู้จักปรับปรุงรูปแบบหรือคุณภาพของงาน ตลอดจนการรู้จักพลิกแพลงหาวิธีการใหม่ในการสร้างสรรค์ผลงานจากความคิด สติปัญญา และจินตนาการของตนเอง ซึ่งจะเป็นการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ได้เป็นอย่างดี (เกสร ธิตะจारी. 2530: 7 – 9; นิรมล สวัสดิบุตร. 2535: 26 – 33)

เลิศ อานันทนะ (2533: 88 -93) กล่าวว่า เป็นที่ยอมรับกันว่าทุกวิชามีความสำคัญเท่าเทียมกันในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะศิลปะศึกษาเป็นวิชาที่มีบทบาทในทางด้านพัฒนาบุคลิกภาพและสังคม โดยมีความมุ่งหมายเพื่อปลูกฝังความสำนึกในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม รู้จักอนุรักษ์วัฒนธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และสามารถดัดแปลงแก้ไขสภาพความเป็นอยู่ใน

ชีวิตประจำวันให้ดีขึ้น คุณค่าที่แท้จริงของวิชาศิลปะศึกษา ก็คือ การพัฒนาบุคลิกภาพและสังคมของเด็กทุกเพศ ทุกวัย เพราะว่าคนย่อมเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญที่สุดสำหรับการพัฒนาประเทศชาติ ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

วีรุณ ตั้งเจริญ (2525: 230) ได้แสดงความเห็นว่า การจัดกิจกรรมศิลปะ เป็นวิถีทางที่จะสะท้อนผลไปสู่การพัฒนาลักษณะนิสัย เพื่อเป็นพลังในการเรียนรู้และการดำรงชีวิตในสังคม โดยเน้นลักษณะนิสัยที่ทำเป็น คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น

จากทัศนะและความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ จะพบว่าศิลปะศึกษา เป็นวิชาที่มีความสำคัญยิ่งวิชาหนึ่งสำหรับเด็กระดับประถมศึกษา เพราะเป็นวิชาที่จะช่วยพัฒนาขีดความสามารถทางสมองของเด็กให้ค้นพบคุณค่าของตนเอง และลักษณะเฉพาะตัวจำเป็นต้องปลูกฝังให้เกิดขึ้นในตัวของเด็ก เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ส่งเสริมความเจริญงอกงามทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา มีระเบียบวินัยในการทำงานสามารถอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างมีความสุข

1.3 วัตถุประสงค์ของการสอนศิลปะศึกษา

- 1) เพื่อพัฒนาศิลปะนิสัยให้กับผู้เรียน ให้เป็นผู้มีบุคลิกภาพและอารมณ์ที่ประณีตละเอียดอ่อน มีความรู้คู่กับความดีงาม โดยผ่านกระบวนการการเรียนการสอนทางศิลปะ
- 2) เพื่อความตระหนักรู้เกี่ยวกับงานทัศนศิลป์ เป็นการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะในการรับรู้งานทัศนศิลป์ว่า เป็นงานศิลปะที่สื่อความคิด ความรู้สึกสัมผัสได้ด้วยตาเกิดความชื่นชมและความพอใจในศิลปะนั้นได้แก่ การรับรู้ งามมองเห็น ความรู้สึกสัมผัส ความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการด้วยจิตใจที่เปี่ยมปิติต่องานศิลปะ
- 3) การฝึกฝนทางศิลปะ ในด้านความรู้ ทักษะ การใช้วัสดุ เพื่อการสำรวจการทดลอง การแก้ปัญหา การใช้เทคนิคต่าง ๆ สร้างสรรค์และแสดงออกในทางศิลปะที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความชื่นชม มีค่านิยมและทัศนคติที่ดีต่อศิลปะ
- 4) เพื่อตอบสนองความรู้สึกทางด้านคุณค่าปลละความงามที่มีอยู่ในแต่ละบุคคล ให้มีโอกาสพัฒนาไปในทิศทางที่พึงประสงค์
- 5) เพื่อให้ผู้เรียนสามารถใช้เวลว่างให้เป็นประโยชน์ในทางสร้างสรรค์
- 6) เพื่อพัฒนาการสื่อความหมายทางศิลปวัฒนธรรมที่ดีในแต่ละบุคคลพัฒนาผู้เรียนให้มีศิลปะนิสัย ได้แก่ การมีบุคลิกภาพที่ดี มีจิตใจละเอียดอ่อน ประณีต สุนทรีย์ สามารถติดต่อสื่อสาร รู้จักแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ การดำรงชีวิตที่เรียบง่ายและมีจุดมุ่งหมายที่สร้างสรรค์ การจัดประสบการณ์ทางศิลปวัฒนธรรมให้กับผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็น เพราะเป็นสิ่งที่มีความหมายแก่ผู้เรียนในด้านการรับรู้สัมผัสความงาม ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และเป็นเป้าหมายสูงสุดของการจัดการศึกษาศิลปะ (วิชัย วงษ์ใหญ่. 2528: 3 – 12)

1.4 ทฤษฎีการสอนศิลปะศึกษา

ทฤษฎีการสอนที่นิยมใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษามีดังนี้ (ชลอพงษ์สามารถ. 2526: 56 – 65)

1) ทฤษฎีเหมือนจริง (Native Realism) ทฤษฎีนี้เชื่อว่า เด็กสามารถเห็นได้เหมือนผู้ใหญ่ การเรียนคือ การให้นักเรียนฝึกทักษะตามที่ครูต้องการ กล่าวคือ ครูจะเป็นผู้กำหนดให้นักเรียนทำตาม ซึ่งไม่เหมาะสมกับการสอนศิลปะระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา แต่เหมาะกับระดับอุดมศึกษาซึ่งมีแนวโน้มการเรียนเพื่อมุ่งรักษาถ่ายทอดวัฒนธรรมเดิม เช่น วิชาจิตรกรรมไทย หรือวาดภาพเหมือน เป็นต้น เป็นทฤษฎีที่ต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ เข้าใจวิธีการ และมีแบบแผนเป็นการเรียนเพื่อฝึกทักษะและความรู้โดยตรงเป็นการดำรงไว้เพื่อการอนุรักษ์โดยแท้จริง

2) ทฤษฎีแห่งปัญญา (Intellectual Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่า นักเรียนเรียนตามที่ตนรู้ เหมาะแก่การสอนทุกระดับ เป็นทฤษฎีที่ให้นักเรียนได้แสดงความรู้ความสามารถตามที่ตนเข้าใจ ซึ่งสอดคล้องกับการเรียนรู้และความแตกต่างระหว่างบุคคล การเรียนแบบนี้เป็นการส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และการแสดงออกของเด็กโดยตรง เด็กสามารถจะแสดงรายละเอียดที่ตนรู้แตกต่างกันตามความคิดรวบยอดของตน

3) ทฤษฎีพัฒนาการรับรู้ (Perceptual Development Theory) ทฤษฎีนี้เป็นเกสตัลท์ (Gestalt) ซึ่งมีความเชื่อว่าเด็กเขียนตามที่ตนเห็น ตามความเป็นจริง เด็กจะเห็นแต่เค้าโครงใหญ่และเป็นส่วนรวมมากกว่า ไม่สนใจรายละเอียด ทฤษฎีนี้เหมาะกับการสอนเด็กระดับอนุบาลและประถมศึกษา เด็กจะถ่ายทอดความรู้สึกออกมาเป็นแบบง่าย ๆ ส่วนความละเอียด ความซับซ้อนจะเพิ่มขึ้นตามวัยของเด็กเอง

4) ทฤษฎีความรู้สึกรู้และการเห็น (The Haptic Visual Child Theory) ทฤษฎีนี้เป็นความเชื่อของ วิคเตอร์โลเวนเฟลด์ (Viktor Lowenfeld) ซึ่งมีแนวความเชื่อว่า ความเข้าใจและการรับรู้จากสิ่งแวดล้อมของเด็กจะมีผลแก่อารมณ์ของเด็ก ซึ่งจะเป็นแรงผลักดันให้เด็กแสดงออกตามอารมณ์ของตนจากการวิจัย โลเวนเฟลด์ เชื่อว่าเด็กที่มีเสรีจะแสดงออกทางร่างกายและอารมณ์อย่างเปิดเผย

จากที่กล่าวมา จะเห็นว่าทฤษฎีที่สามารถนำมาใช้ในการเรียนการสอนศิลปะศึกษานั้นมีอยู่หลายทฤษฎีด้วยกัน ครูสามารถนำแนวคิดในแต่ละทฤษฎีมาใช้ในการสอนศิลปะศึกษา ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ได้ โดยจัดกิจกรรมการสอนตามแนวทฤษฎีนั้น ๆ ให้เหมาะสมกับวุฒิภาวะและระดับความสามารถของนักเรียนแต่ละกลุ่มหรือบุคคล

1.5 พัฒนาประสิทธิภาพของเด็ก

1) ประสิทธิภาพด้านการรับรู้ ในการทำงานศิลปะ เด็กต้องอาศัยสิ่งแวดล้อมรอบตัวเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงาน ไม่ว่าจะเป็นการเขียนภาพ งานปะติด หรืองานปั้น เด็กจะใช้วิธีจดจำสิ่งใกล้ตัวมาเป็นต้นแบบ ในช่วงแรกของการเรียนรู้โดยเฉพาะกับเด็กเล็ก รูปทรงสิ่งของต่าง ๆ จะมีสภาพเป็นนามธรรม หรือพูดให้เข้าใจอย่างง่าย ๆ ว่าการรับรู้สิ่งนั้น ๆ ของเด็กยังไม่กระจ่างชัด เมื่อเด็กต้องการถ่ายทอดสิ่งนั้นออกมาทำให้เกิดกระบวนการกระตุ้นให้เด็กรู้จักสังเกต แยกแยะรายละเอียดและถ่ายทอดสิ่งเหล่านั้นให้มีลักษณะเป็นรูปธรรมมากขึ้น

2) ประสิทธิภาพทางการคิด ในขณะที่เด็กสร้างสรรค์งานศิลปะ เขาจะมีการออกแบบในใจ มีการลำดับความคิดและจัดระบบความคิดอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องเพื่อที่จะควบคุมการแสดงออกได้อย่างที่ต้องการ เมื่อเด็กสนใจที่จะถ่ายทอดสิ่งใดสิ่งหนึ่งเขาจะสร้างสัญลักษณ์ขึ้นมา สัญลักษณ์ที่เขาสร้างขึ้นอาจมีรูปทรงซ้ำ ๆ กัน หรือมีรูปทรงที่ต่างออกไปและแปลความหมายได้หลายอย่าง สำหรับเด็กเล็ก ความหมายแต่ละอย่างที่ชอบอยู่ในงานของพวกเขาจะมีหลายความหมายสังเกตได้จากการถามถึงความหมายของงานศิลปะชิ้นเดียวกันในขณะที่เด็กกำลังสร้างขึ้น เมื่อมีผู้ถามว่าคืออะไร เด็กมักตอบออกมาอย่างทันทีโดยคำตอบที่ได้มักไม่ซ้ำกันแสดงถึงการคิดและจินตนาการที่ไม่หยุดนิ่งของเด็ก การฝึกทำกิจกรรมศิลปะบ่อยครั้ง จึงเป็นการฝึกความคิดให้มีความหลากหลายนั่นเอง

3) ประสิทธิภาพทางด้านความรู้สึก กิจกรรมการสร้างงานศิลปะเป็นกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับการฝึกประสาทสัมผัสในการเชื่อมโยงกระบวนการคิด ประสบการณ์ เหตุการณ์ต่าง ๆ รวมถึงอารมณ์และความรู้สึกตามความเป็นจริง การทำงานศิลปะทำให้เด็กได้สร้างจินตนาการตามความหวัง สร้างความฝันหรือแม้แต่เป็นทางออกของอารมณ์ที่จะขจัดความโกรธ ความเกลียด เป็นการแสดงความรักที่เด็กสามารถกระทำได้ การที่เด็กจะโตขึ้นและปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ดีเขาควรจะต้องรับรู้และทำความเข้าใจกับอารมณ์ความรู้สึกของบุคคลที่อยู่รอบตัว เช่น เพื่อน ครู ผู้ปกครอง ฯลฯ มิใช่ยอมรับแต่อารมณ์ความรู้สึกของตนเองเท่านั้น กิจกรรมทางศิลปะจะเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกซึ่งอารมณ์ความรู้สึกผ่านงานศิลปะ รู้จักการวิพากษ์วิจารณ์ รู้จักการควบคุมอารมณ์ของตนเองและการยอมรับความคิดของผู้อื่น

1.6 ศิลปศึกษาพัฒนาเด็กในด้านต่าง ๆ

1) ศิลปศึกษาช่วยพัฒนาร่างกายและการเจริญเติบโตของเด็ก โดยเฉพาะเด็กเล็กที่ร่างกายกำลังมีพัฒนาการอย่างมาก การจัดกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับเด็กจะทำให้เด็กได้ฝึกการเคลื่อนไหวการพัฒนากล้ามเนื้อ โดยเฉพาะการใช้มือ นิ้ว สายตา ฯลฯ ให้ทำงานประสานกันได้ดียิ่งขึ้น

2) ศิลปศึกษาช่วยเตรียมพื้นฐานในชีวิตประจำวันสำหรับเด็ก โดยทั่วไปเด็กที่มีอายุ 3 - 6 ปี พบว่าช่วงที่เด็กมีความสุขที่สุดได้แก่การกิน เล่น พักผ่อนและทำงานศิลปะ พื้นฐานการเล่นของเด็กจะช่วยให้เด็กได้เรียนรู้สิ่งรอบตัว มีความสุขที่ได้เคลื่อนไหวในอิริยาบถต่าง ๆ และได้รับประสบการณ์ที่ตื่นเต้นสนุกสนาน การทำงานศิลปะเป็นความสุขจากการสังเกต การใช้จินตนาการ การคิดค้นทดลองกับวัสดุแปลก ๆ ซึ่งเป็นความสุขที่ได้แสดงออกทางความรู้สึกของตนเองต่อโลกภายนอก การจัดกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กจึงเป็นสิ่งจำเป็นในการเตรียมประสบการณ์เพื่อพัฒนาทักษะนิสัยที่ดีในการเรียนรู้ศาสตร์ต่าง ๆ ต่อไป

3) ศิลปศึกษาช่วยพัฒนาสติปัญญาให้กับเด็ก สติปัญญาในที่นี้หมายถึงคุณภาพในการเรียนรู้ คุณภาพในการคิดและคุณภาพในการแสดงออก ศิลปะที่เด็กแสดงออกเป็นตัวบ่งชี้ถึงระดับสติปัญญาของเด็กด้วย ข้อแตกต่างนั้นจะปรากฏในรายละเอียดของรูปทรง เส้น สี ฯลฯ รวมทั้งการใช้จินตนาการ โดยกระบวนการทำงานศิลปะจะเริ่มจากการรวบรวมข้อมูลจากประสบการณ์ วิเคราะห์ข้อมูล บวกกับความงวมคิด และจินตนาการแล้วจึงสังเคราะห์ถ่ายทอดออกมาด้วยเส้น สี รูปทรง ฯลฯ การสร้างงานศิลปะจึงเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ส่งเสริมพัฒนาการทางด้านสติปัญญาอย่างมาก กล่าวได้ว่าเป็นกิจกรรมที่ช่วยสะสมพลังทางปัญญาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพต่อไป

4) ศิลปศึกษาช่วยสร้างความคิดสร้างสรรค์และความมั่นใจให้กับเด็ก การจัดกิจกรรมศิลปะให้กับเด็กปฐมวัยจะช่วยให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์ เกิดการรวบรวมจัดระเบียบความคิดเก่าและเพิ่มเติมสิ่งใหม่ ๆ เข้าไปในผลงาน ประสบการณ์จากการได้ฝึกคิดฝึกทำสร้างสิ่งใหม่ ๆ โดยได้รับการยอมรับจากผู้ใหญ่ทำให้เด็กมีเสรีภาพทางความคิด มีโอกาสที่จะแสวงหาเหตุผลและข้อสรุปด้วยตนเองจนเกิดความมั่นใจและกล้าที่จะแสดงออก ส่งผลให้เด็กมีวุฒิภาวะทางอารมณ์และสุขภาพจิตที่ดี

5) ศิลปศึกษาช่วยเสริมสร้างลักษณะนิสัยด้านความประณีต การสร้างงานศิลปะทุกชนิดจำเป็นต้องใช้ความละเอียดอ่อนและความประณีตในการสร้างสรรค์ การฝึกเด็กให้ได้ทำกิจกรรมทางศิลปะจะช่วยให้เด็กเกิดสมาธิในกระบวนการคิดและขณะปฏิบัติงาน เนื่องจากพฤติกรรมโดยทั่วไปของเด็กกำลังซุกซนและอยากรู้อยากเห็นไม่อยู่นิ่ง การฝึกให้เด็กมีความตั้งใจและใช้ความพยายามในการทำงานให้สำเร็จและสมาธิจดจ่อกับงานที่อยู่ตรงหน้าจะช่วยพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กในเรื่องความประณีตเรียบร้อยได้

6) ศิลปศึกษาช่วยพัฒนาความรู้สึกด้านสุนทรียภาพ สุนทรียภาพเป็นความรู้สึกเฉพาะบุคคลซึ่งต้องเกิดจากการสั่งสมเป็นเวลานาน การจัดกิจกรรมทางศิลปะที่มีความหลากหลายและเปิดโอกาสให้รู้จักวิพากษ์วิจารณ์ จะช่วยเสริมสร้างประสบการณ์ทำให้เด็กเกิดความรู้สึกซาบซึ้งกับผลงานศิลปะและธรรมชาติรอบ ๆ ตัว สามารถแยกแยะสิ่งที่เรียกว่างามกับไม่งาม รู้จักการประเมินคุณค่าและเห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อมรอบตัว

7) ศิลปศึกษาช่วยพัฒนาการทำงานร่วมกัน การจัดกิจกรรมศิลปะในโรงเรียนมักมีกิจกรรมให้เด็กได้ทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ การสร้างงานศิลปะเพื่อให้ผลสัมฤทธิ์ที่ดียิ่งขึ้นควรเปิดโอกาสให้เด็กได้พูดคุย ปรึกษาหารือและวางแผนร่วมกัน รู้จักการแก้ปัญหาและการแบ่งงานกันทำ เป็นการฝึกให้รู้จักแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ รู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเอง และยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่น อย่างไรก็ตาม การจัดกิจกรรมศิลปะให้กับเด็กไม่จำเป็นต้องจัดที่โรงเรียนเสมอไป ผู้ปกครองอาจจัดกิจกรรมขึ้นที่บ้านโดยมีพ่อแม่ หรือบุคคลอื่นในบ้านร่วมแก้ปัญหาในการทำงานร่วมกัน

สรุป กิจกรรมทางศิลปะเป็นสิ่งสำคัญสำหรับเด็กเล็กเพื่อช่วยพัฒนา ทักษะทางด้านร่างกายให้มีความคล่องแคล่วโดยการฝึกใช้วียวะต่าง ๆ ให้มากขึ้น ในด้านของสติปัญญาจะเป็นการฝึกให้เด็กคิดวางแผนในการทำงาน คิดรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์และสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ เมื่อได้รับการยอมรับจากผู้รอบข้างจะทำให้เด็กมีสุขภาพจิตที่ดี ยิ่งถ้ากิจกรรมนั้น ๆ ได้มีการทำงานร่วมกันเป็นทีม จะช่วยให้เด็กมีประสบการณ์ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ดียิ่งขึ้น

1.7 หลักการสอนศิลปะศึกษาในโรงเรียน

หลักสำคัญในการสอนศิลปะศึกษาในโรงเรียนนั้น ผู้เรียนควรจะได้มีโอกาสแสดงออกอย่างอิสระทางความคิดและการปฏิบัติ เพื่อส่งเสริมให้มีพัฒนาการรอบตัว เช่น ทางสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์ และสังคม วิธีสอนควรคำนึงถึงพื้นฐานความรู้และประสบการณ์ที่แตกต่างระหว่างบุคคล และการสอนควรเน้นถึงวิธีการแก้ปัญหาสามารถนำความรู้ไปใช้ได้จริงกับชีวิตประจำวัน

อารี สุทธิพันธุ์ และวิรุณ ตั้งเจริญ (2518: ไม่มีเลขหน้า) ได้เสนอแนะถึงการดำเนินการสอนศิลปะศึกษาไว้ดังนี้

- 1) เตรียมการสอนล่วงหน้าเพื่อสร้างความสนใจ
- 2) เริ่มต้นสอนนักเรียนตามระดับความสามารถของนักเรียน
- 3) จัดการเรียนการสอนให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน
- 4) พูดให้ชัดเจน และพยายามให้กำลังใจนักเรียนขณะทำงาน
- 5) พยายามคิดค้นหากิจกรรมแปลก ๆ ใหม่ ๆ เสนอแนะนักเรียน
- 6) อย่าหวังผลสำเร็จในงานของนักเรียนมากเกินไป
- 7) สร้างบรรยากาศในห้องเรียนให้เป็นกันเองมากที่สุด
- 8) ส่งเสริมให้นักเรียนใช้ความสังเกต เพื่อเพิ่มการรับรู้ด้านต่าง ๆ มากที่สุด
- 9) เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนถาม แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเป็นระหว่างกัน
- 10) เลือกกิจกรรมให้เหมาะกับวัย และความสามารถของนักเรียน
- 11) พึงระลึกเสมอว่า ห้องเรียนวิชาศิลปะคือสถานที่ทดลองวัสดุ ความคิดและวิธีการต่าง ๆ ไม่ใช่ห้องสำหรับฟังบรรยายที่มีระเบียบตายตัว
- 12) พยายามสาธิตให้นักเรียนดูเกี่ยวกับวิธีการบางอย่างที่ยากซับซ้อน

กระทรวงศึกษาธิการ (2525: 137) ได้กล่าวถึงแนวการสอนศิลปะศึกษาว่า การสอนศิลปะศึกษาควรมีขั้นตอนในการสอนดังนี้

- 1) การสอนแต่ละครั้ง ควรสอนเนื้อหาแต่ละเรื่องสลับกันไป ไม่ควรสอนเรื่องเดียวจบ จะทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายไม่สนใจเท่าที่ควร
- 2) ครูควรได้ให้เด็กมีประสบการณ์ในการวางแผน ดำเนินการ และหาอุปกรณ์การเรียนการสอนร่วมกับครู และหากจำเป็นครูอาจนำตัวอย่างงานที่สำเร็จรูปแล้วมาให้ดูพร้อมทั้งเสนอแนะวิธีการดำเนินกิจกรรมนั้น ๆ ตลอดจนเสนอแนะวิธีการเลือกใช้ วัสดุให้เหมาะสมกับกิจกรรม

3) บางเรื่องครูอาจจำเป็นต้องสาธิตวิธีการ เพื่อให้นักเรียนเข้าถึงกระบวนการปฏิบัติเสียก่อน แล้วจึงให้ลงมือทำงาน

4) ผู้สอนต้องอยู่กับเด็กตลอดเวลา เพื่อสังเกตการณ์ปฏิบัติงาน ช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหาและพยายามให้เด็กได้ทำงานตามความคิดอิสระของตนให้มากที่สุด เพื่อส่งเสริมให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์

5) อธิบายผลงานของตน และเปรียบเทียบความก้าวหน้าในการทำงานทุกครั้ง

6) เก็บ ทำความสะอาดเครื่องมือ เครื่องใช้ และสถานที่ทุกครั้งหลังจากที่ทำงานเสร็จแล้ว เพื่อฝึกให้เด็กมีนิสัยรักความสะอาด และความเป็นระเบียบ

7) จัดแสดงผลงานของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนได้มีความภูมิใจในผลงานของตนเอง และมีโอกาสพัฒนาการทำงานของตนด้วย

8) เน้นการมอบหมายให้ทำเป็นกลุ่มมากกว่ารายบุคคล เพื่อให้เด็กได้รู้จักทำงานร่วมกัน และมีโอกาสช่วยเหลือกัน

ประเทิน มหาจันทร์ (2531: 108 – 109) ได้สรุปหลักการสอนศิลปะโดยทั่วไปดังนี้คือ

1) ศิลปะไม่ใช่การลอกแบบ แต่เป็นงานที่ทุกคนสามารถถ่ายทอดแนวความคิดของตนออกมาในรูปของงานศิลปะ ในการสอน ครูจึงต้องช่วยให้เด็กมีความคิดเสียก่อนว่าจะทำอะไร เพราะเด็กยังไม่รู้จักวางโครงการด้วยตนเอง ครูต้องช่วยจัดสิ่งเร้าให้เด็กสร้างงานออกมา

2) ศิลปะสำหรับเด็ก เป็นวิชาที่เด็กทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ และเรียนได้ตามความสามารถ วิชาศิลปะสำหรับผู้ที่มีความถนัดเป็นพิเศษ ครูไม่ควรนำผลงานของเด็กแต่ละคนมาเปรียบเทียบกัน แต่ควรประเมินค่าผลงานทางศิลปะของเด็กโดยคำนึงถึงความองกงามของตนเองเป็นเกณฑ์

3) ศิลปะสำหรับเด็ก เป็นวิชาที่ครูทุกคนสอนได้ ถ้าหากเข้าใจเด็กและเข้าใจความมุ่งหมายของวิชาศิลปะ เพราะครูเป็นเพียงผู้เร้าและแนะนำเท่านั้น

4) ศิลปะสนองความต้องการของเด็กได้ โดยช่วยให้เด็กผ่อนคลายความตึงเครียดทางอารมณ์ ช่วยให้มีความคิดริเริ่ม และมีความสร้างสรรค์ ส่วนในทางสังคมนั้น ศิลปะช่วยให้เด็กรู้จักทำงานร่วมกัน รู้จักการให้และการรับ รู้จักรับผิดชอบต่อกัน

5) การประเมินค่าผลงานทางศิลปะนั้น ถือเป็นงานของแต่ละคนเป็นเกณฑ์หาได้ยึดเอามาตรฐานของผู้ใหญ่หรือศิลปินมาเป็นเกณฑ์ไม่

6) ในการสอนศิลปะ ครูเป็นเพียงผู้เร้า ผู้ให้คำแนะนำ ตลอดจนเป็นผู้ให้กำลังใจหาเป็นผู้สั่งให้เด็กทำอย่างนั้นอย่างนี้ไม่

7) ครูต้องให้กำลังใจโดยการชมเชย อย่าติเรียนต่อหน้าผู้อื่น ถ้าเด็กทำอะไรผิดพลาด ครูควรแนะนำให้เด็กเห็นข้อบกพร่องด้วยตนเอง

8) ในการแสดงออกทางศิลปะนั้น เด็กควรมีโอกาสได้ทำกิจกรรมหลาย ๆ อย่าง ทั้งนี้เป็นการช่วยให้เด็กได้แสดงความคิด ความสามารถออกมาให้เหมาะสมกับความถนัดของเด็ก

9) ในการสอนศิลปะควรนอนให้สัมพันธ์กับวิชาอื่น ๆ เช่น ภาษาไทย สังคมศึกษา และวิทยาศาสตร์ เป็นต้น

10) ควรเปิดโอกาสให้เด็กได้เลือกงานและวัสดุให้เหมาะกับความต้องการของเด็ก
ดังนั้นวัสดุต่าง ๆ จึงควรจัดไว้ให้พอเพียง

11) ในฐานะที่สอนศิลปะ ครูที่ดีย่อมมีความสนใจในการสอน พยายามค้นคว้าหา
ความรู้และวิธีการใหม่ ๆ มาสอนอยู่เสมอ

12) ครูต้องเตรียมการสอนโดยการทดลองปฏิบัติดูก่อน หากบกพร่องอย่างไรพึง
แก้ไขปรับปรุง แล้วจึงนำมาสอนในชั้น

13) กฎเกณฑ์ยาก ๆ ยังไม่ควรนำมาสอนในระยะต้น ๆ ควรรอจนกว่าเด็กจะเข้าใจใน
สิ่งที่ง่าย ๆ เสียก่อน สำหรับกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ควรเอื้อสอนในชั้นประถมตอนปลาย

14) ผลงานทางศิลปะของเด็ก ควรแสดงไว้ให้ปรากฏแก่เด็กคนอื่น ๆ ด้วย ทั้งนี้เป็น
การให้กำลังใจแก่เด็กเจ้าของงาน และเป็นการกระตุ้นให้เด็กคนอื่น ๆ สนใจในศิลปะด้วย

15) ควรส่งเสริมให้เด็กรู้จักรับผิดชอบในการทำงาน เช่น การทำความสะอาดห้องการ
เก็บรักษาเครื่องใช้ การเก็บรักษาผลงานที่สร้างขึ้นเป็นต้น เหล่านี้ควรให้เป็นภาระของเด็กทั้งสิ้น

ชวลิต ดาบแก้ว และสุดาวดี เหมทานนท์ (2525: 20 – 25) กล่าวถึงหลักในการสอน
ศิลปะศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาไว้ดังนี้

1) สอนให้เด็กเกิดการสร้างสรรค์ (Creative) หมายถึง การส่งเสริมให้เด็กได้แสดงออก
ตามความพอใจและอย่างอิสระ โดยจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัย วามต้องการความพร้อม หรือวุฒิ
ภาวะของเด็ก ควรมีวัสดุให้เด็กเลือกใช้ได้หลาย ๆ อย่าง เพื่อให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์ในแบบ
แปลก ๆ และเลือกเรื่องราว (Subject Matter) ที่กระตุ้นให้เด็กสนใจเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ใน
ชีวิตจริงของเด็ก

2) สอนตามศูนย์สนใจของเด็ก (Interest) ในการสอนศิลปะศึกษาในโรงเรียนประถม
นั้น มีจุดมุ่งหมายที่ส่งเสริมให้เด็กได้แสดงออกตามความสามารถของแต่ละบุคคลมุ่งให้เด็กได้
พัฒนาการในด้านต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับวัย และนำความรู้วิชาศิลปะศึกษาไปใช้ในชีวิตประจำวัน ดังนั้น
ครูจึงไม่ควรบังคับเด็กเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกโดยเสรี และเป็นไปตามความสนใจของเด็กแต่ละ
คน

3) สอนให้สัมพันธ์กับวิชาอื่น ๆ (Correlated) เป็นการสอนโดยการนำศิลปะศึกษาไป
ผสมผสานกับวิชาอื่น ๆ เช่น คณิตศาสตร์ ภาษาไทย วิทยาศาสตร์ เพื่อเป็นการกระตุ้นความใจของ
เด็ก

จากคำกล่าวของนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิ พอจะสรุปได้ว่า การสอนศิลปะศึกษาจะ
บรรลุตามจุดประสงค์หรือไม่นั้น จะต้องขึ้นอยู่กับกระบวนการของการสอนของครูที่จะเป็นผู้จัดประ
สอบการณ์และวิธีการให้เหมาะสม มีอิสระในการแสดงความคิดเห็น และการสร้างสรรค์ผลงานด้วย
ตนเอง ภาพิได้บรรยายภาพที่เป็นมิตรและการยอมรับซึ่งกันและกัน

1.8 กระบวนการจัดกิจกรรมศิลปะศึกษา

กระบวนการจัดกิจกรรมศิลปะศึกษามีความสำคัญสำหรับผู้ที่เป็นครูซึ่งจะต้องมีความรู้และทักษะ เพื่อที่จะนำมาใช้ในกระบวนการถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้เรียนได้รับความรู้อย่างเต็มที่ เป็นที่ทราบกันดีว่านักเรียนจะเกิดการเรียนรู้อย่างดีและจดจำความรู้นั้นได้นาน จำเป็นต้องอาศัยการสอนที่ดีของครู ซึ่งวิธีการสอนมีอยู่มากมายหลากหลายวิธี วิธีการสอนแต่ละวิธีมีลักษณะเป็นการเน้นการแสดงออกของเด็กเอง หรือที่เรียกว่า “เด็กเป็นศูนย์กลาง” จึงต้องคิดค้นกระบวนการถ่ายทอดความรู้เพื่อตอบสนองต่อการแสดงออกของผู้เรียนอย่างหลากหลายโดยที่ครูก็ต้องเข้าไปมีบทบาท ในเรื่องรูปแบบกระบวนการสอนที่มีความเหมาะสมกับลักษณะของบทเรียน

การจัดกิจกรรมศิลปะนั้นจะมุ่งให้ผู้เรียนได้เกิดทักษะ ความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ เมื่อมีจุดประสงค์ที่ต้องการให้เกิดแก่ตัวเด็กอย่างหลากหลาย แนวทางจัดกิจกรรมศิลปะในปัจจุบันนี้เป็นการเน้นให้นักเรียนได้คิดได้ทำและแก้ปัญหาด้วยตนเอง เพราะฉะนั้นการที่ครูจะต้องพิจารณากระบวนการถ่ายทอดจึงมีความสำคัญ (บำรุง กลัดเจริญ; และฉวีวรรณ กิณางค์. 2527: 172 -174)

การจัดกิจกรรมศิลปะในระดับปฐมวัยเป็นกระบวนการที่ต้องให้เด็กได้ทั้งความรู้และฝึกทักษะทางด้านประสาทสัมผัสทั้งห้าของเด็กปฐมวัย จากกิจกรรมหลายๆ วิธีการสอนศิลปะโดยปกติแล้ว ครูจะพูดบรรยายในเนื้อหาความรู้ที่ต้องการให้นักเรียนฟัง การสาธิต และให้นักเรียนลงปฏิบัติ ซึ่งมีกระบวนการสอนคือ

ขั้นนำ
ขั้นดำเนินการสอน
ขั้นกำหนดงาน
ขั้นสรุป

ขั้นนำ

เป็นการดึงดูด ได้รับความสนใจของผู้เรียน ทำให้นักเรียนมีความพร้อมที่จะเรียนและทำกิจกรรมต่างๆ ครูจึงต้องชี้แจงให้นักเรียนทราบในเนื้อหา กิจกรรม การนำเข้าสู่บทเรียนจึงมีความจำเป็นที่จะเป็นการเตรียมความพร้อม ซึ่งทำได้หลายวิธีเช่น(นวลลออ ทินานนท์. 2542: 40 - 41)

- อภิปราย พูดคุย ในเรื่องต่างๆ ที่จะเชื่อมโยงไปสู่เนื้อหาบทเรียนได้
- เล่านิทาน หรือประสบการณ์จริง
- เล่นเกมส์ เช่น เกมส์ต่อเติมภาพบนกระดานดำ ในเนื้อหาที่จะสอน
- การทบทวนเนื้อหาในบทเรียน หรือประสบการณ์ที่ผ่านมาแล้ว
- การตั้งปัญหา สนทนาซักถามเกี่ยวกับกิจกรรมทางศิลปะ
- การใช้อุปกรณ์การสอน หรือสื่อการสอน เช่น ของจริง หุ่นจำลอง หุ่นจำลอง

ภาพประกอบ แผนภูมิ ฯลฯ เพื่อดึงดูดความสนใจ

ขั้นตอนการสอน

เป็นอธิบายเนื้อหา ความรู้ ในสิ่งที่ครูต้องการสอน อาจใช้วิธีการสาธิตยกตัวอย่างใช้ อุปกรณ์การสอน สื่อการสอนต่างๆ ประกอบคำอธิบายไปด้วย เพื่อให้นักเรียนเข้าใจเนื้อหา ตลอดจนกิจกรรมปฏิบัติ ในขั้นตอนการสอนครูอาจใช้การซักถาม ให้นักเรียนช่วยกันคิดวิเคราะห์ ซึ่งเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนมีบทบาทในกิจกรรมการเรียนการสอนด้วย

การอธิบายของครูไม่ควรใช้เวลานานเกินไป จะทำให้เกิดความน่าเบื่อหน่ายและการใช้ภาษาของครูควรใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย กระชับ แต่ครอบคลุมใจความสำคัญ ทั้งนี้ควรเริ่มจากเนื้อหาหัวข้อที่สำคัญแล้วจึงลงไปที่รายละเอียด โดยเริ่มจากง่ายไปหายาก การมีสื่อประกอบการสอนจะทำให้เข้าใจเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น สื่อในที่นี้อาจเป็นผลงานในกิจกรรมนั้นๆ เพื่อเด็กจะได้เกิดความคิดที่จะพัฒนาให้ดีกว่าที่เห็นและครูควรเปิดโอกาสให้เด็กได้ซักถามหลังการอธิบาย เมื่ออธิบายเนื้อหาต่างๆ แล้ว ครูควรสรุปเพื่อความเข้าใจอีกครั้ง ก่อนการให้ทำงานปฏิบัติ

ขั้นกำหนดงาน

หลังจากครูได้อธิบายเนื้อหาเสร็จสิ้นแล้ว การกำหนดงานให้นักเรียนทำ จึงเป็นสิ่งต่อเนื่องกับคำอธิบายเหล่านั้น เพราะกิจกรรมปฏิบัติหลังจากการอธิบายเนื้อหา จะเป็นสิ่งที่มีความเชื่อมโยงกันเป็นการฝึกหัด เพื่อนำความรู้จากเนื้อหา มาปฏิบัติหรือประยุกต์ใช้

ครูควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เลือกสิ่งที่ตนสนใจ แต่ไม่ใช่ให้นักเรียน “ทำอะไรก็ได้ตามใจชอบ” ครูอาจตั้งหัวข้อไว้ เช่น กิจกรรมวาดภาพระบายสีเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมแล้วให้นักเรียนเลือกที่จะคิดหาเนื้อหาของสิ่งแวดล้อม หาทางแก้ปัญหาในการนำเสนอด้วยตนเอง

งานที่ครูกำหนดเป็นกิจกรรมปฏิบัตินี้ อาจให้เป็นงานกลุ่มหรืองานเดี่ยว แล้วแต่กรณี เมื่อกำหนดงานให้แล้ว ครูควรเดินดูการทำงานของเด็กอย่างทั่วถึง

ขั้นสรุป

เป็นการทบทวนเนื้อหาวิชาหรือสรุปเกี่ยวกับการทำกิจกรรม เพื่อย้ำถึงความเข้าใจของนักเรียน การสรุปอาจให้นักเรียนทั้งชั้นกระทำหรือเลือกตัวแทนเป็นผู้สรุป และครูเป็นผู้สรุปในเนื้อหานั้นเอง (สังต์ อุทรานันท์. 2529: 26)

การจัดกิจกรรมศิลปศึกษาเป็นการเรียนการสอนอีกวิธีหนึ่งที่มีการอาศัยกระบวนการเป็นตัวถ่ายทอดความรู้และฝึกทักษะทางประสาทสัมผัสทั้งห้าให้แก่ นักเรียน โดยกิจกรรมศิลปศึกษาจะต้องอาศัยกระบวนการเป็นตัวถ่ายทอดโดยแบ่งเป็นขั้นตอนสำคัญได้ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นนำ ขั้นดำเนินการสอน ขั้นกำหนดงาน ขั้นสรุปแต่ละขั้นตอนมีความสำคัญที่แตกต่างกัน เช่น ขั้นนำ เป็นขั้นที่ดึงดูดความสนใจหรือเร้าความสนใจ และเตรียมความพร้อมแก่ผู้เรียนในการทำกิจกรรมศิลปศึกษา โดยใช้เวลาไม่มาก (สังต์ อุทรานันท์. 2529: 26) ขั้นตอนการสอน ขั้นนี้เป็นขั้นที่ครูสาธิตการสร้างผลงานและตอบข้อซักถามของผู้เรียนระหว่างทำกิจกรรมศิลปศึกษา ขั้นตอนไปของ

การทำกิจกรรมคือขั้นกำหนดผลงานขั้นนี้ในกิจกรรมศิลปะศึกษาเป็นขั้นที่ให้นักเรียนลงมือปฏิบัติในการสร้างผลงานจากสิ่งที่ได้เรียนรู้มาตามความเข้าใจของตนเองอย่างอิสระ หลังจากสร้างผลงานแล้วก็จะนำไปสู่ขั้นตอนสรุปเป็นขั้นตอนสุดท้ายคือขั้นที่นักเรียนจะต้องสรุปสิ่งที่เรียนออกมาในรูปแบบผลงาน โดยนำเสนอหน้าชั้นเรียน หรือคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากสิ่งที่ได้จากประสบการณ์จากการสร้างผลงาน ดังนั้นการเรียนรู้ที่ดีได้นั้นก็ขึ้นอยู่กับกระบวนการถ่ายทอดที่นำมาใช้ในการถ่ายทอดความรู้ เมื่อกระบวนการถ่ายทอดที่มีความเหมาะสมกับผู้เรียนก็จะสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะทางด้านความคิด ทักษะ ทางด้านประสาทสัมผัสทั้งห้า และความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวาดภาพ

2.1 ความหมายของการวาดภาพ

เคาเพลิช (Kaupelis. 1983: 139) ได้สรุปความหมายของการวาดภาพไว้ว่า เป็นกระบวนการของการวาดภาพที่แสดงการวาดภาพที่แสดงออกได้ด้วยเส้น หรือ น้ำหนัก เพื่อให้เห็นเป็นรูปทรงรูปแบบเหมือนจริงรูปแบบนามธรรม หรืออย่างใดอย่างหนึ่ง โดยความสัมพันธ์กันภายในรูปทรง สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวาด ได้แก่ ดินสอ ปากกา พู่กัน ฯลฯ

อารี สุทธิพันธ์ (2528: 108) กล่าวถึง การวาดภาพตามความหมายของการกระทำ หมายถึงการลาก ขูด ขีด เขียนด้วยวัสดุหรือเครื่องเขียนต่าง ๆ เช่น ดินสอ ปากกา ชอล์ก ฯลฯ บนระนาบรองรับซึ่งเป็นดิน โลหะ กระดาษ กระดาน หรือวัสดุอื่น ๆ ซึ่งผิวหน้าเรียบโค้ง โดยทำให้เห็นรูปร่างด้วยเส้น รูปร่างที่เกิดจากจากเส้นตรงเส้นโค้ง เส้นหยัก ฯลฯ ทั้งนี้อาจมีน้ำหนักอ่อนแก่ของเส้นเท่ากัน หรือมีน้ำหนักของเส้นอ่อนแก่ต่างกันได้ ที่สำคัญที่สุดคือ รูปร่างที่เกิดจากเส้นนี้มีลักษณะ 2 มิติ คือ กว้างและยาว หากผู้วาดต้องการให้รู้สึกว่ามีลักษณะ 3 มิติ คือ กว้าง ยาว และลึก ก็กระทำได้โดยลากเส้นหลาย ๆ เส้นตามวิธีการแรเงา

สมโภชน์ อุปอินทร์ (2532: 7) กล่าวถึงการวาดภาพว่า เป็นการถ่ายทอดสิ่งที่มองเห็นหรือประทับใจมาเป็นสัญลักษณ์ในธรรมชาติไม่มีเส้น เมื่อเรารู้สึกสิ่งใดสิ่งหนึ่งเรารู้ว่าเป็นสิ่งสามมิติ เราทำได้เพียงแปลความหมายเชิงสามมิติ ในเงื่อนไขของเส้นรอบนอก โดยระบบของแสดงและเงาในคุณค่าต่าง ๆ เราสามารถที่จะถ่ายทอดความรู้สึกในรูปดังกล่าวลงบนกระดาษได้

สมพร รอดบุญ (2532: ไม่มีเลขหน้า) ได้กล่าวถึงการวาดภาพว่า มีความหมายซึ่งครอบคลุมมากไปกว่าจะกำหนดให้เป็นเพียงแต่ “วาดเส้น” เท่านั้น ทั้งเป็นเพราะศิลปินที่สร้างสรรค์ผลงานประเภททัศนศิลป์ ได้มีวิวัฒนาการทางด้านความคิด รูปแบบ ตลาดจนเทคนิควิธีการที่รุดหน้าไปไกล และมีหลากหลายเป็นอิสระ จนดูไร้กฎเกณฑ์หรือขอบเขตอันจำกัด อีกทั้งศิลปินแต่ละท่านต่างมีความปรารถนาในการแสดงออกซึ่งเอกลักษณ์เฉพาะตนเป็นสำคัญ

วิโรจน์ ชาทอง และทำนอง จันทิมา (2527) กล่าวถึงการวาดภาพว่า หมายถึงการเขียนรูปด้วยอะไรก็ตามอาจเป็นดินสอดำ ดินสอสี สีชอล์ก สีเทียน ตลอดจนสิ่งอื่นที่สามารถทำให้เกิดเป็นรูปร่างขึ้นมาที่มีความหมายต่อผู้เขียนและผู้ดู

การวาดภาพ จึงเป็นการถ่ายทอดสิ่งที่มองเห็นหรือประทับใจออกมาเป็นรูปเส้น น้ำหนัก หรือสัญลักษณ์ บนระนาบรองรับ เพื่อให้เป็นรูปร่างรูปทรง รูปแบบเหมือนจริงหรือรูปแบบนามธรรม โดยใช้วัสดุหรือเครื่องเขียนต่าง ๆ เช่น ดินสอ ปากกา พู่กัน สีชอล์ก หรือสิ่งอื่น ๆ ที่สามารถทำให้เกิดเป็นรูปร่างขึ้นมาได้

2.2 แนวคิดของการวาดภาพ

แนวคิดของการวาดภาพมีอยู่ 3 ประการ คือ

1) เพื่อบันทึกสิ่งที่น่าสนใจรอบตัวที่มองเห็น ซึ่งอาจบันทึกทั้งหมดหรือเลือกเฉพาะบางส่วน บางตอนที่เห็นว่ามีความหมายก็ได้ ภาพเขียนตามแนวคิดนี้ จะมีรูปร่างคล้ายของจริงตามมุมมองของผู้วาด ตามตำแหน่งของสิ่งที่วาดตั้งอยู่ ซึ่งอาจสูงกว่าระดับสายตา ต่ำกว่าระดับสายตา หรือตรงระดับสายตาพอดี ผู้วาดอาจจะวาดเฉพาะสิ่งที่เขาต้องการไปในภาพเท่านั้น ภาพเขียนในลักษณะนี้จึงเป็นเพียงภาพที่ดูรู้เรื่องว่าเป็นภาพอะไร อยู่ที่ไหน มีสัดส่วนเป็นอย่างไร

2) เพื่อถ่ายทอดตามสิ่งที่ผู้วาดคิดหรือจินตนาการ ภาพเขียนตามแนวคิดนี้มีรูปแบบไม่เหมือนของจริง อาจมีขนาดสัดส่วนแตกต่างไปจากสัดส่วนที่เห็นจริง อาจมีลักษณะประดิษฐ์ตกแต่ง ลวดลายที่ได้รับอิทธิพลจากธรรมชาติ หรือเป็นลวดลายเรขาคณิต อาจมีลักษณะพรั่มัวไม่ชัดเจน เพื่อกระตุ้นให้ผู้พลเห็นต้องใช้ความคิดหรือทำให้ฉงน แต่ถ้าผู้ดูมีความคิดคล้ายกับผู้วาด หรือมีจินตนาการแนวเดียวกันก็สามารถชื่นชมการเขียนภาพตามแนวนี้ได้

3) เพื่อสื่อความหมายให้เข้าใจตรงกัน ภาพเขียนตามแนวคิดนี้มีรูปแบบเรียบง่ายเด่นชัด มีลักษณะเป็นสัญลักษณ์หรือเครื่องหมายต่าง ๆ ที่ผู้ดูเข้าใจได้ทันที หรือเมื่อเห็นแล้วรู้ว่า จะต้องปฏิบัติอย่างไร เช่น เครื่องหมายจราจร เป็นต้น

การเรียกชื่อภาพเขียนจะเรียกชื่อต่างกันตามวัสดุที่ใช้เขียน ตามหน้าที่ใช้สอย หรือตามลักษณะภาพที่เห็น เช่น การเขียนภาพร่าง ภาพคน ภาพสัตว์ เป็นต้น (อารี สุทธิพันธ์. 2528: 108 – 109)

2.3 กิจกรรมสร้างสรรค์ในการวาดภาพ

อารี รังสินันท์ (2526: 161 – 162) กล่าวถึงกิจกรรมในการวาด ดังนี้

การวาดภาพ หมายถึง การเขียนภาพในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

1) การวาดภาพตามใจชอบ หมายถึง การให้ออกาสเด็กได้มีโอกาสเลือกวาดสิ่งที่เด็กพอใจ และสามารถวาดได้ ซึ่งส่วนมากเด็กในวัยก่อนเรียนมักจะวาดรูปคน บ้าน สัตว์ ตึกตา หรือภาพที่เด็กประทับใจ

2) การวาดภาพจากประสบการณ์ หมายถึง การให้เด็กเลือกวาดภาพจากประสบการณ์ที่เด็กได้ไปเที่ยวตามที่ต่าง ๆ หรือสิ่งที่เด็กได้รับเช่น ทะเล สวนสัตว์ ของขวัญวันเกิด สัตว์เลี้ยง ของเล่น เป็นต้น

3) การวาดภาพจากการฟังนิทาน หมายถึง การให้เด็กเขียนภาพจากนิทานที่ครูเล่าให้ฟังหรือเทปนิทาน ซึ่งเด็กจะแสดงทั้งความรู้สึกนึกคิดทางด้านสติปัญญา และความรู้สึกนึกคิดทางด้านจิตใจ ถ่ายทอดออกมาเป็นภาพได้

4) การวาดภาพจากเสียงเพลง หมายถึง การให้เด็กได้ฟังเพลงแล้วเขียนภาพตามความนึกคิดของเด็ก เป็นภาพที่ประทับใจจากการฟังเพลง

5) การวาดภาพจากการแสดงบทบาทสมมติ หมายถึง การให้เด็กเขียนภาพจากการที่เด็กได้แสดงบทบาทสมมติไป แล้วถ่ายทอดออกมาเป็นภาพ

6) การวาดภาพจากสิ่งเร้าที่กำหนด หมายถึง การที่เด็กเพิ่มเติมต่อให้เป็นภาพจากสิ่งเร้าที่กำหนดมาให้ ซึ่งสิ่งเร้าอาจแบ่งเป็น

6.1) ต่อเติม ภาพจากสิ่งเร้าที่ไม่สมบูรณ์ เช่น เส้นลักษณะต่าง ๆ เช่น เส้นตรง | เส้นคู่ขนาน || และอื่น ๆ เป็นต้น

6.2) ต่อเติมภาพจากสิ่งเร้าที่สมบูรณ์ เช่น วงกลม ○ สี่เหลี่ยม □ สามเหลี่ยม △ เป็นต้น

การต่อเติมในลักษณะเช่นนี้ เป็นการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ได้ดี เด็กเกิดจินตนาการยั่ว และท้าทายให้อยากลองทำให้เสร็จเป็นรูปร่างด้วยความคิดที่เป็นอิสระ และด้วยความพอใจของตน นอกจากนั้นยังส่งเสริมความคิดแปลกไม่ซ้ำกัน เด็กแต่ละคนจะเขียนภาพตามความคิดของตนจน ซึ่งเป็นการเริ่มต้นในการกล้าคิด และยอมรับความแตกต่างของตนจากเพื่อนคนอื่น สร้างเสริมให้เด็กเกิดความมั่นใจกล้าคิดในสิ่งที่แปลก ๆ อันนำไปสู่ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

2.4 กิจกรรมวาดภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์

กิจกรรมวาดภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์ที่ผู้วิจัยได้นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แนวคิดจากการใช้สื่อการเรียนนอกประสงค์ของอาจารย์สำเนา บุปผเวส (2534: 28 - 33) ซึ่งเรียกสั้นว่า “หนังสือแผ่นเดียว” มีลักษณะเป็นเอกสารหรือกระดาษแผ่นเดียว ภายในประกอบด้วยเนื้อเรื่องสั้น ๆ มีภาพประกอบเนื้อเรื่อง ทำให้นักเรียนเกิดความสุขเวลาอ่าน เนื้อเรื่องกระตุ้นและเร้าความสนใจ การจัดกิจกรรมระหว่างการเรียนรู้โดยใบงานสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นโดยอาศัยความต้องการและความสนใจของนักเรียนเป็นหลัก โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมภาษาที่ใช้ในใบงานสร้างสรรค์นี้ ใช้ภาษาที่เป็นประโยคสั้น ๆ อ่านง่าย มีความหมายชัดเจน และเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนสามารถที่จะประยุกต์ความรู้และประสบการณ์เดิมของตนเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ในเนื้อเรื่อง ทำให้เกิดความคิดแปลกใหม่ไปจากเดิม ทำให้นักเรียนมีอิสระในการคิดการแสดงออกอย่างเสรี กระบวนการคิดอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง จะช่วยทำให้นักเรียนเกิดการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ได้

สำเนา บุพพเวส (2534: 33) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของหนังสือแผ่นเดี่ยวไว้ดังนี้

- 1) ใช้เป็นหนังสือเสริมการอ่านและหนังสืออ่านเพิ่มเติม
- 2) ใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนได้ทุกชั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอนได้แก่ ชั้นนำเข้าสู่บทเรียน ชั้นสอน ชั้นสรุป และชั้นประเมินผล
- 3) ใช้เป็นสื่อเพื่อการเรียนการสอนซ่อมเสริม
- 4) ใช้เป็นสื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ทั้งในด้านการใช้ภาษาศิลปะและงานประดิษฐ์ต่าง ๆ ให้ได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

ลักษณะเด่นของกิจกรรมวาดภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์ประการแรกคือ เป็นใบงานที่ผสมผสานระหว่างข้อเขียนกับศิลปะได้อย่างกะทัดรัดและสะดวกในการใช้ เหมาะสมกับเด็กในวัยประถมศึกษา โดยครูผู้สอนควรเลือกเนื้อหาที่นักเรียนสนใจและมีส่วนเกี่ยวข้องกับประสบการณ์ในชีวิตของนักเรียน กิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์มีลักษณะย่อย กระตุ้นจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์เกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ

สำหรับใบงานสร้างสรรค์ที่ใช้ในการสอนวิชาศิลปะได้ใช้วิธีบูรณาการเรื่องราวต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันของนักเรียนและถ่ายทอดออกมาเป็นภาพวาดโดยเนื้อหาในใบงานจะนำเสนอในลักษณะข้อเขียนสั้น ๆ เพียงประเด็นเดียว พร้อมกับมีรูปภาพ วัตถุสิ่งของ ธรรมชาติแวดล้อมและสิ่งมีชีวิตที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาสอดแทรกลงไป ใบงานเพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนเกิดความสนใจในกิจกรรม และช่วยกระตุ้นความคิดจินตนาการ อันนำไปสู่การแสดงออกทางศิลปะ

คุณสมบัติเด่นประการหนึ่งของกิจกรรมวาดภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์ คือ เปิดโอกาสให้นักเรียนมีเสรีภาพในการคิดสร้างสรรค์และการถ่ายทอดเรื่องราวออกมาเป็นภาพได้ตามวุฒิภาวะ ความถนัด ประสบการณ์ของตนเอง การประเมินผล การเรียนศิลปะตามใบงานนี้มีได้ มุ่งเน้น การประเมินทักษะในการวาดภาพเท่านั้น หากแต่ประเมินการพัฒนาการของนักเรียนทุก ๆ ด้าน คือ ร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา และสิ่งแวดล้อม โดยครูอาจจะเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามหรือและเปลี่ยนประสบการณ์ความคิดเห็นระหว่างนักเรียนด้วยกันในขณะที่ทำกิจกรรมนี้ด้วยก็ได้

เมื่อนักเรียนทำกิจกรรมเสร็จเรียบร้อยแล้ว ครูจะนำเนื้องานของนักเรียนแต่ละคน โดยให้นักเรียนได้เล่นเรื่องเกี่ยวกับภาพของตนเองให้กลุ่มฟัง และเปิดโอกาสให้กลุ่มได้ซักถาม การซักถามแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของนักเรียนแต่ละคนจะช่วยทำให้นักเรียนที่เป็นเจ้าของผลงานและนักเรียนคนอื่น ๆ ได้เกิดความคิดที่กว้างไกลไปจากเดิม ซึ่งเป็นการพัฒนาระดับขั้นความคิดตามโครงสร้างความคิดของกิลฟอร์ดและทอร์แรสที่กล่าวว่า การที่ครูเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีอิสระทางด้านการแสดงออก ด้านความคิดและจินตนาการในการวาดภาพลำได้ตั้งชื่อเรื่อง รวมทั้งให้ผู้เรียนได้แก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเองอย่างอิสระ จะช่วยพัฒนาทักษะการคิดให้ผู้เรียนมีความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้น

สำหรับเรื่องการประเมินผลจึงเน้นกระบวนการฝึกทักษะความคิดสร้างสรรค์มากกว่าที่ครูจะดูผลงานที่สำเร็จแล้วของนักเรียน

จากแนวคิดในการสร้างโปรแกรมสร้างสรรค์นี้ ผู้วิจัยได้สร้างเป็นเครื่องมือในการวิจัยโดยได้นำโปรแกรมสร้างสรรค์ที่ผู้วิจัยได้คิดทำขึ้นแล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบให้สอดคล้องกับองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งมี 4 ด้าน คือ ความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดละเอียดลออ และความคิดยืดหยุ่น และเมื่อผู้เชี่ยวชาญได้ตรวจสอบแล้ว ผู้วิจัยได้นำไปปรับปรุงแก้ไขอีกครั้งหนึ่ง จึงนำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้

2.5 ความสำคัญของการวาดภาพกับเด็กปฐมวัย

การวาดภาพ เป็นกิจกรรมที่มีคุณค่าสำหรับเด็กปฐมวัย เพราะนอกจากจะช่วยให้เด็กเพิลิตเพิลินแล้ว ในขณะที่เด็กกำลังวาดภาพ เด็กจะได้ฝึกการสังเกต จำแนกและเปรียบเทียบช่วยให้เด็กได้เรียนรู้ในเรื่องสิ่งต่างๆ โดยผ่านประสบการณ์ตรง ซึ่ง ปิยชาติ แสงอรุณ ได้กล่าวไว้ว่ากิจกรรมวาดภาพเป็นกิจกรรมศิลปะที่จัดให้แก่เด็ก ในลักษณะเชิงของเล่น เด็กจะมีความสนใจ สนุกสนาน เพิลิตเพิลินเกิดความรู้สึกเหมือนได้เล่นของเล่น ขณะเดียวกันเด็กก็จะเกิดการพัฒนาในด้าน การเรียนรู้ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างกล้ามเนื้อกับความคิด เด็กจะแสดงออกถึงการรู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหา รู้จักค้นคว้าและทดลอง รู้จักใช้เหตุผล รู้จักสร้างสื่อที่ตนเข้าใจจากจินตนาการของตนเองนอกจากนี้ยังเป็นกระบวนการสร้างความสุนทรีย์ให้เกิดขึ้นในจิตใจ และความรู้สึกของเด็กอันเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาสติปัญญาและความเจริญเติบโตของเด็กต่อไป (ปิยชาติ แสงอรุณ. 2526: 49 – 52)

สมใจ ทิพย์ชัยเมธา และ ลออ ชูติกร ได้ให้คุณค่าของกิจกรรมการวาดรูปที่มีต่อเด็กปฐมวัยดังนี้

- 1) ช่วยผ่อนคลายอารมณ์ของเด็ก เด็กมีความสุขเพราะได้แสดงออกตามความพอใจอย่างเต็มที่
- 2) ช่วยให้เด็กแสดงความคิด ความสนใจ และความถนัดตามธรรมชาติของเด็ก
- 3) ฝึกทักษะการใช้มือของเด็กให้ชำนาญ
- 4) เป็นการปลูกฝังให้เด็กมีจินตนาการและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (สมใจ ทิพย์ชัยเมธา; และ ลออ ชูติกร. 2525: 220)

วิรุณ ตั้งเจริญ (2526: 11) กล่าวถึงการวาดภาพของเด็กปฐมวัยว่าเป็นการแสดงออกเพื่อแสดงพฤติกรรมที่สำคัญคือ เพื่อให้สัมพันธ์กับการเคลื่อนไหวของร่างกาย เพื่อความสนุกเพิลิตเพิลิน และเพื่อเรียนรู้สร้างสรรค์และเรียนรู้สิ่งแวดล้อม

จากความสำคัญของการวาดภาพดังกล่าว สรุปได้ว่า การวาดภาพของเด็กปฐมวัย นอกจากจะช่วยให้เด็กรู้สึกสนุกสนาน เพิลิตเพิลิน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์แล้ว ยังช่วยให้เกิดการพัฒนาในด้านทักษะการใช้มือ และเกิดการเรียนรู้สิ่งแวดล้อม รู้จักคิด รู้จักแก้ปัญหา รู้จักค้นคว้าและทดลอง สร้างสื่อที่ตนเข้าใจจากจินตนาการของตนเอง

2.6 การวาดภาพกับการเจริญเติบโตของเด็ก

วีรณ ตั้งเจริญ (2526: 45) กล่าวว่า การวาดภาพเป็นการแสดงออกที่ชี้ให้เห็นถึงการเจริญเติบโตของเด็ก และกล่าวว่า ปรากฏการ ที่เปลี่ยนแปลงรูปแบบการแสดงออกทางการวาดภาพจะเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงหรือการเติบโตของเด็กทั้งด้านร่างกาย การรับรู้ อารมณ์ จิตใจ

โลเวนเฟลด์ (Lowenfeld. 1970: 23-27) ได้กล่าวถึงการวาดภาพว่า มีส่วนสะท้อนให้เห็นพัฒนาการหรือการเจริญเติบโตในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1) การเจริญเติบโต ทางด้านอารมณ์ (Emotional Growth) เน้นให้เห็นว่า การสร้างสรรค์ภาพนั้นมีความหมายและความสำคัญต่อเด็ก เพราะเด็กจะต้องใช้ความสามารถในการปรับตัวกับสถานการณ์แปลกใหม่หรือประสบกับปัญหาการรับรู้ที่ต่อเนื่อง เป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยประสบการณ์ที่กว้างและสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยในขณะที่สร้างสรรค์ภาพ และคุณภาพเหล่านี้จะแสดงให้เห็นได้ เช่น เด็กที่วาดภาพ ซ้ำ ๆ เหมือนกันตลอดเวลา ย่อมแสดงว่าเด็กมีปัญหาในการปรับตัวและไม่มั่นใจในการแสดงออกเช่นเดียวกับกรณีผู้ใหญ่ให้เด็กลอกแบบรูปเรขาคณิตเป็นประจำ เด็กก็จะทำเช่นนั้นและทำได้ดี แต่เด็กเหล่านี้จะสูญเสียความมั่นใจในการแสดงออกทางศิลปะและการคิด

2) การเจริญเติบโตทางด้านสติปัญญา (Intellectual Growth) การที่เด็กแสดงออกทางศิลปะในแต่ละวัย หรือแต่ละคนแตกต่างกัน ย่อมแสดงถึงความแตกต่างทางด้านสติปัญญาด้วย ข้อแตกต่างจะปรากฏในแง่ของรายละเอียด การแสดงรูปทรง การออกแบบ การระบายสี หรือจินตนาการ ข้อแตกต่างนี้สามารถพิจารณาได้จากความแตกต่างของวัยบุคคล หรือในแต่ละช่วงเวลา กระบวนการทำงานทางศิลปะนั้นจะเริ่มจากการวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งเป็นประสบการณ์บูรณาการ ความคิด และจินตนาการเข้าด้วยกัน แล้วจึงสังเคราะห์เส้น รูปทรง สี

3) การเจริญเติบโตทางด้านร่างกาย (Physical Growth) การวาดภาพกับความเจริญเติบโตด้านร่างกายเป็นการแสดงออกที่ชี้ให้เห็นความสามารถของการใช้สายตาที่สัมพันธ์กับการเคลื่อนไหวในส่วนที่ต้องใช้ทักษะในการควบคุมทิศทาง การลากเส้น การเจริญเติบโตของร่างกาย จะทำให้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการวาดที่เริ่มจากขั้นขีดเขียน (Scribbling Stage) เป็นเส้นยุ่ง ๆ ไปสู่ความสามารถควบคุมเส้นให้เป็นระเบียบขึ้นเรื่อย ๆ การเคลื่อนไหวของเส้นจะเป็นอย่างซ้ำ ๆ อยู่ระยะหนึ่ง แล้วจะสามารถลากให้เป็นรูปทรงให้ปรากฏขึ้น และเมื่อเด็กเจริญเติบโต พัฒนาการทางทักษะการเคลื่อนไหวจะทำให้รูปแบบการวาดพัฒนาจากเส้นที่วาดเป็นรูปร่างง่าย ๆ ไปสู่รูปร่างที่เลียนแบบของจริงมากขึ้น

4) การเจริญเติบโตทางการรับรู้ (Perceptual Growth) โลเวนเฟลด์ กล่าวว่า ประสบการณ์ในชีวิตประจำวันที่ได้รับรู้ความหมาย และคุณภาพของสิ่งต่าง ๆ จะแสดงให้เห็นได้จากประสบการณ์ที่ได้รับจากการประสบการณ์สัมผัส การรับรู้ส่วนใหญ่จะเป็นการรับรู้ทางสายตา โดยการรับรู้เกี่ยวกับสี รูปร่าง (Form) และบริเวณว่าง (Space) พัฒนาการรับรู้ทางสายตาจะเริ่ม

พัฒนาแยกแยะสิ่งต่างๆ จากการแยกแยะสีความสกรปรกด้วยการแยกแยะรูปร่างในระยะแรก ต่อมาเมื่อเด็กมีพัฒนาการของการรับรู้ทุกด้านมากขึ้น เด็กจะแสดงการรับรู้บริเวณว่าง ซึ่งเด็กรู้ว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งแวดล้อม ระยะพัฒนาการเกี่ยวกับบริเวณว่างมีความสำคัญสำหรับเด็กมาก เหมือนกับว่ามีเด็กเติบโตขึ้น เด็กจะสามารถนำพัฒนาการการใช้บริเวณว่างได้เหมาะสมขึ้นหรือสามารถถ่ายทอดความรู้สึกจากสิ่งที่ตนรับรู้ออกมาในพื้นที่ส่วนต่าง ๆ ของภาพให้มีความหมายและมีความสัมพันธ์กันได้ ภาพที่วาดจึงประกอบด้วยการใช้บริเวณว่าง รูปร่าง สี สัน ความรู้สึก โลเวนเฟลด์ กล่าวว่า เด็กที่มีการสังเกตดี จะรู้ว่าวัตถุต่าง ๆ ย่อมมีความต่างกันด้านรูปร่าง รูปทรง สี ความเรียบและขรุขระ ความรู้สึกต่อแสงและความมืด การรับรู้เหล่านั้นล้วนมาจากประสบการณ์ จากการมี ปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม สำหรับครูที่สอนเด็กเล็ก ๆ ควรจัดให้เด็กได้รับประสบการณ์จากการเล่น ที่จะพัฒนาการรับรู้ทางสายตา และความรู้สึกประสาทสัมผัสจากสิ่งแวดล้อม

5) การเจริญเติบโตทางด้านสังคม (Social Growth) การวาดภาพเป็นการถ่ายทอดสารหรือสาระ ส่วนใหญ่เน้นเกี่ยวกับความคิดคำนึงส่วนตัว สิ่งแวดล้อม สังคมและในอีกแง่หนึ่งแสดงถึงการทำงานร่วมกัน เมื่อเด็กเริ่มวาดลักษณะได้ในระยะแรก จะวาดคนที่ใกล้ชิด เช่น พ่อ แม่ ตัวเอง เพื่อน แต่เมื่อเด็กเติบโตขึ้น สิ่งที่จะวาดจะมาจากประสบการณ์ทางสังคมที่ไกลตัวออกไป ซึ่งแสดงว่า เด็กรับรู้โลกภายนอกที่กว้างขึ้น ประสบการณ์เหล่านี้จะเกิดจากการสะสมความรู้ มีความสนใจต่อสิ่งต่าง ๆ เช่น เด็กวาดภาพคนดับเพลิง บุคคลอาชีพต่าง ๆ ในสังคม เป็นต้น

6) การเจริญเติบโตทางด้านสุนทรียภาพ (Aesthetic Growth) พัฒนาทางด้านสุนทรียภาพแสดงให้เห็นถึงประสาทสัมผัสที่ได้บูรณาการประสบการณ์ทั้งมวลซึ่งเกี่ยวข้องกับความคิด ความรู้สึก การรับรู้ ผลจากการบูรณาการนี้ สามารถที่จะพบได้จากการจัดภาพที่ประสานกลมเกลียวเป็นเอกภาพ และแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิดด้วยภาวะของบริเวณว่าง เส้น ลักษณะผิว และสี

7) การเจริญเติบโตทางการสร้างสรรค์ (Creative Growth) โลเวนเฟลด์ กล่าวว่า พัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก เริ่มพัฒนาตั้งแต่เด็กทำเครื่องหมายได้ในครั้งแรก แล้วเรียกสิ่งที่เขาสร้างนั้นว่า “ผู้ชาย” “บ้าน” หรือ “ภูเขา” รูปที่เขาสร้างขึ้นมานี้ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ จากการคิดสร้างสิ่งง่าย ๆ เหล่านี้จะนำไปสู่การสร้างสิ่งยาก ๆ ซึ่งจะผ่านขั้นตอนที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามพัฒนาการทางการสร้างสรรค์ต้องอาศัยเสรีภาพทางความคิดและการกระทำ เมื่อเด็กรู้สึกมีอิสระและความกล้าที่จะแสดงออก การแสดงออกในครั้งต่อ ๆ ไป เด็กจะสร้างรูปร่างและใส่บางสิ่งลงในภาพของตนสิ่งที่แสดงออกมานั้นมาจากความคิด จินตนาการ ความรู้สึกอิสระและมั่นใจที่สร้างสิ่งใหม่ ๆ รวมถึงการใช้วัสดุในการสร้างสรรค์ด้วย เด็กที่ถูกขัดขวางหรือยั้งด้วยกฎเกณฑ์หรือข้อบังคับที่ไม่มีเหตุผล มักจะขาดความเชื่อมั่นในความคิดของตนเอง การแสดงออกมักเลียนแบบผู้อื่น

จากเอกสารดังกล่าว สรุปได้ว่า การวาดภาพในวัยเด็ก เป็นการสะท้อนให้เห็นพัฒนาการ หรือการเจริญเติบโตในด้านอารมณ์ ด้านสติปัญญา ด้านร่างกาย ด้านการรับรู้ ด้านสังคม ด้านสุนทรียภาพ และด้านการสร้างสรรค์ ซึ่งจะพัฒนาจากเรื่องง่าย ๆ ไปสู่ขั้นตอนที่ยากและซับซ้อนยิ่งขึ้น

2.7 พัฒนาการทางการวาดภาพของเด็กปฐมวัย

การวาดภาพของเด็กปฐมวัย จะแตกต่างกันตามระดับอายุ การเจริญเติบโตของร่างกาย ประสบการณ์ที่ได้รับ ดังนั้นการจัดกิจกรรมทางศิลปะให้กับเด็กจึงควรจะเข้าใจระดับพัฒนาการ ความสามารถและการแสดงออกของเด็ก เพื่อส่งเสริมให้เด็กได้รับการพัฒนาที่ถูกต้อง และตรงเป้าหมายยิ่งขึ้น

ภรณ์ คุรุรัตน์ (2523: 115-116) ได้กล่าวถึง ระดับความสามารถในการวาดรูปด้วย สีเทียนและลักษณะภาพวาดของเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้

อายุ 1 – 2 ขวบ จะสามารถลากเส้นยุง ๆ โดยไม่มีความหมาย เด็กจะลากเส้นตามความพอใจของตนเอง

อายุ 3 – 4 ขวบ เด็กจะเริ่มบอกชื่อภาพที่ตนวาดได้

อายุ 4 – 5 ขวบ เด็กจะพบว่าตนสามารถวาดภาพของจริงได้ภาพที่วาดจะเป็นสิ่งที่เด็กคุ้นเคย

อายุ 5 – 6 จะเริ่มปรับตัวโดยการสังเกต จะพยายามวาดภาพตามความเป็นจริง แต่ยังไม่แสดงความถูกต้องในเรื่องของสี ขนาด และความเป็นจริง

ลักษณะภาพวาดของเด็ก

1) มีลักษณะโปร่ง อาจมองเห็นสิ่งที่อยู่หลังกำแพงหรือฝาได้

2) ไม่เป็นไปตามธรรมชาติและไม่ได้สัดส่วน เช่น กระจ่ายสูงกว่าบ้าน

3) ภาพจะเป็นไปตามความต้องการของเด็ก เช่น หากมีคนสองคนยืนห่างกัน ถ้าประสงค์จะให้คนทั้งสองจับมือกันก็จะลากมือยาวจนมือชนกัน

4) สับสนในเรื่องฤดูกาล สถานที่และเวลา เช่น วาดภาพให้พระอาทิตย์ พระจันทร์ และดาวขึ้นพร้อมกัน

5) สีไม่เป็นไปตามความเป็นจริง

6) เด็ก 5 - 6 ขวบ จะพยายามใช้สีเหมือนจริงมากขึ้น

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2523: 58) ได้แบ่งพัฒนาการทางศิลปะเป็น 10 ระยะด้วยกัน โดยเริ่มตั้งแต่เด็ก วัยทารกเป็นต้นมา คือ

1) ระยะแห่งการแสวงหา (The Search) 8 สัปดาห์ถึง 2 ขวบ ความ

2) สามารถในการใช้มือจะสามารถจับวัตถุได้ จับเอาของเข้าปากได้ เล่นกับนิ้วเท้า ขยำกระดาษเล่นกับน้ำเวลาอาบน้ำ เวลาจับแท่งไม้สีเหลี่ยมจะใช้สองมือแล้วเอาเข้าปาก ความสามารถในการแสดงออกซึ่งความเข้าใจ เช่น ยิ้มกับตัวเองในกระจก ตบขวดนม เปล่งเสียงแหลมเอ็กอ้าก เป็นต้น พัฒนาการทางศิลปะได้เกิดขึ้นแอบแฝงกับพฤติกรรมเหล่านี้

3) ระยะเวลาของการขีดเขียน (Scribbles and Scribbling) พัฒนาการเด็กระยะนี้อยู่ในอายุประมาณ 2 – 3 ขวบ การขีดเขียนเป็นพฤติกรรมที่เด็กสามารถกระทำได้ที่ทันทีโดยปราศจากการกระตุ้น เมื่อเด็กโตขึ้นในการขีดเขียนจะไปปรากฏเป็นส่วนประกอบของการเขียนรูปต่อไป เช่น เป็นส่วนของผมเมื่อวาดคนใบของต้นไม้ควันไป ก้อนเมฆ ระยะเวลาการขีดเขียนเด็กจะใช้เป็นการตอบสนองการเคลื่อนไหวของมือและแขนเต็มความพอใจของเด็กเอง การขีดเขียนของเด็กระยะนี้จะใช้เส้นพื้นฐานเหล่านี้ในการขีดเขียนออกมา เส้นพื้นฐานต่าง ๆ คือ เส้นตรง (Vertical) เส้นนอน (Horizontal) เส้นทแยงมุม (Daigonal) วงกลม (Circiular) เส้นโค้ง (Curing) เส้นเป็นคลื่น (Waving) การขีดเขียนนั้นรวมถึงรูปแบบต่าง ๆ มืออยู่ประปรายอยู่อย่างไม่ชัดเจน

4) ระยะเวลาของการซ่อนเร้นรูปทรง (The Secrets of Shape) การพัฒนาทางศิลปะระยะนี้จะอยู่ในอายุระหว่าง 2-3 ขวบ เด็กอายุ 2 ขวบ ไม่สามารถวาดรูปวงกลมได้สมบูรณ์ตามใจปรารถนา รูปแบบการเขียนจะปรากฏออกมาแบบขีดเขียน มีรูปทรงเกิดขึ้น รูปทรงจะปรากฏให้เห็นได้เมื่ออายุ 3 ขวบ เด็กจะสามารถเขียนรูปสี่เหลี่ยม วงกลม และรูปร่างภายนอกของรูปทรงอื่นๆ และรูปทรงเหล่านี้จะปรากฏออกมากับการขีดเขียนทั่วไป

5) ระยะเวลาของการออกแบบ (The Child and Design) พัฒนาการระยะนี้อยู่ระหว่างอายุประมาณ 3-5 ขวบ เด็กจะเริ่มนำเอารูปทรงต่าง ๆ มาผสมผสานกัน เมื่อเด็กเอารูปทรงมาประกอบเข้าด้วยกันเป็นการเริ่มพัฒนาการออกแบบ เด็กจะแสดงความสามารถในการใช้รูปทรงหลาย ๆ รูปทรงได้อย่างคล่องแคล่ว

6) ระยะเวลาของการพัฒนา วงกลม ดวงอาทิตย์ และรัศมี (Mandalas Sun and Radials) พัฒนาการทางศิลปะระยะนี้อยู่ในอายุประมาณ 3-5 ขวบ ความสำคัญของการแสดงออกอย่างแจ่มชัดของการพัฒนาในระยะนี้ค่อนข้างจะพ้อผันจากคำพูดเด็ก การแสดงออกในการวาดรูปค่อนข้างจะสมบูรณ์ มีความสมดุล มีความงดงามในการออกแบบ เด็กสามารถเขียนรูปดวงอาทิตย์ มีรัศมี และการพัฒนาจากดวงอาทิตย์ก็จะไปสู่การวาดรูปหน้าคน และเส้นรัศมีของดวงอาทิตย์ เด็กจะนำมาใช้เป็นเส้นผมเมื่อวาดรูปหน้าคน

7) ระยะเวลาของการวาดรูปคน (People) เด็กเริ่มเขียนรูปคนได้ในอายุประมาณ 4-6 ขวบ แต่หน้าตาจะใหญ่โตมาก แขนขาจะมีขนาดเล็ก จะมุ่งความสนใจเขียนแต่หน้าตา แขนจะต่อออกมาทางศีรษะ และเริ่มเขียนขา ต่อมาจะเขียนโดยลึ้มเขียนแขน จะมีแต่ขาเพื่อให้เกิดความสมดุล

8) ระยะเวลาของการวาดรูปที่ค่อนข้างจะเป็นเรื่องราว (Almost Pictures) อยู่ในอายุประมาณ 4-6 ขวบ เด็กส่วนมากจะเริ่มพัฒนาเข้าสู่ระยะของการออกแบบรูปทรง เด็กจะเขียนรูปคนชัดเจนขึ้น และมองดูตามที่ตนเห็นเหมือนผู้ใหญ่มากขึ้น เด็กเริ่มเขียนรูปสัตว์ มีขา 4 ขา อยู่บนข้างเดียวต่อ

9) ระยะเวลาของการวาดภาพมีเรื่องราว (Pictures) ระยะนี้แบ่งออกเป็นสองตอน คือ ระยะต้นการเขียนรูปของเด็กจะวาดรูปคน สัตว์ บ้าน และต้นไม้ เป็นต้น ต่อมาคือระยะหลังเด็กจะวาดรูปต่างๆ มีความชัดเจนมากขึ้น และง่ายต่อการเข้าใจและการยอมรับของผู้ใหญ่

10) ระยะของการซ่อนเร้นสิ่งที่มีคุณค่า (Hidden Treasures) เด็กวัย 5-7 ขวบ จะเขียนภาพที่เรียกว่า X-ray Picture ลักษณะภาพแสดงถึงส่วนละเอียดภายใน เช่น สิ่งของภายในบ้านที่มองเห็นได้จากภายนอก

สรุปได้ว่า พัฒนาการทางการวาดภาพของเด็กปฐมวัย จะพัฒนาเป็นลำดับตามวัย ตามพัฒนาการของการใช้กล้ามเนื้อย่อย ประสาทสัมผัสระหว่างตากับมือ ตลอดจนการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว โดยเริ่มจากการขีดเขียนที่ไม่มีจุดหมายไปสู่การวาดภาพที่มีความหมาย และสามารถใช้สัญลักษณ์แทนสิ่งที่ตนเข้าใจได้ตามลำดับพัฒนาการ

2.8 องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการวาดภาพของเด็กปฐมวัย

การวาดภาพของเด็กปฐมวัยจะต้องอาศัยองค์ประกอบทางด้านต่าง ๆ ดังนี้ (วิรุณ ตั้งเจริญ. 2526: 19)

1) ทางด้านการใช้กล้ามเนื้อย่อยประสาทสัมผัสระหว่างตากับตา การวาดภาพของเด็กปฐมวัยเป็นกิจกรรมที่ต้องอาศัยการใช้ความสามารถของกล้ามเนื้อย่อยและประสาทสัมผัสระหว่างตากับตาซึ่งพบว่า พัฒนาการของการใช้กล้ามเนื้อย่อยและประสาทสัมผัสจะค่อย ๆ พัฒนาจากการใช้มือและตาในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน เช่น การช่วยเหลือตนเองในการแต่งกายการเล่นเกมส์ และการเล่นของเล่นต่าง ๆ พัฒนาการทางการใช้กล้ามเนื้อย่อยและประสาทสัมผัสระหว่างตากับตาจะอยู่ในระดับใดขึ้นอยู่กับความอยากรู้อยากเห็น และประสบการณ์เดิมที่เด็กมีโอกาสในการปฏิบัติกิจกรรมมากน้อยเพียงใด

2) ทางด้านการรับรู้ เมื่อเด็กวาดภาพในช่วงแรกรูปทรงต่าง ๆ จะเป็นเพียงสัญลักษณ์ที่สื่อสารเฉพาะตัว ซึ่งจะกระตุ้นการรับรู้ให้เป็นรูปธรรมขึ้น เพาะในช่วงการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย รูปย่อมองถึงรูปร่าง รูปทรง มวล ปริมาณมวล ปริมาตรและพื้นผิวของสิ่งนั้นสัมพันธ์กับการสร้างศิลปะของเขา การรับรู้สิ่งแวดล้อมจึงช่วยให้เด็กรู้จักการสังเกต การพินิจพิเคราะห์ หรือการวิเคราะห์สิ่งต่าง ๆ และเขียนออกมาเป็นภาพได้

3) ทางด้านการคิด ขณะที่เด็กวาดภาพ เขาจะจัดระบบความคิดอย่างรวดเร็วและต่อเนื่องในอันที่จะควบคุมการแสดงออกให้เป็นไปอย่างที่คุณคิดคำนึง เด็กส่วนใหญ่เมื่อวาดภาพ สิ่งใดสิ่งหนึ่งจะแปลความรูปทรงต่าง ๆ ออกมามากมายหลายชนิดและเกือบจะไม่ซ้ำกันในแต่ละครั้ง ภาพวาดของเด็กจึงเปรียบเสมือนการแสดงออกทางความคิดของเด็กนั่นเอง

4) ภาพวาดตามแบบที่กำหนดไว้ ภาพนี้เด็กจะวาดภาพแบบที่กำหนดให้ทุกประการซึ่งจากการศึกษาสังเกตการณ์วาดภาพตามความสนใจและแบบอิสระของเด็กปรากฏว่าภาพที่เด็กชอบวาดมากที่สุดเรียงตามลำดับคือ ภาพคน ภาพสัตว์ และภาพต้นไม้

สรุปได้ว่า องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการวาดภาพของเด็กปฐมวัย ได้แก่ การใช้กล้ามเนื้อย่อยและประสาทสัมผัสระหว่างตากับตา การรับรู้ การคิด ตลอดจนรูปแบบของภาพที่เด็กจะวาดเลียนแบบ ซึ่งเหล่านี้ล้วนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะช่วยส่งเสริมให้เด็กได้พัฒนาและเกิดการเรียนรู้ในขณะที่วาดภาพ

2.9 พฤติกรรมการวาดภาพกับภาพที่เด็กปฐมวัยชอบวาด

ในระยะเริ่มแรก ภาพวาดของเด็กมีความหมายเพียงเพื่อบอกว่าเป็นการใช้ องค์ประกอบทางกลไกของร่างกายความคุ่มสาระสำคัญ และเป็นการจัดเรียงของภาพวาดเท่านั้น ซึ่ง ความเจริญของเด็กจะเริ่มด้วยแบบง่าย ๆ ไปสู่แบบที่ซับซ้อนขึ้นโดยลักษณะของสิ่งที่ป็นรูปธรรมได้ เข้าไปอยู่ในตัวเด็ก เมื่อเขาโตขึ้นความสามารถในการที่จะวาดภาพให้เป็นรูปเป็นร่างมีมากขึ้น อาจ ขึ้นอยู่กับประสบการณ์การรับรู้ในสิ่งนั้น ๆ ได้ดีกว่าก็ได้ นอกจากนี้พบว่าเด็กจะไม่วาดภาพวัตถุ ออกมาตรง ๆ อย่างที่ตาเห็น แต่จะเลือกเปลี่ยนแปลงและเพิ่มสิ่งที่คิดว่าอาจจะเกี่ยวข้องกับวัตถุนั้น ลงในภาพของเขา แนวโน้มเหล่านี้เกิดขึ้นเสมอ แม้วัตถุจะถูกลอกเลียนแบบจากตัวอย่างหรือวาดขึ้น โดยอาศัยความจำก็ตาม (บุญไท เจริญผล. 2533: 2; อ้างอิงจาก Harris. 1963: 28) ได้ทำการศึก และสังเกตการณ์วาดภาพของเด็ก พบว่าการวาดภาพของเด็กนั้น เด็กได้รับอิทธิพลมาจาก สิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว และได้แบ่งลักษณะภาพที่เด็กวาดออกเป็น 3 แบบ คือ

- 1) ภาพวาดตามความสนใจ เด็กจะวาดภาพตามความสนใจของตนเอง
- 2) ภาพวาดอิสระ เป็นการวาดภาพจากหัวข้อที่กำหนดให้ แต่เด็กจะคิดสิ่งที่วาดเอง
- 3) ภาพของจริง เด็กจะวาดภาพจากจริงที่กำหนดให้

สรุปได้ว่า พฤติกรรมการวาดภาพของเด็กในระยะเริ่มแรกนั้นจะมีความหมายเพียง เพื่อบอกว่าเป็นการใช้องค์ประกอบทางกลไกของร่างกายควบคุ่มสาระสำคัญ ภาพที่วาดจะเป็นแบบ ง่าย ๆ ไปสู่แบบที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์รับรู้แลอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว ซึ่งภาพที่เด็กวาดอาจเป็นสิ่งที่เกิดจากความสนใจ จากหัวข้อที่กำหนดให้ หรือจากของจริงที่กำหนดให้

3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการปั้น

3.1 ความหมายของการปั้น

ชวลิต ดาบแก้ว (2533: 1) ได้ให้ความหมายของการปั้นไว้ว่า คือการเอาวัสดุอ่อนที่มีความเหนียวจับตัวกันเป็นก้อน เช่น ดินเหนียว ดินน้ำมัน ขี้ผึ้ง ปูน ไม้ปั้นหรือพอกให้เป็นรูปทรงต่าง ๆ การปั้นเป็นขบวนการเพิ่มวัสดุให้มีรูปร่างตามความต้องการ การปั้นจะต้องปั้นด้วยมืออย่างเดียว หรือจะใช้เครื่องมือเข้ามาช่วยด้วยก็ได้

3.2 กิจกรรมการปั้น

จรัล คำภารัตน์ (2541: 29 – 34) ได้กล่าวถึงกิจกรรมการปั้นว่าเป็นกิจกรรมหนึ่ง ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และพัฒนากล้ามเนื้อให้ประสานกับสายตาได้อย่างดี การสอนปั้น โดยทั่วไปครูผู้สอนมักจะหวังผลสัมฤทธิ์มาก โดยตั้งความหวังว่าเด็กจะต้องปั้นได้ดี สวยงามเหมือนจริง ความจริงแล้วการปั้นเป็นเพียงกิจกรรมหนึ่งที่ต้องการใช้กระบวนการเพื่อพัฒนาเด็กให้มีความคิดสร้างสรรค์และพัฒนากล้ามเนื้อให้ประสานกับสายตาเท่านั้น ครูผู้สอนไม่ควรไปยึดติดกับ ผลผลิต (Product) มากกว่ากระบวนการ (Process) เช่น ครูสอนให้เด็กปั้นของเล่น ครูต้องดูกระบวนการ

ทำงาน ตั้งแต่การเริ่มต้นทาบดิน นวดดิน การเริ่มต้นปั้น และผลสุดท้ายดูว่าผลงานชิ้นนั้นมีความแปลกใหม่หรือไม่ ถ้าเด็กสามารถทำได้โดยไม่ซ้ำกับใคร หรือ สามารถคิดค้นของเล่นขึ้นมาใหม่ได้ การเรียนการสอนนั้นก็จะมีสัมฤทธิ์ผล

งานปั้น แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ

1) การปั้นนูนต่ำ (Bas Relief) เป็นการปั้นรูปที่ติดอยู่กับผนังรูปที่ปั้นนั้นไม่สูงนัก เช่น เหยือกบาต เหยือกห่าบาท ฯลฯ

2) การปั้นนูนสูง (High Relief) คือการปั้นรูปต่างๆ ที่ติดอยู่กับผนัง แต่มีความสูงกว่าการปั้นนูนต่ำ ส่วนมากจะสูงกว่าผนังขึ้นมาประมาณครึ่งตัว เช่น ภาพปั้นรูปคนที่ยืนของอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยฯ

3) การปั้นลอยตัว (Round Relief) เป็นการปั้นที่สามารถมองเห็นได้ทุกด้านของรูปปั้น เช่น พระพุทธรูป อนุสาวรีย์พระบรมรูปทรงม้า ฯลฯ

การจัดกิจกรรมการปั้นควรเน้นว่าเมื่อเด็กลงมือปฏิบัติงาน เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์หรือไม่ ผลงานที่ออกมาเป็นผลงานที่เกิดกระบวนการคิดสร้างสรรค์ หรือเกิดจากการลอกเลียนแบบ หรือเกิดจากการเห็นซ้ำ ๆ กัน กิจกรรมการปั้นนอกจากจะเป็นกิจกรรมส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ฝึกทักษะการใช้กล้ามเนื้อมือได้ดีแล้ว กิจกรรมงานปั้นยังส่งเสริมการทำงานเป็นหมู่คณะได้ดีอีกด้วย ถ้าครูผู้สอนส่งเสริมให้เด็กทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม

ตัวอย่างการจัดกิจกรรมการปั้น

1) การปั้นเป็นเส้นปั้น โดยใช้ผ้ามือกดดินลงไปกับพื้นแล้วคลึงให้เป็นเส้นยาว ๆ ให้ยาวที่สุดเท่าที่จะทำได้ ทำหลาย ๆ เส้น แล้วนำดินที่ปั้นเป็นเส้นมาขดขึ้นเป็นรูปทรงต่าง ๆ ตามต้องการ เช่น แจกันรูปสัตว์ กระปุกออมสิน ฯลฯ

2) การปั้นเป็นแผ่น ๆ โดยนำดินน้ำมันหรือดินเหนียวมาทาบให้เป็นแผ่น ทำหลาย ๆ แผ่นใช้มีดหรือคัตเตอร์ตัดให้เป็นแผ่นใหญ่เล็กตามต้องการ แล้วนำมาประกอบกันเข้าให้เป็นรูปตามต้องการ

3) การปั้นรูปทรงเรขาคณิต โดยนวดดินให้เป็นแผ่น ตัดดินที่เป็นแผ่นให้เป็นรูปทรงตามต้องการ เช่น สามเหลี่ยม สี่เหลี่ยม วงกลม แล้วนำมาจัดเป็นภาพองค์ประกอบ (Composition) ถ้าต้องการให้เกิดเป็นภาพ 3 มิติ ให้ทำเป็นพีระมิด สี่เหลี่ยมลูกบาศก์ รูปทรงกระบอก

4) การปั้นลวดลาย โดยออกแบบหรือเขียนลวดลายเป็นลายเส้นง่าย ๆ เช่น เส้นตรง เส้นโค้ง ลงบนแผ่นดินเหนียว แล้วปั้นลวดลายตามทีออกแบบไว้ นำดินที่ปั้นเสร็จแล้วมาเรียนติดต่อกันในแผ่นไม้ หรือกระดาษแข็ง

5) การปั้นเป็นเรื่องราว คือการสร้างเรื่องราวขึ้นมา โดยจำลองจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากอดีตหรือเหตุการณ์ปัจจุบัน ให้เป็นเรื่องราว เช่น การเล่นของเด็กในโรงเรียน เทคนิคการปั้นเป็นเรื่องราว เด็กจะใช้วิธีการปั้นอย่างไรก็ได้ ไม่ควรบังคับเด็ก ให้เด็กได้แสดงออกอย่างอิสระเสรี การปั้นเป็นเรื่องราวนี้ส่วนมากนิยมให้ทำกันเป็นทีม

6) การปั้นตามจินตนาการ เป็นการส่งเสริมพัฒนาการความคิดสร้างสรรค์ได้ดี เป็นการสร้างภาพนามธรรมให้เป็นรูปธรรม โดยการใช้งานปั้นเป็นสื่อ เพื่อแสดงออกตามจินตนาการ ครูควรช่วยเร่งเร้า ยั่วยุให้เด็กเกิดจินตนาการเอง ส่วนวิธีการปั้นควรให้เด็กได้ทำอย่างอิสระ

7) การปั้นด้วยกระดาษ เศษกระดาษที่เหลือใช้สามารถนำมาปั้นเป็นงานศิลปะได้ เช่น กระดาษหนังสือพิมพ์ วารสาร กระดาษห่อของ ฯลฯ

จากกิจกรรมการปั้นที่กล่าวมา จะเห็นว่ากิจกรรมการปั้นเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้กับเด็กไม่ว่าจะเป็น การปั้นนูนต่ำ การปั้นนูนสูง หรือการปั้นลอยตัว ในการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ด้วยการปั้นนั้น ครูควรช่วยยั่วยุให้เด็กเกิดจินตนาการ และให้เด็กปั้นอย่างอิสระ

3.3 วัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ในการปั้น

วัสดุและอุปกรณ์เป็นสิ่งสำคัญมากในการจัดกิจกรรมการปั้น ซึ่ง นิรมล ศิริณสาร สวัสดิบุตร (2525: 211) ได้กล่าวถึงวัสดุที่ใช้ในการปั้นไว้ดังนี้

1) ดินน้ำมัน ใช้สะดวก โดยเฉพาะสำหรับเด็กเล็กเพราะไม่เปื้อนเลอะเทอะ และใช้ได้ซ้ำแล้วซ้ำอีก เมื่อใช้แล้วควรเก็บใส่ถุงพลาสติก อัดใส่กระป๋องจะได้ไม่แห้งแข็ง

2) ดินเหนียว (Clay or Mud) ดินเหนียวเป็นของที่สะอาด เป็นดินที่เกิดจากหินที่อ่อนตัวลงเพราะได้รับน้ำฝนตามธรรมชาติ ถึงแม้ว่าเด็กจะเล่นดินเหนียวเปื้อนเสื้อผ้าบ้าง แต่ก็ซักล้างออกได้โดยง่าย ไม่มีกลิ่นเหม็นหรือของเน่าเจือปนอยู่ การหาดินเหนียวมาให้เด็กเล่นจึงเป็นสิ่งที่ดี เพราะไม่ต้องลงทุนหรือลงทุนก็ไม่มาก และไม่มีสารปนเปื้อนเสียหาย เด็กจะชอบ

ดินเหนียวที่เอามาให้เด็กเล่นนั้น ควรจัดเก็บโดยการใส่ถุงพลาสติกไว้และปิดฝา เพื่อไม่ให้ดินเหนียวแข็งตัว หรือแห้งเร็วเกินไป การป้องกันไม่ให้ดินเหนียวแข็งเร็วเกินไปก็อาจทำได้อีกวิธีโดยการเติมน้ำ หรือรดน้ำลงในถังเล็กน้อย 2 - 3 วันต่อหนึ่งครั้งก็จะเป็นการช่วยเก็บความชื้นของดินเหนียวไว้ได้ แต่ถ้าเรานำดินเหนียวไปให้เด็กเล่นทุกวัน ในการเก็บไว้ก็อาจปั้นเป็นก้อน ๆ ขนาดเท่ากับกำปั้น และใช้นิ้วจิ้มให้เป็นรู ใส่น้ำให้เต็มรู และเอาดินเหนียวอุดไว้ ก็จะเป็นการช่วยรักษาความชื้นของดินได้เป็นอย่างดี รุ่งขึ้นก็สามารถนำมาใช้ได้ อีก บางคนใช้ผ้าเปียกคลุมไว้ แต่การใช้ผ้าเปียกคลุมต้องระวังอยู่ข้อหนึ่งคือ ถ้าไม่หมั่นซักผ้าตากให้สะอาดบ่อย ๆ แล้ว ผ้าที่เปียกนี้ จะส่งกลิ่นเหม็น ตัวดินเหนียวเองไม่มีกลิ่น และในการเก็บดินเหนียวต้องระวังอย่าเก็บรวมกับแป้งปั้น หรือสิ่งของอื่น ๆ

3) แป้งปั้น (Dough Play) แป้งปั้นเป็นเครื่องเล่นที่ให้ความพอใจแก่เด็ก ชวนใจให้เด็กเล่นเพราะสามารถปั้นหรือวาดเล่นได้ง่าย สีสดใสสวยงาม ไม่เป็นอันตราย

ส่วนผสมแป้งปั้น

3.1) แป้งข้าวเจ้า 2 ส่วน

3.2) แป้งข้าวเหนียว 2 ส่วน

3.3) เกือบ 1 ส่วน

3.4) สีสำหรับผสมทำขนม

3.5) น้ำสะอาด

หมายเหตุ ใช้แป้งสาลี 3 ส่วน แทนแป้งข้าวเจ้าและแป้งข้าวเหนียวดังกล่าว
แล้วก็ได้วิธีละลายสีทำขนม ใช้น้ำร้อนชงลงในสีทำขนมให้ละลายเสียก่อน

วิธีผสมแป้งปั้น ตวงแป้งข้าวเจ้า และแป้งข้าวเหนียวตามส่วน ร่อนแป้งใส่ในชามอ่าง
ใส่เกลือปนตามส่วน ใช้มือคนแป้งและเกลือปนให้เข้ากัน ค่อย ๆ เทสีทำขนมที่ชงน้ำร้อนละลายแล้ว
ลงไป ในชามอ่างใช้มือทั้งสองนวดแป้ง และค่อยเติมน้ำร้อนลงบนแป้ง นวดจนแป้งเหนียว ให้ใช้น้ำ
เย็นธรรมชาติตามนวดแป้งหากใช้น้ำร้อนนวดแป้งสาลีจะได้แป้งปั้นซึ่งเหนียวหนืดมากเกินไปหรือการเติม
น้ำที่น้อยเกินไปก็ทำให้ได้แป้งปั้นที่เหนียวติดมือ เหนอะหนะ ควรผสมสีอ่อน ๆ ชวนให้นำเล่น
มากกว่าสีเข้มหรือสีจัด และช่วยให้ทราบได้ว่า แป้งสกปรกควรเปลี่ยนให้ได้ด้วย

นอกจากนี้ การผสมแป้งปั้นให้เด็กนั้นควรใช้เล่นได้หลาย ๆ ครั้ง วิธีที่จะเก็บแป้งปั้น
ไว้เล่นได้ยาวนานก็คือ

- ใช้ปั้นเป็นก้อนโตประมาณเท่าผลมังคุด
- ใช้ผ้าเนื้อนุ่ม ๆ เช่น ผ้าขนหนูเก่า ๆ ชุบน้ำแล้วบิดให้พอหมาด ๆ ห่อแป้งที่
ปั้นเป็นก้อนไว้แล้วนั้นให้มีติด
- นำแป้งที่ห่อผ้าไว้แล้วใส่ถุงพลาสติก ปิดปากถุงไม่ให้อากาศเข้า เก็บไว้ใน
ตู้เย็นชั้นล่างซึ่งใช้เก็บผัก หรือที่ผนังด้านในตู้เย็น เพราะไม่ต้องการให้แป้งแข็งเกินไปเมื่อจะ
ใช้ในโอกาสต่อไป ถ้าไม่มีตู้เย็นก็อาจวางหรือแขวนถุงพลาสติกนั้นไว้นอกหน้าต่างให้ได้รับความเย็น
จากธรรมชาติในเวลากลางคืน
- สามารถเก็บแป้งปั้นให้เด็กเล่นไว้ในตู้เย็นถึง 6 เดือน แต่โดยรวมมักเก็บ
รักษาไว้ในตู้เย็นเพียง 2 – 3 สัปดาห์ เพราะเด็กจำนวนมากใช้เล่น อาจสะสมเชื้อโรคไว้ในแป้งนั้น
และสีของแป้งก็แสดงความสกปรก

ชวลิต ดาบแก้ว และสุดาวดี เหมทานนท์ (2525: 46) ได้กล่าวถึงวัสดุที่จะนำมาใช้ในการ
การปั้นดังนี้

1) การปั้นด้วยดินเหนียว ใช้ดินเหนียวที่ผสมแล้ว หรือดินเหนียวธรรมชาติปั้น แต่ก่อน
จะปั้นต้องนวดดินให้เหนียวดีเสียก่อน

2) การปั้นด้วยดินน้ำมัน ที่มีขายอยู่ตามท้องตลาด แต่ราคาแพงมาก โรงเรียนที่อยู่
ตามชนบทไม่ควรจะใช้

3) การปั้นด้วยแป้ง (Powdered Clay) การปั้นด้วยแป้งนี้ เด็กชอบมากกว่าการปั้น
ด้วยดินเพราะแป้งมีสีสดใส อ่อน เมื่อแห้งแล้วรูปคงที่ ทั้งสามารถเคลือบด้วยแลคเกอร์เพิ่มความ
สวยงามได้ แป้งเมื่อแห้งแล้วสามารถต่อให้ติดกันได้โดยใช้เชื่อมด้วยแป้งเหลว (Slip) ส่วนผสมของ
แป้งสำหรับปั้นมีดังนี้ แป้งทำขนม 4 ถ้วย เกลือ 1.5 ถ้วย สีทำขนมผสมกับน้ำ 2 ถ้วย เอาแป้ง เกลือ น้ำ
ผสมและนวดให้เข้ากัน ถ้าแป้งเหลวไปให้เติมเกลือลงเล็กน้อย แล้วนวดจนเหนียวเก็บไว้ในหม้อดิน
ปิดฝา เมื่อเวลาปั้นค่อยนำออกมาใช้

4) การปั้นด้วยขี้เลื่อย ขี้เลื่อยก็สามารถนำมาปั้นเป็นรูปต่างๆได้ แต่ก่อนจะปั้นต้องผสมให้เหนียวเสียก่อน ส่วนผสมของขี้เลื่อย ใช้ขี้เลื่อย 3 ส่วน ผสมกับแป้งข้าวสาลีที่เปียกเป็นแป้งเปียกได้แล้ว 1 ส่วน ผสมให้เข้ากัน ถ้าต้องการให้เป็นสี ใช้สีย้อมผ้าย้อมขี้เลื่อยเสียก่อนที่จะผสมกับแป้ง

5) การปั้นกระดาษ ได้แก่การเอากะดามายปั้นเป็นรูปต่างๆ การปั้นด้วยกระดาษทำได้หลายวิธี เช่นเอากะดามายที่นุ่มมาขยำ และปั้นเป็นรูปต่างๆ หรือทำกระดาษให้เปียกเสียก่อนโดยแช่น้ำไว้ให้เปียก แล้วผสมด้วยแป้งเปียก จึงจะนำมาปั้นเป็นรูปต่างๆ ตามความต้องการ

สำหรับเศษวัสดุที่ใช้ในกิจกรรมการปั้นนั้น เลิศ อานันทนะ (2523: 119) แบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ

1) เศษวัสดุที่มีลักษณะแบน (2 มิติ) ได้แก่ ใบไม้กระดาษ หนังสือพิมพ์ กระดาษห่อของ ตั๋วรถเมล์ ฟางข้าว หญ้าแห้ง ฯลฯ

2) เศษวัสดุที่มีลักษณะเป็นก้อน (3 มิติ) ได้แก่ เปลือกมะพร้าว ไม้ไผ่ กะลา กิ่งไม้ รากไม้ ก้อนหิน กรวด ดิน ก้อน เมล็ดพืช ฯลฯ

ในกิจกรรมการปั้น การนำเศษวัสดุมาใช้มีวัตถุประสงค์เพื่อตกแต่ง ต่อเติม ก่อให้เกิดการทดลอง ค้นคว้าในการใช้ความคิดและจินตนาการ เพื่อสร้างงานให้มีความสมบูรณ์และประสบความสำเร็จ

สรุปได้ว่าการปั้นมีวัสดุที่สามารถนำมาปั้นได้หลายชนิด ที่สำคัญได้แก่ ดินน้ำมัน ดินเหนียว แป้งปั้น ขี้เลื่อย และกระดาษ ซึ่งหลังจากนำวัสดุแต่ละชนิดมาใช้ ผู้ใช้ต้องเก็บรักษาวัสดุชนิดนั้นๆ ให้ถูกวิธีเพื่อให้มีอายุการใช้งานนานขึ้น ซึ่งวัสดุแต่ละชนิดจะมีวิธีการเก็บรักษาที่แตกต่างกัน นอกจากนั้นการนำเศษวัสดุหรืออุปกรณ์มาใช้ในงานปั้นจะเป็นการส่งเสริมให้เด็กได้ใช้ความคิดและจินตนาการมากขึ้นด้วย

4. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์กับการเรียนการสอนศิลปะ

4.1 ความหมายของความคิดสร้างสรรค์

ความคิดสร้างสรรค์ เป็นคุณลักษณะพิเศษที่มีอยู่ในมนุษย์ทุกคน แต่จะมีมากหรือน้อยก็ขึ้นอยู่กับแต่ละบุคคล ความคิดสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่มีความสำคัญ และเป็นความต้องการสูงสุดในการจัดการศึกษา เพราะความคิดสร้างสรรค์ในตัวบุคคลถ้าได้รับการพัฒนาส่งเสริมให้สูงขึ้น จะเป็นสิ่งที่จะนำไปสู่การวางแผนเพื่อการปรับปรุง พัฒนา หรือ การเปลี่ยนแปลงที่ดีได้ในอนาคต และสามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาและประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ ซึ่งนักจิตวิทยา นักการศึกษา และนักวิจัย ได้อธิบายความหมายและสรุปแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ไว้ดังนี้

อารี พันธุ์ณี (2537: 9) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการทางสมองที่คิดในลักษณะอะเนกนัย (Divergent Thinking) อันนำไปสู่การค้นพบสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ ด้วยการคิดดัดแปลงปรุงแต่งจากความคิดเดิมผสมผสานกันเกิดสิ่งใหม่ ๆ ซึ่งรวมทั้งการประดิษฐ์คิดค้นพบสิ่งต่าง ๆ ตลอดจนวิธีการคิดทฤษฎีหลักการได้สำเร็จ ความคิดสร้างสรรค์จะเกิดขึ้นได้นี้ มิใช่เพียงแต่คิด

ในสิ่งที่เป็นไปได้สิ่งที่เป็นเหตุเป็นผลเพียงอย่างเดียวเท่านั้น หากแต่ความคิดจินตนาการก็เป็นสิ่งสำคัญยิ่งที่จะก่อให้เกิดความแปลกใหม่ แต่ต้องควบคู่ไปกับความพยายามมีที่จะสร้างความคิดฝันหรือจินตนาการประยุกต์จึงจะทำให้เกิดผลงานจากความคิดสร้างสรรค์ขึ้น

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2523: 4) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถของบุคคลในการแก้ปัญหาอย่างลึกซึ้งซึ่งนอกเหนือไปจากลำดับขั้นของการคิดตามปกติ เป็นลักษณะภายในของบุคคลที่จะคิดหลายแง่หลายมุมผสมผสานกัน จนได้ผลผลิตใหม่ที่ถูกต้องสมบูรณ์

ชัชวาล ซอไสว (ม.ป.ป.: 16) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์ เป็นกระบวนการทางสมองที่คิดได้หลายทิศทาง มีลักษณะยืดหยุ่นได้ สามารถดัดแปลง เพิ่ม สลัด ตัดทอน ปรับแต่ง ให้เกิดสิ่งใหม่ขึ้น เป็นพฤติกรรมที่ทำให้มนุษย์ได้รับประโยชน์อย่างใหญ่หลวง

แอนเดอร์สัน (Anderson. 1970: 90 – 93) ได้ให้ความหมายของความคิดสร้างสรรค์ว่าเป็นกระบวนการคิด ซึ่งแตกต่างจากการคิดอย่างมีเหตุผล (Critical Thinking) ตรงที่ว่า การคิดสร้างสรรค์เกี่ยวข้องกับความคิดใหม่ ๆ ซึ่งจะขัดแย้งกับความคิดก่อน ๆ การคิดสร้างสรรค์เป็นการกระทำของการตั้งประสบการณ์เก่า ๆ ออกมทั้งหมด และเป็นกระทำของการเลือกที่จะสร้างแบบแผนใหม่ ๆ ความคิดใหม่ ๆ ออกมา คำว่าใหม่นี้ ถ้าเป็นเด็กเล็ก ๆ กระทำ ก็หมายถึงความคิดใหม่สำหรับตัวเขา แต่ถ้าเป็นผู้ใหญ่ก็หมายถึง เป็นความคิดใหม่ ๆ ที่ต่างจากลักษณะเดิมในสังคม

ทอร์แรนซ์ (Torrance. 1962: 16) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์ เป็นความสามารถของบุคคลในการคิดสร้างสรรค์ผลิตผล หรือสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ ที่ไม่รู้จักมาก่อนซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้อาจจะเกิดจากการรวมความรู้ต่าง ๆ ที่ได้รับจากระบบการรับรู้ แล้วเชื่อมโยงกับสถานการณ์ใหม่ ๆ สิ่งที่เกิดขึ้นแต่ไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งที่มีสมบูรณ์อย่างแท้จริง ซึ่งอาจออกมาในรูปของผลงานทางศิลปะ วรรณคดี วิทยาศาสตร์ หรืออาจเป็นเพียงขบวนการเท่านั้น

วอลลาซและโคแกน (Wallach; & Kogan. 1969) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ว่าเป็นความสามารถที่จะคิดแบบโยงสัมพันธ์ (Association) คือ เมื่อระลึกถึงสิ่งใดได้ ก็เชื่อมโยงให้ระลึกถึงสิ่งอื่น ๆ ที่สัมพันธ์กันต่อไปเป็นลูกโซ่

จากความหมายและแนวคิดดังกล่าวอาจสรุปได้ว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นความสามารถที่อยู่ในตัวบุคคลแต่ละคนในระดับที่ต่างกัน ทั้งการคิดและการกระทำโดยการคิดและการกระทำที่เกิดขึ้นจะไม่เป็นการลอกเลียนแบบผู้อื่น แต่จะเป็นการผสมผสานความรู้เดิมและประสบการณ์ที่ได้รับเข้าด้วยกัน ความคิดสร้างสรรค์สามารถพัฒนาให้สูงขึ้นได้ โดยการจัดประสบการณ์ที่เหมาะสม กระตุ้นให้เด็กได้แสดงออกอย่างอิสระได้สังเกตสิ่งที่สนใจ ได้สัมผัสกับสิ่งที่แปลก ๆ ใหม่ ๆ เพื่อแสดงผลงานที่แปลกใหม่ไม่ซ้ำแบบใคร อาจอยู่ในรูปของกระบวนการคิด พฤติกรรมที่แสดงออก หรือรูปแบบของผลผลิตที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและต่อสังคม

4.2 องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์

กิลฟอร์ด (Guilford. 1996) นักจิตวิทยาชาวอเมริกันได้ศึกษาค้นพบว่าองค์ประกอบพื้นฐานของความคิดสร้างสรรค์มี 4 ประการ คือ

1) ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) หมายถึง ปริมาณความคิดที่ไม่ซ้ำกันในเรื่องเดียวกัน แบ่งเป็น

ความคิดคล่องแคล่วทางด้านถ้อยคำ (Word Fluency) เป็นความสามารถในการใช้ถ้อยคำในรูปแบบต่างๆ อย่างคล่องแคล่ว

ความคิดคล่องแคล่วทางด้านการโยงความสัมพันธ์ (Associational fluency) เป็นความสามารถคิดหาถ้อยคำที่เหมือน หรือคล้ายกันได้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ในเวลาที่กำหนด

ความคิดคล่องแคล่วทางการแสดงออก (Expressional Fluency) เป็นความสามารถในการใช้สีหรือประโยค และนำคำมาเรียงกันอย่างรวดเร็ว เพื่อให้ได้ประโยคที่ต้องการ

ความคิดคล่องแคล่วในการคิด (Ideational fluency) เป็นความสามารถที่จะคิดสิ่งที่ต้องการภายในเวลาที่กำหนด

2) ความคิดริเริ่ม (Originality) หมายถึง ความคิดที่แปลกใหม่ ไม่ซ้ำแบบใครเป็นความคิดที่แปลกแตกต่างไปจากความคิดธรรมดา ความคิดริเริ่มอาจจะมาจากความคิดที่มีอยู่ก่อนแล้ว แล้วนำมาดัดแปลงเพื่อให้กลายเป็นสิ่งใหม่

3) ความยืดหยุ่น (Flexibility) หมายถึง ความยืดหยุ่นทั้งความคิดและการกระทำ เป็นความสามารถในการปรับสภาพของความคิดในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ความยืดหยุ่นเป็นปริมาณของจำพวกหรือกลุ่มของประเภทที่ตอบสนองต่อสิ่งเร้า และเช่นเดียวกับความคิดคล่องตัว คือ เน้นในเรื่องของปริมาณที่เป็นประเภทนั่นเอง

ความยืดหยุ่น เป็นตัวเสริมให้ความคิดคล่องแคล่วมีความแปลกที่แตกต่างออกไป หลีกเลียงการซ้ำซากจำเจ เป็นการเพิ่มคุณภาพของความคิดให้มีมากขึ้นด้วยการจัดเป็นหมวดหมู่ และมีหลักเกณฑ์มากยิ่งขึ้น ประเภทของความยืดหยุ่น

4) ความคิดละเอียดลออ (Elaboration) หมายถึง ความคิดในรายละเอียดคิดเป็นขั้นตอนสามารถอธิบายให้เห็นภาพพจน์ได้อย่างชัดเจน ความคิดละเอียดลออจัดเป็นรายละเอียดที่นำมาตกแต่ง และขยายความคิดครั้งแรกให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

สำหรับพัฒนาการของความคิดละเอียดลออนั้น จะพบว่าบุคคลที่มีความคิดละเอียดลออสูงจะมีการสังเกตสูงตามไปด้วย และเด็กหญิงมักมีความคิดละเอียดลออสูงกว่าเด็กผู้ชายในวัยเดียวกัน นอกจากนี้ความคิดละเอียดลออขึ้นอยู่กับอายุของแต่ละคนอีกด้วยกล่าวคือ ยิ่งอายุมากมีความคิดละเอียดลออมากขึ้น

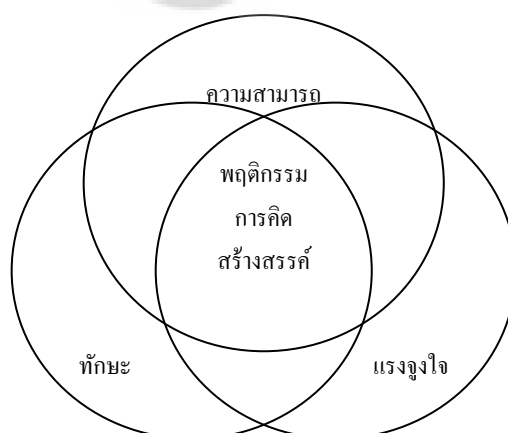
ต่อมาในปี 1971 กิลฟอร์ดและฮอฟเนอร์(Guilford; & Hoepfner. 1971: 125 – 143) ได้ศึกษาองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์เพิ่มเติม และพบว่า ความคิดสร้างสรรค์ต้องมียุทธศาสตร์ประกอบอย่างน้อย 8 องค์ประกอบคือ

- 1) ความคิดริเริ่ม (Originality)
- 2) ความคิดคล่องตัว (Fluency)
- 3) ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility)
- 4) ความคิดละเอียดลออ (Elaboration)
- 5) ความคิดไวต่อปัญหา (Sensitivity of Problem)
- 6) ความสามารถในการให้นิยามใหม่ (Redefinition)
- 7) ความซึมซาบ(Penetration)
- 8) ความสามารถในการทำนาย (Prediction)

วินัย วงษ์ใหญ่ (2523: 7) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์มีดังนี้คือ

- 1) ความคิดริเริ่ม (Originality) หมายถึง ความคิดที่แปลกแตกต่างไปจากบุคคลอื่น
- 2) ความว่องไว (Fluency) คือความพรู้งพรุ ปริมาณการคิดพรุ้งพรุออกมา มากกว่าบุคคลอื่น ๆ
- 3) ความคล่องตัว (Flexibility) ชนิดของความคิดที่ปรากฏออกมา จะแตกต่างกัน ออกไปโดยไม่ซ้ำกันเลย
- 4) ความละเอียดลออประณีต (Elaboration) ความคิดที่แสดงออกมานั้นจะละเอียดลออสามารถที่จะนำมาทำให้สมบูรณ์และประณีตต่อไปได้อย่างเต็มที่
- 5) การสังเคราะห์ (Synthesis) คือ การรวบรวมสิ่งที่คิดได้มาทำให้มีความหมาย และนำมาพัฒนาต่อไปให้สมบูรณ์เป็นจริงได้

ประสาธ อิศรปริดา (2532: 9) กล่าวว่า องค์ประกอบที่จะเกิดความคิดสร้างสรรค์นั้น จะประกอบไปด้วยความสามารถ (Ability) ทักษะ (Skills) และแรงจูงใจ (Motivation) ที่จะคิดสร้างสรรค์ ทั้งสามองค์ประกอบนี้จะอยู่ในลักษณะที่เอื้อซึ่งกันและกันและไม่เกิดขึ้นโดดเดี่ยวหรืออย่างอิสระ ดังที่แสดงไว้ในภาพประกอบ

ภาพประกอบ 2 แผนภูมิแสดงองค์ประกอบที่จะก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในแต่ละบุคคล

จากที่ได้กล่าวมาแล้วพอสรุปได้ว่า ความคิดสร้างสรรค์ประกอบด้วย ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดริเริ่ม ความคิดยืดหยุ่น และความคิดละเอียดลออ ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้จะช่วยให้คนสามารถคิดได้หลายทิศทาง และเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการแก้ปัญหาอันสลับซับซ้อนภายในสังคมที่กำลังเป็นอยู่ทุกวันนี้ ในการวัดระดับความคิดสร้างสรรค์จะวัดจากองค์ประกอบ 4 ประการ ก็ถือว่าครอบคลุมทั้งหมดแล้ว (Torrance. 1972)

4.3 กระบวนการคิดสร้างสรรค์ (Creative Process)

กระบวนการคิดสร้างสรรค์ หมายถึง วิธีการคิดหรือกระบวนการทำงานของสมองอย่างเป็นขั้นตอน และสามารถคิดแก้ปัญหาได้สำเร็จ ทอร์แรนซ์ (อาร์ พินช์มณี. 2537: 9 – 11; อ้างอิงจาก Torrance. 1965) ได้ให้คำอธิบายว่า เป็นกระบวนการของความรู้สึกรู้สึกไวต่อปัญหา หรือสิ่งที่บกพร่องขาดหายไป แล้วจึงรวบรวมความคิดตั้งเป็นสมมติฐานขึ้น ต่อจากนั้นก็ทำการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ เพื่อทดสอบสมมติฐานขึ้น และการรายงานผลที่ได้เพื่อเป็นแนวคิดและแนวทางใหม่

ความคิดสร้างสรรค์ จึงเป็นกระบวนการแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์นั่นเองและทอร์แรนซ์ เรียกกระบวนการนี้ว่า กระบวนการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (Creative Problem Solving) แบ่งออกเป็นขั้น ๆ ดังนี้

ขั้นที่ 1 การพบความจริง (Fact – Finding) ในขั้นเริ่มตั้งแต่เกิดความรู้สึกกังวลมีความสับสน วุ่นวาย (Mess) เกิดขึ้นในจิตใจแต่ไม่สามารถบอกได้ว่าเป็นอะไร จากจุดนี้พยายามตั้งสติ และหาข้อมูลพิจารณาว่าความยุ่งยาก วุ่นวาย สับสน หรือสิ่งที่ทำให้กังวลใจนั้นคืออะไร

ขั้นที่ 2 การค้นพบปัญหา (Problem – Finding) ขั้นนี้เกิดต่อจากขั้นที่ 1 เมื่อได้พิจารณาโดยรอบคอบแล้วจึงเข้าใจและสรุปว่า ความกังวล ความสับสนวุ่นวายในใจนั้น คือการเกิดมีปัญหานั้นนั่นเอง

ขั้นที่ 3 การตั้งสมมติฐาน (Idea – Finding) ขั้นนี้ก็ต่อจากขั้นที่ 2 เมื่อรู้ว่ามีปัญหาเกิดขึ้นก็พยายามคิดและตั้งสมมติฐานเพื่อคาดหวังคำตอบจากการวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นที่ 4 การค้นพบคำตอบ (Solution – Finding) ในขั้นนี้จะมีการรวบรวมข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูล และได้คำตอบในการแก้ปัญหา

ขั้นที่ 5 ยอมรับผลจากการค้นพบ (Acceptance – Finding) ขั้นนี้เป็นการยอมรับคำตอบที่ได้จากการพิสูจน์เรียบร้อยแล้ว จะแก้ปัญหาได้สำเร็จได้อย่างไร และต่อจากจุดนี้การแก้ปัญหาหรือการค้นพบจะนำไปสู่หนทางที่จะทำให้เกิดแนวคิดหรือสิ่งใหม่เกิดแนวคิดหรือสิ่งใหม่ต่อไปที่เรียกว่า New Challenge

กิลฟอร์ด(Guildford 1967) กล่าวว่า กระบวนการคิดสร้างสรรค์มีลำดับขั้นดังนี้

1) การรู้และการเข้าใจ (Cognition) หมายถึง ความสามารถของสมองในการเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว

2) การจำ (Memory) คือ ความสามารถของสมองในการสะสมข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้เรียนรู้มา และสามารถระลึกออกมาได้ตามที่ต้องการ

3) การคิดแบบเอกนัย (Convergent Thinking) หมายถึง ความสามารถของสมองในการให้การตอบสนองที่ถูกต้องและดีที่สุดจากข้อมูลที่กำหนดให้

4) การประเมินค่า (Evaluation) หมายถึง ความสามารถของสมองในการตัดสินใจข้อมูลที่กำหนดให้ตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2523: 35) กล่าวถึงขั้นตอนการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ คือ

- 1) การเปิดใจกว้าง (Receptivity Openness)
- 2) การให้เวลาพักความคิด (Incubation)
- 3) การมีอิสระเสรีในการแสดงออก (Freedom to Made of Expression)
- 4) บรรยากาศที่จะเอื้ออำนวยต่อความคิดสร้างสรรค์

วอลลาส (สมศักดิ์ ภู่วิภาดาธรรม. 2537: 17 – 18; อ้างอิงจาก Wallas. 1962) ได้แบ่งขั้นตอนต่าง ๆ ในกระบวนการคิดสร้างสรรค์ดังต่อไปนี้

1) ขั้นการเตรียมตัว (Preparation) เป็นขั้นของการเตรียมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหาความรู้ ทักษะ และทัศนคติที่มีต่อโลกอย่างกว้างขวาง นอกจากนี้ยังรวมถึงความสามารถเชื่อมโยงสัมพันธ์ความคิดหรือสิ่งของที่มีความแตกต่างกันอย่างมากเข้าด้วยกัน ความสามารถเชื่อมโยงสัมพันธ์นี้เสนอขึ้นมาโดยเมดินค (Medinck. 1962) ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะตัวของผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์

2) ขั้นพักตัว (Incubation) เป็นขั้นของการพยายามลืมเรื่องที่ต้องการคิดเสียให้หมดสิ้น กล่าวคือ หลังจากที่เราได้ผ่านขั้นการเตรียมตัวแล้ว บางครั้งต้องอาศัยระยะเวลาในการพักตัวเพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ เข้ามักอ้างถึงระยะพักตัวเสมอ

3) ขั้นการรู้แจ้ง (Illumination) เป็นขั้นที่เกิดขึ้นหลังจากที่บุคคลลืมเรื่องที่ต้องการคิดหาคำตอบระยะหนึ่ง จากนั้นจะเกิดการหยั่งเห็น (Insight) ขึ้นเหมือนกับแสงสว่างที่พลันฉายแวบขึ้นมาในสมอง ทันใดนั้นคำตอบที่ต้องการหรือโคลงบทสุดท้ายก็แจ่มชัดขึ้นมาในความคิดโดยไม่ต้องใช้ความพยายามใด ๆ

4) ขั้นการตรวจสอบ (Verification) เป็นขั้นสุดท้ายของกระบวนการคิดสร้างสรรค์ คือหลังจากนี้ก็ได้แล้วก็ทบทวน ตรวจสอบผลงานทั้งหมดจนเป็นที่พอใจ

สรุปได้ว่า กระบวนการหรือลำดับขั้นของการคิดสร้างสรรค์ ประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ 4 ขั้นตอนคือ

1) ขั้นเตรียม เป็นขั้นที่เริ่มพบปัญหา เกิดความยุ่งยากในการแก้ปัญหา นั้น ๆ และเริ่มหาทางออกเพื่อแก้ปัญหา โดยรวบรวมข้อมูลประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เคยรับมา

2) ขั้นพักตัว เป็นขั้นที่ใช้ความคิดเพื่อแก้ปัญหา มีการค้นคว้าหาข้อมูลเพิ่มเติมขึ้นประมวลความคิดต่าง ๆ เพื่อหลอมรวมเป็นความคิดใหม่ขึ้นมา ช่วงนี้จะเกิดความคิดหลากหลายทางเพื่อแก้ปัญหา และยังไม่มีความคิดใดที่ลงตัวหรือพอใจ

3) ชั้นเกิดความคิดเป็นชั้นที่สามารถสรุปความคิดที่กระจำงพร้อมที่จะสร้างสรรค์ออกมาเป็นผลงานได้ เป็นชั้นที่ผู้ใช้ความคิดจะรู้สึกพอใจและมีความสุข

4) ชั้นแสดงออกทางความคิดออกมาในรูปของผลงาน อาจมีการทดลองและแก้ไขหลายครั้ง เพื่อถ่วงถ่วงให้ได้คำตอบหรือผลงานที่แน่นอนเป็นรูปแบบ

4.4 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์

อาร์ รังสินันท์ (2532: 506 – 510) ได้กล่าวถึงทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ไว้ 5 ทฤษฎี ดังนี้

1) ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ตามแนวความคิดของนักจิตวิทยาจิตวิเคราะห์

แนวความคิดของทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ตามแนวคิดของนักจิตวิทยาจิตวิเคราะห์

ฟรอยด์ (Freud) จิตแพทย์ชาวออสเตรียเป็นผู้นำกลุ่ม ฟรอยด์ให้ความเห็นว่าการคิดสร้างสรรค์เกิดจากความขัดแย้งระหว่างแรงขับทางเพศ ซึ่งถูกผลักดันออกมาโดยจิตใจได้สำนึกกับความรู้สึกผิดชอบชั่วดีในสังคมตั้งนั้น เพื่อให้แรงขับทางเพศได้แสดงออกมาในรูปหรือพฤติกรรมที่สังคมยอมรับได้ จึงเปลี่ยนเป็นความคิดสร้างสรรค์ ฟรอยด์ยังให้ทัศนะเพิ่มเติมว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นลักษณะของความร่าเริงแจ่มใส ผ่อนคลาย อิสระหรือลักษณะของความเป็นเด็กซึ่งบริสุทธิ์เป็นธรรมชาติตามสภาพที่แท้จริง ไม่เสแสร้งหรือปรุงแต่งและมีความคิดแจ่มใสบริสุทธิ์ สนุกสนาน ไม่มีความคิดยึดติดต่อสิ่งใด ไม่เคร่งเครียด

2) ทฤษฎีโครงสร้างทางสติปัญญา (Structure of Intellect Model) ทฤษฎีที่ใช้เป็นแนวคิดในการศึกษาความคิดสร้างสรรค์ครั้งนี้คือ ทฤษฎีโครงสร้างทางสติปัญญา (Structure of Intellect Model) ของกิลฟอร์ด(Guiford. 1967: 60 – 64) ได้อธิบายความสามารถทางสมองของมนุษย์ออกมาเป็น 3 มิติ ได้แก่

มิติที่ 1 เนื้อหา (Content) หมายถึง ข้อมูลหรือสิ่งเร้าที่เป็นสื่อในการคิดซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ด้านคือ

ด้านที่ 1 ภาพ (Figural) หมายถึง ข้อมูลที่เป็นรูปธรรม ที่จะรับรู้และระลึกได้ เช่น ภาพต่าง ๆ

ด้านที่ 2 สัญลักษณ์ (Symbol) หมายถึง ข้อมูลที่อยู่ในรูปของเครื่องหมายต่าง ๆ เช่น ตัวอักษร ตัวโน้ต และสัญลักษณ์ต่าง ๆ

ด้านที่ 3 ภาษา (Semantic) หมายถึง ข้อมูลที่อยู่ในรูปถ้อยคำที่มีความหมายต่าง ๆ แต่บางอย่างไม่อยู่ในรูปถ้อยคำก็มี เช่น ภาษาใช้

ด้านที่ 4 พฤติกรรม (Behavior) หมายถึง ข้อมูลที่เป็นการแสดงออกของกิริยาอาการของมนุษย์ รวมทั้งทัศนคติ การรับรู้ ความคิด เช่น การยิ้ม การหัวเราะ การแสดงความคิดเห็น

มิตินี้ 2 วิธีคิด (Operation) เป็นมิตินี้ที่แสดงลักษณะการทำงานของสมองในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ลักษณะ คือ

(1) การรู้จักและเข้าใจ (Cognition) หมายถึง ความสามารถทางสมองของบุคคลที่รู้จักและมีความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้ทันทีทันใด เช่น เมื่อเห็นของเล่นรูปร่างกลม ๆ ทำด้วยยางผิวเรียบ ก็บอกได้ว่าเป็นลูกบอล

(2) การจำ (Memory) หมายถึง ความสามารถทางสมองของบุคคลที่จะเก็บสะสมรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ไว้ แล้วสามารถระลึกออกมาในรูปเดิมได้ตามมีที่ต้องการ เช่น การจำหมายเลขประจำตัว การท่องสูตรคูณ

(3) การคิดแบบเอนกนัย (Divergent Thinking) เป็นความสามารถทางสมองของบุคคลที่สามารถคิดได้หลายแง่หลายมุมหลายทิศทาง คิดหาคำตอบได้โดยไม่จำกัดจำนวนจากสิ่งเร้าที่กำหนดให้ในเวลาจำกัด เช่น ให้บอกสิ่งที่ยืนต้นด้วยคำว่า น้ำ มาให้มากที่สุด

(4) คิดแบบเอนกนัย (Convergent Thinking) เป็นความสามารถทางสมองของบุคคลที่สามารถสรุปข้อมูลได้ดีที่สุดจากข้อมูลที่กำหนดให้ และการสรุปเป็นคำตอบนั้นจะเน้นเพียงคำตอบเดียว เช่น การเลือกคำตอบในการทำข้อสอบแบบเลือกตอบ

(5) การประเมินค่า (Evaluation) หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่สามารถหาเกณฑ์ที่สมเหตุสมผลเกี่ยวกับความดี ความงาม ความเหมาะสม จากข้อมูลที่กำหนดให้

มิตินี้ 3 ผลของการคิด (Product) เป็นมิตินี้ที่แสดงถึงผลที่ได้จากการทำงานของสมอง เมื่อสมองได้รับข้อมูลจากมิตินี้ 1 และใช้ความสามารถในการตอบสนองสิ่งเร้าซึ่งเป็นวิธีการคิดตามมิตินี้ 2 ผลที่ออกมาเป็นมิตินี้ 3 ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 ด้านคือ

(1) หน่วย (Units) หมายถึง ส่วนย่อย ๆ ที่ถูกแยกออกมา มีคุณสมบัติเฉพาะของตนเองที่แตกต่างไปจากสิ่งอื่น ๆ เช่น หมา แมว มน นก เป็นต้น

(2) จำนวน (Classes) หมายถึง กลุ่มของสิ่งมีชีวิตที่มีคุณสมบัติบางประการร่วมกัน เช่น สุนัข ปลา วาฬ คน เป็นพวกเดียวกัน เพราะต่างก็เลี้ยงลูกด้วยนมเหมือนกัน

(3) ความสัมพันธ์ (Relations) หมายถึง ผลของการเชื่อมโยงความคิดแบบต่าง ๆ ตั้งแต่ 2 หน่วยเข้าด้วยกัน โดยอาศัยลักษณะบางประการเป็นเกณฑ์ อาจอยู่ในรูปของหน่วยกับหน่วย จำพวกกับจำพวก ระบบกับระบบ เช่น พระกับวัด นกกับวัว เป็นความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งมีชีวิตกับที่อยู่อาศัย

(4) ระบบ (Systems) หมายถึง การเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของผลที่ได้หลาย ๆ คู่เข้าด้วยกันอย่างมีระบบ เช่น 2, 4, 6, 8 ซึ่งเป็นระบบเลขคู่

(5) การแปลงรูป (Transformation) หมายถึง การแปลงรูป ปรับปรุง การให้นิยามใหม่ การตีความหมาย การขยายความ หรือการจัดองค์ประกอบของข้อมูลที่กำหนดให้เสียใหม่ เพื่อนำไปใช้ในวัตถุประสงค์อื่น เช่น การแปลงรูป

(6) การประยุกต์ (Implications) หมายถึงการคาดหวังหรือทำนายเรื่องบางอย่างจากข้อมูลที่กำหนดให้เกิดความต่างไปจากเดิม เช่น เมื่อเห็น $+$ ก็คาดว่าเป็นสัญลักษณ์ของสภาคาชาด

ทฤษฎีโครงสร้างทางสติปัญญาของกิลฟอร์ดนี้ นับว่าเป็นพื้นฐานในการศึกษาความคิดสร้างสรรค์ เพราะกิลฟอร์ดได้อธิบายว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นลักษณะการคิดแบบออกนอกราย (Divergent Thinking) คือ ความคิดหลายทิศทางหลายแง่มุม คิดได้กว้างไกลซึ่งเป็นลักษณะการคิดที่จะนำไปสู่การประดิษฐ์สิ่งใหม่ๆ จากข้อสรุปนี้ทำให้มีการศึกษาเรื่องความคิดสร้างสรรค์อย่างกว้างขวางขึ้นในเวลาต่อมา

3) ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์เชิงมานุษยนิยม นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้มีแนวคิดว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่มนุษย์มีติดตัวมาแต่กำเนิด ผู้ที่สามารถนำความคิดสร้างสรรค์ออกมาใช้ได้ คือผู้ที่มีสัจจการแห่งตน คือรู้จักตนเอง พอใจตนเอง และใช้ตนเอง และใช้ตนเองเต็มตามศักยภาพของตน มนุษย์จะสามารถแสดงความคิดสร้างสรรค์ของตนออกมาได้อย่างเต็มที่นั้นขึ้นอยู่กับการสร้างสภาวะ หรือ บรรยากาศที่เอื้ออำนวย นักจิตวิทยาได้กล่าวถึงบรรยากาศที่สำคัญในการสร้างสรรค์ว่า ประกอบด้วยความปลอดภัยในเชิงจิตวิทยาความมั่นคงของจิตใจ ความปรารถนาที่จะเล่นกับความคิดและการเปิดกว้างที่จะรับประสบการณ์ใหม่

4) ทฤษฎีความคิดสองลักษณะ (Two Factors Theory) ผู้ตั้งทฤษฎีคนแรกคือ สเปียร์แมน (Charles E Spearman) นักจิตวิทยาชาวอเมริกัน ทฤษฎีนี้กำลังได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง เพราะเป็นผลการวิจัยใหม่ เกี่ยวกับการทำงานของสมองมนุษย์ มีการเริ่มต้นศึกษาและทดลองโดยกลุ่มนักจิตวิทยา ซึ่งมีแนวความคิดเบื้องต้นว่า เผ่าพันธุ์ของมนุษย์อยู่รอดสืบมาจนถึงคนรุ่นปัจจุบันได้ก็เพราะมีสมองอันเชี่ยวชาญ ความเชี่ยวชาญของมนุษย์เกิดขึ้นเพราะมนุษย์มีสมองที่แบ่งหน้าที่กันเป็นสองส่วน สมองซีกซ้ายทำหน้าที่ควบคุมเกี่ยวกับด้านความคิดในรูปแบบ ส่วนรวมที่เรียกว่า “เกสตอลท์” ความคิดริเริ่มความคิดสร้างสรรค์ และจินตนาการ ฯลฯ ทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมและได้เคลื่อนไหวร่างกายโดยอิสระปราศจากความเครียด นอกจากนี้จะช่วยให้ใยประสาทเจริญงอกงามซึ่งทำให้สมองได้รับการพัฒนาแล้วยังช่วยให้การทำงานของสมองสองซีกประสานสัมพันธ์กัน ซึ่งจะทำให้เกิดพลังการคิดที่มีประสิทธิภาพต่อไป

ความคิดสร้างสรรค์ เกิดจากการทำงานของสมองซีกขวา ซึ่งทำหน้าที่คิดจินตนาการความคิดแปลก ๆ ใหม่ ๆ ความซาบซึ้งในดนตรี ศิลปะ เป็นต้น ส่วนสมองซีกซ้ายเป็นส่วนที่คิดและมีการทำงานออกมาเป็นรูปธรรม เช่น การวิเคราะห์ การหาเหตุผล เป็นต้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

สมองซีกซ้าย

- สรรหาถ้อยคำ
- วิเคราะห์
- ใช้เหตุผล
- เชิงตรรกวิทยา
- ความแบ่งแยก
- มีกาลเวลา
- โนม์เข้าหากฎเกณฑ์ทางคณิตศาสตร์
- วิทยาศาสตร์ และศิลปะ

สมองซีกขวา

- ไม่มีถ้อยคำ
- สังเคราะห์
- หยั่งรู้
- ความคิดเชิงสร้างสรรค์
- ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
- ไม่มีกาลเวลา
- โนม์เอียงเข้าหากฎเกณฑ์
- ของดนตรี

ดังนั้นหากสมองทั้งสองซีกได้มีการพัฒนาอย่างเหมาะสมก็จะสามารถทำคุณประโยชน์ต่าง ๆ แก่มนุษยชาติอย่างมหาศาล ทฤษฎีความคิดสองลักษณะจึงเป็นทฤษฎีพื้นฐานอีกทฤษฎีหนึ่งในการจัดการและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของบุคคล

จากแนวคิดทฤษฎีนี้ การจัดการเรียนการสอนควรเน้นให้มีการพัฒนาสมองไปพร้อมกันทั้ง 2 ส่วน เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองอย่างเต็มความสามารถและมีประสิทธิภาพ ในการวิจัยครั้งนี้การใช้กิจกรรมวาดภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์ จะสามารถเข้าและกระตุ้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาสมองซีกขวาจากการได้อ่านเรื่องราว และได้เป็นภาพที่แรกอยู่เป็นระยะในกิจกรรม จะทำให้ผู้เรียนเกิดจินตนาการ และการได้ลงมือวาดภาพตามความคิดจะเป็นการพัฒนาสมองซีกขวาให้พัฒนาขึ้นได้

5) ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์โอตา (The Model AUTA) เป็นทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ที่ เดวิส (Davis) และซัลลิแวน (Sullivan) คิดขึ้นในปี ค.ศ. 1980 โดยอธิบายว่า ความคิดสร้างสรรค์สามารถส่งเสริมกระบวนการคิดสร้างสรรค์และจัดลำดับขั้นของการพัฒนาซึ่งมี 4 ลำดับขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 การตระหนักรู้ (Awareness) ถึงความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์เป็นขั้นตอนแรกที่จะทำให้บุคคลเพิ่มความสำนึกในเรื่องการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของแต่ละบุคคล เช่น การพัฒนาปรัชญา การรู้จักและเข้าใจตนเอง ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเจริญก้าวหน้าและวิธีแก้ปัญหาในปัจจุบันและอนาคต

ขั้นที่ 2 ความเข้าใจ (Understanding) ความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและแจ่มแจ้งในธรรมชาติและความคิดสร้างสรรค์ หมายถึงการที่บุคคลจะสนใจ และให้ความสำคัญกับความคิดสร้างสรรค์ที่เพิ่มขึ้นนั้น ก็ต่อเมื่อได้รับรู้ความรู้ เนื้อหา สาระที่เกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งจะช่วยให้บุคคลเข้าใจและเห็นความสำคัญยิ่งขึ้น สาระที่ควรจัดให้บุคคลได้เรียนรู้ได้แก่เรื่องต่อไปนี้

- (1) บุคลิกภาพของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์
- (2) ลักษณะกระบวนการคิดสร้างสรรค์
- (3) ความสามารถสร้างสรรค์ด้านต่างๆ
- (4) ทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์
- (5) แบบสอบถาม แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์

(6) เทคนิควิธีการฝึกคิดสร้างสรรค์

(7) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความคิดสร้างสรรค์

ขั้นที่ 3 เทคนิควิธี (Techniques) เทคนิควิธีการที่ส่งเสริมและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง เทคนิควิธีการ กลยุทธ์ในการฝึกกระบวนการความคิดสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมให้เกิดผลผลิตสร้างสรรค์ซึ่งรวมเทคนิคและวิธีการต่อไปนี้ด้วย คือ

(1) การระดมพลังสมอง (Brainstorming)

(2) การคิดเชิงเทียบเคียง (Metaphoric Thinking)

(3) การฝึกจินตนาการ (Imagery Training)

การตระหนักในความจริงของสิ่งต่าง ๆ (Actualization) หมายถึงการเพิ่มพูนศักยภาพในการเป็นมนุษย์ของแต่ละบุคคลอย่างแท้จริง เป็นการพัฒนาบุคคลไปสู่การรู้จักตนตรงตามสภาพที่เป็นจริงซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุด กล่าวคือ บุคคลสามารถดึงศักยภาพ ความสามารถและปรัชญาของแต่ละบุคคลมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคมอย่างเต็มที่ซึ่งการรู้จักตนเองตรงตามสภาพสภาพที่เป็นจริง จะประกอบด้วยคุณลักษณะดังนี้

(1) เป็นผู้เปิดรับประสบการณ์ต่าง ๆ มาปรับเข้ากับตนได้ดี

(2) สนใจศึกษาเกี่ยวกับความเป็นอยู่ของมนุษย์

(3) มีความคิดริเริ่มในการนำตนเอง และริเริ่มผลิตสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง

(4) มีความสามารถในการคิดยืดหยุ่นเพื่อปรับปรุง และเปลี่ยนแปลงแนวทางใน

การดำเนินชีวิตให้เหมาะสมได้

จากแนวคิดทางทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 5 ทฤษฎี อาจสรุปแนวคิดของทฤษฎีได้เป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่มีความเชื่อว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการทางจิต (Psychological Process) กลุ่มนี้ได้แก่ กลุ่มทฤษฎีความคิดสร้างสรรค์ตามแนวคิดจิตวิทยาจิตวิเคราะห์และกลุ่มแนวคิดด้านมนุษยนิยม ทั้งสองกลุ่มนี้มองความคิดสร้างสรรค์ว่าเป็นลักษณะภายในจิตของแต่ละบุคคลซึ่งแตกต่างกันว่ามีวิธีการปรับตัวในลักษณะใด มากน้อยแค่ไหนซึ่งขึ้นอยู่กับกลไกป้องกันตัว (Defense Mechanism) หรือการพัฒนาถึงศักยภาพอันสูงสุด (Self – Actualization) ของแต่ละบุคคล

ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งมีความคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการทางความคิด (Cognitive Process) กลุ่มนี้ได้แก่ แนวความคิดด้านองค์ประกอบสมรรถภาพทางสมอง แนวคิดด้านความคิดสองลักษณะและแนวคิดด้านพัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์ของโอดา กลุ่มดังกล่าวนำองความคิดสร้างสรรค์ว่าเป็นกระบวนการทางการคิดที่สามารถส่งเสริมหรือพัฒนาให้เพิ่มขึ้นได้โดยแต่ลาแนวความคิดก็มีความเชื่อเกี่ยวกับองค์ประกอบที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ที่แตกต่างกัน กล่าวคือแนวความคิดด้านองค์ประกอบของสมรรถภาพทางสมองก็เน้นองค์ประกอบด้านการคิดแบบอเนกนัย (Divergent Thinking) ส่วนแนวคิดด้วยความคิดสองลักษณะมองในด้านลักษณะทางกายภาพทางสมองและแนวความคิดสร้างสรรค์โอดา ก็เป็นลักษณะของการคิดแบบอเนกนัยเช่นเดียวกัน แต่อย่างไรก็ตาม แนวคิดนี้ก็มีความเชื่อว่าสามารถที่จะเพิ่มประสิทธิภาพของความคิดสร้างสรรค์ได้ด้วยกระบวนการฝึกเช่นเดียวกัน แต่อย่างไรก็ตาม แนวคิดนี้ก็มีความเชื่อว่าสามารถที่จะเพิ่มประสิทธิภาพของความคิดสร้างสรรค์ได้ด้วยกระบวนการฝึกเช่นเดียวกัน

สรุป จากทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความคิดสร้างสรรค์ที่กล่าวมาทั้งหมด จะเห็นได้ว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นทักษะที่มีอยู่ในบุคคลทุกคน และเป็นลักษณะของความคิดอเนกนัย (Divergent Thinking) ตามทฤษฎีของกิลฟอร์ด คือ เมื่อมีสิ่งเร้ามากระตุ้น บุคคลจะตอบสนองสิ่งเร้าต่าง ๆ ในลักษณะหลายทิศทาง ทำให้ได้คำตอบหรือผลผลิตของความคิดหลายอย่างและแปลกใหม่ ความคิดสร้างสรรค์สามารถที่จะพัฒนาให้สูงขึ้นได้โดยอาศัยการเรียนรู้และบรรยากาศที่เอื้ออำนวยในการวิจัยครั้งนี้จะใช้กิจกรรมวาดภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์เป็นสิ่งเร้า และกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ในลักษณะความคิดอเนกนัยขึ้น ซึ่งกิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์จะมีเรื่องราวสั้น ๆ ที่เร้าให้ผู้เรียนเกิดจินตนาการ และกระตุ้นด้วยรูปภาพเพื่อให้ผู้เรียนต้องการแสดงออก ซึ่งสอดคล้องกับมิติที่ 1 เรื่อง เนื้อหาของกิลฟอร์ด จากนั้นผู้เรียนจะได้ใช้จินตนาการและวิธีการคิดว่าจะวาดภาพอะไร ซึ่งสอดคล้องกับมิติที่ 2 เรื่องวิธีการคิดและจะไปสู่มิติที่ 3 เรื่องของการคิด คือ การวาดภาพออกมาตามจินตนาการ ซึ่งวิธีการต่าง ๆ ที่ผู้เรียนแสดงออกมาจะเชื่อมโยงได้กับทฤษฎีความคิดสองลักษณะ ที่มุ่งเน้นให้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาสมองทั้งสองซีกไปพร้อม ๆ กัน และกิจกรรมการวาดภาพระบายสีจากใบงานสร้างสรรค์ก็เป็นกิจกรรมที่จะสามารถพัฒนาสมองซีกขวาได้

4.5 พัฒนาการของความคิดสร้างสรรค์

พัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์มักจะแตกต่างจากพัฒนาการด้านสติปัญญา เนื่องจากพัฒนาการด้านสติปัญญาจะเจริญงอกงามตามลำดับอายุ วุฒิภาวะ และประสบการณ์ที่เพิ่มขึ้น แต่พัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ จะพัฒนาสูงสุดในช่วงแรกของเด็กวัยเด็ก การศึกษาพัฒนาการความคิดสร้างสรรค์ของเด็กในวัยก่อนเรียน อาร์ พินธ์มณี (2543: 40) ได้รวบรวมงานวิจัยเกี่ยวกับจินตนาการหรือความคิดคำนึงของเด็กวัยนี้ คือ

ริบ็อก (ศิริประภาพรรณ. 2552:16; อ้างอิงจาก Ribot. n.d.) จินตนาการ ใช้แทนความคิดสร้างสรรค์ โดยอธิบายว่าพัฒนาการทางจินตนาการในวัยเด็กจะเจริญและพัฒนาการทางด้านเหตุผล เมื่อถึงวัยหนึ่งพัฒนาการทางด้านเหตุผลจะเจริญขึ้นอยู่ในระดับเดียวกับพัฒนาการทางด้านจินตนาการ และหลังจากนั้นเด็กจะมีความคิดเป็นเหตุมากขึ้นแต่ในขณะเดียวกันจินตนาการจะลดลงหรือไม่สามารถคิดอะไรที่ใหม่ขึ้นอีกในคน ทั่วไปหลังจากวัยหนุ่มสาวแล้ว

ดวงเดือน ศาสตรภักดิ์ (2522: 10) กล่าวถึง ข้อค้นพบของเพียเจท์ว่า พัฒนาการทางสติปัญญาดำเนินโดยผ่านขบวนการผ่าแผล ซึ่งเป็นผลของการปรับตัว ได้แก่ ขบวนการปรับเข้า โครงสร้าง ขบวนการทั้งสองนี้ทำงานร่วมในเวลาเดียวกัน จะนำไปสู่การปรับตัวก่อให้เกิดการเรียนรู้ชนิดหนึ่ง หรือ โครงสร้างทางสติปัญญาอย่างใหม่เกิดขึ้น

ทอร์แรนซ์ (Torrance. 1964: 87-88) ได้อ้างอิงถึงงานวิจัยของลิคอนเกี่ยวกับพัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์ของเด็กโดยสรุปได้ดังนี้

แรกเกิด - 2 ขวบ ในระยะแรกของชีวิตเด็กเริ่มพัฒนาการด้านจินตนาการจะเห็นได้ว่า เด็กเริ่มถามชื่อของสิ่งของต่าง ๆ โดยพยายามทำเสียงต่างๆหรือจ้องเมื่อเริ่มคิดทำอะไรได้เด็กจะตั้งชื่อให้ เด็กเริ่มคาดหวังเกี่ยวกับเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน เด็กเริ่มแสวงหาโอกาส หรือทำสิ่งที่แปลกไปกว่าเดิม โดยมีความกระตือรือร้นที่จะคิดสำรวจ โยการชิม ดม สัมผัส ด้วยความอยากรู้อยากเห็น เด็กจะเกิดการเรียนรู้ว่าสิ่งไหนทำได้ สิ่งไหนแต่ต้องไม่ได้ ซึ่งขึ้นอยู่กับวิธีการที่เด็กได้แสดงออกและลักษณะเฉพาะของเด็กแต่ละคน ในช่วงระยะเวลาที่เด็กได้รับการกระตุ้นโดยการให้สิ่งเร้าที่เป็นสิ่งของต่างๆ ทั้งนี้พ่อแม่ควรสนใจเล่นกับเด็ก การที่พ่อแม่ร้องเพลงให้เด็กฟัง การเล่นและการตั้งคำถาม ฯลฯ สามารถช่วยให้เด็กพัฒนาการทางด้านจินตนาการได้

ระยะ 2 ขวบ - 4 ขวบ เด็กเรียนรู้สิ่งต่างๆจากประสบการณ์โดยตรงแล้วถ่ายทอดประสบการณ์ที่รับรู้โดยการแสดงออกและจินตนาการ เช่นเด็กไม่เข้าใจว่าทำไมไม่ให้เด็กเล่นน้ำร้อนเมื่อเด็กได้มีโอกาสสัมผัสจับต้องน้ำร้อนก็รู้ว่า เป็นสิ่งที่เล่นไม่ได้ ในระยะนี้เด็กจะตื่นเต้นกับประสบการณ์ต่างๆ เด็กมีช่วงความสนใจสั้น เริ่มรู้จักเป็นตัวของตัวเอง และเกิดความเชื่อมั่น แต่การเรียนรู้ใหม่ๆ อาจทำให้เด็กเกิดความตกใจ หวาดกลัว ดังนั้นพ่อแม่ควรระมัดระวังให้เด็กอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยเสมอ การให้เด็กเล่นของเล่นที่สำเร็จรูปจะช่วยให้เด็กมีโอกาสคิดในขณะที่เล่นเช่น ไม้บล็อก อาจสร้างเป็นบ้าน รถไฟ เป็นต้น

ระยะ 4 ขวบ - 6 ขวบ ใ่วัยนี้เป็นวัยที่เด็กมีจินตนาการสูง เด็กเริ่มสนุกสนานกับการวางแผน และการคาดคะเนในสิ่งที่จะเกิดขึ้นในการเล่นนั้น เด็กเริ่มเลียนแบบบทบาทผู้ใหญ่ หรือผู้ใกล้ชิด มีความอยากรู้อยากเห็น เด็กจะพยายามค้นหาข้อเท็จจริงว่าผิดหรือถูก ในวัยนี้เด็กเริ่มตระหนักถึงความรู้สึกของผู้อื่น และเริ่มคิดถึงการทำของคนที่ไปกระทบผู้อื่น ความคิดสร้างสรรค์มีพัฒนาการขึ้นจากประสบการณ์ใหม่ๆในระยะนี้ไม่ควรจะประเมินเด็กโดยใช้มาตรฐานของวัยเด็กที่สูงกว่า เด็กควรได้รับการส่งเสริมให้เล่นเพื่อฝึกด้านจินตนาการ พ่อแม่ควรอนุญาตให้เด็กวัยนี้ได้แสดงออกในด้านความคิด โดยการจัดหาของเล่นต่างๆให้เด็กเล่นเมื่อเล่นเสร็จ แล้วควรเน้นเรื่องการเก็บของเล่นเข้าที่โดยวิธีการส่งเสริมและชมเชย

ลีกอน (อารี พันธมณี. 2540: 50-53; อ้างอิงจาก Ligon. 1957) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาการทางจินตนาการตามระดับอายุต่างๆของเด็กตั้งแต่แรกเกิด - 16 ปีไว้ว่า

แรกเกิด - 2 ขวบ วัยในวัยนี้เริ่มมีพัฒนาการทางจินตนาการเริ่มรู้จักการถามชื่อสิ่งของ พยายามทำเสียงต่างๆ หรือจ้อง โดยจะเริ่มมุ่งหวังทำสิ่งแปลกๆขึ้น และเด็กจะมีความกระตือรือร้นที่จะสำรวจสิ่งต่างๆ มีความอยากรู้อยากเห็นมากขึ้น เด็กในวัยนี้จะมีการพัฒนาการทางด้านจินตนาการจากการเล่นหรือของเล่นอย่างง่าย ๆ จึงทำให้เกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงแล้วทำให้เด็กเกิดจินตนาการขึ้น ดังนั้นการส่งเสริมและการสนับสนุนให้เด็กได้สำรวจเป็นสิ่งจำเป็นต่อการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก

อายุ 2-4 ขวบ เด็กได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง แล้วถ่ายทอดประสบการณ์เหล่านั้นออกมาทางการพูดและการเล่นจินตนาการ เด็กในวัยนี้จะตื่นเต้นกับสิ่งแปลกใหม่ของธรรมชาติ และมีความสนใจสั้น มักเปลี่ยนกิจกรรมเรื่อยๆ บางครั้งเด็กในวัยนี้มักชอบทำกิจกรรมที่เกินความสามารถของตน และการให้เด็กมีอิสระในการสำรวจทดลองจะช่วยให้เด็กมีประสบการณ์ใหม่ๆ ใหม่ๆ ใหม่ๆ

อายุ 4-6 ขวบ เด็กในวัยนี้จะมีจินตนาการดีและเด็กในวัยนี้จะมีการเรียนรู้ทักษะที่จะกะแผนงานเป็นครั้งแรก เด็กจะสนุกสนานกับการกะแผนงานและคาดคะเนเกี่ยวกับการเล่นและงาน เด็กจะเริ่มมีการเรียนรู้บทบาทของผู้ใหญ่จากการเล่นบทบาทสมมุติ ความอยากรู้อยากเห็นจะทำให้เด็กแสวงหา “ความจริง” และ “ความถูกต้อง” และเด็กในวัยนี้ถ้ามีการเล่นตามลำพังจะช่วยให้เด็กพัฒนาจินตนาการ หรือ ความคิดสร้างสรรค์ได้ดี

อายุ 6-8 ปี เป็นวัยที่เริ่มมีการสร้างสรรค์จินตนาการเข้าสู่ความเป็นจริงมากขึ้น จะทำให้การจินตนาการแบบฝันเพื่อลดลง และจะใช้การวาดภาพแทนความคิดคำนึง และเด็กในวัยนี้สามารถที่จะวางแผนโดยไม่ต้องการรับความช่วยเหลือ แต่พ่อแม่หรือครูสามารถช่วยเด็กได้ โดยการตอบคำถามอย่างตรงไปตรงมา

อายุ 8-10 ปี เป็นวัยที่จะเพิ่มความสามารถในการใช้ทักษะเพื่อสร้างสรรค์งาน และสามารถค้นพบวิธีการต่างๆ ที่จะสร้างผลงานสร้างสรรค์ เด็กวัยนี้ชอบการเป็นตัวของตัวเอง ชอบทำตัวเด่นดัง ดังนั้นพวกเขาควรได้รับการสนับสนุนให้ใช้จินตนาการและทักษะเพื่อช่วยเหลือเพื่อนได้

อายุ 10-12 ปี เด็กในวัยนี้ชอบสำรวจสิ่งต่างๆ และมีความสนใจในการอ่านและคิดนานมากขึ้น ซึ่งในช่วงอายุนี้จะพยายามเพิ่มประสบการณ์ในทุกอย่าง และเด็กจะขาดความเชื่อมั่น แต่เด็กในวัยนี้จะมีการเรียนรู้ในการทำงานที่ยากขึ้นเรื่อยๆ และทำให้พวกเขาได้เรียนรู้ถึงสิ่งที่ยากต่างๆ

โยคิน คันสนยุท และคณะ (177: 195) ได้กล่าวถึง พัฒนาการทางจินตนาการไว้ว่า

วัยทารก (แรกเกิด - 2ปี) เด็กในวัยนี้จะมีพัฒนาการเร็วในทุกๆ ด้านจะมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านสติปัญญา ร่างกาย ภาษา สังคม อารมณ์ อย่างเห็นได้ชัดเจน และเด็กในวัยนี้จะเริ่มมีการพัฒนาทางด้านความคิดจินตนาการที่จะเลียนแบบพฤติกรรมของผู้ใหญ่

วัยเตาะแตะ (2-3 ปี) เด็กในวัยนี้จะมีพัฒนาความเป็นตนเอง และเรียนรู้การเป็นตัวของตัวเอง และรู้ว่าตนเป็นบุคคลหนึ่งที่ต่างกับบุคคลอื่นในสภาพแวดล้อมโดยทั่วไป

วัยอนุบาล (3-6 ปี) เป็นวัยที่มีการพัฒนาการด้านการรับรู้ ความมีเหตุผล ความจำเป็นอย่างดี ดังนั้นความสามารถต่างๆ จึงยังอยู่ในขีดจำกัด ซึ่งควรควรเข้าใจการพัฒนาการในระยะนี้เพราะครูมีช่วยในการพัฒนาทางด้านความคิดและจินตนาการของเด็ก

วัยเรียน (6-12 ปี) เป็นวัยที่มีพัฒนาการทางด้านสติปัญญาให้มีความคิดที่กว้างขึ้น มีเหตุผลมากขึ้น มีความคิดรวบยอดพื้นฐาน เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาต่างๆ ได้ ซึ่งเด็กในวัยนี้จะมีการเรียนรู้และคิดจากประสบการณ์จริง เพื่อนำใช้ในการเรียนรู้ การคิด และการแก้ปัญหาต่อไปเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่

จากข้อความข้างต้นสรุปได้ว่า ความคิดสร้างสรรค์ของบุคคลจะมีการพัฒนาไปตามลำดับขั้นของเด็ก ซึ่งความคิดสร้างสรรค์จะเกิดขึ้นได้จะเกิดจากการที่เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์เดิมมาผสมผสานกับประสบการณ์ใหม่ควบคู่ไปกับระดับอายุที่มีการเปลี่ยนแปลงไป เด็กสามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ได้ถ้าได้รับการกระตุ้นให้เด็กเกิดการค้นพบ สิ่งที่แปลกใหม่ที่ไต่ค้นพบเห็นหรือได้สัมผัสและได้รับการสนับสนุน โดยการจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมให้เด็กจะสามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กให้สูงขึ้นต่อไป

เดอฟรานเชสโก (ประเทิน มหาพันธ์. 2531: 214 – 219; อ้างอิงจาก De Francesco. 1958) กล่าวว่า พัฒนาการทางการสร้างสรรค์ของเด็ก ถูกแบ่งออกเป็นขั้นของการพัฒนาตามระดับอายุ โดยพิจารณาจากการแสดงออกทางศิลปะ พัฒนาการทางการสร้างสรรค์แบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอนดังต่อไปนี้

- 1) ขั้นใช้มือ (Manipulative Stage) อายุระหว่าง 2 – 4 ปี
 - 2) ขั้นก่อนสัญลักษณ์ (Presymbolic Stage) วัยก่อนอนุบาล – ประถมศึกษาปีที่ 1
 - 3) ขั้นสัญลักษณ์ (Symbolic Stage) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และ 3
 - 4) ขั้นเริ่มต้นของจริง (Stage of Inceptive Realism) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และ 5
 - 5) ขั้นวิเคราะห์ของจริง (Stage of Analytical Realism) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
- ขั้นสัญลักษณ์ (Symbolic Stage) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 และ 3**

พัฒนาการขั้นนี้ เด็กจะสนใจเรื่องของมนุษย์ มนุษย์กับสิ่งของ เริ่มใช้ความรู้และประสบการณ์มาทำความเข้าใจกับเรื่องขนาด รูปร่าง และความสัมพันธ์ต่าง ๆ

ลักษณะสำคัญของการพัฒนาขั้นสัญลักษณ์

- 1) เรื่องสัดส่วน มีความสำคัญเฉพาะทางด้านอารมณ์เท่านั้น ไม่มีความสำคัญทางด้าน การมองเห็นจากของจริง
- 2) ความเปลี่ยนแปลงของส่วนประกอบที่สำคัญ เช่น การเน้นที่ขนาดการตัดบางส่วน ออกไป การเพิ่มบางส่วน การเบี่ยงเบนจากปกติ เหล่านี้มีความหมายต่อเด็กมาก ครูจะต้องยอมรับ
- 3) ภาพพักกลาง ภาพเอ็กซ์เรย์ และเรื่องอื่น ๆ ที่คล้ายกับสิ่งเหล่านี้จะเกิดขึ้นเอง โดยการแสดงออกของเด็กตามปกติ ไม่จำเป็นต้องมีการบังคับ
- 4) ทศนิยมภาพ (Perspective) ยังไม่เกิดขึ้นในขั้นนี้ ครูจึงไม่ควรบังคับในสิ่งที่เด็กยังไม่พัฒนาการ
- 5) สัญลักษณ์ของสี การพัฒนาการใช้สัญลักษณ์ทางสีเป็นไปอย่างช้า ๆ ทั้งนี้โดยการใช้สีที่มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและวัตถุ
- 6) การออกแบบเป็นไปโดยธรรมชาติ ต้องการกระตุ้นเพียงเล็กน้อยควรปล่อยให้มีการแสดงออกอย่างอิสระ
- 7) สื่อประเภทมิติที่มีคุณค่าในการส่งเสริมพัฒนาการของเด็กหลายด้านควรจัดไว้ใน การสอนตามความเหมาะสม

พัฒนาการด้านความคิดค้นสร้างสรรค์ทางศิลปะของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งมีอายุระหว่าง 8 – 10 ปี เด็กจะได้รับประสบการณ์จากโรงเรียน ทางบ้าน และสังคมมากขึ้น เด็กจะสามารถแสดงออกทางการสร้างสรรค์สูงขึ้นไปอย่างเห็นเด่นชัด มีความกระตือรือร้น สนใจกิจกรรมต่าง ๆ รู้จักใช้ความสามารถพิเศษของตน ชอบช่วยเหลือเพื่อนชอบแสดงออก และมีความอดทนในการปฏิบัติงานได้นาน 20 – 40 นาที (กรมวิชาการ. 2537: 36) ครูจึงควรจัดประสบการณ์ให้เหมาะสมกับพัฒนาการและความสนใจของเด็ก

4.6 ลักษณะของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์

จอห์นสัน (Johnson. 1979) ได้รวบรวมลักษณะของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์จากการศึกษาค้นคว้าของนักจิตวิทยา สรุปได้ว่า

- 1) มีความคล่องแคล่วในการคิด สามารถที่จะแสดงความคิดได้มากมายและรวดเร็ว
- 2) มีความยืดหยุ่น มีความเข้าใจและไวต่อปัญหา ช่างคิดช่างค้น มีความริเริ่มที่ไม่ซ้ำแบบใคร
- 3) มีความสนใจในปัญหาที่ต้องเผชิญ มีความมานะในการติดตามปัญหา
- 4) มักใช้เวลาไปในการสำรวจและวิเคราะห์ ชอบทำกิจกรรมที่ต้องใช้ความคิด ใช้จินตนาการและใช้การสำรวจ
- 5) มีความสงสัยและคิดไตร่ตรองก่อนที่จะตัดสินใจทำอะไรลงไป
- 6) ความเป็นตัวของตัวเอง มีอิสระในการตัดสินใจ ไม่ยึดติดกับกฎเกณฑ์ที่ใช้กันอยู่
- 7) มีความนิยมในสิ่งใหม่และสิ่งที่ยุ่งยากซับซ้อน ไม่ยึดถือของเดิม คิดและเชื่อมโยงความคิดในทางที่แปลกใหม่ มีความสามารถคิดเชื่อมโยงสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว
- 8) ลักษณะอื่น ๆ ได้แก่ มีสติปัญญาดี มีพลังที่จะทำงานต่าง ๆ มีความมุ่งหวังสูง มีความสนใจในเรื่องอื่น ๆ อย่างกว้างขวาง เป็นคนตรงไปตรงมา พูดจาเปิดเผยและเป็นบุคคลที่น่าสนใจ (มุลดี กุฎอินทร์ 2536: 72; อ้างอิงจาก Johnson. 1997)

อารี พันธุ์มี (2537: 69) ได้สรุปลักษณะพฤติกรรมของเด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์ไว้ดังนี้

- 1) อยากรู้ อยากเห็น มีความใคร่รู้อยู่เป็นนิจ
- 2) ชอบเสาะแสวงหา สำรวจ ศึกษา ค้นคว้า และทดลอง
- 3) ชอบซักถามและถามคำถามแปลก ๆ
- 4) ช่างสงสัย เป็นเด็กที่มีความรู้สึกแปลกประหลาดใจในสิ่งที่พบเห็นเสมอ
- 5) ช่างสังเกต มาองเห็นลักษณะที่แปลกผิดหรือช่องว่างที่ขาดหายไปได้ง่ายและรวดเร็ว
- 6) ชอบแสดงออกมากกว่าเก็บกด ถ้าสงสัยสิ่งใดก็จะถามหรือพยายามหาคำตอบโดยไม่รีรอ

- 7) มีอารมณ์ขัน มองสิ่งต่าง ๆ ในแง่มุมที่แปลกและสร้างอารมณ์ขันอยู่เสมอ
- 8) มีสมาธิในสิ่งที่ตนสนใจ
- 9) สนุกสนานในการใช้ความคิด
- 10) สนใจสิ่งต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง
- 11) มีความเป็นตัวของตัวเอง

เด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์จะต้องเป็นคนที่มีความคิดได้อย่างรวดเร็วมีความรอบคอบ ละเอียดลออและลึกซึ้ง สามารถวิเคราะห์และหาหนทางแก้ปัญหา รวมทั้งมีความอิสระและมีปฏิภาณไหวพริบดี

หน่วยศึกษานิเทศก์ (2530: 59 – 62) ได้ให้ความเห็นว่า ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์นั้น มีองค์ประกอบหลายประการ และแบ่งได้หลายประเภท ลักษณะของบุคคลที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ประกอบด้วย

- 1) มีความฉลาด คือ มีความสามารถในการรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ส่วนใหญ่จึงเป็นบุคคลที่ชอบเฝ้หาความรู้อยู่เสมอ
- 2) มีความเป็นตัวของตัวเอง ขณะเดียวกันมักจะเป็นบุคคลที่ไม่ยอมรับสิ่งที่ค่อนข้างจะเข้มงวด หรือสิ่งที่จะต้องควบคุมมากเกินไป ทั้งนี้เพราะไม่มีโอกาสที่จะแสดงความคิดเห็น หรือแสดงความคิดริเริ่มได้เลย
- 3) เป็นบุคคลที่มีความต้องการตามธรรมชาติ พร้อมทั้งจะปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงลักษณะต่าง ๆ ของตนอยู่เสมอ ขณะเดียวกันปรารถนาที่จะใช้โอกาสที่มีอยู่และต้องการใช้ความคิดความสามารถที่มี นอกเหนือจากสิ่งที่ตนได้รับผิดชอบให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้
- 4) พยายามแก้ปัญหาต่าง ๆ อย่างสุดความสามารถ อย่างมีเหตุผลและมีความมุ่งมั่นทางจิตใจ สามารถที่จะคลี่คลายปัญหาต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี โดยไม่มีความกังวลใจใดๆ
- 5) เป็นบุคคลที่มีความสนุกสนานต่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตลอดจนแนวความคิดต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ชอบในการค้นคว้าและยอมรับการทำหายสิ่งใหม่ ๆ
- 6) ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์นั้น จะต้องเป็นลักษณะที่เป็นความคิดแปลก ๆ ใหม่ ๆ หรือเป็นการต่อต้านความคิดเดิมที่มีอยู่ และเป็นบุคคลที่สามารถนำความคิดใหม่ ๆ นั้นไปใช้ในการสร้างประสบการณ์หรือสร้างกิจกรรมใหม่ ๆ ขึ้นมาได้
- 7) บุคคลที่จะมีความคิดริเริ่มที่ดีได้นั้น จะต้องเริ่มต้นมาจากการมีความคิดริเริ่มเกี่ยวกับตนเองเสียก่อน หลังจากที่มีความคิดสร้างสรรค์เกี่ยวกับตนเองได้แล้ว จึงจะสามารถคิดสร้างสรรค์เพื่อสังคมต่อไป
- 8) มีศิลปะในการใช้ภาษา ไม่ว่าจะเป็ภาษาพูดหรือภาษาเขียน ศิลปะในที่นี้ไม่ได้หมายถึงความถูกต้องในการใช้ภาษา แต่หมายถึงการประหยัดถ้อยคำ การรู้จักควบคุมตนเองในการใช้ภาษาพูดหรือภาษาเขียน รู้จักใช้ข้อความกระทบกระทั่งแต่ครอบคลุมเนื้อหากระจ่างชัดและถูกต้อง

9) มีอารมณ์อ่อนไหว บุคคลประเภทนี้มักจะมองสิ่งที่อยู่รอบตัวเขาด้วยท่าทีฉงนสงสัยทุกสิ่งดูจะเป็นสะดุดตาสะดุดใจและสะดุดอารมณ์ ความรู้สึกของคนประเภทนี้เพื่อพยายามแสวงหาความคิดสร้างสรรค์ต่อสิ่งเหล่านั้น

10) มีความสำคัญต่อสังคม บุคคลประเภทนี้จะทำงานเพื่อสังคม และมีชีวิตอยู่ท่ามกลางสังคมที่แวดล้อมตัวเขา เป็นบุคคลที่มองโลกในแง่ดีอยู่เสมอ

11) มีแรงจูงใจที่จะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง เกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ของเขา บางครั้งเราไม่อาจจะทราบต่อบุคคลใดมีความคิดสร้างสรรค์ จนกว่าเราจะมาอธิบายให้เขากระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง เพราะความเจริญก้าวหน้าส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการลองผิดลองถูก

12) สามารถคิดและพลิกแพลงการแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้ลุล่วงไปด้วยดี มีความมั่นใจในตนเอง มีความอดทนอย่างทรหด และเป็นผู้ที่ไม่ยอมล้มเลิกความตั้งใจง่าย ๆ

สรุปได้ว่า บุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์จะมีคุณสมบัติที่คล้ายคลึงกันหลายประการ ได้แก่ เป็นคนช่างสังเกต มีเหตุผล ชอบแสวงหาประสบการณ์ใหม่ ๆ ชอบคาดคะเนเหตุการณ์ล่วงหน้า มีความคล่องในการคิด มีความยืดหยุ่นในการคิด มีความคิดริเริ่มไม่ยึดมั่นสิ่งใดเกินไป มีความอยากรู้อยากเห็น กระตือรือร้นมีความสามารถรับรู้ปัญหาได้เร็ว และมีความเป็นตัวของตัวเอง

4.7 การสอนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

อารี พันธุ์ณี (2537: 111 – 112) ได้เสนอแนะวิธีการสอนเพื่อพัฒนาและส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้แก่ผู้เรียนในลักษณะดังต่อไปนี้

1) การแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก สามารถแสดงออกทางกิจกรรมต่าง ๆ ได้ เช่น การประดิษฐ์ ศิลปะ การวาดภาพ ดนตรี เต้นรำ การเล่น ตลอดจนการแก้ปัญหาต่าง ๆ

2) การสร้างบรรยากาศความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน จะได้รับการส่งเสริมให้มีขึ้นได้โดยการสร้างบรรยากาศในห้องเรียน ให้นักเรียนรู้สึกเป็นอิสระไม่ถูกควบคุมจากระเบียบวินัยที่เคร่งครัดเกินไป และควรส่งเสริมให้แต่ละคนรู้จักแก้ปัญหาด้วยตนเอง

3) การสอนความคิดสร้างสรรค์ จะต้องสอนต่อเนื่องกันไปเป็นส่วนสำคัญในทางตรง ได้แก่ การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในทางอ้อม ได้แก่ การปรับปรุงสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ตลอดจนความเข้าใจเรื่องพัฒนาการความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก ระดับความสามารถการแสดงออก

4) สนับสนุนและกระตุ้นการแสดงความคิดหลาย ๆ ด้าน ตลอดจนการแสดงออกทางอารมณ์

5) เน้นสถานการณ์ที่จะส่งเสริมความสามารถอันนำไปสู่ความคิดสร้างสรรค์ เช่น ส่งเสริมความคิดริเริ่ม ตลอดจนไม่จำกัดการแสดงออกของนักเรียนให้เป็นไปในรูปแบบเดียวกัน

6) อย่าพยายามหล่อหลอม หรือกำหนดแบบให้นักเรียนคิด และมีบุคลิกภาพเหมือนกันไปทุกคน แต่ควรสนับสนุนและส่งเสริมการผลิตที่แปลก ๆ ใหม่ ๆ ตลอดจนความคิด และวิธีการแปลก ๆ ใหม่ ๆ ด้วย

7) อย่าเข้มงวดกวดขัน หรือยึดมั่นอยู่กับจารีตประเพณี ซึ่งยอมรับการกระทำหรือผลงานอยู่เพียงสองสามอย่างเท่านั้น สิ่งใดนอกเหนือไปจากระเบียบเป็นสิ่งที่ไม่ดีหมด

8) อย่าสนับสนุนหรือให้รางวัลเฉพาะงาน หรือการกระทำที่ได้มีผู้ทดลองทำและเป็นที่ยอมรับกันแล้ว ผลงานแปลก ๆ ใหม่ ๆ ก็น่าจะมีโอกาสได้รับรางวัลหรือได้คำชมเชยด้วย

9) ครูจำเป็นต้องพัฒนาตนเองให้เป็นผู้มีบุคลิกภาพในทางสร้างสรรค์ก่อนมิเช่นนั้น แม้ว่าครูจะมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องความคิดสร้างสรรค์ และทฤษฎีเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์เพียงใด ก็ไม่อาจจะทำให้กระบวนการเรียนการสอนประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมายของการสอน และไม่อาจสอนให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์ได้

ทอร์เรนซ์ (อาร์ รังสินนท์. 2532; อ้างอิงจาก Torrance. 1979) ได้เสนอหลักในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ไว้หลายประการ ซึ่งเน้นปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนดังนี้

1) ส่งเสริมให้นักเรียนถามและให้ความสนใจตั้งคำถาม และไม่มุ่งเพียงคำตอบคำตอบเดียว

2) ตั้งใจฟัง เอาใจใส่ตั้งความคิดแปลก ๆ ของนักเรียน

3) กระตือรือร้นตั้งคำถามแปลก ๆ และตั้งคำถามของเด็กอย่างมีชีวิตชีวา

4) แสดงให้เห็นว่าความคิดของนักเรียนนั้นมีคุณค่า และนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้

5) กระตุ้นและส่งเสริมให้ผู้เรียนเรียนด้วยตนเอง

6) เปิดโอกาสให้นักเรียนค้นคว้าอย่างต่อเนื่อง โดยไม่ต้องใช้วิธีขู่ด้วยคะแนน

7) พึงตระหนักว่าการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์จะต้องใช้เวลาอย่างค่อยเป็นค่อยไป

8) ส่งเสริมให้นักเรียนได้ใช้จินตนาการของตนเอง และยกย่องชมเชยเมื่อนักเรียนมีจินตนาการที่แปลกและมีคุณค่า

อุษณีโยไพธิสุข (2537: 13 – 19) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญในการจัดสภาพการเรียนการสอน ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ได้ดังต่อไปนี้คือ

1) กระบวนการทางความคิด

- การสอนมีการใช้การสอนเพิ่มทักษะความคิดด้านต่าง ๆ เช่น ความคิดเอहनัย อเนกนัย ความคิดวิเคราะห์ ความคิดสังเคราะห์ และการประเมินผล

- สนับสนุนความคิดจินตนาการ แง่มุมที่ตนนึกไม่ถึง สิ่งที่เหนือความคาดหมาย ความคิดแปลกใหม่ ความหลากหลาย ความคิดยืดหยุ่น ความคิดเห็นที่แตกต่าง ฯลฯ

- ใช้การผสมผสาน ปรับเปลี่ยน ทดแทน

- ให้ความเชื่อมั่นแก่นักเรียนให้ยืนหยัดเชื่อมั่นความคิดตนเองแม้ว่าจะแปลกแยกแตกต่างจากผู้อื่น

- หลีกเลียงการโอนตัดสินใจ หรือด่วนสรุปปัญหา

- สนับสนุนกิจกรรมที่ใช้ความคิดซับซ้อน มีกระบวนการปรับเปลี่ยนแก้ไข ปรับปรุง เปลี่ยนแปลง จัดระบบใหม่

2) ผลิตผล ถึงแม้ว่ากระบวนการเป็นสิ่งสำคัญ แต่ผลผลิตก็เป็นสิ่งที่ชี้ให้เราเห็นหลายสิ่งหลายอย่าง เช่น วิธีคิด ประสิทธิภาพทางความคิด

- การนำเสนอความรู้ไปสู่การนำไปใช้ ดังนั้นจุดสำคัญในการสอนว่าจะพิจารณาเกณฑ์ของผลผลิตอย่างไรนั้น ควรจะมีการกำหนดให้นักเรียนรู้จักการระบุดจุดประสงค์ของการทำงาน รู้จักประเมินการทำงานของตนเองอย่างใช้เหตุผล พยายามและสามารถปรับใช้ได้ในชีวิตจริง

3) องค์ความรู้พื้นฐาน

- เด็กทุกคนต้องการสั่งสมความรู้พื้นฐานให้แน่นพอ จึงจะสามารถสร้างสรรค์ได้

- ให้โอกาสเด็กได้รับความรู้ผ่านสื่อและทักษะหลายด้าน โดยใช้ประสาทสัมผัส

- ความรู้ที่ดีต้องมาจากประสบการณ์ที่หลากหลาย และมีแปลงข้อมูลที่แตกต่างกันทั้งจากหนังสือ ผู้เชี่ยวชาญ การทดสอบด้วยตนเอง

- สิ่งสำคัญคือให้เด็กได้สร้างความรู้จากตัวของเขาเอง

4) สิ่งที่ทำทายนักเรียน

- เด็กที่สร้างสรรค์ชอบงานยากและซับซ้อนที่ไม่เคยทำมาก่อน

- ถ้าเขาสนใจที่จะทำนั้นแปลว่าจะเป็นสิ่งที่ทำให้เรียนรู้ได้ง่ายขึ้น

- ผลงานที่สร้างสรรค์ และมีมาตรฐานให้เด็กได้พิจารณา

- การสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อมั่นว่าทุกอย่างเป็นไปได้ การหาโอกาสแก้ไขสร้างสรรค์ให้เกิดสิ่งใหม่ที่เหนือความคิดทั่วไป

5) บรรยากาศในชั้นเรียน

- ให้อิสระเสรี ความยุติธรรม “ความภาพ” ในความคิดของนักเรียนให้เด็กมั่นใจว่าจะไม่ถูกลงโทษ หากมีความคิดที่แตกต่างจากครู หรือคิดว่าครูไม่ถูกต้อง ฯลฯ

- ยอมให้เด็กล้มเหลว หรือผิดพลาด (โดยไม่เกิดอันตราย) แต่ต้องฝึกให้เรียนรู้จากข้อผิดพลาดที่ผ่านมา

6) ตัวนักเรียน

- สนับสนุนความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่สอดคล้องกับความสนใจของนักเรียน

- พยายามถ่ายโยงความรู้ กับจิตใจ ให้ไปด้วยกัน

- สนับสนุนให้นักเรียนมีความเชื่อมั่นตนเอง ความเคารพตนเองกระหายใคร่รู้

7) การใช้คำถาม

- สนับสนุนให้นักเรียนถามคำถามของเขาที่โดยทั่วไปเด็กจะมีปัญหาเพราะนักเรียนมักคิดว่าตนต้องมีหน้าที่ พยายามตอบครูตามที่ครูคิดว่าถูกต้อง เขาไม่ค่อยได้มีโอกาสถามคำถามที่พวกเขาอยากถาม ทำให้เด็กถามอะไรมักจะต้องถามการคำตอบประเภทสั้น ๆ ง่าย ๆ ซึ่งไม่ได้แสดงถึงภูมิปัญญาอันลึกซึ้งอะไรเลย

- คำถามที่ปลายเปิด
“อะไรจะเกิดขึ้นถ้า “ เช่น
 - * “ถ้าโลกนี้ไม่มีน้ำตา อะไรจะเกิดขึ้น”
 - * เราจะเรียกสิ่งนี้ว่าอะไรดี ? มันมีส่วนประกอบดังนี้ คือ ถั่ว มันสำปะหลัง
- ใช้คำถามที่ยั่วและท้าทายให้เด็กอยากตอบ
- ใช้คำถามที่ดึงเอาความคิดระดับสูงมาใช้
- ให้เด็กมีเวลาคิดหาคำตอบอย่างพอเพียง

8) การประเมินผล

- หลีกเลี่ยงการประเมินที่ซ้ำ ๆ ซาก ๆ หรือเป็นทางการอยู่ตลอด
- สนับสนุนให้เด็กประเมินการเรียนรู้ด้วยตนเอง และกระทำการประเมิน

ร่วมกับครู

9) การสอนและการจัดหลักสูตร

- ไม่ควรแยกส่วนวิชา “ความคิดสร้างสรรค์” อย่างโดด ๆ ควรจะนำไปผสมผสาน

กับวิชาการต่าง ๆ

- ความคิดสร้างสรรค์สามารถใช้ได้กับทุกวิชา ไม่ใช่แต่เฉพาะศิลปะเท่านั้น
- ควรนำวิชาการต่าง ๆ มาผสมผสานกัน ทำให้เด็กสามารถถักทอความคิด

โดยการบูรณาการสิ่งต่าง ๆ จนเป็นนิสัย นั่นคือ แนวทางการใช้วิชาการอย่างเต็มศักยภาพ

- ลองให้เด็กเรียนรู้ในสิ่งที่ไม่มีความรู้คำตอบที่ดีที่สุด คำตอบที่ตายตัวคำตอบที่

คลุมเครือและเปลี่ยนแปลงได้ง่าย ๆ

- สนับสนุนให้ครูเป็นผู้ให้การสนับสนุนและช่วยเหลือเด็กไม่ใช่ผู้สั่งการและสอน

10) การจัดระบบในชั้นเรียน

- จัดเวลาให้เด็กได้ค้นคว้าความรู้ด้วยตนเองให้มากขึ้น
- ปรับระบบตารางเรียนให้ยืดหยุ่น เพื่อตอบสนองความต้องการและ

ความสามารถที่หลากหลาย

- ลองหาทางจัดกลุ่มการสอนหลาย ๆ แบบ เช่น จัดคู่ กลุ่มเล็ก กลุ่มใหญ่

และการสอนแบบเดี่ยว

- จัดห้องเรียนให้แตกต่างกันไปในแต่ละเวลา สถานที่ เช่น บางห้องบางเวลา

ไม่มีที่นั่ง นั่งใกล้กัน ใกล้กัน นั่งข้างนอก เรียนที่สนาม เป็นต้น

จากหลักการและวิธีการที่กล่าวมาพอจะสรุปได้ว่า การสอนที่จะพัฒนาส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์นั้น ต้องเน้นความสำคัญของการจัดกิจกรรมที่ยั่วและกระตุ้นให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ ตลอดจนการคำนึงถึงบรรยากาศที่ส่งเสริมให้นักเรียนกล้าคิดกล้าแสดงออก การเอาใจใส่ต่อความคิดเห็นของนักเรียน ให้อิสระ ให้ความรักความอบอุ่นกำลังใจและความปลอดภัย โดยครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญ ที่จะทำให้งิจกรรมการเรียนการสอนพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4.8 อุปสรรคของความคิดสร้างสรรค์

การที่บุคคลไม่สามารถแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ได้นั้น เกิดจากอุปสรรคหรือสิ่งกีดขวางความคิดสร้างสรรค์ดังต่อไปนี้

วิจิตร วรุตบางกูร (2535: 43) กล่าวถึงปัจจัยที่เป็นอุปสรรคของความคิดสร้างสรรค์ไว้ดังนี้ คือ

1) ความเคยชิน ความเคยชินทำให้เกิดแบบพฤติกรรมที่ยากต่อการเปลี่ยนแปลง สิ่งต่อต้านการเปลี่ยนแปลงย่อเป็นอุปสรรคต่างความคิดสร้างสรรค์ และนิสัยการรับรู้ ตัวอย่าง เช่น เมื่อเป็นคลิป (Clip) เราจะยอมรับทันทีว่ามีไว้ให้หนีบกระดาษเท่านั้น และไม่อาจเป็นประโยชน์อื่น ๆ ของมัน แต่ความจริงแล้วยังสามารถใช้ประโยชน์อย่างอื่นได้อีกมากมาย

2) ความกลัว ความกลัวผิดพลาด กลัวถูกหัวเราะเยาะ กลัวเสียหน้ากลัวถูกหาว่าอยากเด่นดังกลัวไม่สำเร็จ ความกลัวเหล่านี้ทำให้เกิดจิตใจ ตื่นตระหนกคิดอะไรไม่ออก และไม่อยากจะคิด

3) อคติ อคติทำให้เรายึดมั่นอยู่กับความเชื่อใดอย่างหนึ่ง ไม่ยอมพิจารณาแนวทางอื่น ๆ อคติจึงเป็นตัวจำกัดความคิดของบุคคล ทำให้มองไม่เห็นวิธีอื่น ๆ ที่ดีกว่า และไม่ยอมรับบางสิ่งบางอย่างโดยไม่มีเหตุผล วิธีที่ดีที่สุด คือ ยอมรับว่าเรามีอคติและพยายามเอาชนะอคติด้วยการเปิดใจให้กว้าง วิเคราะห์สิ่งต่าง ๆ รอบ ๆ ตัวรับฟังความคิดเห็นจากคนอื่นบ้าง เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นควรให้ความมั่นใจกับ “อะไรผิดอะไรถูก” มากกว่า “ใครผิดใครถูก”

4) ความเฉื่อยชา คนเฉื่อยชาจะยอมรับสิ่งที่มีอยู่และเป็นอยู่ ไม่สนใจวิธีการใหม่ ๆ ที่ดีกว่า ไม่สนใจจะไม่พอใจต่อการเปลี่ยนแปลงใด ๆ มักจะเป็นคนถ่วงให้กลุ่มไม่ก้าวหน้า วิธีเอาชนะความเฉื่อยชา คือ เร่งปฏิบัติการ เตือนตนเองให้กระตือรือร้นทำงานให้สำเร็จ เพื่อให้ได้เวลาและความปลอดภัยพอที่จะคิดอะไรใหม่ ๆ ได้

อารี พันธุ์ณี (2537: 122 – 128) กล่าวถึงอุปสรรคของความคิดสร้างสรรค์ว่า มีดังต่อไปนี้คือ

5) การไม่ชอบซักถาม หมายถึง การที่ผู้ใหญ่ไม่ชอบและไม่สนับสนุนให้เด็กเป็นคนช่างซักถามหรือยับยั้งการถามและรู้สึกรำคาญ และไม่พอใจต่อการที่เด็กซักถามบ่อย ๆ และโดยเฉพาะเด็กบางคนชอบถามคำถามแปลก ๆ ซึ่งการกระทำดังกล่าวนอกจากจะไม่ส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์แล้วยังขจัดความอยากรู้อยากเห็นของเด็ก พร้อม ๆ กับสร้างความกลัวไม่กล้าซักถามต่อไป

6) การเสนออย่างกันหรือการตามอย่างกัน หมายถึง การกระทำที่ชอบเอาอย่างกัน คิดตามกัน คิดในสิ่งที่เคยมี เลียนแบบของเดิม ไม่กล้าคิดและกระทำได้แตกต่างจากคนอ่านหรือของเดิม บางครั้งอาจจะกล้าคิดแต่ไม่กล้าแสดงออก เพราะระกกลัวถูกหัวเราะเยาะ

7) การเน้นบทบาทและความแตกต่างทางเพศมากเกินไป หมายถึง การที่สังคมได้กำหนดบทบาทของเพศหญิงและเพศชายอย่างเคร่งครัด ทำให้ทั้งสองเพศไม่กล้าล่วงล้ำในเส้นที่ขีดกำหนดไว้ทั้งที่ตนมีความสามารถ

8) วัฒนธรรมที่เน้นความสำเร็จและประณามความล้มเหลว หมายถึง การที่สังคมมีค่านิยมต่อความสำเร็จมากเกินไป เมื่อทำสิ่งใดแล้วจะต้องประสบความสำเร็จจึงทำให้เด็กไม่กล้าทดลองของใหม่ เพราะกลัวความล้มเหลวและผลที่ได้รับจากสังคมคือการดูถูกดูแคลน

9) บรรยากาศที่ตึงเครียดและเสนอจริงจังมากเกินไป หมายถึง การคิดการกระทำทุกอย่างจะต้องอยู่ในระเบียบแบบแผน จะคลาดเคลื่อนไปไม่ได้ จะทำให้เด็กรู้สึกอึดอัด หวาดกลัว และไม่กล้าคิดสร้างสรรค์

10) ความกลัว หมายถึง ความไม่กล้าคิด ไม่กล้าแสดง และไม่กล้ากระทำสิ่งใหม่ เพราะกลัวถูกหัวเราะเยาะ กลัวถูกตำหนิติเตียนว่าเซย บ๊อง ไม่เข้าที่

11) ความเคยชิน หมายถึง การยอมรับต่อการกระทำที่เป็นรูปแบบจนเคยชินกลุ่มคนเหล่านี้จะไม่พอใจการเปลี่ยนแปลงและมักมีความคิดขัดแย้ง มองเห็นความคิดใหม่เป็นเรื่องอดรื้อนเพิ่มปัญหา จึงทำให้เป็นอุปสรรคต่อการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสิ่งใหม่ ๆ

12) ความมีอคติ หมายถึง ความเชื่อและคิดตามทฤษฎีของตนเองไม่ยอมรับรู้สิ่งใหม่ทำให้เกิดทฤษฎีที่คับแคบ ไม่ยอมเชื่อถือแนวทางอื่น ๆ ที่เป็นไปได้ และการตัดสินใจก็จะเอาความคิดของตนเป็นเกณฑ์

13) ความเฉื่อยชา หมายถึง ความอืดอาด เชื่องช้า ในการคิดริเริ่มทั้งความคิดและการกระทำ อันเป็นอุปสรรคที่สำคัญยิ่งต่อการสร้างสรรค์

14) ความเกียจคร้าน เป็นอุปสรรคสำหรับงานทุกชนิด ความเกียจคร้านรวมถึงลักษณะที่ทำให้เพียงผ่านไปไม่เอาจริงเอาจัง ทานอย่งไม่เต็มที่ไม่เต็มความสามารถ ชอบหลีกเลี่ยง
สรุปว่า อุปสรรคของความคิดสร้างสรรค์ คือ สิ่งที่สกัดกั้นมิให้บุคคลใช้ความคิดสร้างสรรค์ได้อย่างอิสระ ซึ่งเกิดจากเงื่อนไข 3 ประการคือ

1) เงื่อนไขภายในของบุคคลผู้ใช้ความคิดสร้างสรรค์เอง เช่น มีจิตใจคับแคบไม่รับความเห็นหรือแนวคิดอื่น ๆ หรือความเคยเอออย่างวงผู้อื่น ไม่กระตือรือร้นที่จะให้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ ไม่มีสมาธิในการใช้ความคิด

2) เงื่อนไขทางสังคมที่ส่งผลให้เกิดความวิตกกังวล เกรงว่าจะไม่ได้รับการยอมรับหรือขัดกับระเบียบแบบแผนที่สังคมกำหนด

3) เงื่อนไขทางสิ่งแวดล้อม เช่น อยู่ในภาวะที่ไม่อำนวยให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ อยู่ในภาวะเร่งรีบ ในเวลาที่จำกัด หรือภาวะที่ขาดสมาธิในการคิด

4.9 การส่งเสริมและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

แมคแคนเลนส์ และอีวานส์ (McCandless; & Evans. 1978: 209-301) ได้เสนอแนะว่าความคิดสร้างสรรค์สามารถพัฒนาได้และสนับสนุนแนวคิดของพียเจต์ (piaget) ที่ว่าการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์เป็นเป้าหมายของการศึกษา ซึ่งต้องควรสนับสนุนให้เกิดขึ้นในโรงเรียน เพราะโรงเรียนสามารถส่งเสริมให้มีการพัฒนาบังคับให้เกิดขึ้นได้ แต่สามารถส่งเสริมให้เกิดขึ้นได้ ซึ่งเปรียบเหมือนกับชาวนาที่สามารทำให้ต้นพืชงอกงามจากเมล็ดได้พอเหมาะทั้ง อากาศ น้ำ และดิน เมล็ดพืชนั้นจึงงอกงามได้ด้วยการจัดการสภาพการณ์

ทอร์เรนซ์ (อาร์ รังสินันท์. 2526: 166-167; อ้างอิงจาก Torrance. 1979) ได้เสนอแนะหลักในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ไว้หลายประการโดยเน้นการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและนักเรียนดังนี้

1) การส่งเสริมให้เด็กถามและให้ความสนใจต่อคำถาม และคำถามที่แปลกๆ ของเด็ก ครูไม่ควรมุ่งที่คำตอบที่ถูกต้องแต่เพียงอย่างเดียว เพราะในการแก้ปัญหาแม้เด็กจะใช้วิธีการเดา เสี่ยงบ้างก็ควรจะยอม แต่ควรกระตุ้นให้เด็กได้วิเคราะห์ค้นหาเพื่อพิสูจน์การเดา โดยใช้การสังเกตและประสบการณ์ของเด็กเอง

2) ตั้งใจฟัง และเอาใจใส่ต่อการคิดแปลกๆ ของเด็กด้วยใจเป็นกลาง เมื่อเด็กแสดงความคิดเห็นในเรื่องใด แม้จะเป็นความคิดที่ยังไม่เคยได้ยินมาก่อน ผู้ใหญ่อย่าเพิ่งตัดสิน และลิดรอนความคิดนั้น แต่ควรรับฟังก่อน

3) กระตุ้นหรือรับต่อคำถามที่แปลกๆ ของเด็ก ด้วยการตอบคำถามอย่างมีชีวิตชีวา หรือชี้แนะให้เด็กหาคำตอบจากแหล่งต่างๆ ด้วยตนเอง

4) กระตุ้นแบบส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้ด้วยตนเอง ควรให้ออกาสและเตรียมการให้เด็กเรียนรู้ด้วยตนเอง ครูอาจเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้ชี้แนะ ลดการอธิบายและบรรยายลงบ้าง แต่เพิ่มการให้เด็กมีส่วนร่วมกิจกรรมด้วยตนเองมากขึ้น

5) เปิดโอกาสเด็กได้เรียนรู้ ค้นคว้าอย่างต่อเนื่องอยู่เสมอ โดยไม่ต้องใช้วิธีขู่ด้วยคะแนน หรือ การสอนการตรวจสอบเป็นต้น

6) พึงระลึกว่าการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในเด็กจะต้องใช้เวลาพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ค่อยเป็นค่อยไป

7) ส่งเสริมให้เด็กใช้จินตนาการของตนเอง และยกย่องชมเชยเมื่อเด็กมีจินตนาการที่แปลก

เยาเวพา เดชะคุปต์ (2527: 180 -182) ได้เสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ว่า จะต้องประกอบด้วย การส่งเสริมอิสรภาพในการทำงาน การหัดให้เด็กได้รู้จักชื่นชมและมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งต่างๆ ที่ควรได้รับการพัฒนา การจัดกิจกรรมให้เด็กได้กระทำตามที่เด็กพึงพอใจ การพักผ่อนเพื่อผ่อนคลายอารมณ์ ความคับข้องใจ และความก้าวร้าว การสร้างวินัยในการทำงานที่ดี การให้ออกาสเด็กได้มีการสำรวจ ตรวจสอบ ค้นคว้า และทดลองเพื่อค้นพบคำตอบ

ด้วยตนเอง ส่วนผู้สอนก็ต้องคำนึงถึงบทบาทในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ให้เกิดแก่ตัวเด็ก โดยที่ผู้สอนต้องมีทัศนคติที่ดี สามารถเลือกและใช้วัสดุอุปกรณ์ได้อย่างเหมาะสม และคำนึงถึงความสามารถในการเรียนรู้ที่แตกต่างกันของเด็กแต่ละคนซึ่งสอดคล้องกับ พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา (2542: 161) ที่ได้กล่าวถึงวิธีการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ไว้ว่า ต้องให้เด็กฝึกคิดแปลกไปจากคน คนการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้เจริญงอกงามให้เกิดแก่ผู้เรียน ผู้สอนที่เล็งเห็นความสำคัญของการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์จึงต้องมีบทบาทสำคัญอย่างมาก

พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา (2542: 162-163) ได้เสนอแนวทางแก่ผู้สอนในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ดังนี้

- 1) สอนให้เด็กได้รู้จักคิด คิดเป็น คิดหลายๆ แง่ และสามารถคิดแก้ปัญหาได้สำเร็จ
- 2) กระตุ้นให้เด็กกล้าแสดงความรู้สึกรักคิดออกมาในวิถีทางที่สร้างสรรค์
- 3) ส่งเสริมให้เด็กรู้จักใช้จินตนาการและความสามารถของตนเอง อันที่จะนำไปสู่ความคิดสร้างสรรค์

- 4) เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
- 5) ส่งเสริมให้เด็กได้รู้จักถาม แลสนใจต่อคำถามของเด็ก
- 6) นำวิธีการสอนที่กระตุ้นความคิดสร้างสรรค์อย่างต่อเนื่อง
- 7) สนับสนุนให้เด็กแสดงออกทางความคิดในเชิงสร้างสรรค์
- 8) สร้างบรรยากาศการเรียนรู้อย่างอิสระ
- 9) จัดสภาพห้องเรียนให้ดูใหม่อยู่เสมอ
- 10) ไม่ควรกำหนดรูปแบบความคิดและบุคลิกของเด็กมากเกินไป

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นคุณสมบัติด้านสติปัญญาที่ควรได้รับการส่งเสริมบุคลิกที่มีความคิดสร้างสรรค์จะสามารถสร้างสรรค์ตนเองและสิ่งแวดล้อมให้เกิดความสมดุลสามารถพัฒนาสิ่งต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ การส่งเสริมและการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์นั้นจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้ และฝึกฝนโดยเน้นกระบวนการ เทคนิควิธีเป็นสำคัญมากกว่า การเรียนรู้ที่ตัวเนื้อหาสาระ สามารถทำได้โดยการระดมพลังสมอง การคิดให้ได้ปริมาณมากและมีคุณภาพในช่วงเวลาที่จำกัด การฝึกจินตนาการ หรือการคิดฝัน คิดในสิ่งที่ยังไม่เกิดขึ้น การฝึกแก้ปัญหาให้เป็นคนช่างสังเกต ฝึกตนเองให้มีความคุ้นเคยกับสิ่งที่แปลกอยู่เป็นประจำ ให้อิสรภาพและเวลาในการคิด คิดเชิงสมมติอยู่เสมอ กระตุ้นให้เกิดความคิดอย่างคลุ้มเคลือ ไม่ยึดติดกับความถูกต้องและความผิดพลาด และต้องมีทัศนคติที่ดีต่อชีวิต

4.10 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์

กิจกรรมหรือวิธีการที่ส่งเสริมและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย เป็นสิ่งที่ควรจัดให้เด็กได้ฝึก ซึ่งทอร์แรนซ์ เชื่อว่าทุกคนสามารถได้รับการฝึกให้ฝึกกล่าวว่ กิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์จะเป็นกิจกรรมด้านศิลปะ คำพูดและการกระทำ

กิจกรรมทางศิลปะ เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ และชวนฝึกประสาทสัมผัสระหว่างมือกับตา การรู้จักใช้ความคิดของตนเองในการแสดงออกทางความคิดหลายๆ ด้าน เช่น ความสนุก การกระโดด โลดเต้น แสดงออกถึงอารมณ์และความรู้สึกเป็นการพัฒนาความรู้สึกคิดจะนำไปสู่การคิดอย่างสร้างสรรค์ต่อไปนี้ กิจกรรมศิลปะ ได้แก่ การวาดภาพ การละเล่นสีหรือภาพภาพด้วยนิ้วมือ (Finger Painting) การฉีก ปะกระดาษ การพับกระดาษ การปั้นดินน้ำมัน ปั้นแป้ง ปั้นดินเหนียว และการประดิษฐ์เศษวัสดุ

1) การวาดภาพ

1.1) ให้อิสระในการเขียนภาพ ลากเส้นตามความพอใจ เสนอแนะเด็กให้คิดถึงสิ่งที่เราชอบ ที่เราอยากทำ หรือเราอยากจะทำอะไรสักอย่าง ปล่อยให้เด็กนั่งคิด แล้วลงมือวาด โดยบอกให้ เด็กลงมือทำ โดยให้วาดภาพตามใจชอบ วาดภาพตามจินตนาการ วาดภาพจากประสบการณ์ วาดภาพจากสิ่งแวดล้อม หรือวาดภาพจากเสียงเพลง

1.2) การวาดภาพต่อเติมจากสิ่งเร้าที่กำหนดให้ หรือวาดภาพต่อเติมจากส่วนที่ไม่สมบูรณ์ให้ภาพที่ไม่สมบูรณ์แก่เด็ก อาจจะให้รูปเฉพาะปาก หัว ฯลฯ แล้วให้เด็กคิด ใช้จินตนาการต่อเติมส่วนต่างๆ นั้นให้เป็นรูปอะไรก็ได้ หรือ ให้สิ่งเร้ากับเด็กโดยเป็นรูปอะไรก็ได้ เช่น ให้ภาพวงกลม สามเหลี่ยม เส้นตรง แล้วให้เด็กใช้จินตนาการเติมให้เป็นรูปอะไรก็ได้

2) การละเล่นสีด้วยมือ

การใช้มือละเล่นสีบนกระดาษ ใช้นิ้วมือลากเป็นรอยเส้นต่างๆ ซึ่งเป็นไปตามอารมณ์จินตนาการ จังหวะ การเคลื่อนไหว ภาพที่เกิดขึ้นจะเป็นรอยลากเส้นด้วยส่วนต่างๆ ของมืออาจจะเป็นการสร้างรูปแบบใหม่ๆ ในขณะที่มือละเล่นสีลงไป

3) การฉีกกระดาษ

ปะกระดาษ และการตัดกระดาษ ให้เกิดเป็นภาพโดยให้เด็กหาภาพจากที่ต่างๆ เช่นหนังสือพิมพ์กระดาษเป็นกิจกรรมที่ใช้กระดาษต่างๆ มาฉีก ตัด แล้วนำมาติดลงบนกระดาษห่อของของขวัญมาฉีกหรือตัดนำมาติดแล้ว ประกอบเป็นรูปใหม่ขึ้น

4) การพับกระดาษ

เป็นกิจกรรมที่พับกระดาษเป็นรูปทรงต่างๆ ตามความนึกคิดจินตนาการและติดลงบนกระดาษ และให้ต่อเติมภาพให้สมบูรณ์

5) การปั้น

การปั้นด้วยแป้ง ดินน้ำมัน ดินเหนียว โดยให้เด็กปั้นตามจินตนาการนั้นโดยการดูสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบๆ ตัว

6) การประดิษฐ์เศษวัสดุ

โดยการจัดหาอุปกรณ์จำพวกกล่องขนาดต่างๆ กระดาษห่อของขวัญ เศษผ้า ฯลฯ ให้เด็กคิดประดิษฐ์อะไรก็ได้ตามใจชอบ ตามจินตนาการ และความต้องการของเด็ก

เดวิส (Davis. 1994: 205-206) ได้รวบรวมแนวคิดของนักจิตวิทยา และนักศึกษาที่จะกล่าวถึงเทคนิคในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์เป็นมาตรฐาน เพื่อใช้ในการฝึกฝนบุคคลทั่วไปให้มีความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้นเทคนิคเหล่านี้ได้แก่

การระดมพลังสมอง (Brainstorming) หลักการสำคัญในการระดมพลังสมอง คือการให้โอกาสคิดอย่างอิสระที่สุด โดยการเลื่อนการประเมินความคิดออกไป ไม่มีการวิพากษ์วิจารณ์ในระหว่างที่มีการคิด การวิจารณ์หรือประเมินผลใดๆ ก็ตามจะเกิดขึ้นระหว่างการคิดจะเป็นสิ่งขัดขวางความคิดสร้างสรรค์จุดประสงค์ของการระดมพลังสมองก็เพื่อจะนำไปสู่การที่สามารถแก้ปัญหาได้

อเล็กซ์ ออสบอร์น (Alex Osborn) เป็นผู้คิดเทคนิคนี้ขึ้นมา โดยการแบ่งขั้นตอนการระดม พลังสมองเป็น 4 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ตัดการวิจารณ์ออกไปช่วยทำให้เกิดการรับรู้โดยมีสถานการณ์ที่สร้างสรรค์ ซึ่งจำเป็นต่อการเกิดจินตนาการ

ขั้นตอนที่ 2 ให้อิสระจึงมีความคิดกว้างไกลเท่าไรก็ยิ่งดี เพราะเป็นไปได้ที่ความคิดที่ดูไร้สาระอาจนำไปสู่บางสิ่งบางอย่างที่มีจินตนาการได้

ขั้นตอนที่ 3 ขึ้นปริมาณ ขั้นนี้จะสะท้อนให้เห็นจุดมุ่งหมายของการระดมพลังสมองยิ่งมากความคิดมากคำตอบ

ขั้นตอนที่ 4 การผสมผสานและการปรับปรุงความคิด นั่นคือ การขยายความคิดให้กว้างออกไป

ในระหว่างการอภิปรายนักเรียนจะได้พิจารณาความคิดของตนเองและของเพื่อนตามลำดับ

เดวิส (อาร์ รังสินันท์. 2535: 75; อ้างอิงจาก Davis. 1986) ได้เสนอแนวการสอนความคิดสร้างสรรค์ ดังนี้

- 1) สอนให้เกิดจินตนาการหรือใช้เทคนิคการสอนแบบสร้างสรรค์ การสอนเพื่อให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์ มุ่งกระตุ้นให้เด็กเกิดความคิดแปลกใหม่ และคิดสิ่งที่ยังไม่เกิดขึ้น
- 2) สอนให้เด็กเรียนรู้จากการสร้างสรรค์โดยการกระทำแนวคิดเกี่ยวกับการสอนให้เด็กเรียนรู้การสร้างสรรคโดยการกระทำสนับสนุนความคิดของดิวอี้ (Dewey) ที่เน้นการเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง (Learning by doing)

วิลเลียมส์ (ณัฐราภรณ์ ถนอมตน. 2536: 41; อ้างอิงจาก Williams. 1971. Journal of Reseach and Development in Education) ได้ศึกษาถึงการสอนความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งพบว่าการสอน เพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์เป็นการสอนให้เด็กรู้จักการคิด การแสดงความรู้สึกและการแสดงออกในวิถีทางของความคิดสร้างสรรค์และการสอนเพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์จะต้องสอนอย่างต่อเนื่องกันไปเป็นลำดับในทางตรงส่วนทางอ้อมได้แก่ การจัดกิจกรรมต่างๆ การปรับปรุงสภาพแวดล้อมต่างๆ ตลอดจนความเข้าใจในเรื่องพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก และมีความสามารถในการแสดงออก

กิจกรรมความคิดสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมหนึ่งที่มุ่งพัฒนาส่งเสริมศิลปะเด็กปฐมวัย เพื่อให้เด็กความคิดสร้างสรรค์ มีหลากหลายวิธี ซึ่งครูสามารถใช้เทคนิคต่าง ๆ ได้แก่ การระดมสมอง การให้อิสระในการใช้ความคิด การใช้คำถามกับเด็ก การฝึกตั้งกระทำอย่างต่อเนื่อง และฝึกเป็นประจำสม่ำเสมอ

4.11 การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย

การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สำหรับเด็กปฐมวัย สามารถจัดได้ดังต่อไปนี้ (เกศินี นิสัยตรง. 2527: 5 - 6)

1) กิจกรรมวาดภาพระบายสี เป็นกิจกรรมการสร้างภาพทางจิตกรรม การวาดภาพหรือภาพ 2 มิติ ที่เด็กเขียนลงไปด้วยความรู้สึกในตัวเองให้เป็นสัญลักษณ์แบบสวยงามจังหวะและสีสันต่าง ๆ แทนการใช้คำพูด เช่น การวาดภาพด้วยฟูกัน การวาดภาพด้วยฟูกัน การวาดรูประบายสีด้วยสีเทียน ดินสอสี การเล่นสีแบบต่าง ๆ

2) กิจกรรมฉีกปะและติดกระดาษ เป็นกิจกรรมที่ใช้ต่าง ๆ มากนัก ตัด และนำมาติดบนกระดาษให้เป็นภาพ กระดาษที่ใช้ไม่ควรแข็ง หรือเหนียวเกินไป ซึ่งกระดาษที่นำมาใช้ ได้แก่ กระดาษหนังสือพิมพ์ กระดาษวารสาร กระดาษห่อขวัญ กระดาษสีมัน

3) การปั้น การปั้นเป็นกิจกรรมที่เด็กชอบมาก วัสดุที่ใช้ปั้น ได้แก่ ดินเหนียว ดินน้ำมัน แป้ง การปั้นทำได้หลายวิธี เช่น คลึงให้เป็นเส้น ปั้นเป็นแผ่น ปั้นเป็นก้อนกลม หรือสี่เหลี่ยม ปั้นตามเรื่องราว หรือนิทานที่ครูเล่า หรือจินตนาการ ให้ทดลองปั้นแป้ง หรือทำขนมง่าย ๆ เช่น ขนมบัวลอย ขนมกรอบเค็ม ให้ปั้นตามใจชอบเป็นรูปสัตว์ต่าง ๆ คนหรือสิ่งของเครื่องใช้ การปั้นควรใช้วัสดุที่มีผิวมัน เช่น พลาสติก โลหะ โฟเมกา เพื่อป้องกันไม่ไต่ตะไคร่น้ำ

4) การพิมพ์ การพิมพ์ทำได้หลายวิธี ได้แก่ พิมพ์ภาพด้วยนิ้วมือ พิมพ์ภาพจากเศษวัสดุธรรมชาติต่าง ๆ เช่น ก้านกล้วย ก้านบัว ใบไม้ ดอกไม้ พิมพ์ภาพจากวัสดุเหลือใช้ต่าง ๆ เช่น ฝาจากขวด ลูกกัญญา เศษเชือก หรือด้าย พิมพ์จากแม่พิมพ์ที่ครู หรือนักเรียนทำขึ้นจากมะละกอมันเทศ พิมพ์ภาพจากทราย การพิมพ์ภาพด้วยการขยี้กระดาษ

5) งานพับกระดาษ เป็นการประดิษฐ์กระดาษให้มีลักษณะเป็นภาพสามมิติที่ต้องอาศัยการทำงานประสานสัมพันธ์ระหว่างกล้ามเนื้อตา มือ และนิ้วมือ พับกระดาษให้เป็นภาพลักษณะตามลำดับขั้นตอนจากง่ายไปหายาก โดยครูใช้การอธิบายประกอบแผนภูมิประกอบการลำดับขั้นตอนการพับปฏิบัติ ให้นักเรียนทดลองด้วยตนเอง ลำดับขั้นตอนการพับไม่ควรยากเกินความสามารถของเด็ก ภายหลังพับแล้วให้นักเรียนแต่งเติมระบายสีให้สวยงาม

6) งานประดิษฐ์เศษวัสดุเน้นของเล่นและของใช้ เป็นการรวบรวมเศษวัสดุอื่น ๆ ในการประกอบหรือตกแต่งเพิ่มเติมเพื่อให้งานสมบูรณ์ เช่น กาว กรรไกร เศษไหมพรม แท่งไอศกรีม หลอดกาแฟ ฯลฯ รวมทั้งงานกระดาษการเส้นที่ใช้กาวประกอบเป็นรูปต่าง ๆ

วิรุณตั้งเจริญ (2526: 29 – 31) ได้กล่าวถึง เนื้อหาศิลปะชั้นอนุบาลปีที่ 2 ไว้ดังนี้

1) การปูพื้นฐานให้เด็กมองเห็นความสวยงามทางศิลปะได้แก่ ฝึกให้เด็กสังเกต และสัมผัสสิ่งต่างๆ รอบตัวที่มีรูปร่างเหมือนกันหรือแตกต่างกัน ให้เด็กช่วยกันจัดแจกันจัดมุมห้องหรือนำสิ่งประดิษฐ์สำเร็จรูปมาตกแต่งห้องเรียน เป็นต้น

2) การวาดภาพระบายสี ได้แก่ การวาดภาพโดยเสรี การป้ายสีด้วยฟู่กัน การระบายสีเทียน ในวิธีต่างๆหรือระบายสีตามรูปทรง เรื่องราวที่กำหนด และพาเด็กออกไปศึกษานอกสถานที่แล้วกลับมาเขียนภาพ เป็นต้น

3) การทดลองเกี่ยวกับสี ได้แก่ การละเลงสี หยดสี ทาสี เป่าสี ผสมสี โรยสี และกลิ้งสี เป็นต้น

4) การพิมพ์ภาพได้แก่ พิมพ์ภาพด้วยวัสดุ แม่พิมพ์ทรายาง หรือส่วนต่างๆของช่วงแขนและการพิมพ์ภาพลายนิ้ว โดยใช้นิ้วหรือดินสอสี เป็นต้น

5) การปั้นได้แก่ การปั้นด้วยแป้ง ดินเหนียว ดินน้ำมัน ให้เป็นรูปทรง ปั้นเป็นเรื่องราว ปั้นเป็นขนม ปั้นตามใจชอบ และการล่อนก่อนทราย

6) การพับ ฉีก ตัด ปะ ได้แก่ การฉีกหรือตัดและปะเป็นเรื่องราวต่างๆ การพับหรือม้วนกระดาษเป็นรูปทรงต่างๆ แล้วนำมาประดิษฐ์สิ่งต่างๆ และการพับผ้าเช็ดหน้า ใบตอง ใบมะพร้าว ตามใจชอบ เป็นต้น

7) การประดิษฐ์ ได้แก่ การประดิษฐ์ภาพเครื่องห้อยแขวน ประดิษฐ์ของเล่นของใช้ การร้อยวัสดุต่างๆ การเย็บหรือสาน เป็นต้น

8) การเขียนภาพผนัง โดยใช้กระดาษต่อกันเป็นแผ่นใหญ่และให้เด็กช่วยกันเขียนภาพตามความมุ่งหมาย

9) งานต่อประกอบ โดยตัดกระดาษ ฉีกกระดาษ พับกระดาษ หรือหาวัสดุต่างๆ มาต่อประกอบ

ชัยณรงค์ เจริญพานิชย์กุล (2533: 7) กล่าวถึง กิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับเด็กวัยอนุบาล ได้แก่ กิจกรรมวาดเส้น (Drawing) กิจกรรมระบายสี (Painting) กิจกรรมพิมพ์ (Print Making) กิจกรรมประติมากรรม (Sculpture) และกิจกรรมประดิษฐ์ตกแต่ง (Crafts)

พีระพงษ์ กุลพิศาล (2533: 34 – 35) กล่าวว่า กิจกรรมศิลปะ เป็นกิจกรรมทางความรู้สึกที่อาศัยวัสดุและกลวิธีต่างๆมาสร้างเป็นผลงานออกมา กิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กมี ดังนี้

1) กิจกรรมศิลปะสองมิติ มุ่งให้เด็กสร้างสรรค์ภาพบนวัสดุที่แบน เช่น กระดาษกระดาษ ซึ่งใช้วิธีการวาดเส้นระบายสี พิมพ์ กดหรือประทับโดยใช้มือ วัสดุ และสีต่างๆ ภาพที่ปรากฏออกมา มีเฉพาะมิติของความกว้างยาว

2) กิจกรรมศิลปะสามมิติ เป็นกิจกรรมที่มุ่งให้เด็กสร้างภาพเป็นลอยตัวหรือเว้าในพื้นวัสดุต่างๆ เช่น การปั้นทราย ปั้นแป้ง ดินน้ำมัน โดยมีขั้นตอนที่ไม่ซับซ้อน ทำให้รวดเร็วง่ายและปลอดภัย วัสดุที่ใช้ได้แก่ ก้อนกระดาษ เมล็ดพืช ลูกปัด เศษไม้ โดยใช้กาวติด เป็นต้น

3) กิจกรรมศิลปะผสมผสานสองมิติ สามมิติ เป็นกิจกรรมที่นำเอาวัสดุและวิธีการ กิจกรรมศิลปะสองมิติและสามมิติรวมเข้าด้วยกัน เช่น สีโปสเตอร์ระบายรูปปั้นดินเหนียว หรือ แป้งปั้น ที่แห้งแล้ว หรือการตกแต่งกล่องกระดาษด้วยการระบายสี หรือฉีกกระดาษ เป็นต้น

การทำกิจกรรมศิลปะทั้ง 3 ประเภทนี้ ควรทำร่วมกันเป็นกลุ่มประมาณ 3 – 5 คน ขึ้นอยู่กับขนาดของผลงานที่ให้ได้ปฏิบัติ

สรุปได้ว่า กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ที่เหมาะสมกับเด็กได้แก่ กิจกรรมการเล่นสี กิจกรรมวาดเส้นระบายสี การพิมพ์ภาพ การปั้น งานกระดาษและประดิษฐ์เศษวัสดุ เป็นต้น โดยเน้นความหลากหลายของกิจกรรมเป็นสำคัญ

4.12 แนวการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

ฮิลเดอแบรนต์ (Hilderbrand. 1975: 228 – 229) กล่าวถึงแนวการจัดกิจกรรมทางด้าน ศิลปะไว้ดังนี้

- 1) เน้นกระบวนการทำงานของเด็กมากกว่าคำนึงถึงผลงานที่เด็กทำ
- 2) สนับสนุนการแสดงออกทางด้านความคิดสร้างสรรค์ โดยหลีกเลี่ยง การให้เด็กลอกเลียนแบบหรือวาดภาพระบายสีจากภาพในสมุดภาพ เพราะทำให้เด็กไม่ได้ใช้ความคิดอิสระ
- 3) ชื่นชมผลงานและความก้าวหน้าของเด็ก
- 4) วางแผนและเตรียมกิจกรรมต่างๆสำหรับเด็กให้พร้อม
- 5) จัดเตรียมวัสดุและอุปกรณ์ต่างๆ ให้เด็กสามารถหยิบได้ง่าย และสะดวกในการใช้
- 6) หลีกเลี่ยงคำถามที่ว่า “กำลังทำอะไรอยู่” หรือ “เดาว่าสิ่งที่เด็กทำ คือ อะไร”
- 7) ฝึกฝนและแนะนำให้เด็กได้ลองฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง รู้จักการแสดงออกและมีทัศนคติที่ดีต่อศิลปะ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมตามวุฒิภาวะของเด็ก
- 8) ให้ความรู้ในด้านศิลปะ เช่น เรื่องสี ขนาด และรูปร่างของภาพ

เลิส อานันทนะ (2535: 56 - 57) กล่าวว่า ในการจัดกิจกรรมศิลปะที่ดีจะต้องมีความ ยืดหยุ่นและเปลี่ยนแปลงได้ เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกอย่างเสรี ไม่ยึดติดกับผลงานสำเร็จรูป มีโอกาสสำรวจ ทดลอง ค้นคว้า ด้วยวัสดุ นานาชนิดอย่างอิสระปราศจากการออกคำสั่ง ดังนั้น แนวการจัดกิจกรรมควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

- 1) การจัดเตรียมสภาพแวดล้อมและสร้างบรรยากาศให้น่าสนใจ สนุกสนาน
- 2) กำหนดกิจกรรมให้มีการแสดงออกอย่างเสรี ในลักษณะที่เลือกได้ตามความสนใจ หรือยืดหยุ่นได้และง่าย
- 3) จัดแบ่งพื้นที่ให้เด็กแสดงออกอย่างอิสระ มีบรรยากาศที่ยั่วและท้าทาย
- 4) ครูผู้สอนควรใช้คำพูดที่ยั่ว และท้าทายการออกคำสั่งให้เด็กทำตาม
- 5) ส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้ โดยสำรวจ ทดลอง และค้นคว้าด้วยตนเอง

6) ในบางกิจกรรมที่จำเป็นต้องแสดงการสาธิตให้เด็ก ๆ ดูเป็นแนวทาง ควรเสนอแนะให้พอเกิดความเข้าใจ และเปิดโอกาสให้เด็กลงมือปฏิบัติตามความคิดของตน

7) ก่อนลงมือปฏิบัติงานศิลปะ ควรแนะนำให้เด็กสวมเสื้อกันเปื้อน ซึ่งอาจเป็นเสื้อผ้าเก่าๆของพ่อแม่ และซักให้สะอาดภายหลังที่ใช้แล้ว

พีระพงษ์ กุลพิศาล (2538: 37 - 38) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กอายุ 5 - 6 ขวบ ควรมีลักษณะที่แยกออกมาเด่นชัด มีกระบวนการและจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน กิจกรรมก่อให้เกิดการทำงานที่ประสบผลสำเร็จได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ควรเปิดโอกาสให้เด็กได้ใช้ประสบการณ์ตรงจากนอกห้องเรียน หลีกเลี่ยงกิจกรรมที่มีผลงานเหมือนกับห้องมีอิสระในการทำงานตามความพอใจของเด็ก โดยไม่กำหนดพื้นที่อย่างเข้มงวดและให้เด็กได้ทำงานเป็นกลุ่มบ้าง ครูจะต้องแสดงความรัก ความห่วงใย และพยายามให้คำพูดที่กระตุ้นจินตนาการของเด็ก

สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สำหรับปฐมวัย มีลักษณะที่เน้นกระบวนการทำงาน โดยเปิดโอกาสให้เด็กได้กระทำด้วยตนเองอย่างเสรี ในกิจกรรมที่มีความเหมาะสมกับวัยและความสนใจ มีความท้าทาย ยืดหยุ่นได้ มีบรรยากาศที่ยืดหยุ่น สนุกสนาน มีความพร้อมในด้านอุปกรณ์สภาพแวดล้อม และมีกิจกรรมศิลปะที่หลากหลาย เป็นต้น

5. แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์

เยลเลน และเออร์บัน (กนิษฐา ชูจันทร์, 2541: 45; อ้างอิงจาก Jellen; & Urban, 1986: 141) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ไว้ในข้อสอบทีพีซี - ทีที (TCT - PT)

1. ความคิดคล่องแคล่ว
2. ความคิดยืดหยุ่น
3. ความคิดริเริ่มถามที่ตนเองมีอยู่
4. ความคิดละเอียดลออ
5. การกระทำที่แสดงถึงการเสี่ยงอันตราย เช่น การแยกขอบเขต
6. การผสมให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เช่น การจัดรวมสิ่งต่าง ๆ ให้มีความ

ต่อเนื่อง

7. อารมณ์ขัน

แบบทดสอบ TCT - DP หรือแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ จากผลิการวาดภาพนี้เกิดขึ้นจากความพยายามสร้างแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ที่เปิดกว้างให้วัดผลได้ใกล้เคียงและครอบคลุมกับความหมายที่ถูกต้องของความคิดสร้างสรรค์ของคนมากที่สุด จากการศึกษาวิเคราะห์และเปรียบเทียบได้แสดงว่า แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ที่มีอยู่อื่น ๆ ทั้งหมดนั้น อาจกล่าวได้ว่าไม่มีแบบทดสอบแบบใดวัดระดับความคิดสร้างสรรค์ได้ตรง ครอบคลุมหรือใกล้เคียง เนื่องจากเป็นแบบทดสอบที่วัดด้านความรู้ ความจำเป็นส่วนใหญ่ และอีกเหตุผลหนึ่งคือรูปแบบองค์ประกอบของแบบทดสอบ สามารถแสดงความคิดสร้างสรรค์ออกมาในวงจำกัดนั้นๆ ตามไปด้วย เช่น การยืดติดอยู่กับวงกลม การยืดติดกับการวาดภาพคน เป็นต้น

เยลเลน และเออร์บัน (กนิษฐา ชูพันธ์. 2541: 45; อ้างอิงจาก Jellen; & Urban. 1986: 140) ได้ให้ความหมายและคำจำกัดความที่ชัดเจนของแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ TCT – DP ที่ท่านสร้างขึ้นไว้ดังนี้

แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ TCT – DP เป็นแบบทดสอบปลายเปิด ออกมาเป็นผลงานจากความคิดแบบอเนกนัย ซึ่งเป็นกระบวนการคิดที่สำคัญที่ส่งผลให้เกิดความยุติธรรมในการทดสอบเด็กต่างวัฒนธรรม ซึ่งเห็นตัวอย่างได้ชัดจากเด็กที่มีความสามารถพิเศษ จากการสำรวจแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ที่ถูกต้องมีใช้กันอยู่โดยทั่วไป อาจกล่าวได้ว่าขาดแคลนแบบทดสอบที่สามารถแสดงให้เห็นถึง ความหมายของความคิดสร้างสรรค์ที่ครอบคลุมทุกด้าน ขาดแคลนแบบทดสอบที่ประเมินค่าได้ง่าย และประหยัดเศรษฐกิจ TCT – DP โดยลำพังก็ไม่สามารถเป็นแบบทดสอบที่สำคัญหรือดีที่สุดได้ เพราะใช้ทดสอบผ่านความคิดสร้างสรรค์ผลของการวาดภาพเพียงอย่างเดียวเท่านั้น

นักวิจัย TCT – DP ทั้งสองพบว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะขยายเพิ่มเติมเกณฑ์การประเมินให้คะแนน เพื่อให้ครอบคลุมความหมายที่ต้องการ ทั้งการคิดแบบอเนกนัยและการคิดแบบอเนกนัยโดยเน้นหนักไปด้านกระบวนการคิดแบบอเนกนัย

ในการสร้างแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ TCT – DP นั้น เยลเลน และเออร์บัน (Jellen ; & Urban) ได้ศึกษาองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ทั้งหมดเท่าที่สามารถพบได้จากบทความทางการศึกษาด้านความคิดสร้างสรรค์ และการทดสอบความคิดสร้างสรรค์ ทั้งหมดที่มีปรากฏอยู่ องค์ประกอบที่ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์เหล่านี้คือ

1. ความคิดละเอียดลออ
2. ความคิดยืดหยุ่น
3. ความคิดริเริ่ม
4. ความคิดคล่องแคล่ว

นักการวิจัยทั้งสองของ TCT – DP ได้พบว่าจำเป็นต้องเพิ่มเติมองค์ประกอบนี้เข้าไปด้วย

1. ความกล้าเสี่ยง
2. การสร้างเรื่องราว
3. อารมณ์ขัน

ในฐานะที่เป็นความสามารถด้านความรู้ความจำ – ด้านอารมณ์ จิตใจที่สามารถปลดปล่อยให้จิตใจเป็นอิสระจากรูปแบบ หรือความจริงแท้ทั้งหลายทั้งหมด เยลเลน และเออร์บัน(Jellen; & Urban. 1986: 141)

นักวิจัยทั้งสองได้ศึกษาการคิดเชิงสร้างสรรค์จากผลการวาดภาพ และกำหนดหลักเกณฑ์ขึ้นมา 11 เกณฑ์ คือ การต่อเติม , ความสมบูรณ์ , ภาพที่สร้างขึ้นใหม่ , การต่อเนื้องด้วยเส้น , การต่อเนื้องที่เกิดเป็นเรื่องราว , การข้ามเส้นกันเขต โดยการใช้นิ้วชี้ส่วนที่กำหนด 5 นิ้วนอกกรอบใหญ่ , การแสดงมิติของภาพ , อารมณ์ขัน , การคิดแปลกใหม่ ไม่คิดตามแบบแผน , และความเร็วของการวาดภาพ โดยทั้ง 11 หลักเกณฑ์ที่สามารถเชื่อมโยง นำสู่ 6 องค์ประกอบของการคิดสร้างสรรค์ของ TCT – DP

ได้ (ความคิดละเอียดลออ , ความยืดหยุ่น , ความคิดริเริ่ม ความคล่องแคล่ว , ความกล้าเสี่ยง , และการสร้างเรื่องราว) หลักเกณฑ์การประเมินค่าความคิดสร้างสรรค์ 11 เกณฑ์ รวมกัน หากนำมาเกี่ยวโยงร่วมกันทั้งหมด จะสะท้อนให้เห็นภาพรวมความคิดรวบยอดของความคิดสร้างสรรค์ได้ดี หมายถึง หากพิจารณาแต่ละเกณฑ์เดี่ยวๆ ของการให้คะแนนจะไม่สามารถ แสดงระดับความคิดสร้างสรรค์ออกมาได้ ต้องใช้คะแนนรวมเกณฑ์ ทั้ง 11 เกณฑ์บวกกันจึงจะประเมินค่าผลงานของความคิดสร้างสรรค์ออกมาได้

นอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้วนี้ เยเลน และเออร์บัน (Jellen; & Urban. 1986) ได้เน้นให้เห็นว่า สิ่งที่สำคัญที่สุดของแบบทดสอบ TCT - DP ที่สร้างมาคือการพิจารณา การคิดที่เหนือไปกว่าการคิดแบบปกติธรรมดาที่เห็นได้โดยทั่วไป เช่น จะเห็นได้จาก การไม่วาดชิ้นส่วนครึ่งวงกลมไปเป็นรูปหน้า รูปพระอาทิตย์ แต่นำไปสร้างภาพที่ไม่ปรากฏอยู่ด้านอื่น หรือนำไปเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญที่สร้างเป็นเรื่องราวของภาพรวมได้ นักวิจัยทั้งสองจึงเพิ่มเติม ตัวแปรย่อยอีก 4 ตัวแปร เข้าไปในเกณฑ์การให้คะแนน โดยยึดถือว่าเป็นการคิดที่แปลกใหม่ที่ไม่คิดตามแบบแผนเดิมๆ คือ

1. การวาง พับ หมุน หรือพลิกกระดาษแบบทดสอบ
2. การวาดภาพที่เป็นนามธรรม หรือไม่เป็นความจริงแท้
3. ภาพรวมของรูปทรง เครื่องหมาย ตัวอักษร ตัวเลข และ / หรือสัญลักษณ์ต่างๆ
4. การต่อเติมชิ้นส่วนของแบบทดสอบ 6 ชิ้นส่วน ไม่ใช่ภาพที่วาดกันแพร่หลาย

โดยทั่วไป

เยเลน และเออร์บัน ช่วยให้เกิดความยุติธรรมต่อผู้ทดสอบความคิดสร้างสรรค์ที่มีความแตกต่างกันในด้านต่างๆ โดยการให้ความใส่ใจและมีการประเมินค่าที่ตัดความลำเอียงต่างๆ ออกไป คือ ด้านวัฒนธรรมและเพศออกไป นักวิจัยทั้งสองยังคงกล่าวว่า เครื่องมือทดสอบนี้มีความเที่ยงตรง ถูกต้องและเชื่อถือได้ และยังเป็นเครื่องมือที่ใช้ได้อย่างประหยัดค่าใช้จ่ายอีกด้วย

แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ TCT - DP เป็นส่วนช่วยให้นักจิตวิทยา ครูผู้สอนสามารถนำผลจากการวาดภาพมาวินิจฉัยใช้ประโยชน์ ในฐานะบทบาทของผู้แนะแนว นักจิตบำบัดและผู้ช่วยเหลือ บุคคลผู้ถูกทดสอบได้ และนักวิจัยทั้งสองยังเชื่อว่าสามารถนำเกณฑ์การประเมินค่าความคิดสร้างสรรค์ ผ่านการวาดภาพนี้มาปรับประยุกต์เพื่อใหวัดความคิดสร้างสรรค์ที่มาจากผลงานด้านอื่นๆ ของคน เช่น จากการกระทำ ดนตรี การเต้นระบำรำฟ้อน งานเขียน และด้านการแสดงละคร ได้อย่างแน่นอน

เยเลนและเออร์บัน (Jellen; & Urban. 1986: 141) ได้ศึกษาถึงองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์ดังนี้

1. ความคิดริเริ่ม (Originality) เป็นความคิดแปลกใหม่แตกต่างไปจากเดิม ไม่ซ้ำกับบุคคลอื่นอาจจะเป็นการนำความรู้มาดัดแปลงและประยุกต์ให้เกิดสิ่งใหม่ขึ้น
2. ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) หมายถึง ปริมาณความคิดไม่ซ้ำกันในเรื่องเดียวกัน แบ่งเป็น 4 ชนิดคือ

- 2.1 ความคิดคล่องตัวในด้านถ้อยคำ
- 2.2 ความคิดคล่องตัวในด้านการโยงความสัมพันธ์
- 2.3 ความคิดคล่องตัวทางการแสดงออก
- 2.4 ความคล่องแคล่วรวดเร็วในการคิด

3. ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) หมายถึง แบบ หรือประเภทของการคิดแบ่งออกเป็น 2 ชนิด คือ

- 3.1 ความคิดยืดหยุ่นที่เกิดขึ้นในทันทีทันใด
- 3.2 ความคิดยืดหยุ่นในการดัดแปลงความรู้ หรือประสบการณ์ให้เกิด

ประโยชน์หลาย ๆ ด้าน

4. ความคิดละเอียดลออ (Elaboration) หมายถึง ความคิดในรายละเอียดเป็นขั้นตอนสามารถอธิบายให้เห็นภาพชัดเจน หรือเป็นแผนงานที่สมบูรณ์ขึ้น จัดเป็นรายละเอียดที่นำมาตกแต่งขยายความคิดริเริ่มให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

5. ความไวต่อปัญหา (Sensitivity to problem)
6. ความสามารถในการให้นิยามใหม่ (Redefinition)
7. ความซึบซาบ (Penetration)
8. ความสามารถในการทำนาย (Prediction)
9. การมีอารมณ์ขัน
10. ความมุ่งมั่น

5.1 คู่มือการใช้แบบทดสอบ

แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์จากผลการวาดภาพ TCT-DP

1. การใช้แบบทดสอบ

1.1 ผู้ถูกทดสอบจะได้แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ TCT – DP และดินสอดำซึ่งไม่มียางลบ เพื่อให้ไม่ให้ผู้ตอบเปลี่ยนภาพที่วาดแล้ว

1.2 ผู้ทดสอบอ่านคำสั่งซ้ำ ๆ และชัดเจนดังนี้

“ภาพวาดที่วาดอยู่ข้างหน้าเด็ก ๆ ขณะนี้เป็นภาพที่ไม่สมบูรณ์ ผู้วาดเริ่มลงมือวาดแต่ถูก ขัดจังหวะเสียก่อน ขอให้เด็ก ๆ วาดต่อให้สมบูรณ์ จะวาดเป็นภาพอะไรก็ได้ตามที่เด็ก ๆ ต้องการไม่มีการวาดภาพใด ๆ ที่ถือว่าผิด ภาพทุกภาพที่เป็นสิ่งที่ถูกต้องทั้งสิ้น เมื่อวาดภาพเสร็จแล้วขอให้นำมาส่งคุณครู”

1.3 ในช่วงเวลาของการทดสอบหากมีคำถามก็อาจตอบได้ในลักษณะดังนี้ คือ “เด็ก ๆ อยากจะวาดอะไรก็ได้ตามที่อยากวาดทุกรูปเป็นสิ่งที่ถูกต้องทั้งสิ้นทำอย่างไรก็ได้ไม่มีสิ่งใดผิด”

“หากผู้ทดสอบยังมีคำถามเช่น ถ้ามถึงขั้นส่วนที่ปรากฏอยู่ในกรอบ ก็ให้ตอบในทำนองเดิม ห้ามอธิบายเนื้อหาหรือวิธีการใด ๆ เพิ่มเติม นอกจากนี้ควรหลีกเลี่ยงการพาดพิงถึงเวลาที่ใช้ในการวาดภาพ ครูควรพูดทำนองที่ว่า เริ่มวาดได้เลยไม่ต้องกังวลเรื่องเวลา”

1.4 ผู้ทดสอบต้องจดบันทึกเวลาทำแบบทดสอบของผู้ที่ทำเสร็จก่อน 12 นาที โดยจดอายุ เพศ ชื่อ ของผู้ทดสอบในช่องว่างมุมขวาบนของแบบทดสอบ

1.5 ผู้ทดสอบบอกให้ผู้ทดสอบตั้งชื่อเรื่อง ควรพูดเบา ๆ โดยไม่รบกวนผู้ถูกทดสอบคนอื่นที่ยังทำไม่เสร็จแล้วเขียนชื่อเรื่องไว้ที่มุมขวา เพราะจะใช้เป็นข้อมูลสำคัญในการแปรผลการวาดภาพ

1.6 หลังการทดสอบเวลาผ่านไป 15 นาที ให้เก็บแบบทดสอบคืน ให้เขียน อายุ เพศ และชื่อภาพ ไว้ที่มุมขวาบนของการทดสอบ

2. เกณฑ์การประเมินผลเพื่อให้คะแนนแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ TCT – DP

2.1 การต่อเติม (Cn: continuations) ชั้นส่วนที่ได้รับการต่อเติม (ครึ่งวงกลม จุด มุมฉาก เส้นโค้ง เส้นประ และสี่เหลี่ยมจัตุรัสเล็กปลายเปิดนอกกรอบสี่เหลี่ยมใหญ่) จะได้คะแนนการต่อเติมชิ้นส่วนละ 1 คะแนน คะแนนสูงสุด คือ 6 คะแนน

2.2 ความสมบูรณ์ (Cm: Completions) หากมีการต่อเติมจากเดิมในข้อ 1 ให้เติมหรือให้สมบูรณ์มากขึ้นจะได้คะแนนชิ้นส่วนละ 1 คะแนน ถ้าต่อเติมภาพโดยใช้รูปที่กำหนด 2 รูปมารวมเป็นรูปเดียว ให้ 1 คะแนน คะแนนสูงสุดข้อนี้คือ 6 คะแนน

2.3 ภาพที่สร้างขึ้นใหม่ (Ne: New Elements) ภาพหรือสัญลักษณ์ที่วาดขึ้นใหม่นอกเหนือจากข้อ 1 และ 2 จะได้คะแนนเพิ่มขึ้นอีกภาพละ 1 คะแนน แต่ภาพที่วาดซ้ำ ๆ ภาพเหมือนกัน คะแนนสูงสุดของข้อนี้คือ 6 คะแนน

2.4 การต่อเนื่องด้วยเส้น (Cl: Connection Made with Lines) แต่ละภาพหรือส่วนของภาพ (ทั้งภาพที่สร้างขึ้นใหม่ในข้อ 3) หากมีเส้นลากโยงเข้าด้วยกันทั้งภายในและนอกกรอบจะได้คะแนนการโยงเส้นเส้นละ 1 คะแนน คะแนนสูงสุดข้อนี้คือ 6 คะแนน

2.5 การต่อเนื่องที่ทำให้เกิดเรื่องราว (Cth: Connections made that Contributeto a Theme) ภาพใดหรือส่วนของภาพที่ทำให้เกิดเป็นเรื่องราวหรือเป็นภาพรวมจะได้อีก 1 คะแนน ต่อ 1 ชิ้น การเชื่อมโยงนี้อาจเป็นการเชื่อมโยงด้วยเส้นจากข้อ 1 หรือไม่ใช่เส้นก็ได้ความสำคัญอยู่ที่การต่อเติมนั้นทำให้ภาพที่สมบูรณ์ตามความหมายที่ผู้ถูกทดสอบตั้งไว้ คะแนนสูงสุดข้อนี้คือ 6 คะแนน

2.6 การเขียนเส้นขั้นเขต โดยใช้ชั้นส่วนที่กำหนดให้นอกกรอบใหญ่ (Bfd:Boundary Breaking Being Fragment – Independent) การต่อเติมหรือโยงเส้นปิดรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสปลายเปิดซึ่งอยู่นอกกรอบสี่เหลี่ยมใหญ่จะได้ 6 คะแนน

2.7 การข้ามเส้นขั้นเขตอย่างอิสระโดยไม่ใช้ชั้นส่วนที่กำหนดให้นอกกรอบใหญ่ (Bfi:Boundary Breaking being Fragment-Independent) การต่อเติมโยงเส้นออกไปนอกกรอบหรือการวาดภาพนอกกรอบสี่เหลี่ยมใหญ่จะได้ 6 คะแนนเต็ม

2.8 การแสดงความลึก ไกล่ – ไกล หรือมิติของภาพ (Pe: Perspective) ภาพที่วาดให้เห็นส่วนลึก มีระยะไกล่ไกลหรือวาดภาพในลักษณะสามมิติให้คะแนนภาพละ 1 คะแนนหากมีภาพปรากฏเป็นเรื่องราวทั้งภาพแสดงความสามมิติความลึกหรือไกล่ไกล ให้คะแนน 6 คะแนนเต็ม

2.9 อารมณ์ขัน (Hu: Human) ภาพที่แสดงให้เห็นหรือก่อให้เกิดอารมณ์ขันจะได้ชั้นละ 1 คะแนน หรือดูภาพรวมถ้าได้อารมณ์ขันมาก ก็จะทำให้คะแนนมากขึ้นเป็นลำดับ ภาพที่แสดงอารมณ์ขันนี้ ประเมินจากผู้ทดสอบในหลาย ๆ ทาง เช่น

2.9.1 ผู้วาดสามารถล้อเลียนตัวเองจากภาพวาด

2.9.2 ผู้วาดผนวกชื่อที่แสดงอารมณ์ขันเข้าไป หรือวาดเพิ่มเข้าไป

2.9.3 ผู้วาดผนวกลายเส้นหรือภาษาเข้าไปเหมือนว่าวาดภาพการ์ตูน คะแนนสูงสุดในข้อนี้คือ 6 คะแนน

2.10 การคิดแปลกใหม่ ไม่ติดตามแผน (Uc: Unconventionality) ภาพที่แสดงความคิดที่แปลกใหม่แตกต่างไปจากความคิดปกติธรรมดาทั่วไปมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

2.10.1 การวางหรือให้กระดาษแตกต่างไปจากผู้ทดสอบวางกระดาษให้ เช่นเด็กมีการพับ การหมุน หรือพลิกกระดาษไปข้างหลังแล้ววาดภาพจะได้คะแนน 3 คะแนน

2.10.2 ภาพที่เป็นนามธรรมหรือไม่เป็นภาพของจริง เช่น การใช้ชื่อที่เป็นนามธรรมหรือสัตว์ประหลาดให้ 3 คะแนน

2.10.3 ภาพรวมของรูปทรง เครื่องหมาย สัญลักษณ์ ตัวอักษรหรือตัวเลขหรือการใช้ชื่อหรือภาพที่เหมือนการ์ตูนให้ 3 คะแนน

2.10.4 ภาพที่ต่อเติมไม่ใช่ภาพที่วาดกันแพร่หลายทั่ว ๆ ไปให้ 3 คะแนน แต่หากมีการต่อเติมภาพในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

1) รูปครึ่งวงกลมต่อเป็นรูปพระอาทิตย์ หน้าคน หรือวงกลม

2) รูปแบบฉากต่อเป็นบ้าน กล่อง หรือสี่เหลี่ยม

3) รูปเส้นโค้ง ต่อเป็นรูปงู ต้นไม้ หรือดอกไม้

4) รูปเส้นประ ต่อเป็นถนน ตรอก หรือทางเดิน

5) รูปจุด ทำเป็นตานก หรือสายฝนรูปทำนองนี้ต้องหักออก 1 คะแนนจาก 3 คะแนนเต็มในข้อ d. แต่ไม่มีคะแนนติดลบ คะแนนสูงสุดในข้อนี้เท่ากับ 12 คะแนน

2.11 ความเร็ว (Sp: Speed) ภาพที่ใช้เวลาน้อยกว่า 12 นาที จะได้คะแนนเพิ่มดังนี้

1 ใช้เวลาดำกว่า 2 นาที ให้ 6 คะแนน

2 ใช้เวลาดำกว่า 2 – 4 นาที ให้ 5 คะแนน

3 ใช้เวลาดำกว่า 4 – 6 นาที ให้ 4 คะแนน

4 ใช้เวลาดำกว่า 6 – 8 นาที ให้ 3 คะแนน

5 ใช้เวลาดำกว่า 8 – 10 นาที ให้ 2 คะแนน

6 ใช้เวลาดำกว่า 10 – 12 นาที ให้ 1 คะแนน

7 ใช้เวลามากกว่า 12 นาที ให้ 0 คะแนน

การให้คะแนนทั้งหมดจะให้ตามเกณฑ์ทั้ง 11 เกณฑ์ ดังกล่าว คะแนนรวมสูงสุดคือ 72 คะแนน ซึ่งจะถือคะแนนรวมจากทุกเกณฑ์ เป็นคะแนนความคิดสร้างสรรค์ของแต่ละคน โดยไม่แยกคะแนนเกณฑ์ย่อยๆ

6. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ

6.1 ความหมายของความพึงพอใจ

สัวัฒนา ไบเจริญ (2540: 27) กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง สภาวะจิตที่ปราศจากความเครียด ทั้งนี้เพราะธรรมชาติของมนุษย์มีความต้องการ ถ้าความต้องการนั้นได้รับการตอบสนองทั้งหมดหรือบางส่วน ความเครียดก็จะน้อยลง ความพึงพอใจก็จะเกิดขึ้นและในทางกลับกันถ้าความต้องการนั้นไม่ได้รับการตอบสนอง ความเครียดและความไม่พึงพอใจ ก็จะเกิดขึ้น

วอลแมน (Wolman. 1973: 384) กล่าวว่า ความพึงพอใจหมายถึงความรู้สึก (Feeling) มีความสุขเมื่อคนเราได้รับผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย (Goals) ความต้องการ (Wants) หรือแรงจูงใจ (Motivation)

ดูบริน (Dubrin. 1992: 228 - 230) ได้กล่าวถึงความพึงพอใจไว้ดังนี้ ความพึงพอใจถูกพิจารณาว่าเป็นความคาดหวังต่ำสุด ถ้าความโดดเด่นกว่าความคาดหวังขั้นต่ำ นั้นเราเรียกว่าความยินดี (Delight)ซึ่งสามารถแบ่งระดับความพึงพอใจของลูกค้าออกเป็น 4 ระดับ คือ

ระดับที่ 1 ความพึงพอใจขั้นพื้นฐาน (Basic Needs Satisfied) ลูกค้าได้รับการดูแลและปฏิบัติขั้นพื้นฐาน (common Treatment)

ระดับที่ 2 ความพึงพอใจที่ได้รับความคาดหวัง (Expectation Satisfied)ลูกค้าได้รับการดูแลและปฏิบัติอย่างเป็นมิตร (Friendly Services)

ระดับที่ 3 ความพึงพอใจพิเศษ (Extra Satisfaction) ลูกค้าได้รับการปฏิบัติและดูแลเป็นอย่างดี อย่างซาบซึ้ง (True Appreciation)

ระดับที่ 4 ความปิติยินดี (Customer Delight) ลูกค้าได้รับการดูแลและปฏิบัติเป็นอย่างดี เหนือความคาดหวัง (World Class Experience)จากความหมาย ดังกล่าว พอสรุปได้ว่า ความพึงพอใจหมายถึงความรู้สึก ความนิยมชมชอบความประทับใจเมื่อมีสิ่งใดมาตอบสนองความต้องการได้ตามระดับความพึงพอใจที่เกิดขึ้นมากหรือน้อย

6.2 ความสำคัญของความพึงพอใจ

ความพึงพอใจเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ช่วยให้งานประสบผลสำเร็จ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าเป็นงานเกี่ยวกับการให้บริการ ซึ่งนอกจากผู้บริหารจะดำเนินการให้ผู้มาใช้บริการเกิดความพึงพอใจด้วยเพราะความเจริญก้าวหน้าของงานบริการ มีปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่เป็นตัวบ่งชี้ก็คือจำนวนผู้มาใช้บริการดังนั้นผู้บริหารที่ชาญฉลาดจึงควรอย่างยิ่งที่จะศึกษาให้ลึกซึ้งถึงปัจจัยและองค์ประกอบต่างๆ ที่จะทำให้เกิดความพึงพอใจทั้งผู้ปฏิบัติงานและผู้มาใช้บริการ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหารองค์กรให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด (สัวัฒนา ไบเจริญ. 2540: 33)

6.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ

การที่บุคคลจะเกิดความพึงพอใจในการเรียนจะต้องอาศัยปัจจัยหลายอย่างนั้น มากระตุ้นให้เกิดความรักหรือมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนนั้น บุคคลจะเกิดความพึงพอใจนั้นจะต้องมีความสนใจให้เกิดขึ้น

ทฤษฎีความต้องการตามลำดับขั้นของมาสโลว์(มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2539: 17) ความต้องการของผู้บริโภคเป็นหัวใจหลักของการตลาด ผู้ประกอบการจะจัดสินค้าหรือบริการใด ๆ ก็ตาม จะต้องคำนึงถึงความต้องการของลูกค้าเป็นหลัก เพราะธุรกิจจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากลูกค้าตลอดเวลาอย่างสม่ำเสมอ และมากขึ้นไปเรื่อยๆ จึงจะทำให้ธุรกิจอยู่รอดและเจริญเติบโตได้ ดังนั้นการที่จะจูงใจให้ลูกค้ามาใช้บริการจึงจำเป็นต้องเข้าใจถึงความต้องการของลูกค้าต้องเข้าใจถึงความรู้สึกนึกคิดของลูกค้าเพื่อกระตุ้นมาใช้บริการเพิ่มมากขึ้น Maslow (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. 2539: 149-150; อ้างอิงจาก Maslow. 1968) ได้ชี้ให้เห็นว่า ความต้องการของคนจะเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการจูงใจ และความต้องการแบ่งออกเป็นระดับต่างๆ กันโดย Maslow ได้ตั้งข้อสมมติฐานเกี่ยวกับความต้องการของคนไว้ว่า

- เมื่อคนมีความต้องการอยู่สม่ำเสมอไม่มีที่สิ้นสุดเมื่อความต้องการใดนั้นได้รับการตอบสนองแล้ว ก็จะทำให้เกิดความต้องการอย่างอื่นต่อไปเรื่อยๆ ไม่จบสิ้น
- ความต้องการที่ไม่ได้รับการตอบสนอง จะยังเป็นสิ่งจูงใจให้เกิดพฤติกรรมส่วน ความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้วจะไม่เป็นสิ่งจูงใจอีกต่อไปความต้องการของคน จะเรียงลำดับความสำคัญ เมื่อความต้องการขั้นใดได้รับการตอบสนองแล้วจะเกิดความต้องการในขั้นสูงขึ้นไปเรื่อยๆ Maslow ได้จัดลำดับความต้องการของคนไว้ 5 ชั้นตามลำดับดังนี้ (สุรตนา ไบเจริญ. 2540: 28)

1) ความต้องการทางด้านร่างกาย (Physiological Needs) เป็นความต้องการ ชั้นพื้นฐานที่มนุษย์ต้องการเพื่อที่จะดำรงชีวิตอยู่ได้ เช่น น้ำ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรคความต้องการพักผ่อน ความต้องการทางเพศ ฯลฯ ความต้องการทางด้านร่างกายจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคนก็ต่อเมื่อความต้องการทางด้านร่างกายยังไม่ได้รับการตอบสนองความต้องการทางด้านร่างกายอย่างเพียงพอแล้วก็จะเริ่มมีความต้องการขั้นต่อไป

2) ความต้องการความปลอดภัยและความมั่นคง (Safety and Security Needs) เป็นความต้องการความมั่นคงในชีวิตในหน้าที่การงาน เช่น การมีงานทำและมีรายได้สม่ำเสมอมีสวัสดิการ ส่วนความต้องการความปลอดภัยนั้นเป็นความต้องการที่ปราศจากการประสบอุบัติเหตุการเจ็บป่วย เป็นความต้องการที่จะมีชีวิตอยู่โดยมั่นคงสะดวกสบาย

3) ความต้องการทางสังคมและความรัก (Social and Love Needs) เมื่อมนุษย์ได้รับการสนองความต้องการในสองขั้นต้นจนเป็นที่พอใจแล้ว ความต้องการทางสังคมจะเป็นสิ่งจูงใจที่สำคัญต่อพฤติกรรมของคนมีความต้องการดังนี้ คือ ความต้องการที่จะเป็นที่ยอมรับของคนอื่น ต้องการที่จะมีโอกาสเข้าร่วมเป็นสมาชิกขององค์กรต่างๆ เป็นที่รักและเป็นที่ยอมรับของบุคคลหรือสังคมนั้น ๆ

4) ความต้องการการยอมรับและยกย่อง (Esteem Needs) เป็นความต้องการการได้รับความนับถือ อยากมีชื่อเสียง ทำให้เกิดความภูมิใจในตัวเอง การได้รับการตอบสนองความต้องการในขั้นนี้จะนำไปสู่ความเชื่อมั่นในตนเอง รู้สึกว่ามีคุณค่า รวมทั้งต้องการที่จะมีฐานะโดดเด่น เป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่น อยากให้บุคคลอื่นเคารพยกย่อง ซึ่งมีผลทำให้พฤติกรรม เปลี่ยนแปลงไป

5) ความต้องการความสำเร็จในชีวิต (Self - Actualization) เป็นความปรารถนาที่จะใช้ศักยภาพสูงสุดที่ตนมีอยู่ ทำในสิ่งที่คิดว่าสามารถที่จะเป็นหรือจะทำได้ เช่น ความปรารถนาที่จะเป็นเจ้าของกิจการที่มีชื่อเสียง เป็นพนักงานตัวอย่าง เป็นความต้องการที่จะให้ตนได้รับความสำเร็จและสมหวังในสิ่งที่ตนคิดหรือที่ต้องการทุกอย่าง

6.4 วิธีการสร้างความพึงพอใจในการเรียน

มีการศึกษาในด้านความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลระหว่างสภาพจิตใจกับผลการเรียนจุดที่น่าสนใจ คือ การสร้างความพอใจในการเรียนตั้งแต่เริ่มต้นให้แก่เด็กทุกคน ซึ่งในเรื่องนี้มีผู้ให้แนวคิดไว้หลายท่าน ดังนี้

สกินเนอร์ มีความเห็นว่าการปรับพฤติกรรมของคนไม่อาจทำได้โดยเทคโนโลยีทางกายภาพและชีวภาพเท่านั้นแต่ต้องอาศัยเทคโนโลยีของพฤติกรรม หมายถึง เสรีภาพและความภาคภูมิใจ จุดหมายปลายทางที่แท้จริงของการศึกษาคือ การทำให้คนมีความเป็นตัวของตัวเอง เป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบต่อการกระทำ ของตนเสรีภาพและความภาคภูมิใจ ซึ่งเป็นครรลองของการนำไปสู่ความเป็นคน ดังกล่าวนั้น

เสรีภาพ มีความหมายตรงข้ามกับการควบคุมแต่เสรีภาพในความหมาย สกินเนอร์ ไม่ได้หมายถึง ความเป็นอิสระจากการควบคุมหรือความเป็นอิสระจากสิ่งแวดล้อมแต่หมายถึง ความเป็นอิสระจากการควบคุมบางชนิดที่มีลักษณะแข็งกร้าว นั้นไม่ได้หมายถึง การทำงานหรือหนีจากสิ่งแวดล้อมแต่เป็นการวิเคราะห์และเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงรูปแบบใหม่ได้แก่สิ่งแวดล้อมนั้น โดยทำให้อำนาจการควบคุมอ่อนตัวลงจนบุคคลเกิดความรู้สึกว่าตนมีได้ ถูกควบคุมหรือต้องแสดงพฤติกรรมใดๆที่เนื่องมาจากการควบคุมกดดันภายนอกอย่างบุคคลควรได้รับการยกย่องยอมรับในผลสำเร็จของการกระทำ การเป็นที่ยกย่องยอมรับ เป็นความภาคภูมิใจความภาคภูมิใจเป็นคุณค่าของมนุษย์ แต่การกระทำที่ควรได้รับการยกย่อง ยอมรับมากเท่าไร จะต้องเป็นการกระทำที่ปราศจากการบังคับหรือสิ่งควบคุมใดๆมากเท่าไรนั้นนั่นก็คือ สัดส่วนปริมาณของการยกย่องยอมรับที่ให้กับ การกระทำจะเป็นส่วนกลับกับความเด่นหรือความสำคัญของสาเหตุที่จูงใจให้เขากระทำ

สกินเนอร์ ได้อ้างคำกล่าวของ จาคร์สโซ (Jean - Jacques Rousseau) ที่แสดงความคิดในแนวเดียวกันจากหนังสือ "เอมีล" (Emile) โดยได้ให้ข้อคิดแก่ครูว่าจงทำให้เด็กเกิดความเชื่อว่าเขาอยู่ในความควบคุมของตัวเอง แม้ว่าผู้ควบคุมที่แท้จริงคือ ครู ไม่มีวิธีการใดดีไปกว่าการให้เขาได้แสดงด้วยความรู้สึกว่าเขามีอิสระเสรีภาพด้วยวิธีนี้คนจะมีกำลังใจด้วยตัวเองครูควรปล่อยให้เด็กได้ทำเฉพาะในสิ่งที่เขาอยากทำแต่เขาควรจะทำเฉพาะสิ่งที่ครูต้องการให้เขาทำเท่านั้น

แนวคิดของสกินเนอร์ สรุปได้ว่า เสรีภาพนำไปสู่ความภาคภูมิใจและความภาคภูมิใจนั้น นำบุคคลไปสู่ความเป็นตัวของตัวเอง เป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อการคิดตัดสินใจการกระทำและผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตนเองและนั่นคือเป้าหมายปลายทางที่แท้จริงของการศึกษา ในสิ่งที่สกินเนอร์ ต้องการเน้น คือ การปรับแก้พฤติกรรมของคนต้องแก้ด้วยเทคโนโลยีของพฤติกรรมเท่านั้นจึงจะสำเร็จส่วนการจะใช้เทคโนโลยีของพฤติกรรมนี้กับใครอย่างไร ด้วยวิธีไหนถือเป็นเรื่องของการตัดสินใจใช้ศาสตร์ ซึ่งต้องอาศัยภูมิปัญญาของผู้ใช้เท่านั้น

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

เพียงจิต โรจน์ศุภรัตน์ (2531: 213) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ระหว่างเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมวาดรูปเป็นกลุ่มกับเป็นรายบุคคล กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นเด็กเล็กอายุ 5 – 6 ปี โรงเรียนบ้านดอน (ศรีเสริมกสิกร) อำเภอเมือง จังหวัดน่าน จำนวน 1 ห้องเรียน 30 คน ผลการศึกษาพบว่าเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมวาดรูปเป็นกลุ่ม กับเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมวาดรูปเป็นรายบุคคลมีความคิดสร้างสรรค์ ทั้งในด้านความคิดคล่องแคล่ว ความคิดริเริ่ม และความคิดละเอียดลออแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยทำกิจกรรมวาดรูปเป็นกลุ่มกับเป็นรายบุคคลภายหลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ลัดดา ลีตระกูล (2531: 89) ได้ศึกษาชั้นพัฒนาการและความสามารถทางการวาดภาพคนของเด็กปฐมวัยที่มีอายุ 4 – 6 ขวบ ที่ได้รับการจัดประสบการณ์และอายุที่ต่างกัน กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กอายุ 4 – 6 ขวบ จำนวน 194 คน โรงเรียนสาธิตอนุบาลล่ออุทิศ วิทยาลัยครูสวนดุสิต ซึ่งเด็กได้รับการจัดประสบการณ์แบบเตรียมความพร้อม จำนวน 123 คน ผลการศึกษาพบว่า เด็กอายุ 4 – 6 ขวบ ส่วนมากมีพัฒนาการทางการวาดภาพคนอยู่ในขั้นที่ 5 มากที่สุด คือร้อยละ 36.08 โดยพบว่ากลุ่มอายุ 4 – 5 ขวบ มีพัฒนาการทางการวาดภาพคนอยู่ในขั้นที่ 2 มากที่สุด คือร้อยละ 28.28 และกลุ่มอายุ 5 – 6 ขวบ มีขั้นพัฒนาการทางการวาดภาพคนอยู่ในขั้นที่ 5 มากที่สุด คือร้อยละ 69.00 เด็กอายุ 4 – 6 ขวบ ที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบเตรียมความพร้อมมีความสามารถทางการวาดภาพคนมากกว่าเด็กที่ได้รับการจัดประสบการณ์เน้นอ่าน – เขียน โดยพบว่า กลุ่มอายุ 4 – 5 ขวบ มีความสามารถทางการวาดภาพคนไม่แตกต่างกัน แต่ในกลุ่มอายุ 5 – 6 ขวบ ที่ได้รับการจัดประสบการณ์แบบเตรียมความพร้อมมีความสามารถทางการวาดภาพคนมากกว่าเด็กที่ได้รับการจัดประสบการณ์เน้นอ่าน - เขียน และเด็กอายุ 5 – 6 ขวบ มีความสามารถทางการวาดภาพมากกว่าเด็กอายุ 4 – 6 ขวบ

สดใส ชะนะกุล (2538: 66 – 75) ได้ศึกษาวิจัยการจัดกิจกรรมวาดภาพนอกชั้นเรียนที่มีผลต่อความคิดสร้างสรรค์และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย โดยศึกษาเด็กนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2537 โรงเรียนสาธิตอนุบาลลอออุทิศ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพนอกชั้นเรียนมีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพในชั้นเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ย 20.93 และกลุ่มควบคุมมีค่าคะแนนเฉลี่ย 16.53 และเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพนอกชั้นเรียน มีการรับรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมสูงกว่าเด็กที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพในชั้นเรียนปกติอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ซึ่งกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ย 25.73 ส่วนกลุ่มควบคุมมีค่าคะแนนเฉลี่ย 21.8

จงลักษณ์ ช่างปลื้ม (2541: 136) ได้ศึกษาความคิดสร้างสรรค์และความสามารถในการวาดภาพของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบการป็นนิทาน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชายและหญิง อายุ 5 – 6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2540 ของโรงเรียนอนุบาลสุพรรณบุรี สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ จำนวน 42 คน ผลการศึกษาพบว่า

1) หลังจากได้รับการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบการฟังนิทาน นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 มีพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์จากการทดสอบหลังการทดลองครั้งที่ 18 สูงกว่าครั้งที่ 12 และครั้งที่ 6 และครั้งที่ 12 สูงกว่าครั้งที่ 6 ด้วย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2) หลังจากได้รับการจัดกิจกรรมการวาดภาพประกอบการฟังนิทาน นักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 มีความสามารถในการวาดภาพจากการทดสอบหลังการทดลองครั้งที่ 18 สูงกว่าครั้งที่ 12 และครั้งที่ 6 อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จิตทนายวรรณ เตือนฉาย (2541: 127) ได้ศึกษาเปรียบเทียบทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยที่มีคะแนนทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ในระดับต่ำ ที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะวาดภาพนอกห้องเรียน กับเด็กปฐมวัยที่มีคะแนนทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ในระดับต่ำ ที่ได้รับการศึกษาจัดกิจกรรมศิลปะวาดภาพในห้องเรียนแบบปกติ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 1 ปีการศึกษา 2541 ของโรงเรียนพิมายสามัคคี 1 จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 30 คน ผลการทดลองพบว่า

1) เด็กปฐมวัยที่มีคะแนนทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ในระดับต่ำ ที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะวาดภาพนอกห้องเรียน มีทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2) เด็กปฐมวัยที่มีคะแนนทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ในระดับต่ำ ที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะวาดภาพในห้องเรียนแบบปกติ มีทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3) เด็กปฐมวัยที่มีคะแนนทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ในระดับต่ำ ที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะวาดภาพนอกห้องเรียน กับเด็กปฐมวัยที่มีคะแนนทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ในระดับต่ำ ที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะวาดภาพในห้องเรียนแบบปกติ มีทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากงานวิจัยดังกล่าว จะเห็นได้ว่า ความสามารถในการวาดภาพของเด็กปฐมวัยจะมีพัฒนาการมากขึ้นตามอายุและประสบการณ์ที่ได้รับ นอกจากนี้การทำกิจกรรมการวาดภาพ ยังสามารถส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ และทำให้มีทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์สูงขึ้นอีกด้วย

วนิดา ศิลปะกิจโกศล (2540: 108) ได้ศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมการปั้นแบบชี้แนะ กิ่งชี้แนะ และแบบอิสระ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนอายุระหว่าง 5-6 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนอนุบาลปราจีนบุรี ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2539 จำนวน 3 ห้องเรียนผลการทดลองพบว่า

1) เด็กปฐมวัยที่ได้ทำกิจกรรมการปั้นแบบชี้แนะ มีความเชื่อมั่นในตนเองก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2) เด็กปฐมวัยที่ได้ทำกิจกรรมการปั้นแบบกิ่งชี้แนะ มีความเชื่อมั่นในตนเองก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .000

3) เด็กปฐมวัยที่ได้ทำกิจกรรมการปั้นแบบอิสระ มีความเชื่อมั่นในตนเองก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

4) เด็กปฐมวัยที่ได้ทำกิจกรรมการปั้นแบบชี้แนะและแบบกิ่งชี้แนะ มีความเชื่อมั่นในตนเองก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .002

5) เด็กปฐมวัยที่ได้ทำกิจกรรมการปั้นแบบชี้แนะ และแบบอิสระ มีความเชื่อมั่นในตนเองหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .003

6) เด็กปฐมวัยที่ได้ทำกิจกรรมการปั้นแบบชี้แนะ และแบบอิสระ มีความเชื่อมั่นในตนเองหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากงานวิจัยดังกล่าว จะเห็นได้ว่าการทำกิจกรรมการปั้น ไม่ว่าจะเป็นการปั้นแบบชี้แนะ การปั้นแบบกิ่งชี้แนะ และการปั้นแบบอิสระ ทำให้เด็กปฐมวัยมีความเชื่อมั่นในตนเองก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกัน

วารุณี นวลจันทร์ (2539: 78-78) ได้ศึกษาวิจัยการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบต่อเติมผลงานที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยโดยกลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กอายุระหว่าง 5-6 ปี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2539 โรงเรียนชุมชนบ้านโนนสว่าง อำเภอกุตุขำบุรี จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 60 คน ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์แบบต่อเติมผลงานมีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .01 โดยกลุ่มทดลองมีค่าคะแนนเฉลี่ยก่อนการทดลอง 17.20 และหลังการทดลองมีค่าคะแนนเฉลี่ย 26.20 ส่วนกลุ่มควบคุมมีค่าคะแนนเฉลี่ยก่อนการทดลอง 17.13 หลังการทดลองมีค่าคะแนนเฉลี่ย 20.46

กนิษฐา ชูพันธ์ (2541: 52-54) ได้ศึกษาวิจัยผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามแนวทางการสอนภาษาธรรมชาติ โดยใช้แกนนำในหน่วยการสอนที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 3 มีอายุระหว่าง 5-6 ปี ซึ่งกำลังเรียนอยู่ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2540 โรงเรียนอนุบาลหนูน้อย สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร จำนวน 27 คน ผลการศึกษาวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางการสอนภาษาธรรมชาติ

โดยใช้แกนนำในหน่วยการสอนภาษาธรรมชาติ โดยใช้แกนนำหน่วยการสอนสูงขึ้นไปกว่าการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 ซึ่งค่าเฉลี่ยคะแนนก่อนการทดลองเท่ากับ 25.25 หลังการทดลองค่าคะแนนเฉลี่ยค่าเท่ากับ 37.14

จงลักษณ์ ช่างปลื้ม (2541: 9498) ได้ศึกษาวิจัยความคิดสร้างสรรค์และความสามารถในการวาดภาพของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 จากการจัดกิจกรรมวาดภาพประกอบการฟังนิทาน โดยกลุ่มเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษาพบว่า หลังการที่ได้รับการจัดกิจกรรมวาดภาพจากประกอบการฟังนิทาน มีพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ และมีความสามารถในการวาดภาพจากการทดสอบหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ละมุล ชัชวาล (2543: 7073) ได้ศึกษาวิจัยผลงานของงานจัดกิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านของไทยประกอบคำถามปลายเปิดที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย ของนักเรียนชั้นอนุบาล 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2543 โรงเรียนบ้านโนนป่าซาง สังกัดสำนักงานประถมศึกษาอำเภอผาขาวจังหวัดเลย จำนวน 30 คน พบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการกิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านของไทยประกอบคำถามปลายเปิดกับเด็กปฐมวัยที่ได้ับการจัดกิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านของไทยประกอบเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านของไทยประกอบคำถามปลายเปิดที่สูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านของไทยประกอบคำถามอิสระ

นงนุช ชาญวิทิตกุล (2545: 56-60) ได้ศึกษาผลของการฝึกคิดแบบซีเนติกส์ที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย เขตวัฒนา กรุงเทพมหานครพบว่าหลังการที่ได้รับการฝึกซีเนติกส์นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนนักเรียนที่ไม่ได้รับการฝึกคิดแบบซีเนติกส์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

การส่งเสริมและการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทำได้หลากหลายรูปแบบ ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยสามารถนำไปใช้ได้ตามความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ของตนเองไม่ว่าจะเป็นการฝึกคิดแบบต่างๆ การจัดกิจกรรมการวาดภาพนอกห้องเรียน กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบต่อเติมผลงานกิจกรรมการวาดภาพประกอบการฟังนิทาน และกิจกรรมการละเล่นพื้นบ้านของไทยประกอบคำถามปลายเปิด เป็นต้น

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นวิธีการคิดและทำงานด้วยสมองอย่างเป็นขั้นตอน เป็นทักษะที่จำเป็นต้องสร้างให้เกิดขึ้นในตัวเด็กด้วยการฝึกหัดทักษะต่างๆ หลายวิธีหลายขั้นตอน และต้องอาศัยระยะเวลาในการฝึกฝน (พงษ์พันธ์ พงษ์โสภา. 2542: 162-163) เนื่องจากลักษณะการดำเนินชีวิตของบุคคลในยุคปัจจุบันต้องอาศัยความคิด

สร้างสรรค์ในการแก้ปัญหา และผลิตผลงานอย่างสร้างสรรค์ การเล่นจึงนับเป็นกิจกรรมการเรียนรู้
 อย่างหนึ่งของเด็กที่สามารถส่งเสริมให้เด็กฝึกการคิดอย่างริเริ่มสร้างสรรค์ได้ดี เพราะเด็กปฐมวัย
 เป็นวัยแห่งการเล่น เด็กจะใช้เวลาส่วนใหญ่หมดไปกับการเล่น การสำรวจเพื่อทำความเข้าใจและ
 ค้นพบตนเองกับสิ่งแวดล้อมรอบๆ ตัว โดยเริ่มจากการใช้ประสาทสัมผัสด้านต่างๆ การลองผิดลองถูก
 การเลียนแบบ การแก้ปัญหาอันจะนำไปสู่ความคิดการพัฒนาด้านสติปัญญาและความคิดสร้างสรรค์
 (สุชา จันทน์เอม. 2543: 80-82) รูปแบบการจัดกิจกรรมการเล่นโดยใช้วัสดุปลายเปิดเป็นวัสดุที่ไม่
 สำเร็จรูป เปิดโอกาสให้เด็กได้ดี มีรูปแบบการใช้ที่หลากหลายตัววัสดุไม่บ่งบอกถึงจุดมุ่งหมายที่
 ตายตัวและสามารถนำมาสร้างหรือทำให้เกิดผลผลิตอย่างใดอย่างหนึ่งได้(กุลยา ตันติผลาชีวะ. 2545:
 47) นำพาไปสู่การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กวัยได้เป็นอย่างดีกระบวนการพัฒนาทางสติปัญญา
 และความคิดสร้างสรรค์ของเด็กเกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมและประสบการณ์ที่
 หลากหลาย จากข้อมูลทั้งหมดที่ได้ศึกษาค้นคว้ามา ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการจัด
 กิจกรรมการเล่นโดยใช้วัสดุปลายเปิดนี้มาจัดกิจกรรมกับเด็กในช่วงหลังเลิกเรียนในแต่ละวันด้วย
 ความเชื่อว่าการเล่นโดยใช้วัสดุปลายเปิดนี้จะเป็นอีกการหนึ่งที่สามารถพัฒนาความคิดสร้างสรรค์
 ของเด็กปฐมวัยให้สูงขึ้นได้

จินดา กิจพูนวงศ์ (2537: 89 – 91) ได้ศึกษาเรื่องผลการฝึกความคิดอเนกนัยที่มีต่อ
 ความคิดสร้างสรรค์ จัดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 พบว่า

1) นักเรียนที่ได้รับการฝึกความคิดอเนกนัยและผลผลิตที่มีเนื้อหาต่างกันมีความคิด
 สร้างสรรค์ด้านความคิดคล่อง ความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดยืดหยุ่นความคิดสร้างสรรค์ด้าน
 ความคิดริเริ่ม และความคิดสร้างสรรค์รวมทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 05

2) เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะ ตามเป็นการจัด
 ประสบการณ์ระดับก่อนประถมศึกษาชั้นเด็กเล็ก ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา
 แห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ มีความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทาง
 สถิติที่ระดับ .01

3) เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหว และจังหวะที่เน้นเทคนิคในการ
 สื่อความหมาย กับเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะตามเป็นการจัด
 ประสบการณ์ระดับก่อนประถมศึกษาชั้นเด็กเล็ก ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา
 แห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ มีความคิดสร้างสรรค์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
 โดยเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหว และจังหวะที่เน้นเทคนิคความหมายมีคะแนน
 เฉลี่ยของความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะตาม
 แผนการประสบการณ์ระดับก่อนประถมศึกษาชั้นเด็กเล็ก ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา
 แห่งชาติกระทรวงศึกษาธิการ

กิฟลี วรรณจयी (2535: 102) ได้ศึกษาเรื่อง การเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์และผลสัมฤทธิ์ทางการเขียนแบบสร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนโดยใช้แบบฝึกการเขียนแบบสร้างสรรค์ กับการใช้แบบฝึกแบบปกติ พบว่านักเรียนที่เรียนโดยใช้แบบฝึกการเขียนนثرย่อกรองและสร้างสรรค์ มีความคิดสร้างสรรค์ทางการเขียนนثرย่อกรอง สูงกว่านักเรียนที่เรียนโดยใช้แบบฝึกการเขียนนثرย่อกรองแบบแกต้อย่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเขียนนثرย่อกรองสูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่รับ .05

สุมาลี สำเกาเงิน (2534: 56- 58) ได้ศึกษาเรื่องการเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้อ่านหนังสือสารคดีและหนังสือบันเทิงคดีพบว่า

1) นักเรียนกลุ่มทดลองที่อ่านหนังสือสารคดี มีความคิดสร้างสรรค์ภายหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองในแต่ละด้าน คือ ด้านความคิดริเริ่ม ด้านความคิดคล่องแคล่ว ด้านความคิดละเอียดลออ และความคิดสร้างสรรค์รวม 3 ด้านนั้น คือ นักเรียนที่ได้อ่านหนังสือสารคดีมีความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้น

2) นักเรียนกลุ่มทดลองที่อ่านหนังสือบันเทิงคดี มีความคิดสร้างสรรค์ภายหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองในแต่ละด้าน คือ ด้านความคิดริเริ่ม ด้านความคิดคล่องแคล่ว ด้านความคิดละเอียดลออ และความคิดสร้างสรรค์รวม 3 ด้าน นั้นคือนักเรียนที่ได้อ่านหนังสือบันเทิงคดีมีความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้น

3) การเปลี่ยนแปลงของความคิดสร้างสรรค์ ภายหลังการทดลองของนักเรียนที่อ่านหนังสือสารคดี และนักเรียนที่อ่านหนังสือบันเทิงคดี ไม่แตกต่างกัน นั่นคือการอ่านหนังสือสารคดีหรือหนังสือบันเทิงคดีทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์สูงขึ้นเหมือน ๆ กัน

ดิลก ดิลกานนท์ (2534: 69) ได้ทดลองใช้แบบฝึกทักษะการคิดที่สร้างขึ้นกับตัวอย่างนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 300 คน ซึ่งแบ่งเป็นกลุ่มทดลองใช้แบบฝึก 149 คน และกลุ่มควบคุม 151 คน ผลการทดลองสรุปได้ว่า และฝึกทักษะการคิดที่สร้างขึ้นนี้ สามารถส่งเสริมความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนให้สูงขึ้น และนักเรียนที่ได้ใช้แบบฝึก จะมีความสามารถในการคิดสร้างสรรค์สูงกว่านักเรียนที่ไม่ได้ใช้แบบฝึกอย่างมีนัยสำคัญ

กรรณการ์ สุธสม (2533: 68) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาความคิดสร้างสรรค์และความสามารถในการสังเกตของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการสร้างสรรค์สร้าง พบว่า

1) เด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นสรรค์สร้าง และเด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นปกติ มีความคิดสร้างสรรค์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2) เด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นสรรค์สร้าง และเด็กปฐมวัยที่ได้รับการเล่นปกติ มีความสามารถในการสังเกตแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ประสาธ อิศรปริดา (2532: 50) ได้ศึกษาการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ด้วยกระบวนการฝึกกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่กำลังเรียนอยู่โรงเรียนในเขตและนอกเขตเทศบาลจังหวัดมหาสารคาม และจังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 157 คน ผลการวิจัยพบว่า หลังจากนักเรียนได้รับการฝึกความคิดสร้างสรรค์ตามโครงการแล้ว คะแนนความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนกลุ่มทดลอง ทั้งด้านความคล่องในการคิดจำนวนทิศทางการคิด และความคิดริเริ่มสูงกว่าคะแนนความคิดสร้างสรรค์ของกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

อารี รังสินันท์ (2521: 57 – 58) ได้ทำการศึกษาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นอนุบาล ประถมศึกษาปีที่ 1, 2, 3 และ 4 เพื่อสำรวจและเปรียบเทียบคุณลักษณะสำคัญ 3 ประการของความคิดคล่องตัว ความคิดริเริ่มและความคิดตกแต่งซึ่งใช้แบบทดสอบการคิดสร้างสรรค์ โดยอาศัยรูปภาพแบบ ก. ของทอร์แรนซ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ กลุ่มนักเรียนจากภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และกรุงเทพฯ จำนวน 3,123 คน ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีความคิดคล่องตัว ความคิดริเริ่มและความคิดตกแต่งสูงสุด กลุ่มที่มีความคิดคล่องตัวต่ำสุด คือ กลุ่มนักเรียนชั้น อนุบาล ส่วนนักเรียนชั้นประถมศึกษาที่มีความคิดตกแต่งต่ำสุด

วิรัตน์ คุ่มคำ (2535: 84) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่เรียนวิชาศิลปะศึกษาด้วยกลวิธีระดมสมอง พบว่า ความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 3 ด้าน คือ ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดริเริ่ม ความคิดละเอียดลออ และผลรวมของความคิดสร้างสรรค์ทั้ง 3 ด้านก่อนและหลังการเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จงใจ ขจรศิลป์ (2532: 80) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาลักษณะการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุม ที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์และความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย พบว่า

1) เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมแตกต่างกัน มีความคิดสร้างสรรค์แตกต่างกัน กล่าวคือ เด็กที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมแบบริเริ่ม ความคิดและละเอียดลออและความคิดคล่องตัว สูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมแบบครูชี้แนะ

2) เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมแตกต่างกัน มีความเชื่อมั่นในตนเองแตกต่างกัน กล่าวคือ เด็กที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมแบบริเริ่มอย่างอิสระ มีระดับคะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์และตามแบบครูชี้แนะ

โอภาส บุญครองสุข (2536: 90 – 1) ศึกษาเรื่อง การเปรียบเทียบคะแนนความคิดสร้างสรรค์ระหว่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาศิลปะศึกษาโดยการทำกิจกรรมเป็นกลุ่มกับการทำกิจกรรมเป็นรายบุคคลพบว่า

1) การเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์รวมองค์ประกอบครบทั้ง 4 ด้านคือ ด้านความคิดคล่อง ความคิดยืดหยุ่น ความคิดริเริ่มและความคิดละเอียดลออ พบว่านักเรียนกลุ่มที่เรียนวิชาศิลปะศึกษาโดยการทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม มีความคิดสร้างสรรค์โดยส่วนรวมสูงกว่านักเรียนกลุ่มทำกิจกรรมเป็นรายบุคคล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2) การเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ระหว่างนักเรียน ที่เรียนวิชาศิลปะศึกษาโดยทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม กับนักเรียนที่ทำกิจกรรมเป็นรายบุคคล โดยแยกตามองค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์เป็นด้าน ๆ ดังนี้

ความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดคล่อง (Fluency) พบว่า นักเรียนที่เรียนวิชาศิลปะศึกษา โดยทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม และนักเรียนที่เรียนวิชาศิลปะศึกษาโดยทำกิจกรรมเป็นรายบุคคล มีความคิดคล่องไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) พบว่า นักเรียนกลุ่มที่เรียนวิชาศิลปะศึกษาโดยทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม และนักเรียนที่เรียนวิชาศิลปะศึกษาโดยทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม และนักเรียนที่เรียนวิชาศิลปะศึกษาโดยทำกิจกรรมเป็นรายบุคคล มีความคิดยืดหยุ่นไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดริเริ่ม (Originality) พบว่า นักเรียนกลุ่มที่เรียนวิชาศิลปะศึกษาโดยทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม มีความคิดริเริ่มสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่ทำกิจกรรมเป็นรายบุคคล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5

ความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดละเอียดลออ (Elaboration) พบว่า นักเรียนกลุ่มที่เรียนวิชาศิลปะศึกษาโดยทำกิจกรรมเป็นกลุ่ม มีความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดละเอียดลออสูงกว่านักเรียนกลุ่มที่ทำกิจกรรมเป็นรายบุคคล อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เพียงจิต โรจน์สุภรัตน์ (2531: 82 – 83) ศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ ระหว่างเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมวาดรูปเป็นกลุ่ม กับเป็นรายบุคคล พบว่า

1) เด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมวาดรูปเป็นกลุ่ม มีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมวาดรูปเป็นรายบุคคล

เด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมวาดรูปเป็นกลุ่ม มีความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดคล่องแคล่วสูงกว่าเด็กปฐมวัยทำกิจกรรมวาดรูปเป็นรายบุคคล

เด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมวาดรูปเป็นกลุ่ม มีความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดละเอียดลออสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมวาดรูปเป็นรายบุคคล

เด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมวาดรูปเป็นกลุ่ม มีความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดละเอียดลออสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมวาดรูปเป็นรายบุคคล

2) เด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมวาดรูปเป็นกลุ่ม มีความคิดสร้างสรรค์หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

3) เด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมวาดรูปเป็นกลุ่ม มีความคิดสร้างสรรค์หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง

เคลลี (Kelley. 1983: 32 – A) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลของการฝึกตามการสร้างเสริมประสบการณ์ทางศิลปะเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะ เป็นเวลา 1 สัปดาห์ ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยปรากฏว่า จากแบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ด้านรูปภาพของทอร์แรนซ์ (Torrance Figural tests of Creative thinking) ที่ใช้วัดก่อนฝึกและหลัง เด็กที่เข้าร่วมในแผนฝึกเสริมสร้างประสบการณ์ทางศิลปะเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ทางศิลปะ กับเด็กที่ไม่ได้เข้าร่วมตามแผน มีค่าเฉลี่ยของความคิดริเริ่มและความคิดละเอียดลออแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ค่าเฉลี่ยของความคิดคล่องแคล่วและความคิดยืดหยุ่นไม่แตกต่างกัน

พินิค (Penick. 1976: 307 – 314) ทำการวิจัยเรื่อง ผลการสอน 2 แบบต่อความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนเกรด 5 การสอน 2 แบบ คือ การสอนโดยให้นักเรียนเป็นผู้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง และการสอนโดยให้ครูเป็นผู้กำหนดกิจกรรมแก่นักเรียนปรากฏว่ากลุ่มที่สอนโดยนักเรียนเป็นผู้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง และการสอนโดยให้ครูเป็นผู้กำหนดกิจกรรมแก่นักเรียน มีความคิดสร้างสรรค์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากผลการวิจัยพอสรุปได้ว่า ความคิดสร้างสรรค์สามารถพัฒนาให้สูงขึ้นได้โดยการจัดกิจกรรม หรือสร้างสิ่งเร้าอย่างเหมาะสมกับบุคลิกภาวะ ความสนใจ ความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน และกิจกรรมเขียนภาพระบายสีจากในงานสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงออกอย่างอิสระตามความคิดและจินตนาการนับเป็นสิ่งที่นำไปพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนได้

วิจัยในต่างประเทศ

ความคิดสร้างสรรค์เป็นหัวใจสำคัญที่จะให้เกิดผลผลิตขององค์ความรู้ (Knowledge Production) นักการศึกษาหลายคน จึงได้พยายามศึกษาปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์

เบล (Bell. 1984: 2752) ได้ศึกษาการเล่าเรื่องของเด็กอายุ 6-7 ปี โดยการจับคู่ระหว่างสติปัญญากับความคิดสร้างสรรค์ ผลการศึกษาพบว่า การเรียนเรียงเรื่องราวที่เล่าและการจินตนาการเรื่องราวมีความสัมพันธ์กับระดับสติปัญญาและความคิดสร้างสรรค์

โคลแอต;และชอร์ (Claitt; & Shaw.1986: 86-88) ได้ทำการศึกษาถึงรูปแบบที่เหมาะสมในการฝึกครูเพื่อสนับสนุนให้เด็กเกิดความสามารถในการคิดอเนกนัยได้ โดยครูที่ทำการสอนเด็กจะต้องได้รับการฝึกจากผู้เชี่ยวชาญก่อน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย เป็นเด็กอนุบาลซึ่งถูกแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมครูจะต้องวางแผนทำการสอนเด็กเป็นเวลา 3 ชั่วโมงต่อ 1 สัปดาห์ และครูต้องพบผู้เชี่ยวชาญเพื่อรับเทคนิคต่างๆ ที่นำมาใช้ในการสอนเด็ก เด็กในกลุ่มทดลองมีครูผู้สอนจำนวน 19 คน และกลุ่มควบคุมมีครูผู้สอนจำนวน 18 สัปดาห์ในการทำการสอน ผลการศึกษาพบว่าเด็กในกลุ่มทดลองถูกถามคำถามเพื่อกระตุ้นให้เกิดการคิดแบบอเนกนัยมากกว่า 250 คำถามเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุมซึ่งมี 25 คำถาม ซึ่งมีผลทำให้เด็กที่อยู่ในกลุ่มทดลองมีความสามารถในการคิดแบบอเนกนัยมากกว่ากลุ่มควบคุม และเมื่อทำการทดสอบภายหลังถึงความรู้ในการถามคำถามของครูพบว่า ผู้ที่ได้รับการฝึกจากผู้เชี่ยวชาญจะมีความรู้ในการถามคำถาม และมีคำถามเพื่อกระตุ้นให้เด็กคิดอเนกนัยมากกว่ากลุ่มควบคุม ซึ่งสรุปได้ว่า รูปแบบที่ประกอบด้วยการพัฒนาความรู้โอกาสในการประยุกต์และนำความรู้มาใช้และการประเมินผลของงานที่ทำมีผลไปเพิ่มจำนวนของคำถามที่ส่งเสริมการคิดอเนกนัยได้

ซิมป์สัน (Simpson. 1999: 106) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนความคิดสร้างสรรค์ ความฉลาด แรงจูงใจ และเพศของเด็กปัญญาเลิศ งานวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบของเรนนุลี (Renzulli) อธิบายลักษณะความเป็นเลิศทางสติปัญญาเกี่ยวกับความฉลาดระดับสูง ความสามารถทางด้านความคิดสร้างสรรค์และการปฏิบัติงานขั้นสูง กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนปัญญา

เลิศ เทรต5 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าสหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ผลการศึกษาพบว่า ความฉลาด และแรงจูงใจเป็นปัจจัยต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แต่ความคิดสร้างสรรค์ไม่จำเป็นต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และเพศไม่เป็นปัจจัยสำคัญต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของเด็กปัญญาเลิศ

กูดอินฟ์ (พิตร ทองชั้น. 2511: 14; อ้างอิงจาก Goodenough. 1929) ได้ศึกษาการวาดภาพคนของเด็ก โดยสร้างแบบทดสอบวาดภาพ The Goodenough Draw – a – Man Test ขึ้น ความมุ่งหมายเพื่อหาร่องรอยทางสติปัญญามากกว่าคุณค่าทางด้านศิลปะ โดยเอาภาพประมาณ 4,000 ภาพ ที่เด็กชายวัยต่าง ๆ กัน ช่วยกันวาดภาพออกมาแล้วแบ่งให้เห็นถึงพัฒนาการการวาดภาพของเด็กออกได้เป็น 8 ชั้น และจากการใช้แบบทดสอบวาดภาพฉบับนี้กับแบบทดสอบของ สแตนฟอร์ด – บินเน็ต ในกลุ่มตัวอย่างเด็ก 334 คน อายุตั้งแต่ 3 – 11 ปี พบว่า มีค่าสหสัมพันธ์กันสูงถึง . 74

โรไมน์ (อุมาพร สกลรักษ์. 2540: 30; อ้างอิงจาก Romine. 1974: 139 –143) ได้ศึกษาบรรยากาศที่เกี่ยวกับการสอนที่จะช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้ได้ดีขึ้นโดยสำรวจความคิดเห็นจากอาจารย์คณะต่างๆ และนักศึกษามหาวิทยาลัยโคโลราโด สหรัฐอเมริกา พบว่า บรรยากาศที่จะทำให้การสอนมีประสิทธิภาพคือ

- 1) บุคลิกภาพของครู เป็นผู้กระฉับกระเฉง มีอารมณ์ขัน มีความกระตือรือร้น สนใจในวิชาที่ตนสอน
- 2) ด้านการจัดและเตรียมการสอน มีการเตรียมการสอนเป็นอย่างดี ชี้แจงให้นักเรียนเข้าใจในวิชาที่ตนสอน
- 3) ด้านการสอน ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน มิใช่เป็นแต่เพียงผู้ฟัง
- 4) ด้านเนื้อหา ครูต้องพูดชัดเจน ใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนคิด
- 5) ด้านการประเมินผล การให้ข้อมูลย้อนกลับการเสริมแรงทางการเรียนต้องมีการทดสอบหรือรายงานเมื่อประเมินผลแล้วต้องแจ้งให้ผู้เรียนทราบและให้รู้สาเหตุที่เป็นเช่นนั้น
- 6) ด้านช่วยเหลือนักเรียนเพิ่มเติมมีการจัดเวลาเพื่อสอนนักเรียนเป็นกลุ่มพิเศษ

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจในการเรียนการสอนสรุปได้ว่าการจัดการเรียนการสอนจะมีประสิทธิภาพหรือไม่เพียงใด องค์ประกอบหลักที่สำคัญก็คือ นักเรียนซึ่งนักเรียนควรต้องมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับหลักสูตรเนื้อหารายวิชา และมีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม สามารถที่จะเรียนรู้เนื้อหา ในรายวิชาต่างๆ ได้ นอกจากนี้แล้วครูผู้สอนจะต้องมีความรู้ด้านเนื้อหาของหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน ด้านผู้สอน ด้านสภาพแวดล้อมในการเรียน ด้านสื่อและอุปกรณ์การสอน และด้านการวัดผลและประเมินผลก็ถือเป็นปัจจัยสำคัญอีกปัจจัยหนึ่งที่จะมีส่วนให้การจัดการศึกษาสัมฤทธิ์ผลได้ดังนั้นผู้วิจัย จึงเห็นว่าการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 2 และชั้นปีที่ 3 โรงเรียนพาณิชยการเพชรบุรีจังหวัดเพชรบุรีใน 6 ด้านคือ ด้านเนื้อหาของหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน ด้านผู้สอนด้านสภาพแวดล้อมในการเรียน ด้านสื่อและอุปกรณ์การสอนและด้านการวัดผลและประเมินผลจะเป็นแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน ให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง
2. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การจัดกระทำและการวิจัยข้อมูล

การกำหนดประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นเด็กนักเรียนชาย – หญิง อายุระหว่าง 3 – 5 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนนายกัฒนากร วัดอุดมธานี จังหวัดนครนายก

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นเด็กนักเรียนชาย-หญิงอายุระหว่าง 3-5 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนนายกัฒนากร วัดอุดมธานี จังหวัดนครนายก ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากประชากร

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

1. แผนการจัดกิจกรรมศิลปะศึกษา
2. แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์
3. แบบสำรวจความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมศิลปะศึกษา

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า

การจัดกิจกรรมศิลปะศึกษา ผู้วิจัยดำเนินการสร้างดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540 เพื่อศึกษาหลักการและจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กประถมศึกษา

1.1 ศึกษาแผนการจัดประสบการณ์ ชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 ของหน่วยศึกษานิเทศน์ สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร เพื่อศึกษาวัตถุประสงค์ วิธีการจัดกิจกรรม และขอบข่ายเนื้อหาในการจัดกิจกรรมศิลปะศึกษา ซึ่งเป็นเนื้อหาหนึ่งต้องจัดให้กับนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 ในกิจกรรมสร้างสรรค์

1.2 ศึกษาทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมศิลปศึกษา เพื่อกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับการจัดกิจกรรม และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เหมาะกับเด็กในระดับชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2

1.3 ศึกษาทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับศิลปศึกษา เพื่อนำไปใช้ในการกำหนดกิจกรรมให้เหมาะสมกับนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 อันได้แก่ การจัดกิจกรรมประสบการณ์ การสอนการฝึกฝน การทำกิจกรรมศิลปะ การวาดภาพ การเล่านิทาน การเล่นเกมปริศนาคำทาย การตั้งคำถามให้เด็กตอบหลายๆทาง การให้เด็กเล่นของเล่นอย่างอิสระ เป็นต้น

1.4 การจัดกิจกรรมศิลปศึกษา ซึ่งประกอบด้วยกิจกรรมศิลปศึกษา ทั้งห้า 8 กิจกรรม การสร้างแผนการจัดกิจกรรมศิลปศึกษา ผู้วิจัยได้แบ่งลำดับขั้นตอนการแผนการจัดกิจกรรมการเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัย เป็นลำดับขั้นตอนดังนี้

1.4.1 การศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะจัดออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มของศิลปะ ศึกษาคู่มือการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ศิลปะเด็ก ของ สัญลักษณ์สุวรรณรัตน์ (2533) ศิลปศึกษาของ วิรุณ ตั้งเจริญ (2539) และกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็ก ก่อนวัยเรียนของสตีลา สายเชื้อ (2541) ส่วนในกลุ่มที่ 2 จะเป็นเรื่องของการจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก ก่อนวัยเรียนรวมทั้งสื่อการสอนในระดับปฐม มวัยศึกษาของมหาวิทยาลัยสุโขทัยฯ ธรรมิราช สาขาวิชา ศึกษาศาสตร์ (2537) ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ได้รับความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการเด็กในเรื่องของศิลปะในขั้น ของการขีดเขียน (อายุ 2-4 ปี) ขั้นก่อนแผนแบบ (อายุ 4-7 ปี) ความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการกล้ามเนื้อ มัดเล็กของเด็กอายุ 3-5 ปี ว่าเด็กในช่วงแต่ละอายุจะมี พัฒนาการกล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็ก 3-5 ปี ว่าเด็กในช่วงแต่ละอายุจะมีพัฒนาการกล้ามเนื้อมัดเล็กทำอะไรได้บ้าง เพื่อนำมาปรับใช้กับการจัด กิจกรรมศิลปศึกษาสำหรับเด็กอายุ 5 ปี การพัฒนากล้ามเนื้อมัดเล็กจะเป็นแบบค่อยเป็นค่อยไป สิ่ง ที่ควรคำนึงสำหรับครูปฐมวัยในการจัดกิจกรรมก็คือ ควรที่จะส่งเสริมเด็กเพื่อจะนำไปสู่พัฒนาการ ทางการเขียนต่อไป และไม่ควรเร่งรัดเด็กเมื่อยังไม่มีความพร้อม รวมทั้งควรให้กำลังใจเด็กทุกคน เพื่อเป็นแรงเสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่ดี และได้รับความรู้เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปะเด็กก่อนวัย เรียนเกี่ยวกับลำดับขั้นตอนการสอน และวิธีการสอนกิจกรรมศิลปะเด็ก การ เลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับเด็กก่อนวัยเรียน สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ การจัดกิจกรรมศิลปะ สิ่งที่สำคัญอีก ประการหนึ่ง ซึ่งมีความสำคัญในการจัดกิจกรรมศิลปะ ควรคำนึงถึงวัยพัฒนาการความต้องการและ ธรรมชาติของเด็กมีความเหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอน และที่สำคัญจะต้องสร้าง เสริมให้เด็กเกิดการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้เด็กเลือกทำกิจกรรมด้วยตนเองให้มากที่สุดการเตรียมสื่อที่ ดีเป็นเสมือนสิ่งเร้าให้เด็กอยากสัมผัส ทดลอง ครูผู้สอนมีบทบาทเป็นผู้คอยดูแลอยู่ห่างๆและคอยให้ คำแนะนำเมื่อเด็กเกิดปัญหาและเป็นผู้จัดเตรียมวัสดุและอุปกรณ์ให้เพียงพอกับจำนวน

1.4.2 สร้างแผนการทำกิจกรรมศิลปะศึกษา ซึ่งมีกรอบรายละเอียด ดังนี้

1. ชื่อกิจกรรม

2. จุดมุ่งหมายของ กิจกรรมศิลปะศึกษา มีจุดมุ่งหมายเน้นความคิดสร้างสรรค์ ของเด็กปฐมวัย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการคิดริเริ่ม ความคิดคล่องตัว ความคิดยืดหยุ่น และความคิดละเอียดลออ

3. ขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมดำเนินการดังนี้
ขั้นนำ เป็นการนำเข้าสู่กิจกรรมด้วยการสนทนา กระตุ้นให้เด็กเกิด ความสนใจการเรียนรู้ลักษณะของสัตว์ต่างๆ ที่เด็กรู้จักและไม่รู้จัก เพื่อเปรียบเทียบ การเปลี่ยนแปลง ของขนาด สี พื้นผิว รูปทรง ฯลฯ โดยการใช้ประสาทสัมผัส

ขั้นดำเนินการกิจกรรม เด็กลงมือปฏิบัติศิลปะด้วยตนเอง โดยการใช้ดินน้ำมัน ในการสร้างสรรค์ผลงานตกแต่งต่อเติมด้วยสิ่งต่างๆที่ครูเตรียมให้ และครูเป็นผู้กระตุ้น ให้เด็กเกิด ความคิดสร้างสรรค์ โดยการใช้คำถามกระตุ้นให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์ตามจินตนาการใน ระหว่างการทำกิจกรรม

ขั้นสรุป เด็กและครูร่วมกันสรุปถึงการทำกิจกรรมกิจกรรมศิลปะศึกษา และ จัดบันทึกรายละเอียดผลงาน

4. สื่อกิจกรรม สื่อที่ใช้ในกิจกรรม ศิลปะศึกษา ควรมีความหลากหลายราคาถูก หาได้ง่ายในท้องถิ่น รวมทั้งคำนึงถึงการนำมาใช้สร้างสรรค์ผลงานได้ตามคุณลักษณะของกิจกรรม เพื่อกระตุ้นให้เด็กได้คิดสร้างสรรค์จินตนาการด้วยตนเอง

5. การประเมินผล โดยการสังเกตการณ์ทำกิจกรรมของเด็ก ผลงานของเด็ก สังเกตพฤติกรรมของเด็กจากคำพูดและการบรรยายผลงาน

1.5 แนวการจัดกิจกรรมศิลปะศึกษาใช้กับนักเรียนอนุบาลศึกษาปีที่ 2 จำนวน 8 ครั้ง เป็นเวลา 8 สัปดาห์ ๆ ละ 1 วัน ๆ ละ 60 นาที ในวันพฤหัสบดี เวลา 8.30 – 9.30 น.

1.6. นำแผนการจัดกิจกรรมศิลปะศึกษาเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่านตรวจเพื่อหา ความสอดคล้องของจุดประสงค์เนื้อหาการดำเนินกิจกรรมสื่อการเรียนและการประเมินผล โดยใช้ เกณฑ์ค่าดัชนีความสอดคล้องที่ 0.5 ขึ้นไปซึ่งครั้งนี้ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC

1) ผู้อำนวยการโรงเรียนสุคนธ์ คงประดิษฐ์

โรงเรียนนายกวัฒนานคร วัดอุดมธานี

2) อาจารย์สีบสาย พุกกะเวส ครูชำนาญการพิเศษระดับ 8

โรงเรียนสายน้ำผึ้ง ในพระอุปถัมภ์ ฯ

3) อาจารย์ประมวล พ่วงหงส์ ครูชำนาญการพิเศษระดับ 7

โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ หอวัง นนทบุรี

1.7. นำแผนการจัดกิจกรรมศิลปะศึกษาที่แก้ไขปรับปรุง จำนวน 8 กิจกรรมไปใช้ ทดลอง (try out) กับเด็กนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 โรงเรียนวัดทวี พูลรังสรรค์ม.6 ถ.รังสิต-นครนายก ตำบลทรายมูล อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก ที่ไม่ใช่กลุ่ม ตัวอย่าง จำนวน 20 คนเพื่อหาข้อบกพร่องของแผนการจัดกิจกรรม แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ สมบูรณ์

1.8. นำแผนการจัดกิจกรรมศิลปะศึกษาที่ปรับปรุงให้เหมาะสม แล้วจัดทำเป็นแบบฉบับจริงเพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างในการทดลองต่อไป

2. แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์

แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์จากการวาดภาพ TCT-DP (Test of Creative Thinking-Drawing Production) ของ เยลเลน และเออร์บัน (Jellen; & Urban. 1986: 138-155)

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของ เยลเลนและเออร์บัน (Jellen; & Urban) ซึ่งมีลำดับขั้นตอน ดังนี้

2.1 ศึกษาแนวคิดทฤษฎี หลักการ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของ เยลเลน และเออร์บัน (Jellen; & Urban) ซึ่งเป็นแบบทดสอบที่มีการหาค่าความเชื่อมั่นโดย เยลเลนและเออร์บัน

2.2 ศึกษาลักษณะของแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของ เยลเลน ; และเออร์บัน (Jellen; & Urban) ซึ่งแบบทดสอบนี้เป็นแบบทดสอบที่ใช้กระดาษและดินสอในการทดสอบเป็นรายบุคคล ซึ่งกำหนดรูปแบบดังนี้ คือ

1) ถ้าสิ่งที่กำหนดเป็นสิ่งเร้าที่จัดเตรียมไว้ในรูปของชิ้นส่วนเล็กๆ มีขนาดและรูปร่างแตกต่างกัน เช่น รูปครึ่งวงกลม รูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสปลายเปิด รูปจุด รูปรอยเส้นประ รูปเส้นโค้งตัว S ซึ่งประกอบอยู่ด้านในและด้านนอกกรอบสี่เหลี่ยมใหญ่

2) ผู้ถูกทดสอบสามารถตอบสนองสิ่งเร้าอย่างอิสระตามจินตนาการ โดยการวาดภาพขึ้นมาในขอบเขตช่วงเวลาที่กำหนดให้และมีเกณฑ์สำหรับยึดถือเป็นหลักในการประเมินคุณค่าความคิดสร้างสรรค์จากผลการวาดภาพทั้งหมด

2.3 การใช้แบบทดสอบ

1) ผู้ถูกทดสอบจะได้รับแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของ เยลเลนและเออร์บัน (Jellen & Urban) และดินสอ ซึ่งไม่มียางลบ เพื่อมิให้ผู้ตอบเปลี่ยนภาพที่วาดแล้วผู้ทดสอบอ่านคำสั่งซ้ำๆ และชัดเจน

2) เมื่อผู้ถูกทดสอบเข้าใจแล้วให้ลงมือวาดภาพ และถ้าหากมีคำถามในช่วงที่กำลังทำแบบทดสอบ ผู้ทดสอบอาจจะตอบคำถามได้ เช่น “หนูจะวาดรูปอะไร” ให้ครูตอบได้ว่า “เด็กๆ อยากวาดภาพอะไรก็ได้ตามที่อยากจะวาดรูปที่วาดเป็นสิ่งที่ถูกต้องทั้งสิ้น ทำอย่างไรก็ได้ไม่มีสิ่งใดผิด”

ในการทดสอบกำหนดเวลา 15 นาที หลังจากนั้นผู้ทดสอบจะเก็บข้อสอบทั้งหมด เขียนชื่อ อายุ เพศ และชื่อเรื่องหรือชื่อภาพที่ผู้ถูกทดสอบเป็นผู้ตั้งไว้ที่มุมขวาของแบบทดสอบ

ผู้ทดสอบจดบันทึกเวลาการทำแบบทดสอบของผู้ที่ทำเสร็จก่อน 12 นาทีไว้ที่มุมขวาของแบบทดสอบ

2.4 การศึกษาการให้คะแนนแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของ เยลเลนเออร์บัน (Jellen&Urban.1986) โดยมีเกณฑ์ คือ

- 1) การต่อเติม (Cn)
- 2) ความสมบูรณ์ (Cm)
- 3) ภาพที่สร้างขึ้นใหม่ (Ne)
- 4) การต่อเนืองด้วยเส้น(Ci)
- 5) การต่อเนืองทำให้เกิดเป็นเรื่องราว(Cth)
- 6) การข้ามเส้นกันเขตโดยการใช้สีส่วนที่กำหนดให้นอกกรอบใหญ่(Bfd)
- 7) การข้ามเส้นกันเขตอย่างอิสระโดยไม่ให้ส่วนที่กำหนดให้นอกกรอบใหญ่(Bfi)
- 8) การแสดงความลึก ไกล – ใกล้ หรือมิติของภาพ (Pe)
- 9) อารมณ์ขัน(Hu)
- 10) การคิดแปลกใหม่ ไม่คิดตามแบบแผน การวางภาพ (Uca)
 - 10.1) การคิดแปลกใหม่ ภาพที่เป็นนามธรรมหรือไม่เป็นของจริง(Ucb)
 - 10.2) การคิดแปลกใหม่ ภาพที่เป็นสัญลักษณ์หรือการใช้คำพูด(Ucc)
 - 10.3) การคิดแปลกใหม่ภาพที่ต่อเติมไม่ใช่ภาพที่วาดกันแพร่หลายทั่วไป(Ucd)
- 11) ความเร็ว(SP)

แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของ เยลเลน และ เออร์บัน (Jellen; & Urdan) 11 เกณฑ์ โดยการจัดเป็นกลุ่มออกเป็น 4 กลุ่ม คือ

- กลุ่มที่ 1 ความคิดริเริ่ม ข้อ 10, 11, 12 และ 13 คะแนนเต็ม 12 คะแนน
 กลุ่มที่ 2 ความคิดคล่องตัว ข้อ 14 คะแนนเต็ม 6 คะแนน
 กลุ่มที่ 3 ความคิดยืดหยุ่น ข้อ 6, 7, 8 และ 9 คะแนนเต็ม 24 คะแนน
 กลุ่มที่ 4 ความคิดละเอียดลออ ข้อ 1, 2, 3, 4 และ 5 คะแนนเต็ม 30 คะแนน

2.5 ศึกษาเกี่ยวกับการใช้แบบทดสอบ และ เกณฑ์การให้คะแนนของแบบทดสอบ

ความคิดสร้างสรรค์จากการวาดภาพของ เยลเลน และเออร์บัน (Jellen; Urban. 1986: 138-155) โดยผู้วิจัยได้ไปขอคำแนะนำฝึกฝนและเรียนรู้ในการตรวจให้คะแนน จากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ซึ่งประกอบด้วย

- 1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า สาขาทัศนศิลป์ศึกษา คณะศิลปกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- 2) อาจารย์สุชาติ ทองสิมา สาขาทัศนศิลป์ศึกษา คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- 3) อาจารย์ตรีวิทย์ พิจิตรพลาภาศ สาขาทัศนศิลป์ศึกษา คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

2.6 นำแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของ เยลเลน ; และเออร์บัน (Jellen & Urban) ไปทดลองใช้กับเด็กนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 โรงเรียนวัดทวีพลรังสรรค์ ม.6 ถ.รังสิต-นครนายก ตำบลทรายมูล อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายกที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 20 คน มาตรวจให้คะแนน เพื่อหาคุณภาพค่าความเชื่อมั่นของคะแนน เนื่องจากแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของ เยลเลน และเออร์บัน (Jellen; & Urban) ซึ่งมีวิธีการตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนด 11 เกณฑ์ และจัดเป็นกลุ่ม 4 กลุ่ม ได้แก่ความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องตัว ความคิดยืดหยุ่นความคิดละเอียดลออ ซึ่งบางเกณฑ์ค่อนข้างเป็นอัตนัย (Subjective)

2.7 นำแบบทดสอบที่ดำเนินการทดสอบแล้วมาตรวจ วิเคราะห์เป็นรายด้านตามเกณฑ์การให้คะแนน กำหนดไว้ในแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของ เยลเลน และเออร์บัน (Jellen; & Urban) จำนวน 14 เกณฑ์ โดยนำมาแบ่งเป็น 4 ด้านได้แก่ ด้านความคิดริเริ่ม ด้านความคิดคล่องตัว ด้านความคิดยืดหยุ่น และด้านความคิดละเอียดลออ โดยผู้วิจัยและผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด 3 ท่าน

2.8 นำคะแนนที่ได้จากการตรวจของผู้ตรวจทั้ง 3 ท่าน ซึ่งตรวจให้คะแนนอย่างอิสระกันมาประมาณความเชื่อมั่นของคะแนน IOC ดังนี้

- +1 หมายถึงเมื่อผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าสอดคล้อง
- 0 หมายถึงเมื่อผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าไม่แน่ใจ
- 1 หมายถึงเมื่อผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าไม่สอดคล้อง

แล้วนำคะแนนที่ได้หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์กับพฤติกรรม IOC เท่ากับ .50 ขึ้นไปจึงถือว่าใช้ได้ (พวงรัตน์ทวีรัตน์. 2543: 117) ซึ่งในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์กับพฤติกรรม IOC เท่ากับ 0.67 – 1.00

2.9 นำแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของ เยลเลน ; และเออร์บัน (Jellen; & Urban) ไปทดลองใช้กับเด็กนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 อายุ 3-5 ปี จังหวัดนครนายก ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

3. แบบสำรวจความพึงพอใจต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ของกิจกรรมศิลปศึกษา

3.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ

3.2 สร้างแบบสำรวจแบบสำรวจความพึงพอใจต่อ กระบวนการจัดการเรียนรู้ ของกิจกรรมศิลปศึกษาโดยใช้แนวคิดวิธีการสอนของเจอโรม บรูเนอร์โดยให้ครอบคลุมเนื้อหาที่เกี่ยวข้องรูปแบบและลักษณะของ การจัดการเรียน การสอนตาม กระบวนการจัดการเรียนรู้ ของ กิจกรรม ศิลปศึกษาการประเมินผล และประโยชน์ที่ผู้เรียนได้รับ ลักษณะของการสำรวจ เป็นแบบธรรมดาสวนการประเมินค่า 5 ระดับ จำนวน 29 ข้อ

เกณฑ์การให้คะแนน

ถ้าเลือกตอบ	พึงพอใจระดับมากที่สุด	ให้ดาว	5	ดวง
	พึงพอใจระดับมาก	ให้ดาว	4	ดวง
	พึงพอใจระดับปานกลาง	ให้ดาว	3	ดวง
	พึงพอใจระดับน้อย	ให้ดาว	2	ดวง
	พึงพอใจระดับน้อยที่สุด	ให้ดาว	1	ดวง

เกณฑ์การประเมินผล

4.50 – 5.00	หมายความว่า	มีความพึงพอใจระดับมากที่สุด
3.50 – 4.49	หมายความว่า	มีความพึงพอใจมาก
2.50 – 3.49	หมายความว่า	มีความพึงพอใจระดับปานกลาง
1.50 – 2.49	หมายความว่า	มีความพึงพอใจระดับน้อย
1.00 – 1.49	หมายความว่า	มีความพึงพอใจระดับน้อยที่สุด

3.3 นำแบบแบบสำรวจที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและเสนอแนะเพิ่มเติม โดยใช้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ซึ่งประกอบด้วย

- 1) อาจารย์ละอองดาว เบียดนอก หัวหน้าฝ่ายปฐมวัยโรงเรียนนายกัฒนาการวัดอุดมธานี
- 2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า สาขาทัศนศิลป์ศึกษา คณะศิลปกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- 3) อาจารย์ตรีวิทย์ พิจิตรพลาภาค สาขาทัศนศิลป์ศึกษา คณะศิลปกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

3.4 นำคะแนนที่ได้จากการตรวจของผู้ตรวจทั้ง 3 ท่าน ซึ่งตรวจให้คะแนนอย่างอิสระกันมาประมาณความเชื่อมั่นของคะแนน IOC ดังนี้

- +1 หมายถึงเมื่อผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าสอดคล้อง
- 0 หมายถึงเมื่อผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าไม่แน่ใจ
- 1 หมายถึงเมื่อผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าไม่สอดคล้อง

แล้วนำคะแนนที่ได้หาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์กับพฤติกรรม IOC เท่ากับ .50 ขึ้นไปจึงถือว่าใช้ได้ (พวงรัตน์ ทวีรัตน์, 2543: 117) ซึ่งในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างจุดประสงค์กับพฤติกรรม IOC เท่ากับ 0.67 – 1.00

3.5 นำแบบสำรวจความพึงพอใจต่อ กระบวนการจัดการเรียนรู้ของกิจกรรมศิลปศึกษาไปใช้ทดลอง (try out) กับเด็กนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 โรงเรียนวัดทวีพุทธรังสรรค์ ม.6 ถ.รังสิต-นครนายก ตำบลทรายมูล อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 16 คนเพื่อปรับปรุงให้เหมาะสม

แบบแผนการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบโดยอาศัยการวิจัยแบบทดลองกลุ่มเดียว วัดผลก่อนและหลังการทดลอง แบบ The One – Group Pretest – Posttest Design (Jack R. Fraenkel.2000 : 288)ให้เหมาะสมกับงานวิจัย ดังแสดงในตาราง 1

ตาราง 1 แสดงแบบแผนการทดลอง The One – Group Pretest – Posttest Design

กลุ่มทดลอง	$O_{pretest}$	$X_{Treatment}$	$O_{posttest}$
เมื่อ	$O_{pretest}$	แทน	การทดสอบความคิดสร้างสรรค์ก่อนทดลอง
	$X_{Treatment}$	แทน	การจัดกิจกรรมศิลปะศึกษา
	$O_{posttest}$	แทน	การทดสอบความคิดสร้างสรรค์หลังทดลอง

การดำเนินการทดลอง

ผู้วิจัยดำเนินการทดลองแบบ The One – Group Pretest – Posttest Design โดยแบ่งระยะการทดลองดังนี้

ระยะที่ 1 ระยะก่อนทดลอง ผู้วิจัยให้กลุ่มทดลอง ทำแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ โดยอาศัยแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์จากการวาดภาพ TCT-DP (Test of Creative Thinking-Drawing Production) ของ เยลเลน; และเออร์บัน (Jellen; & Urban. 1986: 138-155) และเก็บไว้เป็นคะแนนก่อนการทดลอง (Pretest)

ระยะที่ 2 ทดลอง ผู้วิจัยทำการทดลองโดยใช้กิจกรรมศิลปะศึกษา จำนวน 8 ครั้ง เป็นเวลา 8 สัปดาห์ ๆ ละ 1 วัน ๆ ละ 60 นาที ในวันพฤหัสบดี เวลา 8.30 – 9.30 น.

ระยะที่ 3 ระยะหลังการทดลอง ผู้วิจัยให้กลุ่มทดลอง ทำแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ โดยอาศัยแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์จากการวาดภาพ TCT-DP (Test of Creative Thinking-Drawing Production) ของ เยลเลน และเออร์บัน (Jellen; & Urban. 1986: 138-155) ซึ่งเป็นแบบทดสอบชุดเดียวกันกับที่ให้นักเรียนทำก่อนการทดลอง และเก็บคะแนนไว้เป็นคะแนนหลังการทดลอง (Posttest)

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังได้รับการฝึกโดยใช้กิจกรรมศิลปะศึกษา

2. วิเคราะห์ข้อมูล การสัมภาษณ์ ความพึงพอใจในการจัดการ กิจกรรมศิลปะศึกษา ของนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2

3. วัดความพึงพอใจต่อ กระบวนการจัดการเรียนรู้ ของกิจกรรมศิลปะศึกษาของนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 โดยให้ครอบคลุมเนื้อหาที่เกี่ยวกับรูปแบบและลักษณะของกิจกรรมศิลปะศึกษา การประเมินผล และประโยชน์ที่ผู้เรียนได้รับ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังการทดลองใช้ t – test แบบ Dependent Sample

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่

1.1 ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) โดยใช้สูตร (บุญชิต ภิญโญนนตพงษ์. 2548: 16)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ \bar{X} แทน คะแนนเฉลี่ย
 $\sum X$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
 N แทน จำนวนนักเรียน

1.2 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) และค่าความแปรปรวน ใช้สูตร (บุญชิต ภิญโญนนตพงษ์. 2521: 55)

$$S.D. = \sqrt{\frac{N \sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ S.D. แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน
 N แทน จำนวนนักเรียน
 $(\sum X)^2$ แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมดยกกำลังสอง
 $\sum X^2$ แทน ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง

2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของ คะแนนเฉลี่ยก่อนและหลังการทำการทดลอง โดยใช้ t – test แบบ Dependent Sample (บุญชิต ภิญโญนนตพงษ์. 2521: 99)

$$t = \frac{D}{S_{\bar{p}}}$$

เมื่อ	t แทน	ค่าแจกแจงแบบที (<i>t</i> – Distribution)
	D แทน	ค่าความต่างของคะแนน
	N แทน	จำนวนคู่คะแนน
	\bar{D} แทน	ค่าเฉลี่ยของคะแนนผลต่าง
	$S_{\bar{p}}$ แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความแตกต่างคะแนน

3. การแปรผลระดับคะแนนแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ ของเยลเลน และ เออร์บัน (Jenlen & Urban) ใช้เกณฑ์ดังตาราง 1

คะแนนรายด้าน				ความคิด สร้างสรรค์รวม 72 คะแนน	แปลผล
ความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ 12 คะแนน	ความคิด คล่องแคล่ว 6 คะแนน	ความคิด ยืดหยุ่น 24 คะแนน	ความคิด ละเอียดลออ 30 คะแนน		
9.5 – 12.0	4.9 – 6.0	19.3 – 24.0	24.1 – 30.0	57.7 – 72.0	ระดับสูงสุด
7.3 – 9.6	3.7 – 4.8	14.5 – 19.2	18.1 – 24.0	43.3 – 57.6	ระดับสูง
4.9 – 7.2	2.5 – 3.6	9.7 – 14.4	12.1 – 18.0	28.9 – 43.2	ระดับปานกลาง
2.5 – 4.8	1.3 – 2.4	4.9 – 9.6	6.1 – 12.0	14.5 – 28.8	ระดับต่ำ
0 – 2.4	0 – 1.2	0 – 4.8	0 – 6.0	0 – 14.4	ระดับต่ำมาก

4. สถิติวิเคราะห์คุณภาพของเครื่องมือ (แบบสำรวจ)

หาค่าความเที่ยงตรงเชิงพินิจรายข้อใช้สูตร IOC ใช้ค่าตั้งแต่ .50 ใช้สูตร (บุญชิต ภิญโญ
อนันตพงษ์. 2548: 1)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ	IOC แทน	ดัชนีความสอดคล้องของคำถามรายข้อ
	$\sum R$ แทน	ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
	N แทน	จำนวนผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

5. หาค่าสถิติร้อยละ ซึ่งคำนวณจากสูตร ดังนี้คือ

$$\text{ค่าร้อยละ} = \frac{\text{จำนวนคำตอบของข้อมูลตามประเด็นที่ศึกษา}}{\text{จำนวนประชากรที่ศึกษา}} \times 100$$

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้เข้าใจตรงกันในการแปลความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

N	แทน	จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ยคะแนน
S	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
\bar{D}	แทน	ความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ย
$S_{\bar{D}}$	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ย
T	แทน	ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณา t -- Distribution
P	แทน	ค่าระดับนัยสำคัญของสถิติ

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลตามลำดับขั้นตอนดังนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาระดับความคิดสร้างสรรค์โดยรวมและรายด้าน

ตอนที่ 2 การเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนก่อนและหลังการได้รับการเข้าร่วมกิจกรรมศิลปศึกษา

ตอนที่ 3 การเพื่อความพึงพอใจต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ของกิจกรรมศิลปศึกษาของนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนายกวิพัฒนากร วัดอุดมธานี จังหวัดนครนายก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้น ดังนี้

ตอนที่ 1 การศึกษาระดับความคิดสร้างสรรค์โดยรวมและรายด้าน

การวิเคราะห์ตอนนี้นำคะแนนความคิดสร้างสรรค์โดยรวมและรายด้านของนักเรียนในกลุ่มตัวอย่างทั้งก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปศึกษามาคำนวณ หาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ปรากฏผลดังแสดงในตาราง 2

ตาราง 2 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะศึกษาของแบบทดสอบ
ความคิดสร้างสรรค์

แบบทดสอบ ความคิดสร้างสรรค์	N	คะแนน	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง	
			\bar{x}	S.D.	\bar{x}	S.D.
1. ความคิดละเอียดลออ	15	30	11.40	3.96	23.13	2.26
2. ความคิดยืดหยุ่นความคิดริเริ่มความคิดคล่อง	15	24	4.33	1.11	14.60	1.40
3.	15	18	2.80	0.67	7.53	1.59
4. แคล้ว	15	6	3.87	1.06	4.46	0.99
รวม		72	22.40	5.60	49.72	12.43

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 2 พบว่า ระดับคะแนนแบบ ทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 ก่อนได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะศึกษา มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์โดยรวมเฉลี่ยเท่ากับ 22.4 ซึ่งอยู่ในระดับต่ำ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า คะแนนความคิดละเอียดลออเฉลี่ยเท่ากับ 11.4 อยู่ในระดับต่ำ คะแนนความคิดยืดหยุ่น เฉลี่ยเท่ากับ 4.33 อยู่ในระดับต่ำมาก คะแนนความคิดริเริ่ม เฉลี่ยเท่ากับ 2.80 อยู่ในระดับต่ำ และคะแนนความคิดคล่องแคล่ว เฉลี่ยเท่ากับ 3.87 อยู่ในระดับสูง

คะแนนแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของ นักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 หลังที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะศึกษา มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์โดยรวมเฉลี่ยเท่ากับ 49.72 ซึ่งอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาเป็น รายด้าน พบว่า คะแนนความคิดละเอียดลออ เฉลี่ยเท่ากับ 23.13 อยู่ในระดับสูง คะแนนความยืดหยุ่น เฉลี่ยเท่ากับ 14.60 อยู่ในระดับสูง คะแนนความคิดริเริ่มเฉลี่ยเท่ากับ 7.53 อยู่ในระดับสูง และคะแนนความคิดคล่องแคล่ว เฉลี่ยเท่ากับ 4.46 อยู่ในระดับสูงตามลำดับ

ตอนที่ 2 การเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนก่อนและหลังการได้รับการเข้าร่วมกิจกรรมศิลปะศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูลตอนนี้ ผู้วิจัยได้นำคะแนนความคิดสร้างสรรค์โดยรวมของ นักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะศึกษา มาวิเคราะห์หาค่าความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยและความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของคะแนนความแตกต่างก่อนและหลังทำการทดลอง โดยใช้ t – test แบบ Dependent Sample ทดสอบปรากฏดังแสดงในตาราง 4

ตาราง 3 การเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนก่อนและหลังการได้รับการเข้าร่วมกิจกรรมศิลปะศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษา	ก่อนการทดลอง		หลังการทดลอง		ความแตกต่าง		df	t	p
	(N = 15)		(N = 15)		ก่อนและหลัง				
ความคิดสร้างสรรค์	\bar{x}	S	\bar{x}	S	\bar{D}	$S_{\bar{D}}$			
รวม	22.4	5.6	49.72	12.43	25.65	1.91	14	1.76	1.47

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 3 พบว่า หลังจัดกิจกรรมศิลปะศึกษาของ นักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์โดยรวมเฉลี่ย สูงกว่าก่อนจัดกิจกรรมเท่ากับ 25.65 ($\bar{D} = 25.65$) ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $P < .01$ แสดงว่า กิจกรรมศิลปะศึกษาส่งเสริมให้ นักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 มีความคิดสร้างสรรค์โดยรวมสูงขึ้นอย่างชัดเจน

ตอนที่ 3 การเพื่อศึกษาสำรวจความพึงพอใจต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ของกิจกรรมศิลปะศึกษาของนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนายกวิพัฒนาการ วัดอุดมธานี จังหวัดนครนายก การวิเคราะห์ ตอนที่ ผู้วิจัยนำคะแนนแบบสำรวจ ความพึงพอใจของนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง ทั้งหมดมาคำนวณร้อยละ ปรากฏผลดังแสดงในตาราง 4

ตาราง 4 ผลความพึงพอใจต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ของกิจกรรมศิลปะศึกษาของนักเรียนชั้นอนุบาล ศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนายกวิพัฒนาการ วัดอุดมธานี จังหวัดนครนายก

รายการ	ร้อยละ	ระดับความพึงพอใจ
1. ชื่นนำ	3.61	มีระดับความพึงพอใจในระดับมาก
2. ชื่นดำเนนกิจกรรม	3.80	มีระดับความพึงพอใจในระดับมาก
3. ชื่นสรุป	4.77	มีระดับความพึงพอใจมากที่สุด
4. ประเมินผล	3.89	มีระดับความพึงพอใจในมาก

จากผลการวิเคราะห์ตาราง 4 พบว่า โดยรวมค่าเฉลี่ยของ นักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนตามขั้นตอนของกิจกรรมศิลปะศึกษา ผลสรุปคือ นักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 ผลการศึกษาพบว่าโดยรวมค่าเฉลี่ยของนักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมาก เมื่อพิจารณาตามลำดับขั้นตอนพบว่า ขั้นที่ 1 ชื่นนำ ค่าเฉลี่ย 3.61 มีระดับความพึงพอใจในระดับมาก ขั้นที่ 2 ชื่นดำเนนกิจกรรม ค่าเฉลี่ย 3.80 มีระดับความพึงพอใจในระดับมาก ขั้นที่ 3 ชื่นสรุป ค่าเฉลี่ย 4.77 มีระดับความพึงพอใจมากที่สุดตามลำดับขั้นที่ 4 ประเมินผล ค่าเฉลี่ย 3.89 มีระดับความพึงพอใจในมาก

จากการจัดการเรียนการสอน ตามกระบวนการจัดการเรียนรู้ของกิจกรรมศิลปะศึกษา นักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนายกัฒนนากร วัดอุดมธานี การจัดการเรียน การสอนตาม กระบวนการจัดการจัดการเรียนรู้ของกิจกรรมศิลปะศึกษาที่ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้จึงต้อง ตอบสนองต่อพัฒนาการของเด็กแต่ละคนตามธรรมชาติและศักยภาพ โดยทั่วไปการเรียนรู้ของเด็ก เกิดขึ้นจากความสนใจและโอกาสในการปฏิบัติจริงในวิถีชีวิตประจำวันการจัดประสบการณ์ให้เด็กแต่ละวันจึงต้องวางแผนให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านกิจกรรมที่หลากหลายสำหรับจัดการกิจกรรมศิลปะศึกษา ให้แก่เด็กปฐมวัยเป็นการสนับสนุนให้เด็กแสดงออกทางอารมณ์ความรู้สึก ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และจินตนาการมิได้มุ่งเน้นในเรื่องของผลงานที่สวยงามด้วยกิจกรรมสร้างสรรค์ศิลปะเป็นหัวใจ สำคัญของการเรียนในวัยนี้ซึ่งเป็นช่วงวัยที่สมองส่วนที่เกี่ยวข้องกับจินตนาการและความคิด สร้างสรรค์กำลังพัฒนาอย่างรวดเร็ว กิจกรรมศิลปะศึกษา ส่งผลต่อพัฒนา การทางสมองของเด็กคือ นักเรียน ได้แสดงออกอย่างอิสระการแสดงออกของนักเรียน ช่วยกระตุ้นให้เซลล์สมองทำงานเด็ก สามารถคิดวางแผนออกแบบและสร้างจินตนาการที่หลากหลายเด็กมีสุนทรียภาพต่อสิ่งแวดล้อมรู้จัก การสังเกต มีทัศนคติที่ดีและนักเรียน เกิดความสนุกสนานมีความพึงพอใจที่ได้ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นในกลุ่มเพื่อนการจัดการกิจกรรมศิลปะศึกษามีคุณค่าต่อการพัฒนาความพร้อมโดยรวมของเด็กทั้ง 4 ด้านคือด้านร่างกายพัฒนากล้ามเนื้อเล็กพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่และพัฒนาประสาทสัมผัสด้าน อารมณ์ทำให้ร่าเริงแจ่มใสรู้สึกอิสระและภาคภูมิใจ

ทุกคนมีความพึงพอใจต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอน ซึ่งนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 มีหลายคนได้ให้สัมภาษณ์และแสดงความคิดเห็นในต่อกระบวนการจัดการเรียนการสอน นักเรียน ชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนายกัฒนนากร วัดอุดมธานี นักเรียนคนที่ 1 มีความพึงพอใจ ใน ด้านขั้นนำ ขั้นดำเนินการ ขั้นสรุป และประเมินผล ครูและนักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กันตลอดเวลาใน ระหว่างการเรียน ครูผู้สอนจะใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความคิด ดอยู่ตลอดเวลาและเปิดโอกาส ให้นักเรียนได้ซักถามและสื่อที่ครูนำมาใช้ในการเรียนการสอนกระตุ้นให้พวกเขาได้คิดและสอดคล้อง กับคำถามของครูผู้ สอนจึงทำให้เข้าใจในเนื้อหาที่เรียนเป็นอย่างดีส่งผลทำให้นักเรียนมีความพึง พื่อใจมาก และครูผู้สอนยังได้สร้างความมั่นใจในด้านความรู้ให้ นักเรียนจึงทำให้นักเรียนการ แสดงออกซึ่งการสร้างงานศิลปะอย่างมั่นใจบรร ระบายสีในห้องเรียนเป็นกันเองส่งผลทำให้นักเรียน เรียนอย่างมีความสุขจึงส่งผลทำให้นักเรียนมีความพึงพอใจมาก นักเรียนคนที่ 2 มีความพึงพอใจ ในด้านขั้นนำ ขั้นดำเนินการ ขั้นสรุป และประเมินผล ครูผู้สอนอธิบายและเปิดโอกาสให้นักเรียน ซักถาม ครูผู้สอนมีลำดับขั้นตอนในการสอนได้อย่างชัดเจนทำให้นักเรียน เกิดความเข้าใจในเนื้อหา การเรียน ครูผู้สอนพยายามกระตุ้นโดยการคำถามและมีกิจกรรมและ ภาพประกอบเพื่อนำให้เรา ไปสู่จุดมุ่งหมาย หลังจากนั้นครู ให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมศิลปะศึกษา หลังจากที่ครูสอนจึงส่งผลทำ ให้นักเรียนมีความพึงพอใจมาก และนักเรียนยังได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและชื่นชมผลงาน ศิลปะที่นักเรียนและผลงานของเพื่อนนักเรียนเพื่อ นักเรียน จะได้นำความคิดเห็นที่เพื่อนนักเรียน แสดงความคิดเห็นไปแต่งเติมให้สมบูรณ์ และนักเรียนยังได้รับ ความรู้ในเนื้อหาและนำความรู้ที่ได้ไป สร้างสรรค์ผลงานอย่างมีความมั่นใจ มีความชื่นชมในวิชาศิลปะและสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้

สร้างสรรค์ผลงานใหม่ๆ ได้อย่างเหมาะสมจึงส่งผลทำให้นักเรียนมีความพึงพอใจมาก นักเรียนคนที่ 3 มีความพึงพอใจ ด้านชั้นนำ ชั้นดำเนินการ ชั้นสรุป และประเมินผล ครูผู้สอนได้อธิบายขั้นตอนในการสอนให้นักเรียนเข้าใจตามลำดับที่ครูผู้สอนเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามในเวลาที่ยังไม่เข้าใจ นักเรียนมีความพอใจในการเรียนการสอนมีความเข้าใจในเนื้อหาอย่างชัดเจน จึงส่งผลทำให้นักเรียนมีความพึงพอใจมาก และนักเรียนยังมีความมั่นใจในการสร้างผลงาน บรรยายภาคในการเรียนรู้ การสอนนักเรียนเกิดความสนุกสนานและได้รับความรู้ในเรื่องที่เรียนเป็นอย่างดีมีความพอใจ ชื่นชมผลงานของตนเองและผลงานของเพื่อนนักเรียนจึงทำให้นักเรียนมีความพึงพอใจมาก

ความพึงพอใจต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ ของกิจกรรมศิลปศึกษา ซึ่งนักเรียนหลายคนได้ให้สัมภาษณ์และแสดงความคิดเห็นในการเรียนการสอนโดยใช้แผนการจัดการกิจกรรมศิลปศึกษา ดังต่อไปนี้

นักเรียนคนที่ 1 มีความพึงพอใจ ในด้านชั้นนำ ชั้นดำเนินการ ชั้นสรุป และประเมินผล ครูผู้สอนได้มีการนำเข้าสู่ขั้นตอนในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของกิจกรรม มศิลปศึกษาให้นักเรียนฟังอย่างเข้าใจและสนุกสนาน โดยครูผู้สอนใช้วิธีการนำเข้าสู่กิจกรรมโดยการใช้กิจกรรมต่างๆ เช่น การเล่านิทาน การฟังเพลง การเต้น หรือการใช้ภาพประกอบให้นักเรียนดู และครูยังมีการใช้คำถามในการกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจในกิจกรรมศิลปศึกษาเช่นครูนานิทานมาเล่าประกอบท่าทางให้นักเรียนดู แล้วให้นักเรียนร่วมกันทายท่าทางที่ครูผู้สอนทำ ซึ่งทำให้นักเรียนเกิดความคิดรวบยอดด้วยตนเอง และยังเป็นการสร้างบรรยากาศในการจัดการเรียนการสอนให้สนุกสนาน เพราะนักเรียนจะต้องกระตือรือร้นอยู่ตลอดเวลาจึงทำให้นักเรียนมีความ — พึงพอใจมาก และยังเป็นการสร้างให้นักเรียนรู้สึกมีอิสระในการแสดงออกทางด้านผลงานศิลปะได้อย่างสร้างสรรค์ นักเรียนมีความชื่นชมในงานศิลปะเป็นอย่างดี ทำให้นักเรียน ชอบวิชาศิลปะสามารถนำความรู้ที่ได้เรียนรู้ไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้ จึงทำให้นักเรียนมีความพึงพอใจมาก นักเรียนคนที่ 2 มีความพึงพอใจ ในด้านชั้นนำ ชั้นดำเนินการ ชั้นสรุป และประเมินผลทำให้นักเรียนเข้าใจในเนื้อหา ตามกระบวนการจัดการเรียน การสอนของครูผู้สอนโดยที่ครูผู้สอนอธิบายและมีการนำนิทานมาเล่าให้ฟัง การฟังเพลง และ ภาพประกอบนิทานให้นักเรียนดู ทำให้นักเรียนเข้าใจในเนื้อหาที่เรียนเป็นอย่างดี

ครูผู้สอนยังเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน นักเรียนสามารถนำความรู้จากกิจกรรมศิลปศึกษาที่ได้เรียนรู้ไปใช้ใน ชีวิตประจำวันได้ จึงส่งผลทำให้นักเรียนมีความพึงพอใจมาก การสอนตามกระบวนการ เรียนการสอนทำให้นักเรียนเกิดความสนุกสนานเพราะการเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางและนักเรียนมีส่วนร่วมในการเรียน การสอน เพื่อนำความรู้ที่ได้รับจากกิจกรรมศิลปศึกษาไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตประจำวันและยังเป็นการปลูกฝังให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่องานศิลปะ จึงทำให้นักเรียนมีความ พึงพอใจมาก นักเรียนคนที่ 3 มีความพึงพอใจ ในด้านชั้นนำ ชั้นดำเนินการ ชั้นสรุป และประเมินผล ครูให้ความสำคัญกับการสอน เป็นขั้นตอนในการการสอนทำให้นักเรียนเข้าใจในเนื้อหาในการเรียนการสอนได้เป็นอย่างดี โดยที่ ครูผู้สอนคอยกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนุกสนานและอยากเรียนด้วยการใช้อุปกรณ์ต่างๆ ประกอบการสอนให้ไม่น่าเบื่อ เช่นการเล่านิทาน การฟังเพลง การเต้น หรือการใช้ภาพประกอบให้

นักเรียนดู ครูผู้สอนยังมีการใช้คำถามซักถามนักเรียนอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้นักเรียนได้ช้ วยกันคิดตามสิ่งที่ครูผู้สอนถาม เพราะการที่ครูผู้สอนใช้การซักถามเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการกระตือรือร้นและเกิดความสนใจอยู่ตลอดเวลา ทำให้นักเรียนมีความพึงพอใจมาก ส่วนทางด้าน การประเมินผลทำให้นักเรียนการแสดงออก ทางด้านความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนความคิดซึ่งกันและกัน ขั้นตอนการประเมินยังเป็นขั้นที่ปลูกฝังให้นักเรียนรู้จักการเรียนรู้การชื่นชมผลงานศิลปะของตนเอง และเพื่อนนักเรียน เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเองและยังมีทัศนคติที่ดีต่อผลงานศิลปะ มีความมั่นใจในการสร้างสรรค์งานศิลปะ จึงทำให้นักเรียนมีความพึงพอใจมาก (สัมภาษณ์นักเรียน เมื่อวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2555)

จากการสำรวจ นักเรียน 15 คน ที่แสดงความคิดเห็นของนักเรียนที่ได้เรียนด้วยการจัดการเรียนการสอนตามกระบวนการจัดการเรียนรู้ของกิจกรรมศิลปศึกษานักเรียนมีความพึงพอใจต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ของกิจกรรมศิลปศึกษา ทำให้นักเรียนได้รับความรู้และยังเป็นการสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเรียนกับเพื่อน และครู การเรียนการสอนเป็นกระบวนการยังเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ซักถามในสิ่งที่นักเรียนไม่รู้หรือยังรู้ เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับนักเรียน ส่วนทางด้านอุปกรณ์หรือสื่อการสอนมีส่วนช่วยในการกระตุ้นให้ นักเรียนเกิดความสนใจ และยังเป็นการกระตุ้นให้นักเรียนกระตือรือร้นในการอยากเรียนรู้ในสิ่งที่ครูผู้สอนสอน ทำให้นักเรียนเกิดความเป็นกันเองและสนุกสนาน และนักเรียนร่วมปฏิบัติกิจกรรมที่ครูผู้ สอนมอบหมายได้อย่างมีอิสระในการแสดงออกในการสร้างสรรค์ผลงาน ศิลปะ ส่วนทางด้าน การประเมินผลเป็นกระบวนการที่นักเรียนจะได้เรียนรู้การอยู่ในสังคมร่วมกับผู้อื่น รู้จักการแสดงความคิดเห็น การรับฟังความคิดเห็น และการชื่นชมผลงานของผู้อื่นด้วยความเต็มใจ ซึ่งขั้นนี้ยังเป็นการปลูกฝังให้นักเรียนมีทัศนคติที่ดีต่องานศิลปะ หรือผู้มีอาชีพทางศิลปะ ซึ่งนักเรียนในแต่ละคนมีความพึงพอใจแตกต่างกันไปในแต่ละกระบวนการของครูผู้สอนส่งผลทำให้นักเรียนมีความพึงพอใจมาก

จากที่กล่าวมาข้างต้นการจัดการจัดการเรียนการสอนตามกระบวนการจัดการเรียนรู้ของกิจกรรมศิลปศึกษา นักเรียนส่วนใหญ่มีความพึงพอใจมากในขั้นนี้ เพราะขั้นนี้เป็นขั้นที่นักเรียนได้รับความสนุกสนาน การกระตุ้นให้นักเรียนเกิดการกระตือรือร้นและเกิดความสนใจอยู่ตลอดเวลา กับสิ่งที่ครูผู้สอนนำมาประกอบการสอน ส่วนขั้นดำเนินการ เป็นขั้นที่นักเรียนมีความพึงพอใจรอง ลงมาจากขั้นนี้ เพราะขั้นดำเนินการเป็นขั้นที่นักเรียนเริ่มเรียนรู้สิ่งต่างๆจากที่ครูผู้สอนอธิบาย ส่วนขั้นที่นักเรียนมีความพึงพอใจรองจากขั้นดำเนินการคือขั้นสรุป เพราะเป็นขั้นที่นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติงานจากประสบการณ์การเรียนรู้จากครูผู้สอนอย่างอิสระ ส่วนขั้นสุดท้ายคือขั้นประเมินผลนักเรียนมีความพึงพอใจรองจากขั้นสรุป เพราะขั้นวัดผลประเมินผลเป็นขั้นที่นักเรียนได้เรียนรู้ข้อเสนอแนะจากผู้อื่นเพื่อนำไปแก้ไขในส่วนที่ตนเองผิดพลาด และยังเป็น การเรียนรู้การชื่นชมผลงานและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ จากผู้อื่น ดังนั้นกระบวนการ จัดกิจกรรม ศิลปศึกษา เพื่อให้นักเรียนได้รับความรู้และพัฒนาการทางด้านความคิดของนักเรียนอย่างเต็มศักยภาพ ซึ่งการจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการจะ ทำให้นักเรียนได้รับผลประโยชน์อย่างเต็มที่เพราะกระบวนการต่างๆล้วนมีความสำคัญแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ในตัวกระบวนการนั่นเอง

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบทดลองกลุ่มเดี่ยว มุ่งศึกษาความคิดสร้างสรรค์และความพึงพอใจของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาล 2 โรงเรียนนายกัฒนนากร วัดอุดมธานี ที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย และพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์ กิจกรรมสร้างสรรค์เพื่อเป็นแนวทางให้ครูผู้สอนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ได้นำไปใช้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในการทำ การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาผลการจัดกิจกรรมศิลปะศึกษาว่าสามารถส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยได้มากน้อยเพียงใด จึงกำหนดจุดมุ่งหมายเฉพาะ คือ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน ก่อนและหลังการได้รับการเข้าร่วม กิจกรรมศิลปะศึกษา และ ศึกษา ความพึงพอใจ ต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ ของ กิจกรรม ศิลปะศึกษา ตัวแปรที่ศึกษาประกอบด้วย ตัวแปรอิสระ ได้แก่ การจัดกิจกรรมศิลปะศึกษา และตัวแปรตาม ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์ และ ความพึงพอใจ ต่อการจัดการเรียนการสอน จึงตั้งสมมติฐานในการวิจัยว่า ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กอนุบาลที่ 2 หลังการทำกิจกรรมสูงกว่าก่อนการทำกิจกรรมศิลปะศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นเด็กนักเรียนชาย - หญิง อายุระหว่าง 3- 5 ปีซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลที่ 2 โรงเรียนนายกัฒนนากร วัดอุดมธานี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2554 โรงเรียนนายกัฒนนากร วัดอุดมธานีจังหวัดนครนายก ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากประชากร เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า คือ แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์จากการวาดภาพ TCT-DP (Test of Creative Thinking-Drawing Production) ของ เยลเลน และเออร์บัน (Jellen; & Urban. 1986: 138-155) แบบสำรวจความพึงพอใจต่อ กระบวนการจัดการเรียนรู้ของกิจกรรมศิลปะศึกษาและแผนการจัดกิจกรรมศิลปะศึกษา

วิธีดำเนินการทดลอง

ศึกษาเกี่ยวกับการใช้แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์จากการวาดภาพ TCT-DP(Test of Creative Thinking-Drawing Production) ของ เยลเลน และเออร์บัน (Jellen; & Urban. 1986: 138-155) พร้อมทั้งเกณฑ์การให้คะแนน โดยทั้งนี้ได้รับคำแนะนำในการตรวจการให้คะแนนความคิดสร้างสรรค์จากผู้เชี่ยวชาญ นำผลการตรวจให้คะแนนแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ จากผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าความสอดคล้องของเกณฑ์การให้คะแนนของผู้ประเมินทั้ง 3 ท่าน แล้วนำแผนการจัดกิจกรรมศิลปะศึกษาไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพของแผนพร้อมทั้งนำผลมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ และพบผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าสายชั้นครูผู้สอนชั้นอนุบาลที่ 2 เพื่อชี้แจงพร้อมอธิบายจุดประสงค์และรูปแบบวิจัย และขอความร่วมมือในการปฏิบัติการทดลอง เริ่ม

ทดสอบก่อนการทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์จากการวาดภาพ TCT-DP (Test of Creative Thinking-Drawing Production) ของเยลเลนและเออร์บัน (Jellen; & Urban. 1986: 138-155) และแบบสำรวจความพึงพอใจต่อ กระบวนการจัดการเรียนรู้ ของกิจกรรม ศิลปศึกษาผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองด้วยตนเอง เก็บข้อมูลพื้นฐาน (Base Line Data) จากการ จัดกิจกรรมศิลปศึกษา ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2554 เป็นเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 วัน ครั้งละ ประมาณ 60 นาที รวมทั้งสิ้น 8 ครั้ง เมื่อสิ้นสุดการทดลอง ผู้วิจัยได้ทดสอบความคิดสร้างสรรค์ และ แบบสำรวจความพึงพอใจต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ของกิจกรรมศิลปศึกษาของกลุ่มตัวอย่างหลัง การทดลอง ด้วยแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของ เยลเลนและเออร์บัน (Jellen; & Urban. 1986: 138-155) และแบบสำรวจ ความพึงพอใจต่อ กระบวนการจัดการเรียนรู้ ของกิจกรรมศิลปศึกษา แล้ว ทำการตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์เพื่อนำคะแนนไปวิเคราะห์ตามวิธีการทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. หาค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังการจัด กิจกรรมศิลปศึกษา โดยนำข้อมูลไปหาคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐานของ เด็กอนุบาลที่ 2 โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป
2. วิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนความคิดสร้างสรรค์โดยก่อนและหลังการจัดกิจกรรม ศิลปศึกษา
3. คะแนนแบบสำรวจความพึงพอใจต่อ กระบวนการจัดการเรียนรู้ ของกิจกรรมศิลปศึกษา นำข้อมูลไปหาระดับความพึงพอใจ โดยการหาค่าร้อยละ

สรุปผลการวิจัย

1. เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปศึกษา มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์ก่อนได้รับการ จัดกิจกรรมศิลปศึกษา มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์โดยรวมเฉลี่ยเท่ากับ 22.4 ซึ่งอยู่ในระดับต่ำ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า คะแนน ความคิดละเอียดลออเฉลี่ยเท่ากับ 11.4 อยู่ในระดับต่ำ คะแนนความคิดยืดหยุ่น เฉลี่ยเท่ากับ 4.33 อยู่ในระดับต่ำ คะแนนความคิดริเริ่มเฉลี่ยเท่ากับ 2.80 อยู่ในระดับปานกลาง และคะแนนความคิดคล่องตัว เฉลี่ยเท่ากับ 3.87 อยู่ในระดับต่ำ และหลังจาก ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปศึกษา มีคะแนนแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์โดยรวมเฉลี่ยเท่ากับ 49.72 ซึ่งอยู่ในระดับสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า คะแนนความคิดละเอียดลออ เฉลี่ยเท่ากับ 23.13 อยู่ในระดับสูง คะแนนความคิดยืดหยุ่น เฉลี่ยเท่ากับ 14.60 อยู่ในระดับสูง คะแนนความคิด ริเริ่มเฉลี่ยเท่ากับ 7.53 อยู่ในระดับสูง และคะแนนความคิดคล่องตัว เฉลี่ยเท่ากับ 4.46 อยู่ใน ระดับสูง ตามลำดับ

2. การศึกษาความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนตามขั้นตอนของกิจกรรม ศิลปะศึกษา ผลการศึกษาพบว่า โดยรวมค่าเฉลี่ยของนักเรียนมีความพึงพอใจในระดับ มาก เมื่อพิจารณาตามลำดับขั้นตอนพบว่า ขั้นที่ 1 ขั้นนำ ค่าเฉลี่ย 3.61 มีระดับความพึงพอใจ ในระดับมาก ขั้นที่ 2 ขั้นดำเนินกิจกรรม ค่าเฉลี่ย 3.80 มีระดับความพึงพอใจ ในมาก ขั้นที่ 3 ขั้นสรุป ค่าเฉลี่ย 4.77 มีระดับความพึงพอใจมากที่สุดตามลำดับและขั้นที่ 4 ประเมินผล ค่าเฉลี่ย 3.89 มีระดับความ พึงพอใจในมาก

โดยสรุปแล้ว ความพึงพอใจต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ของกิจกรรมศิลปะศึกษา ทำให้นักเรียนได้รับการ พัฒนาความพร้อมด้านร่างกายอารมณ์ จิตใจสังคมและสติปัญญาแล้วกิจกรรม ศิลปะศึกษายังสอดคล้องกับแบบแผนการเรียนรู้ของสมอง (Brain Base Learning : BBL) โดยเด็กได้ ฝึกปฏิบัติจริงเรียนรู้ผ่านการสังเกตและมีอิสรภาพทางความคิดกิจกรรมที่เด็กได้แสดงออกทำให้เกิด จุดเชื่อมต่อของใยประสาทที่สามารถพัฒนาไปสู่แบบแผนการเรียนรู้ของสมองซึ่งคุณค่าของศิลปะมีส่วนส่งเสริมพัฒนาการเด็ก 4ด้านได้แก่ ส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกายส่งเสริม พัฒนาการด้าน อารมณ์และจิตใจส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคมส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้จุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาคะแนนความคิดสร้างสรรค์โดยรวมและรายด้าน ของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะศึกษา แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และความพึงพอใจต่อ กระบวนการจัดการเรียนรู้ ของ กิจกรรมศิลปะศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับ สมมติฐานของการวิจัยครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่ากิจกรรมศิลปะศึกษา สามารถส่งเสริมความคิด สร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยให้เพิ่มขึ้นได้โดยอภิปรายไว้ดังนี้

1.เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะศึกษา มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้นหลัง การทดลอง อาจเนื่องจากการจัดกิจกรรมศิลปะศึกษา คือ การจัดกิจกรรมทางศิลปะที่มีหลากหลาย กิจกรรมที่นำมาเป็นเน้นให้เด็กได้ปฏิบัติจริงและสภาพแวดล้อมของเด็ก เพื่อพัฒนาผลงานศิลปะเป็น หลัก จากกิจกรรมต่าง ๆ มีทั้งกิจกรรมวาดภาพระบายสี การปั้น การเป่าสี การทำภาพพิมพ์ การต่อ เต็ม ฯลฯ โดยกิจกรรมเหล่านี้ได้รับการ รออกแบบให้ส่งเสริมให้เด็ก ได้แสดงออกตามระดับ ความสามารถของ เด็กแต่ละคนเพื่อพัฒนาทั้งสุขภาพกาย สุขภาพจิต ใจ และพัฒนาการทางด้าน สมอง ทำให้ เด็กได้ รู้จักรับผิดชอบ มีระเบียบวินัย การแสดงออกทางศิลปะจึงช่วยพัฒนา ประสิทธิภาพในด้านต่าง ๆ เพราะเด็กได้เรียนรู้อย่างสนุกสนาน จากการได้ลงมือปฏิบัติ จริงและ พัฒนางานศิลปะอย่างอิสระ และยังเป็นการฝึกให้เด็ก ๆ รู้จักคิดรูปร่างรูปทรงขึ้นตามความคิดริเริ่ม และจินตนาการของเด็กมาประยุกต์ใช้ไม่ซ้ำแบบใคร เป็นกิจกรรมที่ฝึกให้เด็กคิดอย่างสร้างสรรค์และ เกิดความรู้ด้วยตนเอง

กิจกรรมศิลปะศึกษา เป็นกิจกรรมการสร้างงานศิลปะเป็นกิจกรรมที่เห มาะสำหรับการฝึก ประสาทสัมผัส ให้เชื่อมโยง กับกระบวนการคิด ประสบการณ์ เหตุการณ์ต่าง ๆ รวมถึงอารมณ์และ ความรู้สึกตามความเป็นจริง การทำงานศิลปะทำให้เด็กได้สร้างจินตนาการตามความหวัง ดังนั้น ศิลปะนับว่าเป็นกิจกรรมที่สามารถให้เด็กถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดและจินตนาการของตนเองได้ ซึ่งกิจกรรมศิลปะที่นักเรียนได้ทำในแต่ละชั้นงานจะถูกถ่ายทอดออกมาทางความคิดและจินตนาการ ของเด็กอย่างเต็มที่จากการได้ทำกิจกรรม เช่น เด็กๆ ได้เรียนรู้การผสมสีเองจากสีน้ำ ดินน้ำมัน เป็นต้น เพราะการที่เด็กได้ลงมือทำเองจะทำให้เด็กเกิดความเพลิดเพลินในกิจกรรมที่ทำ นอกจากนี้ใน กิจกรรมศิลปะศึกษายังส่งเสริม ให้เด็กรู้จักการตกแต่งเติมภาพ จากการที่เด็กได้หยิบสิ่งของต่างๆ ที่ ตนเองชอบมาปะติด หรือต่อเติมผลงานของตนเอง ให้เป็นเรื่องราว ก็ทำให้เด็กเกิดความภาคภูมิใจ และสนุกสนานจากกิจกรรมศิลปะศึกษา

ความคิดสร้างสรรค์สามารถเกิดขึ้นได้จากการที่ให้เด็กได้ คิดอย่างอิสระ ปราศจากการถูก บังคับจะทำให้เด็กสามารถแสดง ศักยภาพด้านความคิดสร้างสรรค์ ออกได้อย่างเต็มที่ เพราะ การที่ เด็กได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรม ศิลปะต่างๆ ด้วยตนเอง จะทำให้เด็กเกิดความภาคภูมิใจใน ผลงานของตนเองที่เกิดจากการต่อเติมหรือวาดขึ้นในแต่ละส่วนจึงทำให้ เด็กเกิดความคิดริเริ่มในการสร้างสรรค์ ผลงานศิลปะ ซึ่งยังทำให้ผลงานของเด็กมีรายละเอียดมากขึ้น รวมทั้งเด็กสามารถบอกขั้นตอนการ สร้างสรรค์ผลงานของตนเองได้และเป็นการทบทวนการทำงานด้วยการเล่าถึงผลงานของเด็ก พร้อม ทั้งยังเป็นการแสดงออกทางความรู้สึกของตนเอง เป็นการกระตุ้นให้เกิดความคิด สร้างสรรค์ กิจกรรมศิลปะศึกษา ยังเป็นการ ส่งเสริมให้เด็กเกิด ความคิดสร้างสรรค์ ที่เห็นความสัมพันธ์ระหว่างครู และเด็ก โดยใช้วิธีการส่งเสริมให้เด็กถาม กล้าแสดงออก และให้ความสนใจต่อคำถาม ตั้งใจฟังและ เอาใจใส่ต่อการคิดแปลกๆของเด็กด้วยใจเป็นกลาง เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ กระตุ้นแบบส่งเสริม ให้เด็กเรียนรู้ด้วยตนเองค้นคว้าอย่างต่อเนื่องอยู่เสมอ หรือชี้แนะให้เด็กหาคำตอบจากแหล่งต่างๆ ด้วยตนเอง ฟังระลึกว่าการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ในเด็กจะต้องใช้เวลาพัฒนาอย่างต่อเนื่องค่อย เป็นค่อยไป ส่งเสริมให้เด็กใช้จินตนาการของตนเอง และยกย่องชมเชยเมื่อเด็กมีจินตนาการที่แปลก และมีคุณค่า สิ่งเหล่านี้เป็นวิธีกระตุ้นและส่งเสริมให้เด็กเกิดการตอบสนองที่ดี เป็นวิธีการเสริมแรงวิธี หนึ่งที่ส่งผลต่อการการเรียนรู้ของเด็กให้พัฒนาสูงขึ้น

2. เมื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงที่แตกต่างของคะแนนความคิดสร้างสรรค์ก่อนและหลังการ จัดกิจกรรมศิลปะศึกษา จำแนกรายด้านพบว่า

2.1 ด้านความคิดริเริ่ม ระดับคะแนนทางด้านความคิดริเริ่มของเด็กก่อนเข้าร่วม กิจกรรมศิลปะศึกษาอยู่ในเกณฑ์ต่ำ แต่หลังจากที่เด็กได้เข้าร่วมกิจกรรมศิลปะศึกษาทำให้เด็กมี ความคิดริเริ่มในระดับสูง เพราะเด็กได้ลงมือทำกิจกรรม พับสีมหัศจรรย์ และกิจกรรม ไม้ไอศกรีม หรรษา เพราะทั้ง 2 กิจกรรมเป็นกิจกรรมที่เน้นให้เด็กเกิด ความคิดริเริ่มในการสร้างสรรค์ผลงาน อย่างอิสระ เช่น กิจกรรมพับสีมหัศจรรย์เป็นกิจกรรมที่เด็กได้เล่นสนุกสนานกับสีน้ำในการนำสีมา หยดลงในกระดาษแล้วพับ บสีในจังหวะที่หยุดสีแล้วนำมาเป็นช่วงที่ทำให้เด็กเกิดความรู้สึกสนุก

เพราะเป็นจังหวะที่เด็กลึ้นว่าสิ่งที่หยดลงไปจะออกมาเป็นภาพอะไร กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่ทำให้เด็กเกิดความสุขสนาน ผลงานของเด็กที่ปรากฏออกมาจึง มีหลากหลาย แปลกใหม่ ซึ่งเกิดจากความคิดจินตนาการของเด็กแต่ละคน ที่แตกต่างกันไป ส่วนอีกกิจกรรมคือกิจกรรม ไม่ไอศกรีม ธรรมดา ก็เป็นกิจกรรมที่นำช่วยในการพัฒนาทางด้านความคิดริเริ่มจากการที่เด็กนำไม่ไอศกรีม มีประกอบกันเป็นภาพตามจินตนาการของเด็กเองตามนิทานที่เด็กได้ฟัง กิจกรรมนี้ เด็กจะต้องใช้จินตนาการและความคิดสร้างสรรค์อย่างมากในการทำผลงาน เพราะเด็กจะต้องคิดภาพตัวละครของตนเองในนิทานเรื่อง “จิ้งจอกผู้ซื่อสัตย์” เด็กจะได้รับความสุขสนานในตอนที่คุณเล่านิทานให้ฟังเพราะเด็ก ๆ จะได้แสดงความคิดเห็นของตนเอง และตอนที่เด็ก ๆ นำผลงานมาโชว์ให้เพื่อน ๆ ดู รูปทั้ง 2 กิจกรรมสามารถช่วยให้เด็ก เกิดความคิดริเริ่ม ซึ่งดูได้จากผลงานของเด็กที่ สะท้อนความคิดและความรู้สึกของเด็ก การกล้าแสดง ออกอย่างภาคภูมิใจ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นการกระตุ้นให้เด็กเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งแปลกใหม่ของเด็กที่เกิดจากจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ เป็นอย่างมาก

2.2 ด้านคิดคล่องแคล่ว ระดับคะแนนทางด้านความคิดคล่อง แคล่วของเด็กก่อนเข้าร่วมกิจกรรมศิลปะศึกษาอยู่ในเกณฑ์ต่ำ แต่หลังจากที่เด็กได้เข้าร่วมกิจกรรมศิลปะศึกษาทำให้เด็กมีความคิดคล่อง แคล่ว ตัวในระดับสูง เพราะเด็กได้ลงมือทำกิจกรรม การพิมพ์ภาพจาก จินตนาการ และกิจกรรมการต่อเติมภาพตามจินตนาการ ทั้ง 2 กิจกรรมเป็นกิจกรรม เน้นพัฒนาที่ทำให้เด็กเกิดความคิดคล่องแคล่ว เพราะกิจกรรม การพิมพ์ภาพจาก จินตนาการ เด็กจะได้ร้องเพลงและเต้น ประกอบจะทำให้เด็กเกิดความสุขสนาน หลังจากที่ได้เด็กได้สนุกกับการร้องเพลงและเต้น ครูก็จะหยิบภาพที่เกี่ยวข้องเพลงที่เด็กได้ร้องและเต้นให้เด็กดูแล้วช่วยกันบอก โดยครูจะนับ 1 - 3 ให้เด็กตอบ เด็ก ๆ ช่วยกันคิดแล้วตอบอย่างคล่องแคล่วจึงทำให้เด็ก เกิดความสุขสนานและยังเพลิดเพลินกับการพิมพ์ภาพด้วยนิ้วมือ อย่างอิสระ ส่วนกิจกรรมกิจกรรม การต่อเติมภาพตาม จินตนาการ เป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่ช่วยให้เด็กได้พัฒนาทางด้านความคิดคล่องแคล่วจากการที่ครูหยิบรูปวงกลมให้เด็กดู แล้วถามนักเรียนว่าสิ่งที่เห็นนี้ถึงอะไร แล้วให้เด็กตอบ ซึ่งส่วนนี้จะเป็นส่วนที่ช่วยให้เด็กกระตุ้นให้เด็กเกิดความคิดคล่องแคล่วในการแสดงความคิดจะเป็นส่วนที่ทำให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์ที่สามารถตอบได้ โดยกิจกรรมต่อเติมภาพตามจินตนาการ เด็กจะได้เล่นสนุกสนานกับการแต่งเติมรูปแปดเหลี่ยมตามจินตนาการของตนเองอย่าง อิสระ และการไม่จำกัดในเรื่องเวลาจึงส่งผลให้คะแนนความคิดสร้างสรรค์ด้านคิดคล่องแคล่ว มีความคิดสร้างสรรค์น้อยกว่าด้านอื่น ๆ ซึ่งเป็นจุดหนึ่งที่ผู้วิจัยได้ค้นพบเพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์แก่เด็กปฐมวัยในอนาคตต่อไป

2.3 ด้านคิดยืดหยุ่น ระดับคะแนนทางด้านความคิดยืดหยุ่นของเด็กก่อนเข้าร่วมกิจกรรมศิลปะศึกษาอยู่ในเกณฑ์ต่ำ แต่หลังจากที่เด็กได้เข้าร่วมกิจกรรมศิลปะศึกษาทำให้เด็กมีความคิดยืดหยุ่น ตัวในระดับสูง กิจกรรม การวาดภาพจากการฟังนิทาน และกิจกรรม การปั้นตามจินตนาการ ทั้ง 2 กิจกรรมเป็นกิจกรรมเน้นพัฒนาที่ทำให้เด็กเกิดความคิดยืดหยุ่น กิจกรรมการวาดภาพจากการฟังนิทานสามารถกระตุ้นให้เด็กเกิดความคิด ยืดหยุ่นในการคิดวาดภาพเท่าในนิทานขึ้น

ตามจินตนาการของตนเอง เด็กยังเพลิดเพลินกับการระบายสีเต่าของตนเอง ส่วน กิจกรรม การปั้น ตามจินตนาการจะเป็นกิจกรรม ที่ช่วยให้เด็กเกิดความคิดยืดหยุ่นได้ดีกว่าเพราะกิจกรรมนี้เด็ก สามารถเลือกใช้วัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ ที่ตนเองต้องการใช้ได้อย่างอิสระ เด็กๆก็จะมี ความสนุกสนานใน การหาเครื่องมือมาใช้ในการปั้นดินน้ำมันให้เกิดเป็นรูปร่างต่างๆตามต้องการ และยังเป็น การฝึกให้ เด็กได้มีโอกา สวางแผนก่อนทำ เลือกใช้อุปกรณ์อย่างอิสระตามความคิดจินตนา การและความพึง พอใจในป็นผลงานตนเอง แล้วแสดงออกมาในรูป ผลงาน เป็นการสร้างเสริมลักษณะนิสัยทางด้าน ความประณีต การสังเกต จะเห็นได้ว่าช่วงสัปดาห์แรกของการวิจัย เด็กจะไม่ตกแต่งต่อเติม รายละเอียดมากนัก การเล่าผลง านจะเป็นคำ หรือประโยคสั้นๆ แต่ในช่วงสัปดาห์หลังๆของการ ทดลอง เด็กจะใช้เวลาในการทำกิจกรรมนานขึ้น มีการคิดวางแผนก่อนทำ ผลงานมีรายละเอียดมาก ขึ้น การใช้วัสดุในการต่อเติมหลากหลาย การเล่าและบรรยายผลงานก็เป็นเรื่องราว เด็กการมีสมาธิ มีความตั้งใจ มีความพยายามที่จะทำกิจกรรมให้สำเร็จ เมื่องานสำเร็จเด็กได้รับการชมเชยของเพื่อน และครู เด็กจะเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง ซึ่งเป็นแรงผลักดันให้เด็กกระตือรือร้นที่จะทำงานขึ้น ต่อไป

2.4 ด้านคิดละเอียดลออ ระดับคะแนนทางด้านความคิดละเอียดลออของเด็กก่อนเข้า ร่วมกิจกรรมศิลปศึกษาอยู่ในเกณฑ์ต่ำ แต่หลังจากที่เด็กได้เข้าร่วมกิจกรรมศิลปศึกษาทำให้เด็กมี ความคิดละเอียดลออในระดับสูง กิจกรรม เชือกหรรษา และกิจกรรมเป่าสีมหัศจรรย์ ทั้ง 2 กิจกรรม เป็นกิจกรรมที่ช่วยฝึกให้เด็กมี ความละเอียดลออมาก เพราะกิจกรรมเชือกหรรษาเป็นกิจกรรมฝึก เด็กในการใช้กาวยึดเชือกตามเส้นรูปผีเสื้อ เด็กจะให้ความสนใจในส่วนนี้มาก เพราะเด็กจะมีสมาธิ ในการติดเชือกตามลายเส้นรูปผีเสื้อ จึงทำให้ส่วนนี้เด็กจะได้รับการฝึกทางด้านความคิดละเอียดลออ ในรายละเอียดของภาพ ส่ว นทางด้านกิจกรรมเป่าสีมหัศจรรย์ก็ช่วยในการฝึกด้านความคิด ละเอียดลออ เพราะเด็กจะต้องใช้ความคิดในเป่าสีให้มาทับกันในลักษณะที่เด็กจินตนาการ และ ตกแต่งให้ภาพของตนเองให้สวยงามมากที่สุด ซึ่งขั้นนี้ก่อให้เกิดความสนุกสนานเพราะได้ผสมสี เองและลงมือทำเอง อย่างสนุกสนานได้ลงมือปฏิบัติฝึกฝนและพัฒนางานศิลปะอย่างอิสระด้วย ตนเอง

3. การศึกษาความพึงพอใจต่อ กระบวนการจัดการเรียนรู้ ของกิจกรรมศิลปศึกษา ผล การศึกษาพบว่าการจัดการเรียนการสอนตาม กระบวนการจัดการเรียนรู้ ของกิจกรรมศิลปศึกษาของ เด็กปฐมวัยมีความพึงพอใจในระดับมาก จากผลการวิจัยดังกล่าวพอสรุปได้ดังนี้ การจัดการสอนตาม ขั้นตอนสามารถช่วยให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นมี แ รงจูงใจที่ดีในการทำกิจกรรมศิลปศึกษา เนื่องจากมีกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น กิจกรรม พับสีมหัศจรรย์ กิจกรรมเชือกหรรษา เป็นต้น ซึ่ง สังเกตได้จากที่เด็กสนุกสนานเพลื นเพลิดเพลิน และตั้งใจทำกิจกรรมต่างๆที่ครูนำมา เด็กๆให้ความ ร่วมมือ เป็นอย่างดีเพราะเด็กๆจะตั้งตารอวันนี่ครูจะนำกิจกรรมอะไรมาให้ทำ ซึ่งเป็นการสร้าง แรงจูงใจให้กับเด็กๆ

จากการนำกิจกรรมมาให้เด็ก ๆ ปฏิบัติจะพบว่าเด็ก ๆ จะมีความพึงพอใจในส่วนชั้นเพราะเป็นตนเอง ส่วนต่อไปที่เด็กชื่นชอบมากที่สุดคือ ส่วนประเมิน เพราะเป็นชั้นที่เด็ก ๆ จะได้รับคำชม รางวัล และคำแนะนำ จากครูและเพื่อน ๆ ส่วนที่ต่อไปเด็กมีความความพึงพอใจคือ ชั้นดำเนินการ เพราะเป็นชั้นที่เด็ก ๆ จะได้เล่นสนุกสนานกับอุปกรณ์ศิลปะต่างๆ เช่น การผสมสี การปั้นดินน้ำมัน การปะติด เป็นต้น ส่วนความพึงพอใจชั้นสุดท้ายคือ ชั้นนำ เพราะเป็น ชั้นที่เด็ก ๆ ได้รู้ว่าวันนี้จะได้ทำกิจกรรมอะไร จึงทำให้เด็กไม่คอยใส่ในชั้นตอนนี้สักเท่าไร

ดังนั้น การจัดการสอน ตามกระบวนการจัดการเรียนรู้ ของ กิจกรรม ศิลปะศึกษา กิจกรรม ศิลปะศึกษา มีส่วน ช่วยกระตุ้นให้เด็กปฐมวัย ด้วยกิจกรรมศิลปะศึกษาให้เกิดพัฒนาการทางด้าน ความคิดสร้างสรรค์ด้วยกิจกรรมต่างๆ ให้กับเด็กปฐมวัย และยังเป็น การเตรียมความพร้อมและ การ รับรู้ให้กับเด็ก ตามขั้นตอนการเรียนที่กำหนดให้ไว้ในแต่ละกิจกรรม ซึ่งแต่ละขั้นตอนมีกิจกรรม ทำ ทายความคิด คำถ ามต่างๆช่วยพัฒนาทักษะความคิด อารมณ์ ความรู้สึก เปิดโอกาสให้แสดง ความสามารถด้วยตนเองอย่างอิสระและสอดคล้อง กับความเป็นจริงตามขั้นตอน จึงเกิดการเรียนรู้ ด้วยตนเอง จะได้รับการพัฒนากระบวนการคิดและทักษะไปพร้อม ๆ กันจึงมีความพึงพอใจต่อ กระบวนการจัดการเรียนรู้ของกิจกรรมศิลปะศึกษา

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. การทำกิจกรรมศิลปะศึกษา ควรเตรียมสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ให้พร้อมปริมาณที่เพียงพอ สำหรับทุกคน และมีปลอดภัยกับเด็ก
2. ขณะที่เด็กทำกิจกรรมควรมีหน้าที่อำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมให้พร้อม ตลอดเวลาที่เด็กลงมือปฏิบัติกิจกรรม ควรส่งเสริมและกระตุ้นความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การสนับสนุน โดยการให้กำลังใจ ยกย่องชมเชย เมื่อเด็กมีจินตนาการผลงานที่แปลกใหม่และมีคุณค่า ควรสังเกต พฤติกรรมการทำกิจกรรม การสนทนาพูดคุย การเล่าผลงาน และควรจัดบันทึกพฤติกรรมคำสนทนา คำพูดคุย ในระหว่างที่เด็กทำกิจกรรม เพื่อติดตามผลการพัฒนาหรือปรับปรุงแก้ไข
3. ในการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ให้กับเด็กไม่ควรยึดติดกับกิจกรรมเดียว ควรขยาย ผลงานเพิ่มเติม เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกทางผลงานได้อย่างหลากหลายเต็มที่
4. วิธีการสอนเป็นขั้นตอน มีการพัฒนาการทางด้านกระบวนการคิดและทักษะ โดย พัฒนาสมองทั้งสองซีกไปพร้อม ๆ กันเพิ่มพูนศักยภาพของเด็กปฐมวัย ด้านการกล้าพูด กล้าแสดง ความคิดเห็นและกล้าทำ ส่งผลให้ผู้เรียนเรียนอย่างมีความสุขและสนุกสนาน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาและวิจัยผลของการศึกษากิจกรรมศิลปศึกษา ในระยะยาวเพื่อติดตามผลการทดลองที่ส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย
2. ควรมีการศึกษาและวิจัยผลของการศึกษากิจกรรมศิลปศึกษา ทั้งเป็นกลุ่ม รายบุคคลที่มีผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยอย่างต่อเนื่อง
3. ควรมีการศึกษาผลของการจัดการศึกษากิจกรรมศิลปศึกษาและความพึงพอใจต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ของกิจกรรมศิลปศึกษาที่ส่งผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยอย่างต่อเนื่อง

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. (2534). *ความคิดสร้างสรรค์: หลักการ: ทฤษฎี: การเรียนการสอน การวัดผล ประเมินผล*. กรุงเทพฯ: กรมฯ.
- กนิษฐา ชูพันธ์. (2541). *ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทางการสอนภาษาแบบธรรมชาติ โดยใช้แกนนำในหน่วยการสอนที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- โกวิท ประวาลพุกษ์; และคนอื่นๆ. (2541). *ประสาทสัมผัส*. กรุงเทพฯ: วัฒนาพานิช.
- จงใจ ขจรศิลป์. (2532). *การศึกษาลักษณะการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์และการเล่นตามมุมที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์และความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จงลักษณ์ ช่างปลื้ม. (2541). *ความคิดสร้างสรรค์และความสามารถการวาดภาพจากกิจกรรมการวาดภาพประกอบการฟังนิทาน ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (ศิลปศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จรัส คำภารัตน์. (2541). *การสอนศิลปะเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ระดับประถมศึกษา*. กรุงเทพฯ: เลิฟ แอนด์ลิฟเพรส.
- จิตทนายวรรณ เตือนฉาย. (2541). *ทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะวาดภาพนอกห้องเรียน*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จิราภรณ์ ตั้งกิตติภาภรณ์. (2532). *จิตวิทยาเบื้องต้น*. สงขลา: คณะวิทยาการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- จรรยา โกมูรัตน์นันทน์. (2539). *ศิลปะคืออะไร*. กรุงเทพฯ: ดันอ้อ.
- ฉวีวรรณ กินาวงศ์. (2533). *การศึกษาเด็ก*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ชวลิต ดาบแก้ว. (2533). *หนังสือเสริมความรู้และอ่านเพิ่มเติมกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ศิลปศึกษา*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ชวลิต ดาบแก้ว; และสุดาวดี เหมทานนท์. (2525). *วิธีสอนศิลปศึกษา: ทฤษฎีและแนวปฏิบัติ ตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2521*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ดิลก ดิลกานนท์. (2544). *การฝึกทักษะการคิดเพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- ทิวัดถ์ นกบิน. (2542). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดสร้างสรรค์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน*. ปรินญญาณิพนธ์ กศ.ม. (การวัดผลการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นวลลออ ทินานนท์. (2542). *เอกสารประกอบการสอน ศล 211 หลักสูตรและการสอนศิลปะศึกษา 1*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นิรมล ตีรณสาร สวัสดิบุตร. (2525). *ศิลปะศึกษากับครูประถม*. กรุงเทพฯ: ตีรณสาร.
- นิรัตน์ กรองสะอาด. (2535). *การศึกษาการจัดกิจกรรมการเคลื่อนไหวและจังหวะที่เน้นเทคนิคในการสื่อความหมายที่มีผลต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย*. ปรินญญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- บุญไท เจริญผล. (2537). *ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถทางสติปัญญากับทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ของเด็กปฐมวัย*. ปรินญญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- บำรุง กัดเจริญ; และ ฉวีวรรณ. (2527). *วิธีการสอนทั่วไป*. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. มหาสารคาม.
- บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. (2545). ในเอกสารการสอนชุดวิชา *การพัฒนาเครื่องมือสำหรับการประเมินการศึกษา*. หน่วยที่ 3. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ประสาธ อิศรปรีชา. (2532). *รายงานการวิจัยการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ด้วยกระบวนการฝึก*. มหาสารคาม: อภิชาติการพิมพ์.
- ปิยะชาติ แสงอรุณ. (2526). "ศิลปะสำหรับเด็ก: ของเล่นเพื่อเสริมคุณค่าในชีวิต". เอกสารวิชาการ เครื่องเล่นเพื่อพัฒนาเด็ก. กรุงเทพฯ: คณะอนุกรรมการพัฒนาการเล่นของเด็ก.
- ผุสดี กุฎอินทร์. (2526). "เด็กกับพัฒนาความคิดสร้างสรรค์" เอกสารประกอบการสอนชุดวิชา พฤติกรรมวัยเด็กหน่วยที่ 8 -15. พิมพ์ครั้งที่ 3. นนทบุรี: สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พัชรีภรณ์ จ้อยจุมพจน์. (2533). *ผลการใช้คำถามขยายความคิดแบบครุมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมในการหาคำตอบต่อความคิดสร้างสรรค์เด็กปฐมวัย*. ปรินญญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พิตร ทองชั้น. (2511). *สมรรถภาพทางสมองบางประการที่สัมพันธ์กับความสามารถทางศิลปะของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนปลาย*. ปรินญญาณิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- เพียงจิต โรจน์ศุภรัตน์. (2531). *การศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ระหว่างเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมวาดรูปเป็นกลุ่มกับเป็นรายบุคคล*. ปรินญญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- ภรณ์ คุรุรัตน์. (2523). “กิจกรรมสร้างสรรค์และดนตรี” เด็กก่อนวัยเรียน. กรุงเทพฯ: กรมประชาสงเคราะห์.
- มานพ ถนอมศรี. (2538 , กันยายน). “ความคิดสร้างสรรค์คือความคิดที่ได้รับการปรุงแต่ง” วารสารแม่และเด็ก. 18 (283): 32 – 33.
- มณฑา ไร่ทิม. (2544). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการวาดภาพระบายสีโดยใช้กิจกรรมที่ฝึกประสาทสัมผัสทั้งห้าของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยการสอนแบบกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์การสอนตามแนวคิดของเบอร์ลินซ์ แมคคาร์ธี 4 แม่ท. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (ศิลปศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ลัดดา ลีตระกูล. (2531). ความสามารถทางการวาดภาพของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดประสบการณ์ต่างกัน. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ. (2538). เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- เลิศ อานันทนนะ. (2523). ศิลปะในโรงเรียน. กรุงเทพฯ: กราฟิการ์ต.
- วารุณี นวลจันทร์. (2539). ผลของการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบต่อเติมผลงานที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วนิดา ศิลปะกิจโกศล. (2540). ผลของการทำกิจกรรมการปั้นแบบชี้แนะ กิ่งชี้แนะและแบบอิสระที่มีต่อความมั่นใจในตนเองของเด็กปฐมวัย. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วารากรณ์ รักริชัย. (ม.ป.ป.). เอกสารประกอบการสอน กร. 531. กิจกรรมสร้างสรรค์สำหรับเด็กก่อนวัยเรียน. กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิชัย วงศ์ใหญ่. (2523). กิจกรรมสร้างสรรค์สำหรับเด็กก่อนวัยเรียน. กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิชัย วงศ์ใหญ่. (2530). การพัฒนาและส่งเสริมความเก่งของลูกกรัก. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. (2526). “การสร้างเสริมลักษณะนิสัยเด็กปฐมวัยด้านศิลปะ”. เอกสารการสอนชุดวิชาการสร้างเสริมลักษณะนิสัยเด็กปฐมวัยวัยศึกษา หน่วยที่ 1- 7. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- (2526). ศิลปศึกษา. กรุงเทพฯ: วิณอาร์ต.
- (2542). อ่านความคิดทางทัศนศิลปศึกษาของวิรุณ ตั้งเจริญ. กรุงเทพฯ: คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- วิรุณ ตั้งเจริญ; และคนอื่นๆ. (2543). *โครงการวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความสามารถพิเศษด้านทัศนศิลป์ กรณีศึกษา: โรงเรียนผไทยอดมศึกษา*.
กรุงเทพฯ: คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2536). *คู่มือการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา*.
กรุงเทพฯ: ศรีเมืองการพิมพ์.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2540). *แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540 – 2544)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สัจด์ อุทรานนท์. (2529). *การจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- แสงเดือน ทวีสิน. (2539). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เพรสมีเดีย.
- สดใส ชะนะกุล. (2538). *ผลการจัดกิจกรรมวาดภาพนอกชั้นเรียนที่มีต่อความคิดสร้างสรรค์และการรับรู้การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย ปริญญาโท กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย)*.
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุรัชย์ พิศาลบุตร; และสุจิตรา ชีวะธนรักษ์. (2544, เมษายน). *ดัชนีชี้วัดคุณภาพการศึกษา สถาบันอุดมศึกษา*. *วารสารสุทธิปริทัศน์*. 15(45): 99.
- สุรเชา , นามแฝง. (2544). *กิจกรรมฝึกการใช้ประสาทสัมผัส*. *วารสารสานปฏิรูป*. 4(38): 32 – 33.
- สุวิทย์ มูลคำ; และอรทัย มูลคำ. (2540). *เรียนรู้สู่ครูมืออาชีพ*. กรุงเทพฯ: ที พี พีริ้น.
- สุวิทย์ มูลคำ. (2543). *เรียนรู้สู่ครูมืออาชีพ*. กรุงเทพฯ: ดวงกมลสมัย.
- สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์. (2541, มีนาคม). *ระบบการเตรียมความพร้อมทางสมอง*. *วิชาการ*. 1(3): 2 – 4
- สุรางค์ ไคว้ตระกูล. (2541). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อารี พันธุ์มณี. (2544). *ความคิดสร้างสรรค์*. กรุงเทพฯ: ธนะการพิมพ์.
- (2532). *คิดอย่างสร้างสรรค์*. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.
- (2540). *คิดอย่างสร้างสรรค์*. กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.
- อารี รังสินันท์. (2527). *เอกสารการสอนชุดวิชา การสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ระดับปฐมวัย หน่วยที่ 8 – 15*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อรพิน ศิริสัมพันธ์. (2538). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนวิชาสามัญศึกษา โดยการสอนแบบซินเนคติกส์กับการสอนตามคู่มือการสอนของหน่วยศึกษานิเทศกรรมสามัญศึกษา*. ปริญญาโท กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- Arnold, P.J. (1988). *Education Movement and the Curriculum*. Basinstoke: Taylor & Francis (Printers) Ltd.

- Cliatt, M.J.P.; Shaw, J.W.; & Sherwood, J.M. (1980). Effects of training on Divergent Thinking Abilities of Kindergarten. *Child Development*. 51(9): 1061 – 1064.
- Guitford, J.P. (1967). *The Nature of Intelligence*. New York: McGraw – Hill Book Co.
- Guitford, J.P.; & Ralph, Hoepfer. (1971). *The Analysis of Intelligence*. New York: McGraw – Hill Book Co.
- Hallman, Ralph J. (1971). “*Techniques of creation Techniques of Creative Teaching.*” Teaching Creation Thinking. New York: Holt , Rinehart and Winston, Inc.
- Hurlock , E.B. (1972). (1972). *Child Development*. 5 th ed. New York: McGraw – Hill
- Hutchinson. (1949). *How to Think Creativity*. New York: Abindon Press.
- Jersild , Arther T. (1972). *Child Development*. 5 th ed. New York: McGraw – Hill.
- Jellen, G.; & Urban, K. (1986, July). *The creative child and adult quarterly*. 7(3): 137 – 152.
- Mayesky ,M., Neuman, D.; & Wloodkowski, R.J. (1985). *Creative Activities for Young Children*U.S.A: Pelmar.
- Osborn,A. (1957). *Applied imagination*. New York: Charles Scribners.
- Suillivan,John J.; & Taylor, Calvin W. (1967). *Learning and Creativity with Special Science Emphasis on Science.* Washington D.C.: National Science Teachers Association.
- Rice , J.P. (1970). “*The Gifted ” Development Totent* . Springfield , Illinois: Charleb & Co. Thomas Publishers.
- Torrance, E.P. (1962). *Guiding of Creative Telent* _New Jwrsey: Prentice – Hall,inc
- Torrance, E.P. (1965). *Rewarding of Creative Behavior: .Expeniments in Classroom Creativity*.
- Wallach, M.A.; & Kogan, N. (1965). *Modes of Thinking in Young Children: A Study: A Stay of the Creativity – Intelligence Distinction* . New York: Hoit , Rinehart & Winston.
- Wallas, G. (1962). *The Art of Thought*. New York: Harcourt Brance C.
- Weigand, James E. (1971). *Develoing Teacher Competence*. Englewood Cliffs. Prentice – Hall.

1. รายชื่อผู้เชี่ยวชาญทางด้านแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ (TCT - DP)

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า
หัวหน้าศิลปศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. อาจารย์ตรีวิทย์ พิจิตรพลาภาค
สาขาศิลปศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3. อาจารย์สุชาติ ทองสีมา
สาขาศิลปศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

**2. รายชื่อผู้เชี่ยวชาญทางด้านแบบสำรวจความพึงพอใจที่มีต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้
ของนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนนายกวัฒนากร
วัดอุดมธานี ด้วยกิจกรรมศิลปศึกษา**

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า
หัวหน้าศิลปศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. อาจารย์ตรีวิทย์ พิจิตรพลาภาค
สาขาศิลปศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
3. อาจารย์สุชาติ ทองสีมา
สาขาศิลปศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ภาคผนวก ข

หนังสือเชิญผู้เชี่ยวชาญ

ที่ ศธ 0519.12/๐๑๐1

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุภูมิวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๑/ กุมภาพันธ์ 2555

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า

เนื่องด้วย นางสาวปิยวรรณ อภินันท์รุ่งโรจน์ มีสัถระดับปริญญาโท สาขาวิชาศิลปศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญาโท เรื่อง "การศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ และพึงพอใจที่มีต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 จังหวัดนครนายก" โดยมี อาจารย์ ดร.อริพัทธ์ วิจิตสฤติรัตน์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญาโทนี้ ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ (TCT-PP) และแบบสำรวจความพึงพอใจที่มีต่อ กระบวนการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 จังหวัดนครนายก ด้วยกิจกรรมศิลปศึกษา

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวปิยวรรณ อภินันท์รุ่งโรจน์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-2649-5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อนิสิต โทรศัพท์ 084-667-5688

ที่ ศธ 0519.12/๐๑๐๐

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๑) กุมภาพันธ์ 2555

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน อาจารย์ตรีวิทย์ พิจิตรผลากาศ

เนื่องด้วย นางสาวปิยวรรณ อภินันท์รุ่งโรจน์ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาศิลปศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง "การศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ และพึงพอใจที่มีต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 จังหวัดนครนายก" โดยมี อาจารย์ ดร.อิทธิพัทธ์ วิจิตสถิตรัตน์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ ในกรณีนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ (TCT-PP) และแบบสำรวจความพึงพอใจที่มีต่อ กระบวนการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 จังหวัดนครนายก ด้วยกิจกรรมศิลปศึกษา

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวปิยวรรณ อภินันท์รุ่งโรจน์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-2649-5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อ นิสิต โทรศัพท์ 084-667-5688

ที่ ศธ 0519.12/๐๑๐๒

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สุขุมวิท 23 กรุงเทพฯ 10110

๑) กุมภาพันธ์ 2555

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน อาจารย์สุชาติ ทองสิมา

เนื่องด้วย นางสาวปิยวรรณ อภินันท์รุ่งโรจน์ นิสิตระดับปริญญาโท สาขาวิชาศิลปศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ได้รับอนุมัติให้ทำปริญญานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ และพึงพอใจที่มีต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 จังหวัดนครนายก” โดยมี อาจารย์ ดร.อิทธิพัทธ์ วิจิตสถิตรัตน์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ ในกรณีนี้ บัณฑิตวิทยาลัยขอเรียนเชิญ ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ (TCT-PP) และแบบสำรวจความพึงพอใจที่มีต่อ กระบวนการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 2 จังหวัดนครนายก ด้วยกิจกรรมศิลปศึกษา

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญให้ นางสาวปิยวรรณ อภินันท์รุ่งโรจน์ และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

โทร. 0-2649-5064

หมายเหตุ : สอบถามข้อมูลเพิ่มเติม กรุณาติดต่อนิสิต โทรศัพท์ 084-667-5688

ภาคผนวก ค

เครื่องมือสำหรับการทำวิจัย

คู่มือการใช้แบบทดสอบ

แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์จากผลการวาดภาพ TCT-DP

1. การใช้แบบทดสอบ

1.1 ผู้ถูกทดสอบจะได้แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ TCT – DP และดินสอดำซึ่งไม่มียางลบ เพื่อไม่ให้ผู้ตอบเปลี่ยนภาพที่วาดแล้ว

1.2 ผู้ทดสอบอ่านคำสั่งซ้ำ ๆ และชัดเจนดังนี้

“ภาพวาดที่วาดอยู่ข้างหน้าเด็ก ๆ ขณะนี้เป็นภาพที่ไม่สมบูรณ์ ผู้วาดเริ่มลงมือวาดแต่ถูกขัดจังหวะเสียก่อน ขอให้เด็ก ๆ วาดต่อให้สมบูรณ์ จะวาดเป็นภาพอะไรก็ได้ตามที่เด็ก ๆ ต้องการไม่มีการวาดภาพใด ๆ ที่ถือว่าผิด ภาพทุกภาพที่ เป็นสิ่งที่ถูกต้องทั้งสิ้น เมื่อวาดภาพเสร็จแล้วขอให้นำมาส่งคุณครู”

1.3 ในช่วงเวลาของการทดสอบหากมีคำถามก็อาจตอบได้ในลักษณะดังนี้ คือ “เด็ก ๆ อยากจะวาดอะไรก็ได้ตามที่อยากวาดทุกรูปเป็นสิ่งที่ถูกต้องทั้งสิ้นทำอย่างไรก็ได้ไม่มีสิ่งใดผิด”

“หากผู้ทดสอบยังมีคำถามเช่น ถามถึงชิ้นส่วนที่ปรากฏอยู่ในกรอบ ก็ให้ตอบในทำนองเดิม ห้ามอธิบายเนื้อหาหรือวิธีการใด ๆ เพิ่มเติม นอกจากนี้ควรหลีกเลี่ยงการพาดพิงถึงเวลาที่ควรใช้ในการวาดภาพ ครูควรพูดทำนองที่ว่า เริ่มวาดได้เลยไม่ต้องกังวลเรื่องเวลา”

1.4 ผู้ทดสอบต้องจดบันทึกเวลาทำแบบทดสอบ ของผู้ที่ทำเสร็จก่อน 12 นาที โดยจดอายุ เพศ ชื่อ ของผู้ทดสอบในช่องว่างมุมขวาบนของแบบทดสอบ

1.5 ผู้ทดสอบบอกให้ผู้ทดสอบตั้งชื่อเรื่อง ควรพูดเบา ๆ โดยไม่รบกวนผู้ถูกทดสอบ คนอื่นที่ยังทำไม่เสร็จแล้วเขียนชื่อเรื่องไว้ที่มุมขวา เพราะจะใช้เป็นข้อมูลสำคัญในการแปรผลการวาดภาพ

1.6 หลังการทดสอบเวลาผ่านไป 15 นาที ให้เก็บแบบทดสอบคืน ให้เขียน อายุ เพศ และชื่อภาพ ไว้ที่มุมขวาบนของการทดสอบ

2. เกณฑ์การประเมินผลเพื่อให้คะแนนแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ TCT – DP

2.1 การต่อเติม (Cn: continuations) ชิ้นส่วนที่ได้รับการต่อเติม (ครึ่งวงกลม จุดมุมฉาก เส้นโค้ง เส้นประ และสี่เหลี่ยมจัตุรัสเล็กปลายเปิดนอกกรอบสี่เหลี่ยมใหญ่) จะได้คะแนนการต่อเติมชิ้นส่วนละ 1 คะแนน คะแนนสูงสุด คือ 6 คะแนน

2.2 ความสมบูรณ์ (Cm : Completions) หากมีการต่อเติมจากเดิมในข้อ 1 ให้เต็มหรือให้สมบูรณ์มากขึ้นจะได้คะแนนชิ้นส่วนละ 1 คะแนน ถ้าต่อเติมภาพโดยใช้รูปที่กำหนด 2 รูปมารวมเป็นรูปเดียว ให้ 1 คะแนน คะแนนสูงสุดข้อนี้คือ 6 คะแนน

2.3 ภาพที่สร้างขึ้นใหม่ (Ne : New Elements) ภาพหรือสัญลักษณ์ที่วาดขึ้นใหม่ นอกเหนือจากข้อ 1 และ 2 จะได้คะแนนเพิ่มขึ้นอีกภาพละ 1 คะแนน แต่ภาพที่วาดซ้ำ ๆ ภาพเหมือนกัน คะแนนสูงสุดของข้อนี้คือ 6 คะแนน

2.4 การต่อเนื่องด้วยเส้น (CI : Connection Made with Lines) แต่ละภาพหรือส่วนของภาพ (ทั้งภาพที่สร้างขึ้นใหม่ในข้อ 3) หากมีเส้นลากโยงเข้าด้วยกันทั้งภายในและนอกกรอบจะได้คะแนนการโยงเส้นเส้นละ 1 คะแนน คะแนนสูงสุดในข้อนี้คือ 6 คะแนน

2.5 การต่อเนื่องที่ทำให้เกิดเรื่องราว (Cth : Connections made that Contributeto a Theme) ภาพใดหรือส่วนใดของภาพที่ทำให้เกิดเป็นเรื่องราวหรือเป็นภาพรวมจะได้อีก 1 คะแนน ต่อ 1 ชิ้น การเชื่อมโยงนี้อาจเป็นการเชื่อมโยงด้วยเส้นจากข้อ 1 หรือไม่ใช่เส้นก็ได้ความสำคัญอยู่ที่การต่อเติมนั้นทำให้ภาพที่สมบูรณ์ตามความหมายที่ผู้ถูกทดสอบตั้งใจ คะแนนสูงสุดข้อนี้คือ 6 คะแนน

2.6 การเขียนเส้นชั้นเขต โดยใช้ชิ้นส่วนที่กำหนดให้นอกกรอบใหญ่ (Bfd :Boundary Breaking Breaking Being Fragment – Independent) การต่อเติมหรือโยงเส้นปิดรูปลี่เหลี่ยมจัตุรัส ปลายเปิดซึ่งอยู่นอกกรอบสี่เหลี่ยมใหญ่จะได้ 6 คะแนน

2.7 การข้ามเส้นชั้นเขตอย่างอิสระโดยไม่ใช้ชิ้นส่วนที่กำหนดให้นอกกรอบใหญ่ (Bfi:Boundary Breaking being Fragment-Independent) การต่อเติมโยงเส้นออกไปนอกกรอบหรือการวาดภาพนอกกรอบสี่เหลี่ยมใหญ่จะได้ 6 คะแนนเต็ม

2.8 การแสดงความลึก ไกล – ใกล้ หรือมิติของภาพ (Pe : Perspective) ภาพที่วาดให้เห็นส่วนลึก มีระยะใกล้ไกลหรือวาดภาพในลักษณะสามมิติให้คะแนนภาพละ 1 คะแนนหากมีภาพปรากฏเป็นเรื่องราวทั้งภาพแสดงความสามมิติความลึกหรือใกล้ไกล ให้คะแนน 6 คะแนนเต็ม

2.9 อารมณ์ขัน (Hu : Human) ภาพที่แสดงให้เห็นหรือก่อให้เกิดอารมณ์ขันจะได้ชิ้นละ 1 คะแนน หรือดูภาพรวมถ้าได้อารมณ์ขันมาก ก็จะทำให้คะแนนมากขึ้นเป็นลำดับ ภาพที่แสดงอารมณ์ขันนี้ ประเมินจากผู้ทดสอบในหลาย ๆ ทาง เช่น

2.9.1 ผู้วาดสามารถล้อเลียนตัวเองจากภาพวาด

2.9.2 ผู้วาดผนวกชื่อที่แสดงอารมณ์ขันเข้าไป หรือวาดเพิ่มเข้าไป

2.9.3 ผู้วาดผนวกลายเส้นหรือภาษาเข้าไปเหมือนว่าวาดภาพการ์ตูน คะแนนสูงสุดในข้อนี้คือ 6 คะแนน

2.10 การคิดแปลกใหม่ ไม่ติดตามแผน (Uc : Unconventionality) ภาพที่แสดงความคิดที่แปลกใหม่แตกต่างไปจากความคิดปกติธรรมดาทั่วไปมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

2.10.1 การวางหรือให้กระดาษแตกต่างไปจากผู้ทดสอบวางกระดาษให้ เช่นเด็กมีการพับ การหมุน หรือพลิกกระดาษไปข้างหลังแล้ววาดภาพจะได้คะแนน 3 คะแนน

2.10.2 ภาพที่เป็นนามธรรมหรือไม่ เป็นภาพของจริง เช่น การใช้ชื่อที่เป็นนามธรรมหรือสัตว์ประหลาดให้ 3 คะแนน

2.10.3 ภาพรวมของรูปทรง เครื่องหมาย สัญลักษณ์ ตัวอักษรหรือตัวเลขหรือการใช้ชื่อหรือภาพที่เหมือนการ์ตูนให้ 3 คะแนน

2.10.4 ภาพที่ต่อเติมไม่ใช่ภาพที่วาดกันแพร่หลายทั่ว ๆ ไปให้ 3 คะแนน แต่หากมีการต่อเติมภาพในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

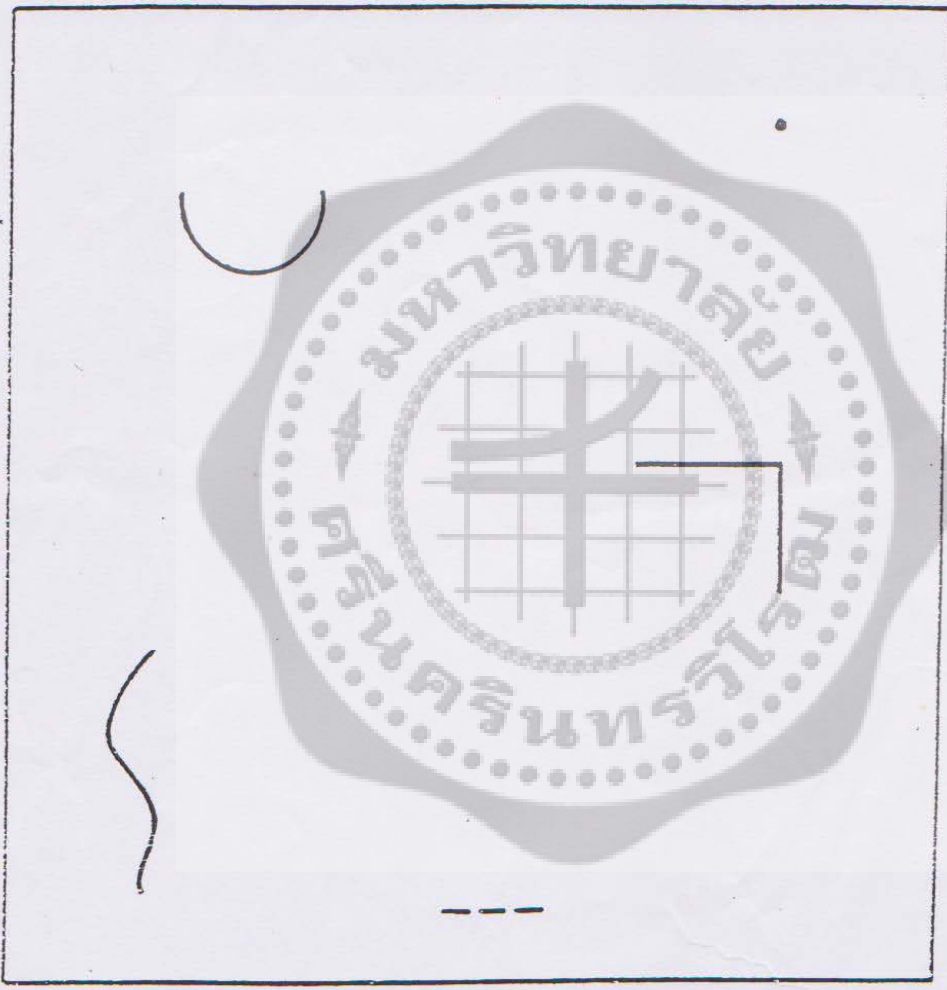
- 1) รูปครึ่งวงกลมต่อเป็นรูปพระอาทิตย์ หน้าคน หรือวงกลม
- 2) รูปแบบฉากต่อเป็นบ้าน กล่อง หรือสี่เหลี่ยม
- 3) รูปเส้นโค้ง ต่อเป็นรูปงู ต้นไม้ หรือดอกไม้
- 4) รูปเส้นประ ต่อเป็นถนน ตรอก หรือทางเดิน
- 5) รูปจุด ทำเป็นตานก หรือสายฝนรูปทำนองนี้ต้องหักออก 1 คะแนนจาก 3 คะแนนเต็มในข้อ d. แต่ไม่มีคะแนนติดลบ คะแนนสูงสุดในข้อนี้เท่ากับ 12 คะแนน

2.11 ความเร็ว (Sp : Speed) ภาพที่ใช้เวลาน้อยกว่า 12 นาที จะได้คะแนนเพิ่มดังนี้

1	ใช้เวลาต่ำกว่า 2	นาที ให้	6	คะแนน
2	ใช้เวลาต่ำกว่า 2 – 4	นาที ให้	5	คะแนน
3	ใช้เวลาต่ำกว่า 4 – 6	นาที ให้	4	คะแนน
4	ใช้เวลาต่ำกว่า 6 – 8	นาที ให้	3	คะแนน
5	ใช้เวลาต่ำกว่า 8 – 10	นาที ให้	2	คะแนน
6	ใช้เวลาต่ำกว่า 10 – 12	นาที ให้	1	คะแนน
7	ใช้เวลามากกว่า 12	นาที ให้	0	คะแนน

การให้คะแนนทั้งหมดจะให้ตามเกณฑ์ทั้ง 11 เกณฑ์ ดังกล่าว คะแนนรวมสูงสุดคือ 72 คะแนน ซึ่งจะถือคะแนนรวมจากทุกเกณฑ์ เป็นคะแนนความคิดสร้างสรรค์ของแต่ละคน โดยไม่แยกคะแนนเกณฑ์ย่อยๆ

TSD-Z AGE: _____ GENDER/SEX: _____ NAME/INITIALS: _____ COUNTRY: _____
TCT-OP

© Urban & Jellen, 1984.
© Jellen & Urban, 1985.

คู่มือการดำเนินการจัดการเรียนรู้แบบนักวิจัย

ความเป็นมา

การจัดการเรียนรู้แบบนักวิจัย เป็นรูปแบบที่พัฒนาขึ้นโดยตรงศาสตราจารย์ดร .สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ ซึ่งได้ดำเนินการวิจัยพัฒนารูปแบบขึ้นมา จากการพัฒนาโครงการเด็กนักวิจัย สำหรับเด็กปฐมวัย ของ เป็นการมุ่งที่ส่งเสริมพัฒนาครูผู้สอนให้ใช้ วิธีการสอนโดยเน้นเด็กเป็น ศูนย์กลาง ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนที่สนองต่อพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ .ศ. 2542 โดยมุ่งเน้นให้ครูผู้สอนส่งเสริมให้เด็กมีความรู้ความสามารถสูงสุด เป็นคนดี และมีความสุข ตามธรรมชาติและศักยภาพของผู้เรียนโดยยึดหลักการว่าทุกคนมีความสำคัญในการเรียนรู้และพัฒนา ตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้และพัฒนาเน้น ความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม และกระบวนการเรียนรู้ อย่างสมดุลกัน การจัดเนื้อหาสาระและ กิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน ได้ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การ จัดการ การเผชิญ สถานการณ์ ได้เรียนรู้ประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น ส่งเสริมให้เด็กมีทักษะดังนี้ ความคิดสร้างสรรค์ ทักษะการแก้ปัญหา กระบวนการเรียนรู้มนุษย์ สัมพันธ์ การสื่อความหมาย ความมีวินัย ทักษะการสังเกต และผู้นำ รูปแบบขั้นตอนการจัดการ เรียนรู้แบบเด็กนักวิจัยมี 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1) ขั้นทบทวนความรู้และเลือกหัวข้อเนื้อหาที่สนใจ

ขั้นที่ 2) เด็กค้นคว้าวิจัยหาความรู้

ขั้นที่ 3) การประเมินผลในการทำวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยต้องการศึกษาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย จึงได้นำรูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบเด็กนักวิจัยมาใช้เพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย

หลักการและเหตุผล

การเรียนรู้ การทำงาน การใช้ชีวิต จึงมีแนวทางที่หลากหลาย และแนวทางที่แปลกใหม่ ความคิดสร้างสรรค์จึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุดสำหรับเด็กปฐมวัยเพื่อการเรียนรู้ที่ดี และมีประสิทธิภาพ โดยการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการ คิดควบคู่ไปกับการลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง เด็กจะมี พัฒนาการทางด้านจินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ได้ หากได้รับประสบการณ์ การกระตุ้นให้ เด็กได้ฝึกคิด ฝึกจินตนาการจากแหล่งการเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า ตามความต้องการตาม ธรรมชาติการเรียนรู้ของเด็ก ส่วนครูมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในเรื่อง ของการจัดเตรียมสภาพแวดล้อม และแหล่งข้อมูลการเรียนรู้ เตรียมสื่ออุปกรณ์ที่หลากหลายใช้ คำถามกระตุ้นเด็กได้คิดอย่างสร้างสรรค์ในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ให้กำลังใจ ยอมรับในความคิดและ การแสดงออกของเด็ก ในการกระทำดังกล่าว จะทำให้เด็กรู้สึกอบอุ่น กล้าคิดกล้าทำ มีความเชื่อมั่น ในการทำงานและความสามารถของตนเอง คิดในสิ่งแปลกใหม่หลากหลาย ยอมรับความสามารถ ของผู้อื่น ส่งผลทำให้เด็กคิดอย่างสร้างสรรค์และในทางที่ดี

จุดมุ่งหมาย

เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความคิดริเริ่มความคิดอย่างถี่ถ้วน ความคิดยืดหยุ่น และความละเอียดลออหลักการของการจัดการเรียนรู้แบบเด็กนักวิจัยการจัดการเรียนรู้แบบเด็กนักวิจัยนั้น สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ (2545) มีหลักการที่สำคัญสามารถสรุปได้ดังนี้เป็นการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งส่งเสริมพัฒนาให้ผู้สอนใช้วิธีการสอนโดยเน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง เป็นการจัดการเรียนการสอนที่สนองต่อพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยมุ่งเน้นให้ครูผู้สอนส่งเสริมให้เด็กมีความรู้ความสามารถตามธรรมชาติ และศักยภาพของผู้เรียนโดยยึดหลักว่าทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้ จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน ได้ฝึกทักษะเน้นกระบวนการคิด ให้ผู้เรียนจากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกสถานที่ พัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ จัดการประเมินผู้เรียนควบคู่กันไปกับกระบวนการเรียนการสอนตามความเหมาะสม ดังนั้นการจัดการเรียนรู้แบบเด็กนักวิจัย จึงมุ่งเน้นศักยภาพของผู้เรียนบนพื้นฐานแบบไทยแนวการจัดการเรียนรู้แบบเด็กนักวิจัยประกอบด้วย

1. เวลาในการจัดการเรียนรู้สามารถยืดหยุ่นได้ตามความสนใจและความต้องการของเด็ก
2. มีวัสดุอุปกรณ์ สื่อการเรียนรู้หลากหลาย
3. ให้โอกาสในการเรียนรู้ของเด็กควรได้ศึกษาค้นคว้าจากการลงมือปฏิบัติจริง และค้นคว้าจากแหล่งความรู้หลากหลาย
4. บรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก

บทบาทครู

1. ครูต้องมีหลักการและแนวคิดในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเน้นเด็กเป็นสำคัญ โดยให้เด็กปฏิบัติ คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหา
2. ในการสอน ครูต้องเตรียมการสอนล่วงหน้า ในด้าน การศึกษาแหล่งเรียนรู้ให้กับเด็ก ความรู้เนื้อหาในเรื่องที่เด็กจะศึกษา รวมทั้งบริบทต่าง ๆ ที่จะ เอื้อครูในการสอนในเรื่องที่เด็กอยากเรียนรู้
3. ในการจัดกิจกรรม ครูต้องเตรียมกิจกรรมที่หลากหลาย การสอนไม่ควรวางกฎเกณฑ์หรือระเบียบแบบแผน ควรสร้างบรรยากาศเป็นไปอย่างธรรมชาติ ให้มากที่สุด สร้างความอบอุ่นใจ หลีกเลี่ยงการใช้คำสั่งโดยไม่จำเป็น
4. ในการสอนควรใช้วิธี การสอนแบบบูรณาการ ให้เด็กได้ลงมือศึกษา ค้นคว้าแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง
5. สังเกตความก้าวหน้า บันทึกข้อมูลการเรียนรู้ของเด็ก

6. ขณะสอน ครูส่งเสริมให้เด็กแสดงความสนใจในเรื่องที่อยากรู้อยากเห็น ใช้คำถามกระตุ้นให้เด็กแสดงความคิดเห็น ให้โอกาสเด็กในการดำเนินการศึกษาค้นหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ภายใต้การดูแลช่วยเหลือแนะนำของครู

7. สร้างบรรยากาศทุกขณะและทุกกิจกรรม ให้เด็กเรียนอย่างมีความสุข เด็กสามารถบอกเหตุผลของการเรียนรู้และสิ่งที่ได้รับที่สำคัญ เด็ก ๆ จะรู้สึกสนุกสนาน ไม่เบื่อและได้ความรู้ ช่วยในการศึกษาในแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ทั้งนี้การสร้างปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและเด็กเป็นสิ่งสำคัญ

8. จัดการเรียนการสอน ตามแผนการสอนที่วางไว้ ตามขั้นตอนอย่างต่อเนื่องบทบาทเด็ก

1. ร่วมกันแสดงความคิดเห็นเสนอหัวข้อเรื่องที่สนใจที่จะเรียนรู้ และทบทวนความรู้ร่วมกันวางแผนกับครูในการออกไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ

2. ศึกษาค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ค้นคว้าหาคำตอบด้วยตนเอง ทั้งจากแหล่งเรียนรู้ที่ครูจัดเตรียมไว้ให้ และหาคำตอบจากแหล่งเรียนรู้ที่บ้าน

3. รวบรวมคำตอบที่ศึกษาค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ นำมาพูดสนทนาแลกเปลี่ยนกับครูและเพื่อน ๆ

4. คิดกิจกรรมที่ตนเองชอบ และถนัดตามหัวข้อที่ศึกษาเรียนรู้ จากนั้นลงมือปฏิบัติทำกิจกรรมที่ตนเองได้เลือกไว้

5. รวบรวมความคิดรวบยอดที่ได้ศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองมาจากแหล่งเรียนรู้หลากหลายบันทึกเป็นภาพวาดออกมาจากความรู้ที่ได้เรียนรู้ในแต่ละหัวข้อเรื่องออกมาแลกเปลี่ยนกับเพื่อนการจัดการเรียนรู้แบบเด็กนักวิจัย

แผนการดำเนินการจัดการเรียนรู้แบบเด็กนักวิจัย

1. ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดการเรียนรู้แบบเด็กนักวิจัย ใน 3 ขั้นตอน ดังนี้

- 1) ขั้นทบทวนความรู้และเลือกหัวข้อเนื้อหาที่สนใจ
- 2) ขั้นเด็กค้นคว้าหาความรู้
- 3) ขั้นการประเมินผล

2. จัดการเรียนรู้แบบเด็กนักวิจัยจำนวน 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 วัน ได้แก่ วันพฤหัสบดี วันละ 45 – 60 นาที โดยมีขั้นตอนในการจัดกิจกรรมดังนี้

3. การดำเนินกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบเด็กนักวิจัย

ขั้นนำ

ครูเตรียมเด็กให้สงบและสร้างความคุ้นเคยกับเด็กก่อนทำกิจกรรมด้วยการสนทนาปริศนาคำทาย คำคล้องจอง ร้องเพลงหรืออื่น ๆ เพื่อกระตุ้นความสนใจของเด็กก่อนทำกิจกรรมแบบเด็กนักวิจัย

ขั้นจัดการเรียนรู้

เด็กและครูร่วมกันวางแผนกันโดยเลือกหัวเรื่องที่จะเรียนตามความสนใจและความต้องการของเด็ก โดยมีครูคอยช่วยเหลือ แนะนำ และให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ครูให้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ขณะปฏิบัติกิจกรรม ครูให้การยอมรับความคิดเห็น การแสดงออกของเด็ก ชื่นชมและให้ข้อมูลไปในทางบวกตลอดจนจดบันทึกข้อมูลสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ของเด็กทุกครั้งและสม่ำเสมอ

ขั้นสรุป

เด็กและครูร่วมกันสรุปทบทวนเกี่ยวกับเรื่องที่ได้ศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองของเด็ก และครูเพิ่มเติมความรู้ให้อีกเพื่อความเข้าใจของเด็ก ครูใช้คำถามที่ส่งเสริมความคิด สรางสรรค์ กระตุ้นให้เด็กพูดในสิ่งที่จินตนาการจากความคิด

แผนการจัดกิจกรรมศิลปะศึกษา

จุดมุ่งหมาย

1. เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัย
2. เพื่อส่งเสริมให้เด็กรู้จักการศึกษาหาความรู้ได้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ

เนื้อหา

การจัดการจัดกิจกรรมศิลปะศึกษาฝึกประสาทสัมผัสทั้งห้าคือการจัดการจัดกิจกรรมให้เด็กมีประสบการณ์ตรง ในการปฏิสัมพันธ์กับบุคคล วัตถุ สิ่งของและสิ่งแวดล้อมรอบตัวที่เด็กต้องการเรียนรู้ โดยเด็กจะมีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนรู้ และศึกษาอย่างลึกซึ้งซึ่งตามวิธีการของเด็กเอง โดยมีครูคอยช่วยเหลือให้การแนะนำ ส่งเสริมสนับสนุน การเรียนรู้ของเด็ก ชื่นชมและให้ข้อมูลย้อนกลับทางบวกในการทำงานของเด็ก

กระบวนการจัดกิจกรรม

กระบวนการจัดกิจกรรมศิลปะศึกษาฝึกประสาทสัมผัสทั้งห้าประกอบด้วยขั้นตอนการสอนและการดำเนินกิจกรรมแต่ละขั้น ซึ่งมี 3 ขั้น ดังนี้

ขั้นตอนการเรียนรู้	กระบวนการจัดการเรียนรู้
1. ขั้นทบทวนเลือกหัวเรื่อง	<ol style="list-style-type: none"> 1. ครูสร้างสถานการณ์ กระตุ้นให้เด็กเกิดความสนใจในเรื่องที่จะเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่การหาหัวเรื่องที่จะเรียนรู้โดยใช้คำถาม อะไร ทำไม อย่างไร เพื่อให้เด็กได้คิดและแสดงความคิดเห็นออกมา 2. เด็กและครูร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับเรื่องที่กลุ่มต้องการเรียนรู้ 3. ครูสังเกตและจดบันทึกในหัวเรื่องที่เด็กต้องการศึกษาเรียนรู้ 5. ครูเลือกหัวข้อที่เด็กต้องการเรียนรู้มากที่สุด 6. ครูนำหัวข้อที่เด็กต้องการ รเรียนรู้เชื่อมโยงให้เข้ากับจุดประสงค์เนื้อหาในหลักสูตร 7. ครูวางแผนกิจกรรมสนับสนุนการเรียนรู้ของเด็ก

ขั้นตอนการเรียนรู้	กระบวนการจัดการเรียนรู้
2. ขั้นศึกษาค้นคว้าวิจัย	<ol style="list-style-type: none"> 1. ครูกำหนดแหล่งเรียนรู้ตามหัวเรื่องที่จะเรียนรู้ 2. ครูพาเด็กศึกษาสถานที่จริง และให้เด็กเลือกที่จะศึกษาตามความต้องการตามธรรมชาติของเด็ก 3. ครูใช้คำถาม และพุดกระตุ้นให้เด็กเกิดความสนใจที่จะเรียนรู้ 4. เด็กและครูร่วมกันเลือกเรื่องที่สนใจโดยครูใช้คำถามกระตุ้นให้เด็กพุดหัวข้อที่สงสัยจากแหล่งเรียนรู้ที่ได้ไปศึกษามา 5. ครูทำแผนผังความคิดของ เด็กตามหัวข้อที่เด็กสงสัย ครูพุดคุยประเด็นในหัวข้อกับเด็กเพื่อช่วยกันหาคำตอบโดยครูใช้คำถาม กระตุ้นให้คิดเพื่อให้เกิดคำตอบอย่างสร้างสรรค์ 6. ครูเตรียมแหล่งข้อมูลที่เป็นสื่อการเรียนรู้ ใบความรู้ ใบงาน และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ มีข้อมูลความรู้ที่ผู้เรียนสามารถเลือกที่จะศึกษา 7. ครูส่งข่าวสารให้ผู้ปกครองได้ทราบถึงเรื่องที่เด็กกำลังเรียนรู้และขอความร่วมมือในการให้ข้อมูลกับเด็ก 8. เด็กและครูร่วมกันสนทนาเกี่ยวกับเรื่องที่ศึกษาจากพ่อแม่หรือจากแหล่งที่อื่นที่เด็กได้เรียนรู้มาเพิ่มเติมและสรุปกระตุ้นให้เด็กมีความภาคภูมิใจใน เรื่องที่ตนเองศึกษาไปใช้ประโยชน์ ให้เด็กมีความภาคภูมิใจในความสามารถของตน แล้วกระตุ้นให้เด็กเกิดความอยากรู้เรียนรู้ต่อไป
3. ขั้นการประเมินผล	สังเกตพฤติกรรมของเด็ก ทักษะการเรียนรู้ต่าง ๆ และผลงานที่แสดงถึงการเรียนรู้ของเด็ก การประเมินตามสภาพจริง

กิจกรรมที่ 1

แผนการจัดการจัดกิจกรรมศิลปะศึกษา

เรื่อง พับสี่มหัศจรรย์

จุดประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมและพัฒนาเด็กในด้านความคิดริเริ่ม
2. เด็กสามารถใช้พู่กันจุ่มกับสีน้ำแล้วหยดลงบนกระดาษที่พับครึ่งทางด้านใดด้านหนึ่งได้
3. เด็กสามารถพับกระดาษด้านที่ไม่ได้หยดสีมาปิดแล้วใช้มือรีดกระดาษ
4. เด็กสามารถบอกหรือเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับผลงานที่ตนเองทำได้
5. เด็กสามารถทำกิจกรรมได้อย่างสนุกสนาน

สาระการเรียนรู้

1. พัฒนากล้ามเนื้อมือ
2. พัฒนาประสาทสัมผัสระหว่างตากับมือ
3. พัฒนาภาษาในการอธิบายผลงานของตนเอง
4. พัฒนาความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ
5. ผ่อนคลายอารมณ์เกิดความสุขสนุกสนานเพลิดเพลินขณะทำกิจกรรมและพึงพอใจใน

ผลงานของตนเอง

ประสบการณ์สำคัญ

1. การลงมือปฏิบัติและศึกษาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้จริง
2. การสังเกต
3. การรู้วัสดุสิ่งต่าง ๆ ด้วยการเรียนรู้ด้วยตนเอง
4. การเล่นและทำงานร่วมกับเพื่อน
5. การวางแผนตัดสินใจเลือกและลงมือปฏิบัติ
6. การแสดงความคิดสร้างสรรค์ผ่านสื่อวัสดุต่าง ๆ
7. การรับรู้และแสดงความรู้สึก ผ่านสื่อวัสดุ และผลงาน

การประเมินผล

1. สังเกตจากการสนทนาพูดคุย
2. สังเกตจากการร่วมกิจกรรม
3. ผลงาน

ขั้นตอน	กิจกรรมการเรียนรู้
1.ขั้นนำ(5 นาที)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ครูนำนักเรียนเข้าสู่กิจกรรมด้วยการที่ให้นักเรียนดูภาพที่ได้จากพับมาให้นักเรียนดู แล้วให้นักเรียนทายว่าภาพที่เห็นเป็นรูปใดและมีสีอะไรบ้าง 2. ครูพูดว่า “วิธีการพับสีสามารถใช้สีได้หลาย และรูปที่เกิดขึ้นจะเกิดขึ้นกับวิธีการลูบของน้ำหนักมือของแต่ละคน ” 3. ครูอธิบายวิธีการ ดังนี้ <ol style="list-style-type: none"> 3.1 ครูเทสีน้ำลงในภาชนะที่เตรียมไว้ 3.2 ครูนำแผ่นกระดาษมาพับครึ่งแล้วกางออก 3.3 ใช้ฟู่กันจุ่มสีน้ำ หยดลงบนกระดาษที่พับทางด้านใด ด้านหนึ่ง จะหยดกี่สีก็ได้จะหยดโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจให้เป็นรูปอะไรก็ได้ 3.4 หยิบขอบกระดาษ มาพับเหมือนเดิม ใช้มือลูบกระดาษที่พับเสร็จแล้วกางออกจะได้ภาพตามต้องการ 3.5 หลังจากทีกระดาษที่พับไปตากแห้งแล้ว ให้มาวาดลงให้กระดาษที่พับสีที่แห้งแล้วตามจินตนาการที่ได้จากการมองเห็นจากรูปร่างของสีที่ถูกพับ 3.6 นักเรียนมีเวลาในการอธิบายรูปภาพของตนเองประมาณ 25 นาทีเมื่อหมดเวลาให้นักเรียนช่วยกันเก็บอุปกรณ์ต่างๆให้เรียบร้อย
2.ขั้นดำเนินกิจกรรม (25นาที)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ครูแจกใบงานและอุปกรณ์ 2. ครูคอยกระตุ้นให้นักเรียน โดยใช้รูปภาพต่างๆมาให้นักเรียนดู 3. เมื่อหมดเวลาครูบอกให้นักเรียนเก็บอุปกรณ์ให้เรียบร้อย
3.ขั้นสรุป(10 นาที)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ครูแจกกระดาษถ่ายเอกสารขนาด A4 และสีให้นักเรียนทุกคน 2. ครูบอกให้นักเรียนแต่ละคนให้จินตนาการด้วยวิธีการพับสี และลากเส้นจากสิ่งที่นักเรียนเคยเห็น 3. ครูแสดงความชื่นชมในภาพของนักเรียนและเขียนชื่อภาพของนักเรียนแต่ละคน

สื่อ

1. ตัวอย่างภาพที่เกิดจากวิธีการพับสี
2. สีน้ำ หรือสีโปสเตอร์
3. ภาชนะใส่สี
4. กระดาษถ่ายเอกสารขนาด A4
5. ดินสอ

การประเมินผล

1. สังเกตจากการเล่าเรื่องของนักเรียนแต่ละคน
2. ภาพวาดและชื่อภาพของนักเรียนแต่ละคน

กิจกรรมที่ 2

แผนการจัดการจัดกิจกรรมศิลปะศึกษา

เรื่อง ไม้ไอศกรีมหรรษา

จุดประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมและพัฒนาเด็กในด้านความคิดริเริ่ม
2. เด็กสามารถใช้กาวทาไม้ไอศกรีมแล้วนำมาเรียงประกอบกันเป็นภาพต่างๆตามคิดของตนเองได้

3. เด็กสามารถใช้ดินสอสีระบายตกแต่งให้สวยงามตามความคิดของตนเองได้
4. เด็กสามารถบอกหรือเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับผลงานที่ตนเองทำได้
5. เด็กสามารถทำกิจกรรมได้อย่างสนุกสนานเพลิดเพลิน

สาระการเรียนรู้

1. พัฒนากล้ามเนื้อมือ
2. พัฒนาประสาทสัมผัสระหว่างตากับมือ
3. พัฒนาภาษาในการอธิบายผลงานของตนเอง
4. พัฒนาความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ
5. ผ่อนคลายอารมณ์เกิดความสุขสนุกสนานเพลิดเพลินขณะทำกิจกรรมและพึงพอใจใน

ผลงานของตนเอง

ประสบการณ์สำคัญ

1. การลงมือปฏิบัติและศึกษาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้จริง
2. การสังเกต
3. การรู้วัสดุสิ่งต่าง ๆ ด้วยการเรียนรู้ด้วยตนเอง
4. การเล่นและทำงานร่วมกับเพื่อน
5. การวางแผนตัดสินใจเลือกและลงมือปฏิบัติ
6. การแสดงความคิดสร้างสรรค์ผ่านสื่อวัสดุต่าง ๆ
7. การรับรู้และแสดงความรู้สึก ผ่านสื่อวัสดุ และผลงาน

การประเมินผล

1. สังเกตจากการสนทนาพูดคุย
2. สังเกตจากการร่วมกิจกรรม
3. ผลงาน

ขั้นตอน	กิจกรรมการเรียนรู้
1.ขั้นนำ(5 นาที)	<p>1. ครูนำนักเรียนเข้าสู่กิจกรรมด้วยการนำไม้ไอศกรีมมาให้ให้นักเรียนดู แล้วให้นักเรียนทายว่าไม้ไอศกรีมสามารถทำอะไรได้บ้าง</p> <p>2. ครูพูดว่า “ไม้ไอศกรีมที่นักเรียนนำมาสามารถนำมาสร้างภาพได้ตามจินตนาการ เช่น ทำไม้ไอศกรีมมาเรียงต่อกันเป็นรั้วบ้าน ก็ได้ ”</p> <p>3.ครูอธิบายวิธีการ ดังนี้</p> <p>3.1 ครูเล่านิทานเรื่อง “จิ้งจอกผู้โชคดี “ ระหว่างเล่านิทานครูให้นักเรียนจินตนาการไปด้วย หลังจากที่เล่าเสร็จครูให้นักเรียนสร้างภาพจากการนำไม้ไอศกรีมมาต่อกันเป็นภาพ โดยครูสาธิตดังนี้</p> <p>3.2ครูใช้กาวทาที่ไม้ไอศกรีมแล้วนำมาเรียงต่อกันเป็นรูป หรือ ลวดลายต่างๆลงบนกระดาษที่เตรียมไว้ตามจินตนาการของเด็กแต่ละคน</p> <p>3.3. ใช้สีไม้หรือสีเทียนระบายตกแต่งให้สวยงาม</p> <p>3.4นักเรียนมีเวลาในการอธิบายรูปภาพของตนเองประมาณ 25 นาทีเมื่อหมดเวลาให้นักเรียนช่วยกันเก็บอุปกรณ์ต่างๆให้เรียบร้อย</p>
2.ขั้นดำเนินกิจกรรม (25นาที)	<p>1. ครูแจกใบงานและอุปกรณ์</p> <p>2. ครูคอยกระตุ้นให้นักเรียน โดยใช้นำรูปภาพให้นิทานต่างๆมาให้ นักเรียนดู</p> <p>3. เมื่อหมดเวลาครูบอกให้นักเรียนเก็บอุปกรณ์ให้เรียบร้อย</p>
3.ขั้นสรุป(10 นาที)	<p>1. ครูแจกกระดาษถ่ายเอกสารขนาด A4 ดินสอและสีเทียนให้นักเรียนทุกคน</p> <p>2. ครูบอกให้นักเรียนแต่ละคนวาดภาพเกี่ยวกับจิ้งจอกผู้โชคดีตัวพร้อมตั้งชื่อภาพที่วาด</p> <p>3. ครูแสดงความชื่นชมในการวาดภาพของนักเรียนและเขียนชื่อภาพของนักเรียนแต่ละคน</p>

สื่อ

1. หนังสือนิทานเรื่อง หมีสามตัว
2. ตัวละคร ได้แก่หมีขาว สิงโต หมาจิ้งจอก เป็นต้น
3. กระดาษถ่ายเอกสารขนาด A4
4. ดินสอ
5. สีเทียน

การประเมินผล

1. สังเกตจากการเล่าเรื่องของนักเรียนแต่ละคน
2. ภาพวาดและชื่อภาพของนักเรียนแต่ละคน

กิจกรรมที่ 3

แผนการจัดการจัดกิจกรรมศิลปะศึกษา

เรื่อง การพิมพ์ภาพจากจินตนาการ

จุดประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมและพัฒนาเด็กในด้านความคิดคล่องแคล่ว
2. เพื่อให้เด็กศึกษาค้นคว้าหาความรู้ได้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้

สาระการเรียนรู้

เพื่อ ส่งเสริม และพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยด้วยการจัดกิจกรรมการพิมพ์ภาพจากสิ่งที่มองเห็น

ประสบการณ์สำคัญ

1. การลงมือปฏิบัติและศึกษาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้จริง
2. การสังเกต
3. การรู้วัสดุสิ่งต่าง ๆ ด้วยการเรียนรู้ด้วยตนเอง
4. การเล่นและทำงานร่วมกับเพื่อน
5. การวางแผนตัดสินใจเลือกและลงมือปฏิบัติ
6. การแสดงความคิดสร้างสรรค์ผ่านสื่อวัสดุต่าง ๆ
7. การรับรู้และแสดงความรู้สึก ผ่านสื่อวัสดุ ของเล่นและผลงาน

การประเมินผล

1. สังเกตจากการสนทนาพูดคุย
2. สังเกตจากการร่วมกิจกรรม
3. ผลงาน

ขั้นตอน	กิจกรรมการเรียนรู้
1.ขั้นนำ(5 นาที)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ครูนำนักเรียนเข้าสู่กิจกรรมด้วยการร้องเพลง “ชูมือขึ้นแล้วหมุน” และให้นักเรียนทำท่าทางประกอบเพลงตามจินตนาการ 2. ครูถือกล่องใช้ลูกผลไม้และพูดว่า “วันนี้ครูมีกล่องหนึ่งใบที่จะให้นักเรียนจับโดยใช้การร้องเพลงประกอบท่าทางระหว่างเดินท่าทางต่างๆ 3.ครูให้นักเรียนจับสิ่งของในของแล้วให้บอกว่าสิ่งที่จับคืออะไร” 4. ครูอธิบายวิธีการเล่น ดังนี้ <ol style="list-style-type: none"> 4.1 ครูแนะนำวางในกล่องมีสิ่งของต่างๆได้แก่ <ul style="list-style-type: none"> - วงกลมลูกเล็ก 5 ตัว 5 สีคือสีเขียวสีชมพูสีแดงสีน้ำเงินและสีม่วง ผลไม้ต่างๆ เป็นต้น 4.2 เมื่อนักเรียนจับแล้วให้นักเรียนช่วยกันหาแล้วตกลงกันว่าสิ่งที่จับคืออะไร 4.3 นักเรียนช่วยกันพิมพ์ตามสิ่งที่มองเห็นได้ 4.5 นักเรียนมีเวลาในการเล่าเรื่องจากภาพ ประมาณ 25 นาที เมื่อหมดเวลาให้นักเรียนช่วยกันเก็บอุปกรณ์ต่างๆให้เรียบร้อย
2.ขั้นดำเนินกิจกรรม (25 นาที)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ครูแบ่งนักเรียนออกเป็น 6 กลุ่มๆละ 5 คนและแจกหนังสือภาพกลุ่มละ 1 เล่ม 2. ครูคอยกระตุ้นให้นักเรียนเล่าเรื่องโดยใช้ตัวละครดำเนินเรื่องประกอบฉากของหนังสือภาพ 3. เมื่อหมดเวลาครูบอกให้นักเรียนเก็บหนังสือภาพและตัวละครให้เรียบร้อย 4. ครูเก็บหนังสือภาพ
3.ขั้นสรุป(10 นาที)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ครูแจกกระดาษถ่ายเอกสารขนาด A4 ดินสอและสีน้ำให้นักเรียนทุกคน 2. ครูบอกให้นักเรียนแต่ละจินตนาการเกี่ยวกับสัตว์ที่นักเรียนเคยเห็น 3. ครูแสดงความชื่นชมในการพิมพ์ภาพของนักเรียนและเขียนชื่อภาพของนักเรียนแต่ละคน

สื่อ

1. กล้อง
2. ของเล่นได้แก่ผลไม้ต่างๆ ลูกบอล เป็นต้น
3. กระดาษถ่ายเอกสารขนาด A4
4. ดินสอ
5. สีน้ำ

การประเมินผล

1. สังเกตจากการเล่าเรื่องของนักเรียนแต่ละกลุ่ม
2. ภาพวาดและชื่อภาพของนักเรียนแต่ละคน

กิจกรรมที่ 4

แผนการการจัดกิจกรรมศิลปะศึกษา

เรื่อง การต่อเติมภาพตามจินตนาการ

จุดประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมและพัฒนาเด็กในด้านความคิดคล่องแคล่ว
2. เพื่อให้เด็กศึกษาค้นคว้าหาความรู้ได้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้

สาระการเรียนรู้

เพื่อส่งเสริมและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยด้วยการจัดกิจกรรมการต่อเติมภาพจากสิ่งที่สัมผัส

ประสบการณ์สำคัญ

1. การลงมือปฏิบัติและศึกษาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้จริง
2. การสังเกต
3. การรู้วัสดุสิ่งต่าง ๆ ด้วยการเรียนรู้ด้วยตนเอง
4. การเล่นและทำงานร่วมกับเพื่อน
5. การวางแผนตัดสินใจเลือกและลงมือปฏิบัติ
6. การแสดงความคิดสร้างสรรค์ผ่านสื่อวัสดุต่าง ๆ
7. การรับรู้และแสดงความรู้สึก ผ่านสื่อวัสดุ และผลงาน

การประเมินผล

1. สังเกตจากการสนทนาพูดคุย
2. สังเกตจากการร่วมกิจกรรม
3. ผลงาน

ขั้นตอน	กิจกรรมการเรียนรู้
1.ขั้นนำ(5 นาที)	<p>1. ครูนำนักเรียนเข้าสู่กิจกรรมด้วยการที่ให้นักเรียนดูภาพเรขาคณิตที่ครูมาให้ดูแล้วถามนักเรียนว่าเมื่อมองดูวงกลม นักเรียนนึกถึงอะไรเป็นต้น</p> <p>2. ครูพูดว่า “ถ้าเรานำวงกลมและสี่เหลี่ยมมาต่อกันนักเรียนจะนึกถึงอะไรบ้าง”</p> <p>3. ครูอธิบายวิธีการ ดังนี้</p> <p>3.1 ครูแนะนำรูปทรงต่างๆ มีลักษณะรูปร่างไม่เหมือนสามารถนำมาประกอบเป็นรูปต่างๆได้แก่</p> <p>- นำวงกลมใหญ่ 1 วง วงกลมเล็ก 2 วง และนำรูปสี่เหลี่ยม 4 ก้น มา ประกอบกันแล้วก็จะทำให้เกิดเป็นรูปสัตว์ตามที่จินตนาการไว้ได้</p> <p>3.2 ครูนำกระดาษที่มีรูปร่างเรขาคณิตให้กับนักเรียน พร้อมกระดาษที่ตัดเป็นรูปร่างต่างๆ มาแจกให้นักเรียนแต่ละคนให้นักเรียนนำมาประกอบเป็นรูปร่างต่างๆตามจินตนาการ แล้วนำไปติดลงกระดาษ</p> <p>3.3 หลังจากติดรูปทรงต่างๆลงในกระดาษแล้ว ครูให้นักเรียนนำสีเมจิกมาแต่งเติมลวดลายลงให้กระดาษให้สวยงาม</p> <p>3.4 นักเรียนมีเวลาในการอธิบายรูปภาพของตนเองประมาณ 25 นาทีเมื่อหมดเวลาให้นักเรียนช่วยกันเก็บอุปกรณ์ต่างๆให้เรียบร้อย</p>
2.ขั้นดำเนินกิจกรรม(25 นาที)	<p>1. ครูแจกใบงานและอุปกรณ์</p> <p>2. ครูคอยกระตุ้นให้นักเรียน โดยใช้นำรูปภาพต่างๆมาให้นักเรียนดูแล้วให้นักเรียนวาดรูปทรงลงในภาพ</p> <p>3. เมื่อหมดเวลาครูบอกให้นักเรียนเก็บอุปกรณ์ให้เรียบร้อย</p>
3.ขั้นสรุป(10 นาที)	<p>1. ครูแจกกระดาษถ่ายเอกสารขนาด A4 และสีเมจิกให้นักเรียนทุกคน</p> <p>2. ครูบอกให้นักเรียนแต่ละคนให้จินตนาการว่ารูปทรงที่ให้อวดเป็นรูปใดที่นักเรียนเคยเห็น</p> <p>3. ครูแสดงความชื่นชมในภาพของนักเรียนและเขียนชื่อภาพของนักเรียนแต่ละคน</p>

สื่อ

1. ภาพรูปทรงเรขาคณิต
2. รูปภาพสัตว์ต่างๆ
3. กระดาษถ่ายเอกสารขนาด A4
4. ดินสอ
5. สีเมจิก

การประเมินผล

1. สังเกตจากการเล่าเรื่องของนักเรียนแต่ละคน
2. ภาพวาดและชื่อภาพของนักเรียนแต่ละคน

กิจกรรมที่ 5

แผนการจัดการจัดกิจกรรมศิลปะศึกษา

เรื่อง การวาดภาพจากการฟังนิทาน

จุดประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมและพัฒนาเด็กในด้านความคิดยืดหยุ่น
2. เพื่อให้เด็กศึกษาค้นคว้าหาความรู้ได้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้

สาระการเรียนรู้

เพื่อส่งเสริม และพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยด้วยการจัดกิจกรรมการเล่า

นิทานจากหนังสือภาพ

ประสบการณ์สำคัญ

1. การลงมือปฏิบัติและศึกษาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้จริง
2. การสังเกต
3. การสำรวจศึกษาลักษณะรูปร่างของตัวละครต่างๆ
4. การรู้จักจัดสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ด้วยการเรียนรู้ด้วยตนเอง
5. การเล่นและทำงานร่วมกับเพื่อน
6. การวางแผนตัดสินใจเลือกและลงมือปฏิบัติ
7. การแสดงความคิดสร้างสรรค์ผ่านสื่อวัสดุต่าง ๆ
8. การรับรู้และแสดงความรู้สึก ผ่านสื่อวัสดุ ของเล่นและผลงาน

การประเมินผล

1. สังเกตจากการสนทนาพูดคุย
2. สังเกตจากการร่วมกิจกรรม
3. ผลงาน

ขั้นตอน	กิจกรรมการเรียนรู้
1.ขั้นนำ(5 นาที)	<p>1. ครูนำนักเรียนเข้าสู่กิจกรรมด้วยการร้องเพลง “เต่า” และให้นักเรียนทำท่าทางประกอบเพลงตามจินตนาการ</p> <p>2. ครูถือหนังสือภาพและพูดว่า “วันนี้ครูมีหนังสือภาพแบบใหม่ที่นักเรียนสามารถนำตัวละครซึ่งเป็นตุ๊กตากระดาษมาเล่าเป็นเรื่องราวร่วมกับเพื่อนๆ โดยใช้ภาพประกอบของหนังสือภาพเป็นฉากในการเล่าเรื่องและตัวละครนี้สามารถลอดผ่านจากหน้าหนึ่งไปยังอีกหน้าหนึ่งได้</p> <p>3. ครูบอกนักเรียนว่า “วันนี้เราจะมาเล่าเรื่องเต่าทะเลด้วยหนังสือภาพเล่มนี้”</p> <p>4. ครูอธิบายวิธีใช้หนังสือภาพเรื่องเต่าทะเลดังนี้</p> <p>4.1 ครูแนะนำตัวละครมี 6 ตัวได้แก่</p> <ul style="list-style-type: none"> - ลูกเต่าทะเลตัวเล็ก 5 ตัว 5 สีคือสีเขียวสีชมพูสีแดงสีน้ำเงิน และสีม่วงลูกเต่าทะเลจะกินหญ้าทะเลเป็นอาหาร - ปูทะเลอาศัยอยู่ตามหาดทรายคอยจับลูกเต่าทะเลที่เพิ่งเกิดใหม่กินเป็นอาหาร <p>4.2 เมื่อนักเรียนเปิดไปที่หน้าแรกของหนังสือภาพจะมีลูกเต่าทะเลอยู่ 5 ตัวและปูทะเล 1 ตัวซ่อนอยู่ให้นักเรียนช่วยกันหาแล้วตกลงกันว่าใครจะเอาตัวไหน</p> <p>4.3 นักเรียนช่วยกันเล่าเรื่องผ่านตัวละครขอ งตนโดยใช้ภาพประกอบของหนังสือภาพเป็นฉากของเรื่อง</p> <p>4.4 เมื่อนักเรียนต้องการจะเปิดหน้าต่อไปนักเรียนจะต้องหาช่องทางลอดผ่านให้เจอก่อนแล้วจึงใช้ตัวละครสอดลอดผ่านช่องจากหน้าเดิมไปยังหน้าใหม่</p> <p>4.5 นักเรียนมีเวลาในการเล่าเรื่องเต่าทะเลประมาณ 25 นาทีเมื่อหมดเวลาให้นักเรียนช่วยกันเก็บหนังสือภาพและตัวละครให้เรียบร้อย</p>
2.ขั้นดำเนินกิจกรรม (25 นาที)	<p>1. ครูแบ่งนักเรียนออกเป็น 6 กลุ่มๆละ 5 คนและแจกหนังสือภาพกลุ่มละ 1 เล่ม</p> <p>2. ครูคอยกระตุ้นให้นักเรียนเล่าเรื่องโดยใช้ตัวละครดำเนินเรื่องประกอบฉากของหนังสือภาพ</p> <p>3. เมื่อหมดเวลาครูบอกให้นักเรียนเก็บหนังสือภาพและตัวละครให้เรียบร้อย</p> <p>4. ครูเก็บหนังสือภาพ</p>

ขั้นตอน	กิจกรรมการเรียนรู้
3.ขั้นสรุป(10 นาที)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ครูแจกกระดาษถ่ายเอกสารขนาด A4 ดินสอและสีเทียนให้นักเรียนทุกคน 2. ครูบอกให้นักเรียนแต่ละคนวาดภาพเกี่ยวกับทะเลพร้อมตั้งชื่อภาพที่วาด 3. ครูแสดงความชื่นชมในการวาดภาพของนักเรียนและเขียนชื่อภาพของนักเรียนแต่ละคน

สื่อ

1. หนังสือภาพเรื่องเต่าทะเล
2. ตัวละครมี 6 ตัวได้แก่ลูกเต่าทะเลตัวเล็ก 5 ตัว 5 สีคือสีเขียว ส้ม พุสี แดง สีน้ำเงิน

สีม่วงและปูทะเล

3. กระดาษถ่ายเอกสารขนาด A4
4. ดินสอ
5. สีเทียน

การประเมินผล

1. สังเกตจากการเล่าเรื่องของนักเรียนแต่ละกลุ่ม
2. ภาพวาดและชื่อภาพของนักเรียนแต่ละคน

กิจกรรมที่ 6

แผนการจัดการจัดกิจกรรมศิลปะศึกษา

เรื่อง การปั้นตามจินตนาการ

จุดประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมและพัฒนาเด็กในด้านความคิดยืดหยุ่น
2. เพื่อให้เด็กศึกษาค้นคว้าหาความรู้ได้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้

สาระการเรียนรู้

เพื่อส่งเสริมและพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยด้วยการจัดกิจกรรมการत्मกลีน

ประสบการณ์สำคัญ

1. การลงมือปฏิบัติและศึกษาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้จริง
2. การสังเกต
3. การรู้จักสิ่งต่าง ๆ ด้วยการเรียนรู้ด้วยตนเอง
4. การเล่นและทำงานร่วมกับเพื่อน
5. การวางแผนตัดสินใจเลือกและลงมือปฏิบัติ
6. การแสดงความคิดสร้างสรรค์ผ่านสื่อวัสดุต่าง ๆ
7. การรับรู้และแสดงความรู้สึก ผ่านสื่อวัสดุ ของเล่นและผลงาน

การประเมินผล

1. สังเกตจากการสนทนาพูดคุย
2. สังเกตจากการร่วมกิจกรรม
3. ผลงาน

ขั้นตอน	กิจกรรมการเรียนรู้
1.ขั้นนำ(5 นาที)	<p>1. ครูนำนักเรียนเข้าสู่กิจกรรมด้วยการนำภาพสิ่งต่างๆมาให้นักเรียนทาย เช่น รูปดอกไม้ น้ำปลา เป็นต้น</p> <p>2. ครูถือรูปภาพต่างๆและพูดว่า “วันนี้ครูนำภาพมาให้นักเรียนดูแล้วให้นักเรียนบอกกับครูแต่และภาพมีกลิ่นหอมหรือเหม็น”</p> <p>3. ครูบอกนักเรียนว่า “ดอกไม้แต่ละชนิดที่นักเรียนดมแล้วนักเรียนนึกถึงอะไรบ้าง”</p> <p>4. ครูอธิบายกลิ่นดอกไม้หรือกลิ่นอาหารล้วนมีรูปร่างตามสิ่งที่นักเรียนรู้จักดังนี้</p> <p>4.1 ครูแนะนำว่ากลิ่นต่างๆได้แก่</p> <ul style="list-style-type: none"> - กลิ่นดอกไม้จะมีลักษณะกลิ่นหอม เช่น ดอกมะลิ ดอกกุหลาบ - อาหารทะเล จะมีกลิ่นที่คาวไปตามลักษณะของสิ่งมีชีวิตแต่ละชนิด <p>4.2 เมื่อนักเรียนได้ดมกลิ่นต่างๆที่อยู่ภายในกล่องแต่ละที่ซ่อนอยู่ให้นักเรียนช่วยกันหาแล้วตกลงกันว่ากลิ่นที่ดมเป็นกลิ่นใด</p> <p>4.3 นักเรียนช่วยกันถ่ายทอดสิ่งที่ได้ดมมาในลักษณะการปั้นตามกลิ่นที่ได้ดม</p> <p>4.4 นักเรียนมีเวลาในการอธิบายประมาณ 25 นาทีเมื่อหมดเวลาให้นักเรียนช่วยกันเก็บดินน้ำมันให้เรียบร้อย</p>
2.ขั้นดำเนินกิจกรรม (25 นาที)	<p>1. ครูแบ่งนักเรียนออกเป็น 6 กลุ่มๆละ 5 คนแบ่งกระป๋องให้กลุ่มละ 2 กระป๋อง</p> <p>2. ครูคอยกระตุ้นให้นักเรียนสังเกต โดยใช้ภาพประกอบต่างๆให้นักเรียนดูภาพ</p> <p>3. เมื่อหมดเวลาครูบอกให้นักเรียนเก็บดินน้ำมันและกระป๋องกลิ่นให้เรียบร้อย</p> <p>4. ครูเก็บดินน้ำมันและกระป๋องกลิ่น</p>
3.ขั้นสรุป(10 นาที)	<p>1. ครูแจกดินน้ำมันและกระป๋องกลิ่นให้นักเรียนทุกคน</p> <p>2. ครูบอกให้นักเรียนแต่ละคนปั้นสิ่งที่ได้ดมออกมาพร้อม ตั้งชื่อ</p> <p>3. ครูแสดงความชื่นชมในการปั้นของนักเรียนและเขียนชื่อ</p>

สื่อ

1. ภาพอาหารต่างๆ ดอกไม้ เป็นต้น
2. ดินน้ำมัน ไรสารเคมี
3. กระจกอลีนต่างๆ

การประเมินผล

1. สังเกตจากการเล่าเรื่องของนักเรียนแต่ละกลุ่ม
2. ภาพวาดและชื่อภาพของนักเรียนแต่ละคน

กิจกรรมที่ 7

แผนการจัดการจัดกิจกรรมศิลปะศึกษา

เรื่อง เชือกหรรษา

จุดประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมและพัฒนาเด็กในด้านความคิดละเอียดลออ
2. เด็กสามารถใช้พู่กันจุ่มกาวทาเชือกติดบนกระดาษได้
3. เด็กสามารถบอกหรือเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับผลงานที่ตนเองทำได้
4. เด็กสามารถทำกิจกรรมได้อย่างสนุกสนานเพลิดเพลิน

สาระการเรียนรู้

1. พัฒนากล้ามเนื้อมือ
2. พัฒนาประสาทสัมผัสระหว่างตากับมือ
3. พัฒนาภาษาในการอธิบายผลงานของตนเอง
4. พัฒนาความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ
5. ผ่อนคลายอารมณ์เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลินขณะทำกิจกรรมและพึงพอใจใน

ผลงานของตนเอง

ประสบการณ์สำคัญ

1. การลงมือปฏิบัติและศึกษาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้จริง
2. การสังเกต
3. การรู้วัสดุสิ่งต่าง ๆ ด้วยการเรียนรู้ด้วยตนเอง
4. การเล่นและทำงานร่วมกับเพื่อน
5. การวางแผนตัดสินใจเลือกและลงมือปฏิบัติ
6. การแสดงความคิดสร้างสรรค์ผ่านสื่อวัสดุต่าง ๆ
7. การรับรู้และแสดงความรู้สึก ผ่านสื่อวัสดุ และผลงาน

การประเมินผล

1. สังเกตจากการสนทนาพูดคุย
2. สังเกตจากการร่วมกิจกรรม
3. ผลงาน

ขั้นตอน	กิจกรรมการเรียนรู้
1.ขั้นนำ(5 นาที)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ครูนำนักเรียนเข้าสู่กิจกรรมด้วยการที่ให้นักเรียนดู ภาพแมลงที่ครูนำมา แล้วถามนักเรียนว่าเมื่อนักเรียนมองดูเห็นอะไรบ้าง 2. ครูพูดว่า “เชือกที่นักเรียนรู้จักสามารถนำมาสามารถ เป็นรูปภาพ เช่น ลายเสื้อผ้า เครื่องประดับ เป็นต้น” 3. ครูอธิบายวิธีการ ดังนี้ <ol style="list-style-type: none"> 3.1 ครูแนะนำการนำเชือกติดกาวบนกระดาษพอสสมควร 3.2 ครูนำใช้ฟู่กันจุ่มกาวแล้วทาตามลายเส้นที่ร่างบนกระดาษ 3.3 ครูติดเชือกให้มีระยะห่างกันพอประมาณ 3.4 เมื่อติดเชือกเสร็จได้ตามที่ต้องการแล้วนำไปตากให้แห้ง 3.5 หลังจากติดเชือกเสร็จ ครูนำกล่องใส่วัตถุมาให้นักเรียนสัมผัส โดยไม่ให้มอง 3.6 หลังจากสัมผัสแล้วให้มาระบายสีตามช่องที่นักเรียนติดเชือกไว้ 3.7 นักเรียนมีเวลาในการอธิบายรูปภาพของตนเองประมาณ 25 นาทีเมื่อหมดเวลาให้นักเรียนช่วยกันเก็บอุปกรณ์ต่างๆให้เรียบร้อย
2.ขั้นดำเนินกิจกรรม (25นาที)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ครูแจกใบงานและอุปกรณ์ 2. ครูคอยกระตุ้นให้นักเรียน โดยใช้รูปภาพต่างๆมาให้นักเรียนดู 3. เมื่อหมดเวลาครูบอกให้นักเรียนเก็บอุปกรณ์ให้เรียบร้อย
3.ขั้นสรุป(10 นาที)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ครูแจกกระดาษถ่ายเอกสารขนาด A4 และสีเมจิกให้นักเรียนทุกคน 2. ครูบอกให้นักเรียนแต่ละคนให้จินตนาการด้วยวิธีการจุดด้วยปากกาเมจิกจากสิ่งที่นักเรียนเคยเห็น 3. ครูแสดงความชื่นชมในภาพของนักเรียนและเขียนชื่อภาพของนักเรียนแต่ละคน

สื่อ

1. ตัวอย่างภาพแมลง และอุปกรณ์ที่มีรูปร่างเป็นเชือก
2. สีไม้
3. พู่กัน
4. ภาชนะใส่กาว
5. กระดาษถ่ายเอกสารขนาด A4
6. ดินสอ

การประเมินผล

1. สังเกตจากการเล่าเรื่องของนักเรียนแต่ละคน
2. ภาพวาดและชื่อภาพของนักเรียนแต่ละคน

กิจกรรมที่ 8

แผนการจัดการจัดกิจกรรมศิลปะศึกษา

เรื่อง เป่าสีมหัตถกรรม

จุดประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมและพัฒนาเด็กในด้านความคิดละเอียดลออ
2. เด็กสามารถใช้หลอดเป่าสีลงบนกระดาษอย่างอิสระให้ทั่วแผ่นได้
3. เด็กสามารถบอกหรือเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับผลงานที่ตนเองทำได้
4. เด็กสามารถทำกิจกรรมได้อย่างสนุกสนานเพลิดเพลิน

สาระการเรียนรู้

1. พัฒนากล้ามเนื้อนิ้วมือ
2. พัฒนาประสาทสัมผัสระหว่างตากับมือ
3. พัฒนาภาษาในการอธิบายผลงานของตนเอง
4. พัฒนาความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ
5. ผ่อนคลายอารมณ์เกิดความสุขสนุกสนานเพลิดเพลินขณะทำกิจกรรมและพึงพอใจใน

ผลงานของตนเอง

ประสบการณ์สำคัญ

1. การลงมือปฏิบัติและศึกษาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้จริง
2. การสังเกต
3. การรู้วัสดุสิ่งต่าง ๆ ด้วยการเรียนรู้ด้วยตนเอง
4. การเล่นและทำงานร่วมกับเพื่อน
5. การวางแผนตัดสินใจเลือกและลงมือปฏิบัติ
6. การแสดงความคิดสร้างสรรค์ผ่านสื่อวัสดุต่าง ๆ
7. การรับรู้และแสดงความรู้สึก ผ่านสื่อวัสดุ และผลงาน

การประเมินผล

1. สังเกตจากการสนทนาพูดคุย
2. สังเกตจากการร่วมกิจกรรม
3. ผลงาน

ขั้นตอน	กิจกรรมการเรียนรู้
1.ขั้นนำ(5 นาที)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ครูนำนักเรียนเข้าสู่กิจกรรมด้วยการที่ให้นักเรียนดูภาพที่ได้จาก ลูบ มาให้นักเรียนดู แล้วให้นักเรียนทายว่าภาพที่เห็นใช้วิธีใดในการ ระบายสี และมีสีอะไรบ้าง 2. ครูพูดว่า “วิธีการระบายสีมีหลายวิธีการ พิมพ์ก็เป็นวิธีหนึ่งที่สามารถนำมาวาด ภาพได้เหมือนกัน และลักษณะเส้นที่ลากมีลักษณะคล้ายพู่กัน” 3. ครูอธิบายวิธีการ ดังนี้ <ol style="list-style-type: none"> 3.1 ครูแนะนำใช้สีผสมน้ำในภาชนะให้เหลวพอสมควร 3.2 ครูนำใช้หลอดจุ่มสีแล้วเป่าสีลงบนกระดาษตามจินตนาการ ของตนเอง 3.3 นำกระดาษไปผึ่งให้แห้ง 3.5 หลังจากนำกระดาษที่เป่าสีเสร็จ ครูให้นักเรียนนำผ้าปิดตาแล้ว จับสิ่งของที่เตรียมไว้ โดยไม่ให้มอง 3.6 หลังจากจับแล้วให้มาวาดลงให้กระดาษที่ เป่าสีที่แห้งแล้วตาม จินตนาการที่ได้จากการสัมผัส 3.7 นักเรียนมีเวลาในการอธิบายรูปภาพของตนเองประมาณ 25 นาทีเมื่อหมดเวลาให้นักเรียนช่วยกันเก็บอุปกรณ์ต่างๆให้เรียบร้อย
2.ขั้นดำเนินกิจกรรม (25นาที)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ครูแจกใบงานและอุปกรณ์ 2. ครูคอยกระตุ้นให้นักเรียน โดยใช้รูปภาพต่างๆมาให้นักเรียนดู 3. เมื่อหมดเวลาครูบอกให้นักเรียนเก็บอุปกรณ์ให้เรียบร้อย
3.ขั้นสรุป(10 นาที)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ครูแจกกระดาษถ่ายเอกสารขนาด A4 และสีเมจิกให้นักเรียนทุกคน 2. ครูบอกให้นักเรียนแต่ละคนให้จินตนาการ ด้วยวิธีการพิมพ์สีจาก สิ่งที่นักเรียนเคยเห็น 3. ครูแสดงความชื่นชมในภาพของนักเรียนและเขียนชื่อภาพของ นักเรียนแต่ละคน

สื่อ

1. ตัวอย่างภาพที่เกิดจากวิธีการพิมพ์สี
2. สีน้ำ หรือสีโปสเตอร์
3. พู่กันหรือหลอดกาแฟ
4. ภาชนะใส่สี
5. กระดาษถ่ายเอกสารขนาด A4
6. ดินสอ

การประเมินผล

1. สังเกตจากการเล่าเรื่องของนักเรียนแต่ละคน
2. ภาพวาดและชื่อภาพของนักเรียนแต่ละคน

แบบสำรวจความพึงพอใจในที่มีต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมศิลปะศึกษา

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล

1. เพศ ชาย หญิง
2. อายุ.....ปี.....จบ
3. นักเรียนชั้น.....
นักเรียนโรงเรียน.....

คำชี้แจง โปรดพิจารณาข้อความแต่ละข้อและทำเครื่องหมาย ☆ ในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของนักเรียนมากที่สุดระดับความพึงพอใจ 5 = มากที่สุด 4 = มาก 3 = ปานกลาง 2 = น้อย 1 = น้อยที่สุด

รายการ	1	2	3	4	5
ขั้นที่ 1 (ขั้นนำ)					
1.นักเรียนชอบวิธีการสอนที่คุณครูให้นักเรียนร้องเพลงและเต้นตามจังหวะ แล้วเล่นิทานประกอบตุ๊กตาระดาษ ก่อนปฏิบัติใหม่ และนักเรียนจะให้ดาววิธีการสอนแบบฟังเพลงและเต้นตามจังหวะ ก็ดวง					
2.นักเรียนชอบวิธีการสอนที่คุณครูให้นักเรียนดูภาพสิ่งของต่างๆแล้วช่วยกันตอบคำถาม ก่อนปฏิบัติใหม่ และนักเรียนจะให้ดาววิธีการสอนแบบให้นักเรียนดูภาพสิ่งของต่างๆแล้วช่วยกันตอบคำถาม ก็ดวง					
3.นักเรียนชอบวิธีการสอนที่คุณครูให้นักเรียนฟังเพลงและเต้นตามจังหวะ ก่อนปฏิบัติใหม่ และนักเรียนจะให้ดาววิธีการสอนแบบฟังเพลงและเต้นตามจังหวะ ก็ดวง					
4.นักเรียนชอบวิธีการสอนที่คุณครูให้นักเรียนดูภาพเรขาคณิตแล้วช่วยกันตอบคำถาม ก่อนปฏิบัติใหม่ และนักเรียนจะให้ดาววิธีการสอนแบบให้นักเรียนดูภาพเรขาคณิตแล้วช่วยกันตอบคำถาม ก็ดวง					
5.นักเรียนชอบวิธีการสอนที่คุณครูให้นักเรียนดูภาพแมลงแล้วช่วยกันตอบคำถาม ก่อนปฏิบัติใหม่ และนักเรียนจะให้ดาววิธีการสอนแบบให้นักเรียนดูภาพแมลงแล้วช่วยกันตอบคำถาม ก็ดวง					
6.นักเรียนชอบวิธีการสอนที่คุณครูให้นักเรียนดูภาพที่เป็นรอยลูปลักษณะต่างๆ แล้วให้นักเรียนช่วยกันตอบคำถาม ก่อนปฏิบัติใหม่ และนักเรียนจะให้ดาววิธีการสอนแบบให้นักเรียนดูภาพที่เป็นรอยลูปลักษณะต่างๆ ก็ดวง					

รายการ	1	2	3	4	5
7.นักเรียนชอบวิธีการสอนที่คุณครูให้นักเรียนดูภาพที่เป็นรอยการพับสี่ลักษณะต่างๆ แล้วให้นักเรียนช่วยกันตอบคำถาม ก่อนปฏิบัติใหม่ และนักเรียนจะให้ดาววิธีการสอนแบบให้นักเรียนดูภาพที่เป็นรอยการพับสี่ลักษณะต่างๆ ที่ชัดเจน					
8.นักเรียนชอบวิธีการสอนที่คุณครูให้นักเรียนดูไม้ไอศกรีมแล้วให้นักเรียนช่วยกันทายว่าไม้ไอศกรีมทำอะไรได้บ้าง ก่อนปฏิบัติใหม่ และนักเรียนจะให้ดาววิธีการสอนแบบให้นักเรียนช่วยกันทายว่าไม้ไอศกรีมทำอะไรได้บ้าง ที่ชัดเจน					
ขั้นที่ 2 (ขั้นตอนการ)					
1.นักเรียนชอบไหมที่คุณครูให้สร้างผลงานด้วยตนเอง และร่วมทำกับเพื่อนๆ					
2.นักเรียนสนุกกับกิจกรรมที่คุณครูนำมาให้เด็กๆช่วยกันทำใหม่ แล้วเด็กๆจะให้ดาวกิจกรรมที่คุณครูนำมาที่ชัดเจน					
3.ภาพที่นักเรียนวาดขึ้นเป็นภาพเกี่ยวกับอะไรบ้าง และมีอะไรอยู่ในภาพบ้าง					
4.ผลงานที่นักเรียนปั้นเป็นภาพเกี่ยวกับอะไรบ้าง และมีอะไรอยู่ในภาพบ้าง					
5.ภาพที่นักเรียนพับสี่เป็นรูปภาพอะไร แล้วมีอะไรอยู่ในภาพบ้าง					
6.นักเรียนสร้างภาพจากการต่อเติมรูปทรงเรขาคณิตเป็นภาพเกี่ยวกับอะไรบ้าง และมีอะไรอยู่ในภาพบ้าง					
7.นักเรียนสร้างภาพจากการเชื่อมเป็นรูปภาพแมลงอะไรบ้าง แล้วมีอะไรอยู่ในภาพบ้าง					
8.นักเรียนนำไม้ไอศกรีมมาสร้างเป็นภาพเกี่ยวกับอะไรบ้าง และมีอะไรอยู่ในภาพบ้าง					
9.นักเรียนสร้างภาพจากการลูบสีเป็นรูปภาพเกี่ยวกับอะไรบ้าง แล้วมีอะไรอยู่ในภาพบ้าง					
10.นักเรียนสร้างภาพจากการพิมพ์สีเป็นรูปภาพเกี่ยวกับอะไรบ้าง แล้วมีอะไรอยู่ในภาพบ้าง					
11.ทั้ง 8 กิจกรรมที่คุณครูนำมาให้เด็กๆทำ เด็กๆชอบกิจกรรมไหนมากที่สุด					
12.ครูให้นักเรียนและเพื่อนๆ ช่วยกันทำความสะอาดและเก็บอุปกรณ์เข้าที่ให้เรียบร้อย					

รายการ	1	2	3	4	5
ขั้นที่ 3 (ขั้นสรุป)					
1.นักเรียนแต่ละอธิบายผลงานของตนเองว่าเป็นภาพเกี่ยวกับอะไร แล้วนักเรียนตั้งชื่อว่าอะไร					
2.นักเรียนแต่ละกลุ่มอธิบายผลงานของตนเองว่าเป็นภาพเกี่ยวกับอะไร แล้วนักเรียนตั้งชื่อว่าอะไร					
3.นักเรียนอธิบายขั้นตอนการสร้างผลงานของนักเรียนแต่ละคน ว่านักเรียนสร้างอย่างไรและใช้อุปกรณ์ใดบ้าง					
4.นักเรียนอธิบายขั้นตอนการสร้างผลงานของนักเรียนแต่ละกลุ่มว่านักเรียนสร้างอย่างไร และใช้อุปกรณ์ใดบ้าง					
5.ผลงานของเพื่อนๆ นักเรียนเห็นอะไรบ้างและนักเรียนจะตั้งชื่อผลงานของเพื่อนว่าอย่างไร					
ขั้นที่ 4 (ประเมินผล)					
1.ผลงานของเพื่อนๆ นักเรียนคิดว่าจะให้ดาวกี่ดวง					
2.นักเรียนรู้สึกอย่างไรกับผลงานของตนเองที่ทำเสร็จแล้ว จะให้ดาวกับผลงานตัวเองกี่ดวง					
3.นักเรียนอยากนำผลงานไปติดโชว์ผู้ปกครองที่บอร์ด ไหมคะ					
4.นักเรียนชอบไหมคะที่คุณครูนำภาพของนักเรียนมาโชว์ให้เพื่อนๆดูและให้ดาวกับผลงานที่นักเรียนสร้างขึ้น					

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ง

ตารางการวิเคราะห์ข้อมูล

**ตารางคะแนน แบบสำรวจความพึงพอใจของนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
ทั้งหมดตามจำนวน**

รายการ	\bar{x}	S.D.	ร้อยละ	ระดับความพึงพอใจ
ชั้นที่ 1 (ชั้นนำ)				
1.นักเรียนชอบวิธีการสอนที่คุณครูให้นักเรียนร้องเพลงและเต้นตามจังหวะแล้วเล่นิทานประกอบตุ๊กตาคาระดาศ ก่อนปฏิบัติใหม่ และนักเรียนจะให้ดาววิธีการสอนแบบฟังเพลงและเต้นตามจังหวะ ก็ดวง	6.38	2.96	3.40	ปานกลาง
2.นักเรียนชอบวิธีการสอนที่คุณครูให้นักเรียนดูภาพสิ่งของต่างๆแล้วช่วยกันตอบคำถาม ก่อนปฏิบัติใหม่ และนักเรียนจะให้ดาววิธีการสอนแบบให้นักเรียนดูภาพสิ่งของต่างๆแล้วช่วยกันตอบคำถาม ก็ดวง	7.13	2.85	3.80	มาก
3.นักเรียนชอบวิธีการสอนที่คุณครูให้นักเรียนฟังเพลงและเต้นตามจังหวะก่อนปฏิบัติใหม่ และนักเรียนจะให้ดาววิธีการสอนแบบฟังเพลงและเต้นตามจังหวะ ก็ดวง	6.63	2.93	3.53	มาก
4.นักเรียนชอบวิธีการสอนที่คุณครูให้นักเรียนดูภาพเรขาคณิตแล้วช่วยกันตอบคำถาม ก่อนปฏิบัติใหม่ และนักเรียนจะให้ดาววิธีการสอนแบบให้นักเรียนดูภาพเรขาคณิตแล้วช่วยกันตอบคำถาม ก็ดวง	6.5	2.90	3.46	ปานกลาง
5.นักเรียนชอบวิธีการสอนที่คุณครูให้นักเรียนดูภาพแมลงแล้วช่วยกันตอบคำถาม ก่อนปฏิบัติใหม่ และนักเรียนจะให้ดาววิธีการสอนแบบให้นักเรียนดูภาพแมลงแล้วช่วยกันตอบคำถาม ก็ดวง	7.38	2.78	3.93	มาก
6.นักเรียนชอบวิธีการสอนที่คุณครูให้นักเรียนดูภาพที่เป็นรอยลูปลักษณะต่างๆ แล้วให้นักเรียนช่วยกันตอบคำถาม ก่อนปฏิบัติใหม่ และนักเรียนจะให้ดาววิธีการสอนแบบให้นักเรียนดูภาพที่เป็นรอยลูปลักษณะต่างๆ ก็ดวง	6.00	2.99	3.20	ปานกลาง
7.นักเรียนชอบวิธีการสอนที่คุณครูให้นักเรียนดูภาพที่เป็นรอยการพับสี่ลักษณะต่างๆ แล้วให้นักเรียนช่วยกันตอบคำถาม ก่อนปฏิบัติใหม่ และนักเรียนจะให้ดาววิธีการสอนแบบให้นักเรียนดูภาพที่เป็นรอยการพับสี่ลักษณะต่างๆ ก็ดวง	7.63	2.82	4.06	มากที่สุด
8.นักเรียนชอบวิธีการสอนที่คุณครูให้นักเรียนดูไม้ไอศกรีม แล้วให้นักเรียนช่วยกันทายว่าไม้ไอศกรีมทำอะไรได้บ้าง ก่อนปฏิบัติใหม่ และนักเรียนจะให้ดาววิธีการสอนแบบให้นักเรียนช่วยกันทายว่าไม้ไอศกรีมทำอะไรได้บ้าง ก็ดวง	6.63	2.84	3.53	มาก
ชั้นที่ 2 (ชั้นดำเนินการ)				
1.นักเรียนชอบใหม่ที่ให้คุณครูให้สร้างผลงานด้วยตนเอง และ ร่วมทำกับเพื่อนๆ	7.00	2.83	3.73	มาก
2.นักเรียนสนุกกับกิจกรรมที่คุณครูนำมาให้เด็กๆช่วยกันทำใหม่ แล้วเด็กๆจะให้ดาวกิจกรรมที่คุณครูนำมาที่ดวง	7.25	2.81	3.87	มาก
3.ภาพที่นักเรียนวาดขึ้นเป็นภาพเกี่ยวกับอะไรบ้าง และมีอะไรอยู่ในภาพบ้าง	6.88	2.91	3.67	มาก
4.ผลงานที่นักเรียนปั้นเป็นภาพเกี่ยวกับอะไรบ้าง และมีอะไรอยู่ในภาพบ้าง	9.38	2.42	5.00	มากที่สุด

รายการ	\bar{x}	S.D.	ร้อยละ	ระดับความพึงพอใจ
5.ภาพที่นักเรียนพับสี่เป็นรูปภาพอะไร แล้วมีสี่อะไรบ้าง	6.75	2.91	3.60	มาก
6.นักเรียนสร้างภาพจากการต่อเติมรูปทรงเรขาคณิตเป็นภาพเกี่ยวกับอะไรบ้าง และมีอะไรอยู่ในภาพบ้าง	6.50	2.94	3.46	ปานกลาง
7.นักเรียนสร้างภาพจากการเชือกเป็นรูปภาพแมลงอะไรบ้าง และมีอะไรอยู่ในภาพบ้าง	6.75	2.89	3.60	มาก
8.นักเรียนนำไม้ไอศกรีมมาสร้างเป็นภาพเกี่ยวกับอะไรบ้าง และมีอะไรอยู่ในภาพบ้าง	6.75	2.91	3.60	มาก
9.นักเรียนสร้างภาพจากการลูบสี่เป็นรูปภาพเกี่ยวกับอะไรบ้าง และมีอะไรอยู่ในภาพบ้าง	7.38	2.80	3.93	มาก
10.นักเรียนสร้างภาพจากการพิมพ์สี่เป็นรูปภาพเกี่ยวกับอะไรบ้าง และมีอะไรอยู่ในภาพบ้าง	7.00	2.85	3.73	มาก
11.ทั้ง 8 กิจกรรมที่คุณครูนำมาให้เด็กๆทำ เด็กๆชอบกิจกรรมไหนมากที่สุด	7.25	2.81	3.87	มาก
12.ครูให้นักเรียนและเพื่อนๆ ช่วยกันทำความสะอาดและเก็บอุปกรณ์เข้าที่ให้เรียบร้อย	6.75	2.89	3.60	มาก
ขั้นที่ 3 (ขั้นสรุป)				
1.นักเรียนแต่ละคนอธิบายผลงานของตนเองว่าเป็นภาพเกี่ยวกับอะไร แล้วนักเรียนตั้งชื่อว่าอะไร	7.63	2.75	4.06	มากที่สุด
2.นักเรียนแต่ละกลุ่มอธิบายผลงานของตนเองว่าเป็นภาพเกี่ยวกับอะไร แล้วนักเรียนตั้งชื่อว่าอะไร	7.13	2.83	3.80	มาก
3.นักเรียนอธิบายขั้นตอนการสร้างผลงานของนักเรียนแต่ละคน ว่านักเรียนสร้างอย่างไรและใช้อุปกรณ์ใดบ้าง	7.38	2.74	4.20	มากที่สุด
4.นักเรียนอธิบายขั้นตอนการสร้างผลงานของนักเรียนแต่ละกลุ่มว่านักเรียนสร้างอย่างไร และใช้อุปกรณ์ใดบ้าง	6.88	2.96	3.40	มาก
5.ผลงานของเพื่อนๆ นักเรียนเห็นอะไรบ้างและนักเรียนจะตั้งชื่อผลงานของเพื่อนว่าอย่างไร	6.75	2.91	3.60	มาก
ขั้นที่ 4 (ประเมินผล)				
1.ผลงานของเพื่อนๆ นักเรียนคิดว่าจะให้ดาวกี่ดวง	7.25	2.76	3.87	มาก
2.นักเรียนรู้สึกอย่างไรกับผลงานของตนเองที่ทำเสร็จแล้ว จะให้ดาวกับผลงานตัวเองกี่ดวง	7.50	2.75	4.00	มากที่สุด
3.นักเรียนอยากนำผลงานไปติดโชว์ผู้ปกครองที่บอร์ด ไหมคะ	7.25	2.83	3.87	มาก
4.นักเรียนชอบไหมคะที่คุณครูนำภาพของนักเรียนมาโชว์ให้เพื่อนๆดูและให้ดาวกับผลงานที่นักเรียนสร้างขึ้น	7.13	2.83	3.80	มาก

ภาคผนวก จ

ภาพการจัดกิจกรรมศิลปศึกษา

บรรยากาศการจัดกิจกรรมศิลปะศึกษา

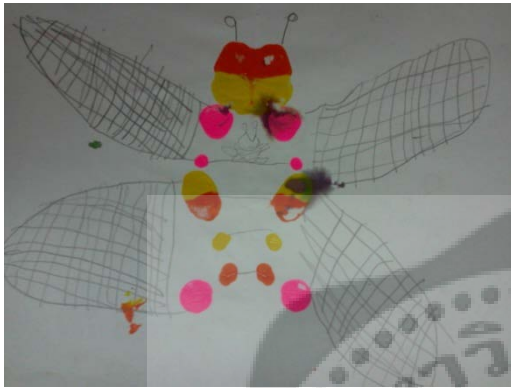

บรรยากาศการนักเรียนร่วมทำกิจกรรมศิลปะศึกษา

ผลงานของนักเรียนชั้นอนุบาลที่ 2
ที่ร่วมกิจกรรมศิลปศึกษาทั้ง 8 กิจกรรม
โรงเรียนนายกัฒนากร วัดอุดมธานี

กิจกรรมที่ 1 เรื่อง พับสี่มหัศจรรย์

ภาพที่ 31

ภาพที่ 32

ภาพที่ 33

ภาพที่ 34

ภาพที่ 35

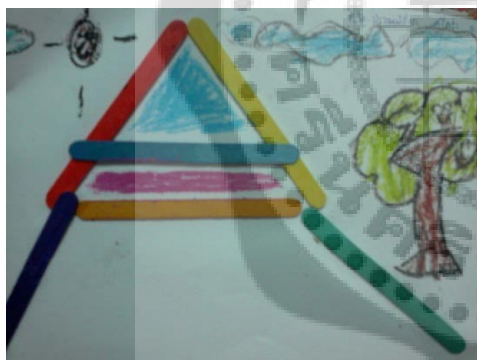
ผลงานของนักเรียนชั้นอนุบาลที่ 2
 ที่ร่วมกิจกรรมศิลปะศึกษาทั้ง 8 กิจกรรม
 โรงเรียนนายกัฒนากร วัดอุดมธานี
 กิจกรรมที่ 2 เรื่อง ไม้ไอศกรีมหรรษา

ภาพที่ 36

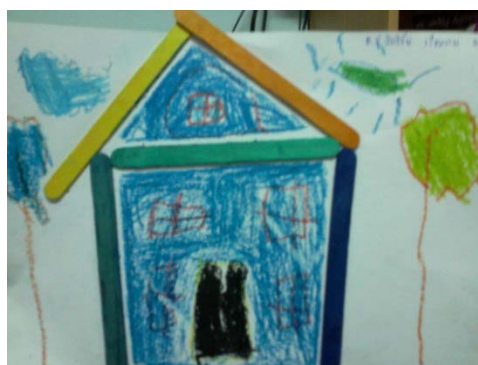
ภาพที่ 37

ภาพที่ 38

ภาพที่ 39

ภาพที่ 40

ผลงานของนักเรียนชั้นอนุบาลที่ 2
ที่ร่วมกิจกรรมศิลปศึกษาทั้ง 8 กิจกรรม
โรงเรียนนายกวัฒนากร วัดอุดมธานี

กิจกรรมที่ 3 เรื่อง การพิมพ์ภาพจากจินตนาการ

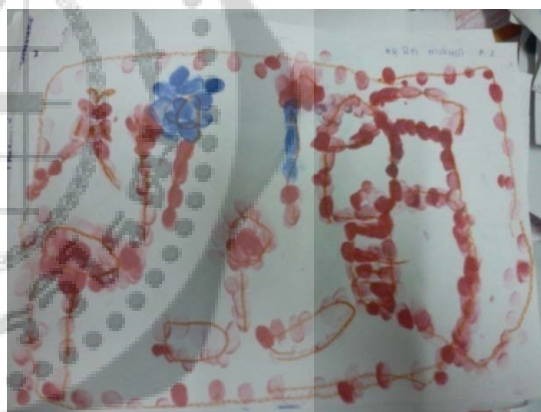
ภาพที่ 11

ภาพที่ 12

ภาพที่ 13

ภาพที่ 14

ภาพที่ 15

ผลงานของนักเรียนชั้นอนุบาลที่ 2
ที่ร่วมกิจกรรมศิลปศึกษาทั้ง 8 กิจกรรม
โรงเรียนนายกัฒนากร วัดอุดมธานี
กิจกรรมที่ 4 เรื่อง การต่อเติมภาพตามจินตนาการ

ภาพที่ 16

ภาพที่ 17

ภาพที่ 18

ภาพที่ 19

ภาพที่ 20

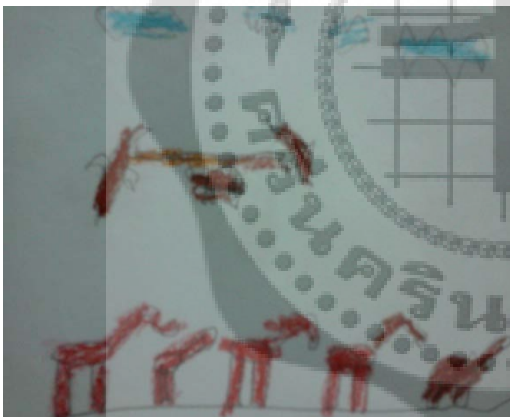
ผลงานของนักเรียนชั้นอนุบาลที่ 2
ที่ร่วมกิจกรรมศิลปศึกษาทั้ง 8 กิจกรรม
โรงเรียนนายกัฒนาการ วัดอุดมธานี
กิจกรรมที่ 5 เรื่อง การวาดภาพจากการฟังนิทาน

ภาพที่ 1

ภาพที่ 2

ภาพที่ 3

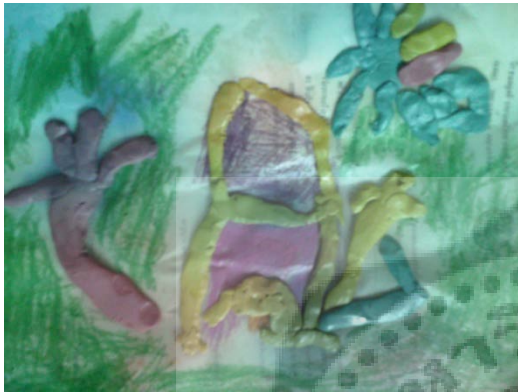

ภาพที่ 4

ภาพที่ 5

ผลงานของนักเรียนชั้นอนุบาลที่ 2
ที่ร่วมกิจกรรมศิลปศึกษาทั้ง 8 กิจกรรม
โรงเรียนนายกัฒนากร วัดอุดมธานี
กิจกรรมที่ 6 เรื่อง การปั้นตามจินตนาการ

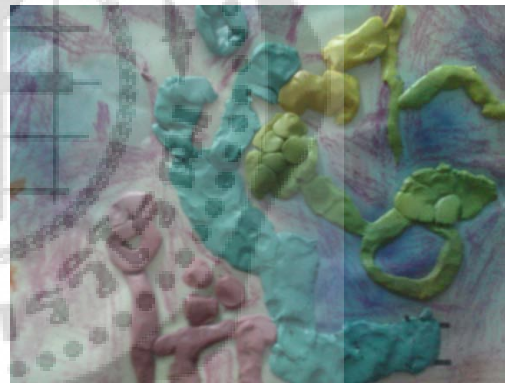
ภาพที่ 6

ภาพที่ 7

ภาพที่ 8

ภาพที่ 9

ภาพที่ 10

ผลงานของนักเรียนชั้นอนุบาลที่ 2
ที่ร่วมกิจกรรมศิลปศึกษาทั้ง 8 กิจกรรม
โรงเรียนนายกัฒนากร วัดอุดมธานี
กิจกรรมที่ 7 เรื่อง เชือกหรรษา

ภาพที่ 21

ภาพที่ 22

ภาพที่ 23

ภาพที่ 24

ภาพที่ 25

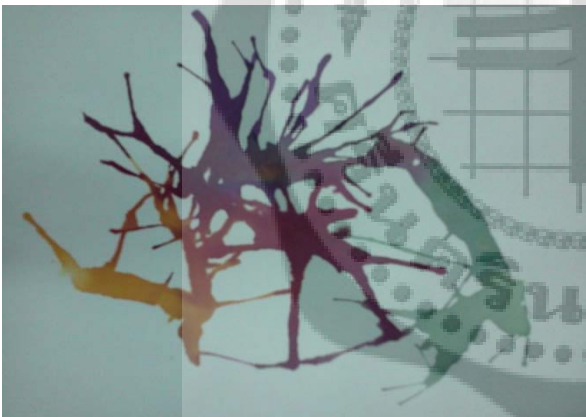
ผลงานของนักเรียนชั้นอนุบาลที่ 2
ที่ร่วมกิจกรรมศิลปศึกษาทั้ง 8 กิจกรรม
โรงเรียนนายกัฒนากร วัดอุดมธานี
กิจกรรมที่ 8 เรื่อง เป่าสีมหัศจรรย์

ภาพที่ 26

ภาพที่ 27

ภาพที่ 28

ภาพที่ 29

ภาพที่ 30

ประวัตย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาวปิยวรรณ อภินันท์รุ่งโรจน์
วันเดือนปีเกิด	18 พฤศจิกายน 2526
สถานที่เกิด	จังหวัดกรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ ข 1 / 163 ถนนบ้านใหญ่ ตำบลนครนายก อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	ครูศิลปะ
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนนายกวัฒนานคร วัดอุดมธานี ถนนวัดอุดมธานี ตำบลนครนายก อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ.2542	ประถมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนเซนต์โยเซฟ บางนา จังหวัดสมุทรปราการ
พ.ศ.2545	มัธยมศึกษาปีที่ 3 จากโรงเรียนเซนต์โยเซฟ บางนา จังหวัดสมุทรปราการ
พ.ศ.2547	มัธยมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนสายน้ำผึ้ง ในพระอุปถัมภ์ฯ จังหวัดกรุงเทพมหานคร
พ.ศ.2550	ศป.บ.(ศิลปศึกษา) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จังหวัดกรุงเทพมหานคร
พ.ศ.2555	กศ.ม.(ศิลปศึกษา) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จังหวัดกรุงเทพมหานคร